

Stanislav Vávra

EDICE SV

(Soubor textů vycházejících v sešitové úpravě od 2007)

2010

Obsah:

Absolutní objekt.	4	Vteřina pootevřených dveří	95
Tajemství puklého zvonu.	7	Modrý sprej	99
Sřevíčky z marokénu	11	Terakota	102
Sřepiny světla.	14	Trs suché trávy	106
Vzpomínka na náhodu	17	Půlnoční vlak	110
Skvrna v dlani	20	Lopatka prachu	120
Pavouk sající v oku ryby	22	Lysé korály.	125
Světlo pustiny	26	Poraněný déšť	128
Magie návratu	29	Genitálie času	131
Epištola o zítřku.	34	Nůž v srdci jabloňového květu	136
Frak	52	Příliš volný raglán.	141
Ilustrované balkóny.	57	Obnažené kontury	145
Safírové nábřeží.	60	Ve stínu sovy.	148
Dotěrná melodie	63	Tvář ve zdi chrámové.	151
Když vadne šerík	68	Pan ABL	156
Třetí den	75	Totální cigareta	159
Věže iluzí	79	Delirium loci.	163
Cortigiana	81	Epištola o přítomnosti	166
Okno	84	Epištola o minulosti	173
Stín blesku	88	Zahalená bílým dýmem	178
Cínie	92	Pod sterilní rouškou	182

Stanislav Vávra

Absolutní objekt

Edice SV
0

© Stanislav Vávra 2009

Objekt = předmět – z lat. obiectum = co se staví před smysly.
Absolutní = naprostý = oproštěný od všeho.
(Etymologický slovník jazyka českého.)

André Breton, ve své přednášce přednesené 29. března 1935 v pražském Mánesu: Situace Surrealistického objektu, vzpomněl některé objekty, které byly v té době předmětem surrealistického zkoumání a pokusů. Jmenoval: objekt snový, objekt se symbolickými úkony, objekt reálný i virtuální, objekt pohyblivý a němý, objekt přízrak, objekt nalezený, atd. Důvod proč tohle všechno připomínám je jiný, ale přesto, když už jsem tak učinil, připomenu i to, že dnes, sedmdesát let po zmíněné přednášce, je situace objektu a jeho zkoumání stejná a tím, že se škála objektů vlivem společenského i vědeckého rozvoje ještě rozšířila a dokonce rozvinula svůj vějíř až do kosmu, je tato situace stále stejně zajímavá a aktuální, není-li ještě naléhavější.

Po uvěznění Vladimíra Vávry v březnu 1952, oznámil Jiří Šmoranc svým přátelům, že až do jeho návratu odchází do Bílého ticha. Bylo to chápáno tak, že je to jenom další z jeho exzhibic, jimiž se vyrovnával s realitou našeho života. Bylo to však jinak.

Jiří Šmoranc se jako první z nás, brzy... snad už někdy od jara jednapadesát a možná dříve, začal velmi intenzivně zajímat o surrealistický objekt. Byl v té době neustále na cestě, měnil místa pobytu i práce a také prostředí v němž se pohyboval a to všechno mu dávalo mimořádnou příležitost Surrealistický objekt vyhledávat, nacházet a zkoumat.

Na naše střeďeční schůzky, obvykle uchvácený svým novým zážitkem z objevu objektu uzavřeného v nějaké strojní konstrukci kterou natíral barvou na železo, ve škarpe podle silnice na jeho autostopové trase, v hospodě kde byl na svačině, přinášel jejich barevný popis a dostával se proto často do konfliktu jak s Buřilem, tak s Vladimírem Vávrou, kteří to co viděl za Surrealistický objekt obvykle nepovažovali.

Bílé ticho Jiřího Šmorance. Časový prostor v němž se pohyboval jen on sám. Bílé ticho. Vymezené prostředí – prostor, jehož tvar i rozměr se měnily v souladu s jeho pohybem v okolním světě. Bílým tichem mohlo procházet libovolné množství lidí a jenom se míjeli, aniž jeden o druhém věděli a aniž tušili kudy procházejí. Šmoranc však do Bílého ticha vcházel kdykoliv chtěl zmizet a zase vycházel, když chtěl se setkat s přáteli.

V Bílém tichu byl čas bez pohybu, neodměřoval ani hodiny, ani minuty a ani vteřiny. V Bílém tichu, tak jako neklidní podzimní komáři, vířily jen Šmorancovy imaginativní myšlenky. Přitom to bylo velmi tísnivé a nemilosrdné prostředí.

Bílé ticho. Téměř dokonalý, absolutní, Surrealistický objekt, jehož nedílnou součástí byl i Jiří Šmoranc. Byl to objekt složený i reálný a také virtuální. Bílé ticho bylo objektem pohyblivým i snovým, ale i němým, měl povahu symbolu a byl přízračný. Byl Šmorancovou děsivou, velkou a zároveň křečovitě tichou básní. Pln děsu se do něho utíkal skrýt před reálnou skutečností která nás svírala a s děsem před samotou z něho zase prchal.

Patrně koncem jara 1954 (svoje dopisy zásadně nedatoval) mi napsal: Stanislave,

to ticho bylo už nesnesitelné... a zase někdy jiný dopis: Prostor Bílého Ticha jsem snesl jen několik měsíců....

Přesto se do Bílého ticha až do srpna 1956, kdy byl Vladimír na podmínku z vězení propuštěn stále vracel, přestože se v něm cítil být sevřený jako diamant na terase poseté mroži. Když v sobě již cítil nesnesitelný přetlak a srdce mu doutnalo po požáru, vycházel ven a psal.

Bílé ticho tu patrně již bylo od vzniku prvních civilizací a utíkalo se do jeho nehybného prostoru mnoho, velmi mnoho lidí hledajících útočiště před nerovnováhou života. Až Jiří Šmoranc však tento absolutní objekt pojmenoval.

Brandýs n/Labem
7.10.2005

P.S.: V knize Tajný život Salvadora Dalího, jsem si teď po padesáti letech v kapitole IX přečetl, cituji: Ale jedenkrát za jednoho z těch nesmírně klidných odpolední v Cadaques, kdy nebe a moře splývaly v to, čemu domorodci říkali „bílé ticho“, ... konec citace. Dalí, jak říká v epilogu, dopsal Deník v roce 1941. Poprvé zřejmě vyšel v USA a ve Francii patrně v roce 1952. V tom roce také Jiří Šmoranc použil termín Bílé ticho poprvé. Česky vyšel Tajný život až v roce 2004 v nakladatelství Sloart. Že by se JŠ mohl s tímto Dalího textem setkat v tom roce 52 je téměř nemožné a o tom, že vyšel za války v USA, jsme nevěděli. Jde zřejmě o jednu z těch podivuhodných náhod, které zkrášlují náš život. Rybáři z Cadaques i Jiří Šmoranc použili tento termín každý ve zcela jiných souvislostech.

Brandýs n/Labem
2.11.2009

Stanislav Vávra

Tajemství puklého zvonu

Edice SV

© Stanislav Vávra 2009

Mallarmé: Vrh kostek nikdy nevyloučí náhodu.

Lautréamont: Krásný jako nahodilé setkání šicího stroje a deštníku na pitevním stole

Breton: ... otázka objektivní náhody, skrze níž se člověku projevuje velmi tajemně nutnost, která mu uniká, ačkoli ji životně pocituje jako nutnost.

Osmdesát let po vydání Manifestu Surrealismu (Manifeste du Surréalisme = Poisson soluble), zůstává otázka objektivní náhody stále stejně naléhavá a ne úplně zodpovězená.

Nemám však nyní v úmyslu psát na toto téma teoretické pojednání, chci jen na malém příběhu(?) připomenout, že ještě zdaleka nejsou vyčerpány všechny teze které první (1924) a později i druhý Manifest Surrealismu (1930), přinesly. Objektivní náhoda.

Jsou náhody s nimiž se jen mýjíme, jsou náhody co nám přinášejí lásku, přátelství, vzrušení a taky smutek. Jsou náhody přinášející životní inspiraci, objev, nápad. Jsou náhody na něž čekáme, náhody jejichž příchod svou aktivitou vyvoláme a jsou náhody jejichž chod v čase a místě, řídíme. Jsou náhody dílem okamžiku a jsou náhody, přicházející a skládající se jako kostky domina, náhody jejichž dotyk a smysl, se dovrší až za dlouhý čas a dokonce přesáhnou celý lidský život a dokonce ho mohou i ovlivnit.

V roce 1924 vychází Manifest surrealismu a v témže roce přichází na tento svět i budoucí básník a můj bratr Vladimír Vávra. V tomto roce se narodilo mnoho dětí a z nich i hodně básníků. Co je na tom pozoruhodného? V ten daný rok jen právě ten Manifest, současně se však zrodil i první dotyk náhody, s níž se setkám až v příštím, jednadvacátém, století.

Za dvaadvacet let potom, se v Záběhlicích začíná sdružovat několik mladých básníků, kteří jsou někdy později, kvůli identifikaci, označeni jako Záběhlická skupina surrealistů z níž se pak o pár let později stávají Libeňští psychici.

A opět se můžeme ptát: co je na tom zajímavého a co s tím má společného náhoda? Zajímavé na tom je, že se tu sdružili lakýrník, rádiomechanik, knihovník a také knihař. A náhody jejich setkání, když každý z nich žil jinde a mezi jinými lidmi? Patrně by se nesetkali nikdy, kdyby mezi nimi nebyl někdo, kdo celý svůj život vědomě a záměrně náhodu provokoval, Jiří Šmoranc.

Za drásavých okolností, setkali se v protiletectkém krytu při spojeneckém náletu na Magdeburk, Jiří Šmoranc s Vladimírem Vávrou. Za necelé dva roky potom, čte Šmoranc netečným vojákům v jedné ze světnic Vršovických kasáren úryvky z románu Jeana Giraudeauxe Zuzanka a Tichý oceán. Nikoho to patrně nezajímá, Šmoranc však čte: „... Smeká a hladí si knír. Pomaloučku se blíží. Má krásné šedivé oči s láskou ke známým. Vytahuje rukavice z kapsy žaketu A praví mi...“ Dokončí za něho nakřáplý hlas odkudsi mezi kavalci,; „... Jsem kontrolor měř a vah, slečno... Přece byste neplakala.“ Ten hlas

patřil Zdeňkovi Buřilovi. Tak provokováním náhody setkala se a po jisté době i vznikla, skupina Záběhlických surrealistů. Na Vladimírovu výzvu se k nim připojují i já.

Spolu s bratrem Vladimírem se učíme francouzsky, neboť máme sen, že jednoho dne pojedeme do Paříže, že se tam setkáme s Bretonem, že s ním půjdeme na všechna místa poznamenaná surrealismem a každý z nás pod dojmem toho setkání napíše svoji velkou báseň.

Poslouchali jsme, a nejen proto, v té době pouze francouzský rozhlas a v neděli dopoledne i vysílání na přání posluchačů, z rádia Monte Carlo. Měli jsme silný přijímač, který snad původně sloužil jiným účelům a na tu dobu to byla dokonalá aparatura pro skvělý příjem z kteréhokoli vysílače.

V březnu 1952 byl Vladimír zatčen a v srpnu i odsouzen podle paragrafu 231 zákona na ochranu republiky. V březnu 1952 začíná André Breton svoji sérii rozhovorů s André Parinaudem na stanici Radiodiffusion Francaise. Proud Bretonových rozhovorů končí v červnu, ve stejné době jako Vladimírovy výslechy před „přípravou“ soudního přelíčení. Čili zase jakási náhodná shoda.

Ač se Vladimírovým odchodem mnohé změnilo, nezměnilo se až do mého nástupu k PTP to, že dál jsem poslouchal Francouzský rozhlas. Na rádiu Paříž jsem také v listopadu 52 uslyšel krutou zprávu, že právě zemřel Paul Eluard.

Běžel čas, roky a život. Bylo žhavé léto 1983 když jsem onemocněl a vcházel již do toho jiného světa o němž nikdo z nás nic neví a kde jak praví filozof, teprve všechno začíná. Přesto jsem se vrátil i za cenu toho, že kus mého života byl vymazaný z paměti, asi tak jako když dáte počítači nesprávný příkaz a nebo ho zbrkle vypnete. Získávat ztracené informace zpět je velmi těžké a někdy vůbec nemožné. Tak byl jsem na tom stejně. Některé informace jsem potom přece jen našel, některé však dál zůstávaly ukryty kdesi na disku v nevědomí.

Dvanáctého října 1994 jsem byl v restauraci U Pinkasů, kde byla představena kniha Tomáše Mazala: Spisovatel Bohumil Hrabal. Spousta lidí, mumraj, kdo na takové sešlosti chodí, ví. Pak mě někdo v chumlu lidí zdraví... zaostřím a on to přítel David P s nímž dávno jsem se již neviděl. Jak dlouho to bylo? Dlouho. Dva, tři, roky? Jsme rádi, že se vidíme a dáváme se do řeči.

Přijde i řeč na nakladatelství Cocordia, vzpomínka na Clarissu a pak na Bretona a padne i otázka:

„Četl jste Bretonovy rozhovory?“

Nečetl. Věděl jsem, že vyšly, ale neměl jsem je a nečetl.

Pak díky jeho přátelskému gestu jsem již později večer mohl listovat si v této knize a těšit se na ten okamžik, kdy začtu se do vět před více než padesáti lety Bretonem vyslovených.

Teprve však příští den, až jsme se s knihou vzájemně seznámili a prohlédli si jeden druhého, začal jsem číst. Stalo se však cosi podivného... skrze řádky jako kdybych slyšel hlas... a pak jsem si čím dál více uvědomoval, že tohle co čtu, jsem přece už někde a někdy slyšel a jak moje oči postupovaly po řádcích a vyslovovaných myšlenkách, vracel

se mi do paměti březnový den roku 52, kdy Vladimír již byl ve vězení a já, duševně rozvíklaný, seděl sám u rozhlasového přijímače.

Až po chvíli jsem zjistil, že to mluví Breton. Ne všemu z toho co říkal jsem rozuměl... mého ducha však v té chvíli oživoval i jen ten hlas. Pak ještě několikrát jsem některé z jeho rozhovorů zachytil. Nyní po mnoha letech, podivnou souhrou náhod a gestu přítele, si Bretonovy Entretiens mohu poslechnout znovu.

Stejnou náhodou se však i náhle, vyvolán správnou kombinací klávesnic, vrátil do mého vědomí také ústřížek života, zdánlivě již nenávratně ztracený.

Dočetl jsem a pojednou také věděl, že: Tajemství objektivní náhody tkví v kráse puklého zvonu.

P.S.: Tento text byl napsán již v roce 2004 a přesto, že se může někomu zdát již trochu „odleželý“, je podle mého názoru ještě stále hodně čerstvý a to zejména v tomto roce, kdy v květnu vyšel (bez valné pozornosti papírových literárních časopisů) sborník Libeňští psychici.

SV

Brandýs n/Labem

2.11.2009

Stanislav Vávra

Střevíčky z marokénu

Edice SV

1

© Stanislav Vávra 2009

Pojednání o lovci hadů.

V rozvřšených zrcadlech se zalesklo a potemělo. Přišla chvíle každého dne, kdy za příznivých okolností odehrají se příběhy očekávání.

Dívka, byla krásná(?), se obrátila v polospánku na levý bok a nepřekvapena pohlédla na muže ležícího vedle ní. Byl to hádek s maličkou hlavou a lstivýma očima. Měla se polekat(?), ne, jen ho vlažně políbila a spala dál, tak jako jsem spal já(?) i hádek. V snech trochu se chvěl, v ruce svíral rozžatou petrolejovou lampu, v níž zrcadlil se odlesk jezírka, které se pod tíhou noci vypoukle vzdouvalo až do hrotu pučícího dívčího řadra, posázeného závistivými pohledy stařen a oslnivými doteky otců. Běžel čas dlouhých vibrací a hodin třesů. Do očí se pomalu vkrádaly obrazy zjizvených rukou lovce.

Nebyla noc a nebylo světlo, student s hadí tváří listoval v Maldororovi a toužil se mu podobat, neměl však střevíčky z marokénu s vysokým podpatkem a kůže, jíž právě svlékal, byla suchá a vrásčitá. Mihotavě plaval jezírkem a před jeho mrznoucíma očima rozkvétaly kameny všech barev i efemérních tvarů a bořily se střídavě do těl mužů a žen.

Slzy chutnaly po medu a taky led roztával a bylo vidět i bez brýlí, student je rád používal, až na vrcholek hladiny jezírka, kde z fontánky prýštil jed. Student byl opojený tím co se před ním končilo i začínalo. Díval se na korál vytlačovaný bradavkou na hladinu a jeho nová kůže se v záři zardoušené tekutiny oslnivě leskla.

Četl střídavě Maldorora a prošlé tváře ze zrcadel, mezi nimiž se dlouho, již několik let, procházel. Pak, se vlnivým pohybem prosmekl hladinou a opatrně sunul se travinami, spálenými sopečným žářem a spěchal mezi rozsápané kameny aby tam ukryl svůj stesk i touhu, touhu drtit rty vykrajované dívkou do mlhy nad obratníkem Raka.

Znovu se setmělo a studentovi bylo jen v lehkém saku z hadí kůže chladno. Krev se nepohybovala, udělat krok bylo nesnadné. Had pod tenkou slupkou nové kůže trpěl a i když měl svíci v jejímž světle se mohl ohřát, neměl čím zapálit. Sčítal tedy svoje krvinky a odhadoval čas do příštího rána. Žádné ráno však nemuselo být, neboť rána bývají chladná a muži ve fraku umírají často sebevraždou.

Student záviděl vyschlé kůži, která již byla bez citu a mohla se proto dopouštět lži i vražd a smilstev zcela beztrestně. Šed' noci však vede k omylům a mylným představám o konečné hloubce propasti do níž se vrací nekonečno.

Dlouhé rozpaky provázené smyslnými doteky, mě přiměly k tomu, že jsem změnil hustotu a složení tekutiny, v níž jsem již nějaký čas přebýval. Odešel jsem dveřmi na terasu a korunami stromů unikal nedoslýchavým myšlenkám. Vzdaloval jsem se od jezírka ve vyhořelém městském parku a čím jsem byl blíž na dohled domů, světel a hlučných hlasů, tím více mě svíral strach z vlaštovek létajících to ráno příliš nízko.

Pod klenbou mostu se usídlil pár jeřábů. Šel jsem až k nim a když mě odháněli hlasitým klapotem podpatků, ustoupil jsem do jejich křídel a přenesl se změtí digitálních signálů do ulic kývajících se pohybem nesmírného množství žlutého hmyzu. Tam potkal jsem dívku drásající světlo kostnatýma a již vrásčitýma rukama. Byla krásná(?). Vzpomínka na vášnivou noc uprostřed požáru, jí stále ještě vháněla slzy dojetí do slepých očí. Stu-

dent, k němuž jí vážala společná představa zločinu, ji vláčel v horečném spěchu ulicemi a průchody do dvorů, až konečně se s úlevou zastavil a oddychl si. Dosáhl cíle. Dívka žíznivě sála krev nemluvněte (kde k němu přišla?) a hádek se pokojně a spokojeně tiskl k zemi u paty zdi. Konečně splynul s okolím. Uniknout lovcí s háčkem... o tom snil.

Na rozhraní několika ulic se vytvořila vzduchoprázdňá bublina. Klenuté průčelí na okraji však umožnilo myšlenkám navinout se na spirálu vysokého napětí... Přesto i život hádka má jen omezené možnosti.

Lovec hadů již Maldorora dočetl.

13.7. 2006

Stanislav Vávra

Střepiny světla

Edice SV

2

© Stanislav Vávra 2008

V čtverhranné petrolejové lampě v plameni chvějivém jak trásně mořských chaluh tančí orientální dívka svůj chladný tanec dole pod lampou stojí mládenec sotva osmnáctiletý až nepřírozně krásný oblečený do bílého prostěradla paranoidních představ vzhlíží nahoru k tanečnici a zpívá sotva slyšitelným hlasem píseň bez melodie a beze slov jeho krásně zastřené oči válcují záhony světél hořících lodí zavěšených na horizontu malé jestřábi pero došlo až na kraj srázu a spálilo se v plamenech lampy přitom se dívalo jak dva služební trpaslíci se hádají o noc a dál od nich cvičí ženy na jiném velkém prostěradle bylo šero a slunce svítilo až jim brnělo v uších popálené žabí peří se snášelo do osedlaných plachetnic kroužících po zatrpklém nebi stála jsi mimo a hladila dlaň medvěda roztouženými pohledy bylo jaro a mládenec v prostěradle z paranoidních představ svítil jako slunce a sníh padal jen velmi nepravidelně bylo jaro otráveně jsem ti zpíval ukolébavku míválas ji ráda když tě matka kojila spolu s jedovými žížalkami naučenými na její levý prs ženy stále cvičí na prostěradle a opuštěný pes naříkavě slibuje orientální dívce věčný oheň a útržky z vyprávění mládence sotva osmnáctiletého o tajemství ukrytém v suti den rozsvícený plamenem lampy pokrývá šál znetvořenými dásněmi kuň pohrdá tvým polibkem a mládenec hýká štěstím že již ví co je metr skal že již ví proč v dešti sál ten šál zkrvavený hrůzou z písma na stropě nad lampou na klenbě kdes odložila šat a lákala ho k smrti co přichází jako něžný střípek zmítá jím touha líbat ústřížek šály potřísněný kapkou rosy krve je temně hnědá a křičí s horou suti kterou zmítá skvrnitý tyfus zakrývá svůj strach slepotou jako larisou již přikrýváš se někdy v nočních hodinách když po nezdařeném koitu jsi skvrnitá jako hrušeň kvetoucí uprostřed bazénu jako bleďá stařena čekající na poslední pomazání orientální tanečnice v nekončícím pohybu napodobuje ptáky letící na jih sledují dráhu vykrojenou serpentinami bolestné naděje jsou to vyhloubení tvorové s hnědými víčky na skrání ztrácejí se za dveřmi hlídanými sépií máš dlouhou srst a ňadro posouvané po stopách kurzoru s bleďými lícemi stejnými jako má paranoidní mládenec řeklas mi to včera a dnes opět ještě než orientální tanečnice rozvlnila svůj hlenovitý šál a než roj včel zamířil na jih mládenec neustává bloudit a brodit se písmem žalostné písně pro tanečnici předpovědi budoucnosti nemají jistotu času drolivých rukou potřísněných věčností kdy sám a všichni s ním hledají ztracený polyfon obklopený náruživými tóny káceného jeřábu a nacházejí jenom vzpomínku na ztracený lesní roh při jehož tónech hořlavé páry skal provozují hru lascivních stínů a lemují jako květ drobná stehna dívky halící se do očních koutků svět rozpuštěný do kyseliny slz je vymodelovaný do tvaru zrcadlových houslí umírajících v pasti dásní rozleptaných naučenými sladkostmi v proudu krve mlčím a stojím na levé noze neboť dráhy měst jsou nedůsledné a je výsadou člověka bdít v pozdních hodinách brodit se zátiším záclonek paranoidní mládenec právě prožíval svoji první erekci když tě viděl oděnou do prachu pampelišek nikterak nespěchal v krystalizující noci kdy hořely páry skla a jeho sen se zdál tobě o tom jak problouznil svítání posledního dne orientální tanečnice svým chladem pomalu uhasínala plamen lampy až ztrácela ses posledním proužkem černého dýmu tou dobou však již paranoidní mládenec šel mnoho hodin ulicemi nedovedl určit čas a ani nevěděl proč nemyslel už nebylo na koho jen matně si vzpomínal že jednou miloval přes mřížku potoka do mísy bez konce dna

vyléval oči a volal za prchající orientálkou dívka volal a smyčka mu stahovala hrdlo šel mnoha ulicemi chroptil a ruce vztahoval šel mnoho hodin a křičel: jen jednou jsem miloval ozvěnou zchvácený zaslechl jen mrzutý tón vody proudící potrubím přes hašteřivé sousoší v němž všichni si navzájem ohmatávají kamenná pohlaví chlemtají usazeninami zbarvenou tekutinu stříkající jim z genitálií a hlasitě volají jsem vhodil pětník do studny potrubí se na chvíli ucpalo aby mohl přejít na druhý břeh kde už dávno oschly city a kde brouzdali se měkkýši v doprovodu bezrukých panen nebe bylo modré a čas byl jen málo pohyblivý bál se mrtvého psa visícího pod podloubím domu s průčelím ze střepin světla podobajícím se moři v korálové bažině jíž proletěl právě letoun z jehož trysek vyběhlo tisíce pavouků a krys pokrytých hmyzem velmi odpudivým a velmi barevným a všichni na něj křičeli a co bys ještě chtěl?

Prosinec 2006

Stanislav Vávra

Vzpomínka na náhodu

Edice SV

3

© Stanislav Vávra 2009

A mohu s jistotou říci, že 29. Května 1934 na tomto místě byla ta žena pohoršlivě krásná.

André Breton: Šílená láska

Láska je buď šílená, nebo...

Číst André Bretona, znamená pro mne vždycky, mimo mnohé jiné, také neustálé klopýtání o minulost a vyvřeliny vzpomínek a pochybností.

Náhody které se musí stát, náhody které se opakují a žijí svým životem čekajíce jen na pohyb, čin, nebo myšlenku již jí přivoláte.

Padesát let po příběhu květnové noci který Breton popisuje ve své Šílené lásce, se ten příběh opakoval znovu.

Měl jsem nějaký čas strávit ve Františkových lázních a podstoupit jistá rehabilitační cvičení a hlavně jsem chtěl ten čas klidu věnovat poznámkám ke knize již jsem se v myšlenkách zabýval.

V recepci hotelu v němž jsem měl bydlet bylo několik hostů, kteří přijeli zároveň se mnou a pak také několik hostů, kteří se tam sháněli po své poště a měla různá jiná přání takže bylo kolem recepčního pultu velmi živo. Sedl jsem si do křesla vyhlížel proskleným oknem do parku a trpělivě čekal až se mi recepční bude moci věnovat. Po chvíli a nevim proč, jsem se náhle otočil ke schodišti do patra hotelu a ohromen, díval jsem se na mladou, velmi krásnou ženu, sestupující schodištěm dolů. Po celou dobu mi hleděla do očí zasažených proudem vysokého napětí a vysílala ke mně dobře známé sdělení.

V té chvíli jsem si uvědomil, že je právě 29.května a píše se rok 1984 a že je to právě třicet let, kdy jsem v pozdní noci spatřil stejnou ženu v malém baru na Vinohradské třídě. Vysoká štíhlá dívka hladkých tmavých vlasů, s temnými téměř černými velkýma očima, které byly pro svůj okouzlující tvar naprosto nezaměnitelné.

Věděl jsem, že je vyloučené, aby šlo o totožnou ženu, snad kdyby to byla Makropulos, přesto jako kdyby mi dávala těma nádhernýma očima znamení, že ode mne očekává čin.

Byl jsem okouzlený a v nitru cítil jsem, že pro tuto ženu bych dokázal udělat jakoukoli šílenost, nedbaje svého věku ani stavu. Sotva však, kdybych ji měl popsat, bych to dokázal, tak byl její zjev na tomto místě neočekávaný a zcela jistě nepatřičný. Prošla kolem, její jemná vůně mě ozářila jako stroncium 90 a zanechala mne s nehorázně flegmatickým recepčním, jenž se mě již patrně nějakou chvíli dotazoval na jméno a žádal doklady aby mne mohl zapsat do knihy hostů.

V oné vinohradské noci, prožil jsem s dívkou s tmavými vlasy vyčesanými do uzlu, nad sklenicemi henessy několik oslnivých hodin, aby pak k ránu odešla do žlutého svítání.

Večer jsem sešel do haly a na dívku z ranního setkání jsem již zapomínal, nebo jsem si ji uložil do paměti jako jakýsi prelud, náhoda, že bych potkal stejnou dívku mě trochu děsila. Hala lázeňského hotelu, současně čítárna i společenská místnost a roh nejdále

od vchodu, byl nepatrný bar. Rozhlédl jsem se po několika hostech utrápených léčením, starostmi o život i četbou novin, šel jsem rovnou k barového rohu.

Seděla tam jako kdyby na někoho čekala. Ukázalo se, že na mne.

„Dobrá večer, madam,“ pozdravil jsem, zatím co moje srdce se zastavovalo. Na její pokyn jsem si sedl vedle ní.

„Co budeme pít?... hennessy tu nemají.“

Byl jsem zmámený a jen jsem němě zíral na barmana.

„Doporučuji vodku,“ řekl barman... „tím nic nezkazíte.“

Kývl jsem, že tedy nic kazit nebudeme. Vodky byly před námi a byly naservírovány v docela pěkném skle. Barman byl rád, že tam někoho má. Hosté většinou, jak se později vyjádřil, odcházejí do lázeňských pajzlů na lov. Co tím myslel jsem nechtěl vědět. Ani jsem ho mnoho neposlouchal, jen jsem se vpíjel do vůně a krásy své společnosti, měla svoje tmavé vlasy vyčesané do uzlu a mně se zdála ta náhoda příliš šilenou.

„O čem mi budete vyprávět?“ Mluvila přes zapálenou cigaretu ve štíhlých prstech a právě jako v malém vinohradském baru i její hlas zněl trochu ostře a na rtech stejný úsměv... a jako tenkrát z ní vycházelo chvění gazelí plachosti.

Vodka byla našťastí dvojitá a jak jsem ji dopíjel, přicházela při pohledu na dámu inspirace, pomalu jsem se rozmluvil, pak přešel jsem do veršů a dáma se usmívala a její oči temněly a potahovaly se blánou šilenců, ale možná to byl jen odraz očí mých.

Jak prožili jsme zbytek noci, je uloženo v mé paměti jen pro mne. Stejně jako kdysi před desetiletími, jak přišla i odešla.

Ráno jsem se pokusil u recepčního se dozvědět kde dáma bydlí a za příslušný úplatek i další podrobnosti. Dlouho nechápal o kom mluvím.

„Vy myslíte tu černou? Tak ta již odjela včera ráno!“

„To není přece možné, byli jsme spolu večer v baru a potom...“ a znovu jsem se pokoušel ji popsat.

„Ta odjela již včera ráno...“ opakoval a ztratil zájem.

Nechtěl jsem věřit a bloudil lázněmi a čekal na ten okamžik, kdy ji zase spatřím. Nespatřil.

Když po několika týdnech jsem se probíral tou šedí co nastala po jejím „odjezdu“, říkal jsem si při vzpomínce na dívku jejíž jméno neznám... možná to bylo jinak, možná se to vůbec nestalo, možná jen že náhlá vzpomínka připlekla se do náhody, pravda však je, že ta dívka byla pohoršlivě krásná.

Stanislav Vávra

Skvrna v dlani

Edice SV

4

© Stanislav Vávra 2008

Javorový list bylo to poslední co vystříhal z kousku brokátové látky. Ten ústřížek měl barvu mrtvých očí... jejich očí. Byly šedé a panenky plavaly ve vydáveném jezeru. Měl silný pocit ošklivosti a proto od té lavičky odešel. Chtěl se setkat s Ivanem Blatným a setkal se jen s milosrdnými ošetřovateli, kteří v něm vzbuzovali odpor. Věděl, že básník s ohořelou duší chodívá k lavičce a píše do zápisníčku bolavé verše. Chtěl tu bolest sdílet s ním. Nebyl si však jist, zda básník není ve své bolesti šťastný. Položil brokátový list na opuštěnou lavičku a nepoznán, vytratil se z Bixley.

Spustil se prvním mrakodrapem, počítal jeho oči... žádné však nebylo šedé. Byti zklamán, znamená míti naději. K čemu je taková naděje dobrá? Narodil se, žije a zemře. S nadějí, beznadějí a bez naděje. Dny bijí do dveří paličkou na maso. Vytrvale. Přišel s nadějí, že se mu podaří vsunout hlavu mezi paličku a dveře. Naděje je k ničemu.

Zvracel nejdříve játra, pak ledviny i ten kousek žaludku co měl a střeva, spoustu střev, nevycházel z údivu, že jich tolik má. Pajšl ne, ten již vykašlal někdy dávno před tím. Přehraboval se v té drobotě a našel žluč. Byl očarován, nikdy netušil, že je vlastníkem tak velkého a skvělého smaragdu. Opatrně ho oddělil od jater a pak na dlani s úžasem pozoroval zelené jiskření které se odráželo v plamenech svící rozestavených po schodišti s položeným žlutým kobercem a v očích ženy scházející po nich právě dolů. Byla zahalená zrcadlem v němž se střídavě prohlížela ona a pak On, Apollón toho večera, v němž se odehrávalo vše a nic. Pero vyschlo, tužka měla ulomenou špičku a v papíru byla zabalená slezina. Jen malíř klesající pod tíhou štětce, rychlými tahy zachytil prchající smyšlenku. Bylo Hromnic a o dvě víc. Hospody zavíraly až k ránu.

Zdálo se mu, že spí s krásnou ženou, takovou o jaké snil. V dlani držel její levé ňadro a cítil jak s každým úderem srdce, mu její bradavka naráží do důlku v dlani. Chvěl se a přál si umřít nebo odejít a jít, pořád jít a najít ten kraj kde kvetou kameny a mohyly ukazují místo ve vesmíru kde je stín měsíce a kudy se řítí Voyager a nese sebou jeho hlas. Jsem věčný, říkal si a tiskl prs. Ucítit v dlani žár a pak se z hrůzou díval jak mu v dlani roste skvrna šílenství.

Štěstí přichází nečekaně.

Stanislav Vávra

Pavouk sající v oku ryby

(Konvulzivní inverze obrazu)

Edice SV

6

© Stanislav Vávra 2007

Labyrinty nápadů vyměšovaných ušními bubínky, trhají polstrované záměry pochybných umělců. Dnes a možná ještě zítra budou na tržištích k vidění křesla zabalená do povijanů odumřelé slávy. Wimbledonská vítězka vyrábějící obrazy otloukáním barevných tenisových míčků, Rafani ponořující obraz do vod řeky, malíř natirající tank růžovou barvou, vizuální umělec zavěšující sentimentální ornamenty z neonových trubíc na chrámové věže, nezletilý fotbalista píšící paměti, pomalovaná těla žen a truchlivě nekonečné zauzliny střev, tak toto vše je možné každý večer zhlédnout, mezi páchnoucími vnitřnostmi, na rybím trhu. Udělat vše pro pomíjivost slávy, peníze a smrtelnost. To vše má jen vadu okamžiku, neboť to vše tu již v první třetině století dvacátého bylo. Opakování zvětralých myšlenek a napodobenin.

Pavouk sající v oku ryby, je slepec co ztratil i čich a sluch. Prsteny vyleštěné banalitou zdobí ušlechtilé pokřivené prsty soch postavené na nárožích rozsvícených ulic a mezi bloudícími logaritmy. Váza pokálená prachem rozdrčených much jest olizovaná vždy časně ráno popelavým kreténem za zvuků trombónů zvěstujících příchod nové sezóny. Zapamatuj si abecedu a pronikneš do nitra země, objevíš nové prvky Mendělejevovy soustavy a namaluješ obraz vyjadřující potměšilost slov vyslovených před příchodem muže z akvária. Pavouk propadl omylu. Nekonečně dlouho může sát oko a nevysaje, neboť velryba trpí zánětem slzných váček a neustále svými slzami dosoluje mořskou vodu.

Bylo to asi v polovině padesátých let když se v Paříži setkali Breton s Buñuelem a kdy Breton vyslovil hořkou větu: „Je to smutné, že to, milý Luisi, musím říct, ale skandál již neexistuje.“

Skandál se nasunul do všednosti života a stal se normou vzdělanosti a dobrého chování a skandály Salvadora Dalího se staly součástí světa banalit. Z básníků se stali popeláři přehrabující se v popelu mrtvých, duch se vytratil ozónovou dírou do kosmu a mrtvolý bez ducha píše poezii. A pavouk v domnění, že uvidí, saje oko ryby v blahé naději.

Spirály stahují krk a protínají ňadro, již tak se chvějící hrůzným pocitem věčnosti. Strach z prostoru jenž se stále zmenšuje a zvětšuje bije jako kovadlina cupující řasy, vlákna citroniku splétají oprátku pro posledního oběšence. Stali se z nás dělníci kafilérie do níž odhazujeme všechno. Svoji tvář i lásku i krásu i víru v budoucnost. Těší nás jen slepota a smějeme se pavoukovi který tak zarputile saje v oku ryby, tekutina však rychle se ztrácí, oko vysychá. Je v povaze pavouka, vysávat a potom?

Co potom až nebudou ryby?

Štíhlá žena nevelké postavy, v klobouku ozdobeném sovím peřím, kymácivě kráčí Václavským náměstím. Je den a slunce svítí a všude je plno lidí. Žena tu a tam do někoho narazí a aniž by to jakkoli zaznamenala jde dál, oči upřené na sevřenou dlaň. Jen chvílemi, opatrně, nahlédne do dlaně s mírným úsměškem. Teď, když ji již delší chvíli pozorně sleduji, vidím, že dlaň také v určitých intervalech tiskne. Nepříliš silně, ale tiskne. Proč?

Žena došla až k Muzeu a aniž by se rozhlédla, přechází na druhou stranu náměstí. Zvědavost ve mně sílí a tak ji předcházím abych si ji prohlédl. Je to však docela všední,

téměř ještě dívka, možná dvacetiletá. Její oči mě však zaujaly zvláštní září, nebo světlem? Hrál v nich cosi barevného. Několikrát ji obcházím a dívám se upřeně do těch podivných očí. Nezdá se, že by mě upozorovala a nebo jinak vzala na vědomí mojí přítomnost. Rozhrnovala dav proudící před ní a šla směrem k Můstku. Ty oči mě něco připomínaly, něco z dětství.

V ložnici, kde jsem spal, byl vysoký bílý strop a tam v rohu, až vysoko, jak se mým dětským očím tenkrát zdálo, přímo nad mou postelí, pravidelně spřádal svoji pavučinu malý a zdánlivě drobný pavouček. Otec ho nesnášel a pavučinu mu pravidelně ničil smetákem, k tomu účelu pořízeném. Pavoučka samotného, se mu však polapit nepodařilo. A pavouček zas v nejbližší noci začal znovu spřádat svoji pavučinu a druhý den tam již seděl jako malá černá tečka a čekal na kořist. Někdy jsem na něho mluvil, ale nikdy se ani nepohnul.

Až jednou se spustil po vlákně dolů a kupodivu dlouhýma nohama se ke mně po peřině blížil. Jeho oko jsem neviděl ale cítil jsem jeho pohled. Něco chtěl a já se bál a v tom strachu jenž mě vyhnal slzu do oka jsem pochopil, že pavouk má žízeň. Setřel jsem vytrysklou slzu prstem a podal pavoukovi. Sál. Pavouk mi sál prst, ale žíznivě hleděl na moje oko. Pak přišel otec a pavouka vyhnal do chodby, kde v koutě u sklepa mají pavouci své vymezené místo. Od té doby se mi pavouci vyhýbají.

Našel jsem dívku stát uprostřed Uhelného trhu. Šeptala cosi do dlaně a její hlas byl konejšivý. Potom se otočila a vracela se na Staroměstské náměstí a Pařížskou došla až k vltavskému nábřeží. A tam... snad rozplynula se ve večerním příšeří.

Zklamán, že dívka ztratila se kdesi v šeru, znovu si v duchu přehrávám to co jsem viděl. A pak jsem přišel i na to, co bylo na očích dívky zvláštního. Byla to pavučina... měla v každém oku pavučinu a to co držela v ruce byl pavouk, pavouk z mého dětského pokoje. Sál její slzy.

Bloudím po kamenné navigaci vltavského nábřeží v naději, že dívku najdu a s ní i pavouka. Je již tma a nad hlavou místo hvězd mi svítí lucerny a místo meteorů mě oslňují reflektory aut. Řeka blouznivě naráží do boku pramice, zřejmě se komusi kdesi utrhla z kotviště, a pomalu ji zasouvá ke břehu. Kdesi na věži odbíjí hodinu po půlnoci. Napadá mě, že jsem v hodině sebevrahů a na správném místě.

Až k mým nohám připlula pramice kývavým pohybem, jako kdyby odměřovala čas. Svítím do lodky malou kapesní baterkou a zdá se mi, že žena ležící ve vodě na jejím dně, je tatáž s tou, co jsem co jsem sledoval na Václavském náměstí. Její oči, trochu vypoulené, měly vzhled pravidelně popraskané skloviny. Přesto byly na dotek hladké a při bližším zkoumání již vidím pod blánou oka rozvinutou pavučinu. Na panence sedí pavouk a saje. Hltavě saje.

Nenávidím hltavého pavouka... uvědomil jsem si a pak v náhlém výboji jenž prošel mým tělem a bořil břehy, jsem kapesním nožikem probodl oko ženy a zabil pavouka. Dívka, byla-li to ona, jen tiše vydechla a začala se v kalné rezavé vodě, co byla na dně železné pramice, rozpouštět až nebylo nic. Zůstal jen nevzhledně zplihlý pavouk.

Ráno jsem si do svého zápisníku zapsal: Je důležité ochránit tajemství objektu, nastal čas pro druhou revoluci Ducha.

A jako každý den, šel jsem na rybí trh a hledal pavouky. Bylo tam jen plno páchnoucích vnitřností a hladových much.

Listopad 2006

Stanislav Vávra

Světlo pustiny

Edice SV

7

© Stanislav Vávra 2007

Pozorování letu čmeláka nutí muže sedícího na vrcholku Matterhornu zabývat se myšlenkou na nekonečno, neboť létat nad pustinou je podobné omámení alkoholem. Má světlo v očích, které při letu z výšky tří tisíc metrů, se rozbíjí o požár trosk proudového letadla.

Rok 1941. V červnu překročili Hitlerovi vojáci hranice Ruska, Max Ernst namaloval obraz Napoleon v pustině. Napoleon i Hitler prohráli v Ruské pustině válku a Ernstovi, stejně jako většině surrealistů přinesla zklamání, neboť ideál svobody a pravdy se rozplynul v krvi a bolesti bolševické revoluce. Je údělem ideálů aby dostávaly na frak a dělali místo ideálům novým... protože: Bylo světlo nad pustinou, proto přátelé musí pršet.

Jenom věta ze společného textu, který jsme s přáteli napsali před více než padesáti lety.

Psát automatický text, je stejně jako slézat severní stěnu Matterhornu. Muž, pijící krev ve výšce čtyř tisíc metrů, skrývající se před deštěm a větrem pod převisem, je opojen myšlenkou na let do hlubin, je svírán představou věčného života, jeho mozek se třísťí a srdce puká, při překonávání kosmické bariéry, při překračování hranice tohoto života. Krása se skrývá ve zlomku vteřiny, který naše oko nedokáže zaznamenat. Krása je subjektivní vjem.

Allé Marcel Proust je tichá a prázdná, stromy dávno odkvetly a prší. Ten muž sem chodí každou noc a každou noc přemýšlí o sebevraždě. V myšlenkách se přebírá všemi známými sebevražednými technikami a teprve dnes, když měsíc zhasl v Lucemburské zahradě to ví. Skočí z komína Libeňského pivovaru, ne však ven, do ulice. Proletí, jako šedesátikilová tříšťivá puma svržená z létající pevnosti B29, komínem a jeho mozek vytvoří na stěnách komína sérii strukturálních obrazů. Allé Marcela Prousta se chystá na nové ráno a před mužem nový den a nová noc, kdy bude sprádat plány na sebevraždu.

O krizi surrealismu jsem slyšel poprvé někdy v roce 1952 a od té doby jsem se s tímto termínem čas od času setkávám téměř pravidelně. Nikdy jsem mu však nerozuměl a nepochopil smysl této teze: Surrealismus je v krizi. Když mě bylo pětadvacet, psalo se v krizi. Pokud je za krizi považováno zkrachování ideálu se socialisticky idealistickou a bolševickou revolucí, tak prosím, dobře jí tak, ale pokud jde o uměleckou hmotnost surrealistické ideje, pak ta zdaleka není na konci svých možností a je dle mého soudu jako jedna z mála idejí začínajícího jednadvacátého století, schopna dalšího vývoje. Surrealismus možná vyčerpal prostředky minulého století, když si však pouštím film Francise Picabii Entr-Acte z roku 1924, tak ani o tom nejsem tak úplně přesvědčen, při konfrontaci s filmy současnými. Nevidím nic co by mě příliš upoutalo. Čas pro sebevraždu ještě nenastal.

Nastane-li povětrí, přidržují si pánové klobouky. Jsou věci a situace, které má slušný a vzdělaný člověk znát, má je cítit a neplivat na obrazy které nemá zrovna rád. Je přece zcela přirozené pro naši zeměpisnou šířku, že na hlavu nám často padají dešť a ledové kroupy, ptačí trus a pomluvy. Mám přítele, zlatého střevlíka, bydlí pod kamenem před naší chalupou a když vychází na lov, nikdy mě nezapomene pozdravit. Nedávno jsem ho pozoroval jak jedl larvu malého broučka... větší vždycky zabijí menšího, je to tak zařízeno a těžko to někdo změní, je tedy nutné se s tím smířit, avšak je také vždycky

dobré vědět kam patřím. Mezi velké?... či malé? Budu-li ten kdo žere, či ten, kdo bude sežrán. Ta rovnice nemá žádnou neznámou. Dotazoval jsem se u hvězdářů, odkázali mě na malý a velký vůz. Nerozumím hvězdám, vím jen, že když prší nemám vycházet ven. Zlatí střelci totiž často slídí v husté trávě.

Nad Matterhornem se sklání deštivý mrak, má podobu ženy lákající muže aby udělal ještě jeden krok. Otevírá náruč, odhaluje ňadra a římská tóga do níž je oděná za ní vlaje jako roztrhaný prapor švýcarských gardistů. Ptáci nedočkavě klovou do skal a čekají co muž učiní. Pravděpodobně neučiní nic. Stojí pod převisem a měří čas chvění srdce, také čeká až tóga se rozvine a tak v tichu šumění deště naslouchá v malém rádiu slovům prezidenta mluvícího k národu. Zlatý střelík se schoval před deštěm pod list lopuchu a o muži si myslí své. Stmívá se a je tedy čas buď vejít do náruče ženy, nebo v blýštivých lakýrkách sejít dolů a v kavárně Fénix si dát večeři. Déšť se přehnal, slunce vydechlo svoji zář, botky se lesknou a city osychají.

Má v hrsti mouchu ten muž. Zelenou, jak Harry Potter v negativu, bzučivou mouchu. Co s ní? Když ji pustí, zamíří k severu a zahyne. Mouchy milují mršiny, páří se v jejich těle a množí, mouchy jsou chytré. Létají a bzučí a ruší představení ve velkém sále Strašnického krematoria. Zarámované dívky tam tančí v neustálém koloběhu ráků, vyměňují si pohledy i tváře a šišlavě zpívají bezzubými ústy. Dívky jsou mouchy a moucha hyne v mrznoucí dlani pod převisem. Jaro v Petřínském sadu bývalo nejhezčí ve tři hodiny zrána, když znásilněná dívka očišťovala se první rosou. Umírat v náruči krásné ženy je sen mnoha mužů, sny však plní se jen zřídka. Moucha se v tuhé dlani ukládá k zimnímu spánku, aby až na jaře ruka dovolí, vylétla do světla a zazářila v oslnivém smaragdu.

Čas čekání pod tajícím ledovcem je nejistý.

Červenec 2007

Stanislav Vávra

Magie návratu

Edice SV

8

© Stanislav Vávra 2007

Po mnoha desetiletích znovu otevírám Bretonovu knihu Nadja, abych se pokusil najít aspoň část mizejícího času. Z trojice knih Spojité nádoby, Šílená láska a Nadja, jsem coby bezvousý jinoch, ještě ani ne osmnáctiletý, nejprve četl Spojité nádoby. Nelze než přiznat, že po prvním přečtení jsem toho mnoho, spíše nic, nechápal. Rozumět jsem začínal teprve až postupem času s přicházejícími životními zkušenostmi i s pronikáním do tajů surrealismu. Konečně, v této knize hledám již více než padesát let, mám ji stále vedle sebe v příruční knihovně a je pořád co nalézat, stejně jako v knize Co je surrealismus, kterou jsem v jednom Pražském antikvariátu objevil spolu se Spojitými nádobami. Knihy, které mne provázejí mým životem a sdílely se mnou všechny moje naděje i prohry.

Nadju jsem četl asi o rok později, když nám ji (Libeňským psychikům) přinesl z prohibitu Univerzitní knihovny Zdeněk Buřil, který tam byl v té době zaměstnaný. Byla pro nás doslova zjevením. Nic podobného jsme dosud nečetli a věnovali jsme ji mnoho hodin rozjitřených rozhovorů. Bohužel jsem s Nadjou ztratil zjara 1952 kontakt, protože zatčením Vladimíra Vávry (mého bratra), se naše skupinka začala rozpadat a tu knihu jsem již nikdy nespatriil. Zcela jistě šlo o vydání z roku 1935, zůstaly mi po ní jen vzpomínky a útržky či citace v jiných textech, které mi přicházely do ruky. Podrobně se jí tedy mohu zabývat až nyní, v překladu Jarmily Fialové, jedenáct let po jejím knižním vydání. Je v tom jistá ironie, neboť jsa doslova z Prahy i z bytu ve kterém jsem strávil šedesát let života, vyhnán zdivočelou restituentkou, do Brandýsa nad Labem a tak se stalo, že jsem na nějaký čas, protože jsem měl mnoho jiných starostí ztratil jistý kontakt s dějem a s novým vydáním knihy jsem se někde minul.

Nelze jinak než s obdivem a úctou obracet stránky knihy napsané před osmdesáti lety a přitom ji číst tak jako kdyby byla napsaná včera, neboť myšlenky v ní uložené jsou stále přítomné a dnešní, dá se dokonce říci, že mnohému z toho o čem dvaatřicetiletý Breton v roce 1928 psal a přemýšlel, porozumíme teprve v době ještě vzdálenější ne-li, až v budoucnosti vzdálené.

Je pravda, z dnešního našeho pohledu, že se Breton mýlil v tom, že revoluce a osvobození ducha, se musí nutně konat současně s revolucí sociální i když nepopírám, že je možné a třeba i pravděpodobné, že někdy, kdesi v té vzdálené budoucnosti, taková ideální společnost žít bude. My ovšem víme, že socialismus a jiné podobné doktríny ať založené na ideálech nacionalismu, fašismu a komunismu a třeba i na náboženském fanatismu, které se dovolávají rovnosti, bohatství a štěstí pro všechny, stejně jako nekonečné svobody a na firemním štítu mají vypsané všechny ty ideály pěkně podle abecedy aby se jim to nepletlo, žijí jen z krutého potlačování toho všeho a popírání všech práv jednotlivce i skupin a celých národů.

V současnosti – co však označit pojmem současnost, když ta naše se odehrála již dávno v první čtvrtině minulého století – tedy to co označujeme za současnost je bohužel jen konfuse myšlení a nepřetržité zmítání se v nesmyslných představách, že tvoříme něco nového a zatím jen vyrábíme nepodařené plagiáty a pokoušíme se vymyslet citát starý již tisíce a možná více let.

Na prvních stránkách Nadji, Breton píše: I nadále vyžadují jména a zajímám se

jen o knihy, které jejich autoři nechají otevřené dokořán jako dveře a ke kterým netřeba hledat klíč. Dny psychologické literatury s románovou fabulací jsou našťásti sečteny. (Zde si vypomohu Biblií: kdo čteš, rozuměj.)

Knihy jejíž dveře jsou otevřené neznámá kniha s tak zvaně otevřeným koncem, neboť ty dveře vedou ke mně, k autorovi a za nimi stojím já se svým jménem a se svým duchem, životem i smrtí, se svým vědomím i nevědomím, jsem tam jen já, autor, moje myšlenky a moje krev, kterou jsem nad stránkami knihy prolil.

Ležím na chodníku Pařížské třídy, vyhlížím Nadju, zatím co kolem mne jdou a procházejí zástupy spěchajících lidí, přimhouřenýma očima je pozoruji a říkám si, že pozorování světa z této polohy je mnohem zajímavější než pozorovat totéž, stoje na vratkých nohách. Je konec června, chodník je příjemně prohrátý, nikdo mě nevidí a nepozoruje, jsem zde sám v naprostém soukromí, jen se svým sněním. Ležím tak v samotě snad tři, nebo čtyři hodiny aniž mne kdokoli vyrušil, když se náhle z toho mlhavě šedého a beztvareho davu vynořuje nádherná dívka v kratinké sukni a je to patrně štětka. Kdo jiný by se také sehnul nad ležícím vágusem v poplivaném sáčku. Jestli má tanga, napadá mě, rozehvěju oči a nechám se vzkřísit. Popelavá kráska s již trochu rezavější pleť si sedne do dřepu, nohy ze zvyku trošinku od sebe, jen trochu, docela málo, je cudná, ale já vidím že je má, temně modré jako podvečerní nebe nad Letnou.

Otvírám oči a nepatrným kývnutím hlavy jí děkuji za to, že mi vrátila víru v život. V trochu pozdním úleku dává nohy k sobě, hladí mě po tváři a já ji poznávám, slečna z Bohnického blázince, kde se před lety úspěšně nevyléčila z alkoholismu a tak si uchovala milostné a chápající srdce. Často jsem ji tam v tu dobu navštěvoval a doprovázel při jejích procházkách parkem léčebny. Pak její lékař sám propadl abstinenci a ona odešla. Vrátný mi o ní jen řekl, že neměla proč odejít, neměla kam odejít a nikdo nevěděl kdy mohla odejít a její ošetřovatel mi řekl, že vůbec nemohla odejít. Kam šla? Asi za nadějí uchovat si panenství a zdravý rozum. Jednou mi prozradila, že léčebnou obchází mlok se slizkým tělem a s hlasitým mlaskáním vysává všechny mozky, které se přiblíží na dosah jeho lepevého jazyka.

Vstal jsem, za rohem jsem vrátil sako bezdomovci jenž mi ho půjčil jako revanš za to, že jsem mu chvíli hlídal kasičku aby si mohl odskočit na pivo. Nezdálo se, že by mne slečna poznávala, ani se však ke mně nechovala jako k neznámému. Pokračovala v cestě. Zeptal jsem se kam jde?

„Tak, tam,“ mávla neurčitě rukou. „Mám něco domluveno na Uhelném trhu, pak na večeri k Donaldovi a potom? Potom?... zítřek je tak vzdálený.“

Na Uhelném trhu sešla po mazlavých schodech do podzemí veřejných záchodků.

„Mám na vás počkat?“

Pokřčila rameny. Sedl jsem si na chodník, zády se opřel o zábradlí nad schody a díval se jak lampář obchází plynové lucerny a jednu po druhé rozsvěcí. Ještě jsem si pomyslel, tady chytí určitě kapavku a pak jsem zabloudil v uličkách Starého města Kde jsem? Copak na tom záleží? Stačí mít naději.

A jen abych nezapomněl, příběh není to co si autor či autorka (abych neurazil)

vykonstruuje za bezesné noci a nebo jen tak, jako když moč vypustí na papír, sepíše nějaké dojmy z nádražní kantýny. Život nelze vymyslet. Život se odehrává v nás, v nás je ten příběh. Chce-li básník psát, musí se obrátit hodně hluboko do sebe a tam se dívat a tam ten příběh nalézat. Není-li tam nic, není co psát. Nikdy nelze opsat a popsat životy druhých. Vždycky je to jen chatrný plagiát.

Ctižádostivá vychovatelka poblázní svoje chovance a začne s nimi psát román o dracích a hadech, tiše v skrytu doufající, že ještě před penzí dostane se jí slávy a tučných honorářů. Zdálo by se, že již nelze vymyslet větší pitomost než jsou ty, kterými jsou zavalena všechna světová knihkupectví. Ale lze, vždyť koho by nelákalo vymyslet nový neexistující svět a kdo by nechtěl vdechnout život tvorům o nichž nikdo nic neví? Ale co s tímhle světem a co s člověkem a lidským duchem? Naštěstí ještě jsou kanály a stoky kde mohou čisté myšlenky a verše jež nelze umazat, přežít.

Ideály jsou však k ničemu, jestliže ve vývařovně Armády spásy na vás již nezbyl talíř rajské polévky.

Před dvěma lety, (7.11.2005) jsem napsal nedlouhý text v němž jsem se zamýšlel a vyslovil jisté pochybnosti o jménu dívky NADJI. Ten text jsem napsal jako reakci na novinový článek jehož jméno si již nepamatuji a myslím, že již také dávno pozbyl jakékoli důležitosti pokud vůbec nějakou měl. Teď když jsem po půl století dočetl NADJU znovu, vyvstaly přede mnou pochybnosti nové. Pochybnosti, které nijak neznamenají pochybnosti o textu, ba právě naopak, ho činí mnohem kouzelnějším a hodným obdivu.

V knize je jediná zmínka o tom odkud NADJA pochází – V Lille, městě odkud pochází a odkud odešla před dvěma či třemi lety – a pak již jen historka o studentovi se dvěma srostlými prsty. Více tam o jejím původu není uvedeno nic a když, tak jen v jemných až tajemných náznacích. I o místě jejich setkání víme jen to, že se odehrálo za křižovatkou jejíž jméno Breton neznal a před nějakým kostelem. Také jméno NADJA, prý původu ruského, odvozeno patrně, jak jinde je uvedeno ze slova :Naděžda – naděje, to má svoji logiku (omlouvám se za fonetický přepis), ale nikde není uvedeno, že by dívka Nadja, nebo její rodina, měla nějakou, třeba příbuzenskou, spojitost s Ruskem. Ovšem Breton, ten měl k Rusku v tom čase velice blízký vztah a tady se začíná se vznikem jména dívky NADĚJE, rýsovat zajímavá souvislost.

V závěru knihy Breton pak píše ve vztahu k modrému ukazateli LES AUBES (k Úsvitům) toto: Ty, která pro všechny, kdo mi naslouchají, nesmíš být nějakou entitou, ale ženou, ty, která nejsi ničím tolik jako ženou, přese všechno, co ve mně budilo a vzbuzuje takovou úctu k tobě, že jsi se stala Chimérou.

Mám za to, že tady Breton zcela nepochybně nám, kteří mu nasloucháme, cosi naznačuje tím, že v jednou souvětí současně zpochybňuje jak fyzickou, tak snovou existenci NADJI.

Postava NADJI vstupuje na stránky knihy až v polovině příběhu. V té první nás Breton popisováním a vykládáním náhod a setkáním s objekty, se vším tím co zrovna ovlivňovalo jeho život, jako kdyby nás chtěl připravit na to co teprve přijde. Na příchod NADJI. Kniha je součástí jeho autobiografického díla (to ví kde kdo) a NADJA v něm má

zcela zvláštní a pozoruhodnou úlohu. Breton nás totiž skrze dívku Nadju, jako paprskem vybroušeného diamantu, nechává vejít do svého skleněného domu, nechává nás podílet se na jeho práci, jeho myšlenkách a snění. Víme kde snídá, kde pracuje i kde spí. Na stránkách této nevelké knihy se na chvíli stáváme součástí jeho života a prožíváme s ním nádherné okamžiky kdy krása je konvulzivní Co ještě víc?

To všechno jsem cítil při čtení Nadji a cítím to i teď kdy opět po více než padesáti letech knihu znovu zavírám. Možná se mýlím, konec konců bych na to měl právo, nejsem literární vědec, ale přece jen, něco mi říká, že...

V černém opálu jiskří sluneční paprsky zcela zvláštní, tajemně rudou a oslňující barvou. Je v tom srdce, krev a lesk očí opojených krásou. Rovnice života který nekončí a v níž je ukryto tajemství Lautreamontovy teze.

Brandýs n/L
16.12.2007

Stanislav Vávra

Epištola o zítřku

Edice SV

9

© Stanislav Vávra 2007

Je čas jít na mši

Čas od času se myšlenkami vracím ke zvonici, kterou jsem kdysi našel podivnou náhodou v Šumavských lesích kde jsem před mnoha lety nějaký čas pracoval na statku položeném až vysoko v horách kde nebylo široko daleko nikde nic, vesnice s hospodou, kde se kromě mizerného piva nedalo nic koupit, byla hodinu cesty po zanedbaných loukách a zarůstajícími úvozy. Stál v těsné blízkosti hraničního pásma, chalupy proto nikde žádné a když, tak pobožené. Byla tam jen krásná a spanilá příroda, čarující svým dechem stejně, jako mládím vonící dívenka.

Všechn volný čas jsem věnoval toulání po kraji a zaznamenávání svých pocitů nejen do skicáku, ale také do bloku, jenž se plnil texty, z nichž zůstalo jich málo. Něco se poztrácelo, něco mi bylo zabaveno, víc než z obavy, že zaznamenávám cosi tajného, tak jen pro pouhý požitek z citýrování kluka z Prahy.

Na jedné takové potulce jsem narazil mezi křovím začínajícího lesa na starou a hodně již chátrající zvonici. Proč jsem do těch rozdírajících křovisek, ostružiní a hustého divokého lesa o který se již dlouhé roky nikdo nestaral lezl jsem nevěděl, jen mě tam cosi přitahovalo, lákala mě jakási představa.Co jsem čekal?), nic a nebo něco ohromujícího? Byl to jen instinkt?

Krok, snad dva a bez dechu jsem se díval jak se zvonice přede mnou vynořuje mezi stromy. Bylo v tom cosi eroticky vzrušujícího, bylo to jako když muž poprvé odhaluje nahé dívčí tělo.

Sedl jsem na zem, opřel se zády o strom a díval se vzhůru na hlavu zvonice. „Tak toto je objekt,“ prolétlo mi myslí. Byl jsem uhranutý a že to bývala zvonice, mě napadlo až po dlouhé chvíli. A byla-li to zvonice, musely tu být kdysi i domky a statky a v nich lidé. Později jsem prošel celé okolí, ale nic jsem nenašel. Svědkem minulého života byl jen tento již bizarní objekt, „Zvonice“.

Vypadlo mi z paměti jak se jmenovalo místo i vesnice k níž patřil statek na němž jsem pracoval, vím jen, že to bylo traktorem asi hodinu, možná dvě, cesty od Kaplice kam jsme s traktoristou, také brigádníkem, jezdili na jatka. Z podvědomí se mi vynořuje jen zvonice a s ní spojená vzpomínka, že jsem nebyl přijatý na UMPRUM, můj bratr Vladimír, že byl protistátní zločinec, táta živnostník, já knihař s podezřelými zájmy, máma že odmítla přejít při sloučení od Sociálních demokratů do KSČ, takže to v žádném případě nemohla zachránit

Byl začátek září, léto končilo a sklízelo se, co se sklidit dalo a co dokázalo sklidit několik brigádníků, jeden starý dědek a asi deset německých holek na které se nevztahoval odsun. A jediný kdo té práci rozuměl byl jenom ten dědek, možná že i správce statku, tomu však mozek nepřetržitě plaval v alkoholu, tak byl div, že vůbec rozuměl co se kolem něho děje. Starosti jsem si kvůli tomu všemu nedělal. Četl jsem knihu Bretonových přednášek Co je surrealismus a chodil jsem pravidelně za zvonici, tak jako bych chodil za holkou, každý den jsem si ji prohlížel z jiné strany a každý den nacházel v jejich rozbitých zdech a malých oknech, něco nového. Trsy rostlin, mech, stíny a tvary, její podoba se každým úhlem, každou změnou světla, pod kterým jsem se na ni díval,

měnila. Zdála se mi dokonalá a miloval jsem ji.

„Afrana, ten šicí stroj se jmenuje Afrana a byl vyrobený někdy začátkem minulého století. Přežíval ve sklepě, obalený prachem i starou špinou a tchýně ho chtěla vyhodit, tak jsme si o něj s mojí paní řekli.“

Ležet na operačním stole není nikdy žádné zvláštní povyražení a když přitom musíte mít celou dobu ruce nad hlavou, je vám zima, je to dokonce nepříjemné. Chirurg mi cosi přištipkařil na srdečních cévách a mně se zdálo, že je to nekonečné, trvalo to však „pouhé“ tři hodiny. Měl jsem husí kůži a modral zimou, z chirurga tekl pot. Mohl jsem se dívat na obrazovku monitoru, ale ten pohled na svoje srdeční zůstatky jsem viděl již tolikrát, že mě to nikterak nelákalo. Chvillemi jsem musel odpovídat na lékařovy otázky, asi aby věděl jestli ještě žiji a že musí pracovat dál a nemůže s touhle prací už seknout, začal jsem mu, abych jeho i sebe nějak zabavil, povídat o tom šicím stroji. Jak jsme ho odvezli na chalupu a jak jsem ho rozebral a čistil a leštil, jak jsem renovoval pracovní desku a taky lepil a leštil dřevěný kryt, jak jsem zbavil rzi celou železnou konstrukci a pedál a kolo a všemu zase vrátil původní černou barvu a zlaté nápisy, takže když jsem se strojem skončil, nemohl jsem se vynadívát a žasl jsem nad tím jak jsem dovedný.

„Kde máte chalupu?“

„V Orlických horách.“

„Tam to neznám. Já mám chalupu na Šumavě, ve Stachách. Pěstuju tam králíky, každý rok jich mám dvacet“

„Někdo se vám o ně stará?“

„Soused mi je chodí krmit.“

„Každý máme něco, já králíky nejím.“

„Já taky ne.“

„Tak proč je pěstujete?“

„Abych si od tohoto tady trochu oddechl... dej mi tam dvanáct atmosfér,“ řekl asistentovi, který mi stál za hlavou a obsluhoval tu pohyblivou rentgenovou televizi a ještě něco dalšího. „Na podzim je pobiju, deset rozdám po sousedech a deset jich naložím do kysaného zeli a na vánoce je o ně mezi příbuznými a přáteli rvačka. Prý to je něco ohromného. Já to nikdy nejedl. Něco na tom stroji šijete?“

„Ne... já to neumím, ještě tak šlapat. Když jsem zkusil šít, dostal jsem vynadáno, že lámu jehly. Prý jsou k tomu stroji nějak speciální. Ale představte si kdybychom ho tady teď měli a postavili ho k mým nohám, vy byste operoval a já bych šlapal do pedálu a stroj by hrčel a pani asistentka by vám držela nad hlavou rozevřený deštník a tak bychom při angioplastice dali do pohybu Lautreamontův objekt. To by bylo žrádlo.“

„Ještě dvanáct atmosfér,“ řekl chirurg a začal ze mne vytahovat všechny ty trubičky a drátky co do mě nasoukal. „Měl jste to tam už na rozsypání, dal jsem vám tam dvě pérka, teď by to mělo zase být chvíli v pořádku.“

„Pane primáři, hluboce se klaním a děkuji. Doufám, že mi schovali něco k obědu.“

Pak jsem se již díval jak na Krčský les padá březnový sníh a říkal jsem si jak by

to bylo krásný, kdyby až jednou umřu mi někdo na té Šumavské zvonici zazvonil. Jiří Šmoranc, tady o patro výš taky ležel a měl podobně morbidní nápady... asi jsme proto byli přátelé.

Včerejšek, zítřek a dnešek... nějak se mi to v poslední době všechno splétá, dostává stejnou barvu i zvuk. Náhodou zakopávám o objekty a ty mne opět a znovu, nutí přemýšlet o náhodě. Kdysi dávno byly v Orlických horách malé, domácí sklárny ve kterých se sklo tavilo dřevem. Máme několik těch místních výrobků v cinkostnu a také v meandru, který protéká kolem chalupy, ještě dnes nacházíme vyplavené kousky toho zázračného skla. Umýval jsem si v čiré vodě ruce a pojednou vidím, že z proudící vody na mne kdosi zvědavě zírá. Podivná hlava s očima hluboko vpadlýma, křivými ústy a nevýraznou bradou a celá byla, tak se to aspoň zdálo při pohledu do vody, strupatá, jakoby postižená ošklivou vyrážkou. Žába ani ryba to nebyla a nepohybovalo se to. Jen to na mne z té perlicí vody nehybně hledělo. Byl to objekt, který se vynořil z minulých časů, objekt vyplavený z hlubiny věku vodou horského meandru. V prvním křečovitém úmyslu jsem udělal rukou pohyb k vodě, že skulpturu kýmsi nechtěně vytvořenou vynesu na suchou zem. Pak jsem se rozhodl do času nezasahovat. Osušil jsem si ruce a odešel a snad bych i zapomněl. Po čase jsem však hlavu z vodní stružky spatřil znovu. Sušila se v záři slunce na látce přes útlý proužek potůčku. Kdo ji tam položil? Někdo.

Po bouřce, která vtrhla neurvale do drobného potůčku a pobláznila jeho vodu tak, že hrnula kameny až někam dolů do podhůří a prosívala dno a objevovala minulost. Dávnu i nedávnu. Hlava byla, opět jakousi náhodou spatřena na dně tůňky vymleté proudem. Objekt se nezávisle na mé vůli vrátil, něco mi sděloval a snad chtěl vyplavit také něco z mé minulosti. Co je v mém nevědomí ukryto a chvěje se zavěšeno na provázku z pavučiny?

Jednoho dne jsem překonal ostych a do zvonice vstoupil. Za dveřmi byly na zemi kupy starého sena a již dávno zetlelého navátého listí. Bylo vidět, že tam před dávnm, asi v poválečných dnech kdosi přespával a pravděpodobně se i skrýval. Snad zběhlí němečtí vojáci a po nich ti co po únorovém převratu čtyřicet osm utíkali a kdoví kdo ještě. Nahoru, až k trámu z něhož visel kus silného provazu jímž se kdysi rozezníval zvon, vedlo dřevěné, již práchnivějící schodiště s jakýmsi odpočívadlem u každého okénka. Nahore pak byly do všech stran okna jimiž byl výhled přes vršky stromů, až daleko do kraje.

Zvonice se stala mou téměř každodenní společnicí, stala se mojí pracovnou, mým atelierem, kde nikým a ničím nerušený, jsem spřádal a kreslil svoje sny. Nejprve jsem vyklidil a svým potřebám upravil prostor až pod střechou a pak postupně jsem zvonici vymetal a uklízel od shora až dolů. Nakonec jsem vymetal a vynášel do křovin seno a listí z místnosti jež tvořila vchod. Vedle té podivné podestýlky co tam byla, jsem nacházel i zbytky nejrůznějších dokumentů, tak jak je tam všichni Ti co utíkali před někým a před něčím pohazovali. Většina toho již byla rozpadlá a podlehlá hnilobě, přesto však jsem nashromáždil malou sbírku svědectví o lidech, kteří tudy prošli.

Vchodová místnost měla patrně stejně jako všechny prostory zvonice, podlahu dře-

věnou, ale dnes tu již byla jen udusaná hlína. Podlaha zdá se posloužila k rozdělení malého ohně na zahřátí, k uvaření čaje a k usušení mokrého oblečení. To všechno jsem se jen dohadoval, neboť o zvonici jsem nevěděl nic a když jsem se neopatrně zeptal, nevěděl o ní nikdo.

Vymetal jsem poslední zbytky nánosů a pod nohama jsem měl jen holou zem. Rozhlížel jsem se v šeré místnosti a pak... pak jsem přitahován děsivou představou, šel do temného rohu. Z ušlapané hlíny podlahy na mne hleděly prázdné oční důlky čísi hlavy, jejíž reliéf byl zcela zřetelný. Když jsem zapálil papír ze skicáku, tak ve světle jeho ohně se dala vysledovat silueta těla, obrys hlavy byl však nepochybný. Z té podlahy na mne kdosi hleděl a já opřený o stěnu jsem se díval na něho. Jeho oči vysála smrt, čas a lesní mravenci, ty moje vysávají život.

Sedl jsem si na zem proti svému novému příteli a mluvili jsme spolu o svých životech. Minulých, současných i těch příštích. Ten den a potom ještě mnohokrát.

Knihář a bubeník Honza Bouška šel ráno Zlatnickou ulicí, když se zedníkovi pracujícímu na opravě domu, vymkl z ruky kbelík plný malty. Honza Bouška jen ucítil jak se kbelík lehounce otřel o jeho záda a pak se při dopadu na chodník za ním roztrhl a rozstříkl maltu po celé ulici.. Do knihářské dílny v Soukenické, kde jsme byli oba zaměstnaní se Honza dopotácel bělejší než nejbělejší křída. Když nám byl konečně schopen říci co se mu stalo, nebo vlastně nestalo, museli jsme po zvážení všech okolností to štěstí co měl, oslavit. Nejprve učedník běžel několikrát do hospody pro pivo, pak, aby se neuhnul, jsme došli do hospody sami, pak někdo přinesl kytaru, Honza měl buben v dílně a ochotný učeň ho donesl a pak slavilo se až dlouho do noci To bylo v pátek. V sobotu, to se pracovalo jen do dvou, Honza nepřišel a mistr mu napsal absenci. V neděli večer mě navštívila Bětka Boušková a řekla mi, že Honza je po smrti. V sobotu ráno prý hned po snídani zežloutl, došla s ním na Bulovku na infekční a v neděli po večeři umřel. Rakovina Jater.

„Jo milá pani,“ povídal prý doktor, „to je z chlastu, to já znám,“

Kdyby ten pátek udělal Honza o krok míň, umřel by stejně a Bětka by dostala odškodnění za pracovní úraz, protože by se to stalo cestou do práce. Za rakovinu nedostala nic a ještě si musela vypůjčit na pohřeb, který by měl v obou případech ve stejný den.

Padající objekt... náhoda? Proč nešel knihář Bouška o ten krok pomaleji, když stejně chodil do práce pravidelně pozdě? Náhoda? Proč zedník, který měl denně těch kbelíků v ruce desítky, právě tehle upustil? Třásla se mu ruka po probdělé noci? Chtěl vědět co se stane když plný kbelík proletí pět pater až na chodník? Nebo to byla opravdu jen obyčejná náhoda? Problém je v tom, že obyčejné náhody neexistují. Každá náhoda je vždycky někdy někým nějak nastavena. Do dnes si však lámou hlavu tím, jestli ta náhoda byla šťastná, nebo nešťastná.

V ulici U Libeňského pivovaru bydlela v garsoniěře až pod střechou slečna Laušmanová. Byla v dozrávajícím věku a chtěla se vdát. Byla podezřelá doba a ona měla podezřelé jméno. Všichni pánové přicházející v úvahu jako případní ženiši, se jí však

vyhýbali, neboť se děsili myšlenky, že by do dotazníků v rubrice manželka, museli psát: za svobodna Laušmanová.

Slečna se rozhodla věc vyřešit. Otevřela okno a padala z pátého patra, stejně jako ten kbelík s maltou. Její okno však bylo ve svislé přímce nad vchodem do domu a tam se právě chystal vejít listonoš. Stačil pouze napřáhnout ruku ke klíče dveří, když na něho dopadlo šedesátikilové tělo slečny Laušmanové. Zmatená slečna zatlačila pošťákovi oči a vyšla pět pater zpět do své garsonky aniž tušila, co právě před okamžikem způsobila a co to znamenalo.

Nahodilé setkání padlé slečny s pošťákem, před vchodem domu.

Zvonice již dávno nestojí a kdo chtěl by pro štěstí získat provaz oběšenčův, musel by zajít někam jinam. Co je to štěstí... je to jen imaginární objekt stvořený někým, kdo chtěl aby jeho život aspoň chvíli byl úhledný. Objekt se ujal jako zvykové právo a již celá tisíciletí je lidmi používán, leč jen zřídka kdo, snad jen pár paranoiků, ho na mizivou vteřinu zahlédne. Pět metrů provazu přivázaného k vahadlu na němž byl kdysi upevněný zvon, visí dolů a asi tři metry nad zemí se lehce pohybuje v proudícím vzduchu. Při pohledu na provaz se vtírá touha nahlédnout skrze něho do neznámého světa za ním. Někdy bývá ta touha tak silná, že... ví jenom ten kdo jí podlehl a nám ostatním zbývá jen přízrak zavěšený na provaze v opuštěné zvonici.

Zraňován krásnými a tichými sny, vstupuji do černé plochy omývané slastí z neznámého. Stávám se svědkem chvíle kdy se Stíny chystají ke snídani. V roce 1927 zaznamenal tu chvíli na filmový pás Hans Richter. Šest a půl minuty, kdy srdce se svírá a chvěje, šest a půl minuty kdy úzkou štěrbinou nahlížím do ulice vůní umělých květin a tichých slov, bolestí a lásek.

Jdu a stojím. Pod nohama se mi pohybuje běžící pás, krajina mě míjí jen s velkými rozpaky a aniž bych věděl co říct, mluvím nekonečně dlouho a provazem co visí ve zvonici si chladím čelo. Předě mnou vyprázdněné oči a z pootvěřených úst bez rtů zní hlas vesmírnou ozvěnou. Chtěl jsem se ponořit až do zemského jádra a v jeho žáru najít hořící les mých smutků. Étre Dieu... můj přítel pod podlahou zvonice byl poslední kdo prošel jejím provazem?

Do blízkosti toho místa jsem se dostal při jakési pracovní záležitosti až asi po patnácti letech, to již ale zvonice, pokud ještě stála, byla v hraničním pásmu, čili dostat se tam bylo nemožné. Uběhlo dalších pětatřicet jar a let, než jsem se tam dostal na pozvání přítele, který si tam někde poblíž koupil chalupu. Ke zvonici to mělo být asi padesát kilometrů, ale ten výlet do minulosti se mi zdál, že stojí za to. Po jistém bloudění jsem našel ves, kterou jsem však již nepoznával a o zvonici ani o lidech kteří by tam měli snít ten svůj tak zvaný věčný sen, nikdo nic netušil.

Za těch padesát a možná více let se změnila i krajina, trvalo mi tedy velmi dlouho než jsem nakonec přece jen zvonici našel. Našel jsem však jen trosky, spíše fragmenty zdi a trámů již dávno zarostlých křovím a lesní trávou. Sedl jsem si na zbytek rohové podezdívky vrostlé do trávy a rozhlížel se kolem a hledal něco, v čem bych našel svých

dvacet let. Pak jsem uschlou větví rozhrabával zem, ale nic tam nebylo. Ani přítel bez očí v jehož společnosti jsem strávil několik nocí, ani provaz jímž se dalo projít do světa v němž stíny se právě chystají snít. Snad se všichni převtělili do objektu, který se mi ukázal v drobné pramenité stružce, aby vklouzl do mých dlaní.

Sekáček v rukách dvanácti milých i nemilých měsíců, nemilosrdně odsekává čas z našeho života. „ÉTRE DIEU“, Být Bohem a nemít problém s věčností. Text Salvadora Dalího útočí na mého ducha zatím co já jen v jakémsi polosnu se prodírám lesem daleko od zvonice. Po dlouhé době v níž jsem nebyl přítomen, jsem došel do vsi. K vědomí mě probudila hudba zvonů říkajících: JE ČAS JÍT NA MŠI... je čas jít na mši. Z kruhu měsíců se stal čtverec, pak obdélník a v něm ztracený provaz. Přichází čas, vmísit se do zástupu jdoucích na snídani.

S krvácejícím jablkem v ruce

Jablko, zlatavě žluté jablko, sady jsou podobných jablek plné, ale jenom tohle, krvácející a protnuté cípem šátku, lehce klesá nazelenalou vodou řeky k bahnitému dnu. Za jablkem se snáší i nahý mladý muž, tiše dopadá vedle jablka a aniž by zvířil bahno uléhá a tiskne svoji tvář k tváři jablka. Tak setrvávají několik dlouhých vteřin. Potom po náznaku pokusu o erekci, se mladý muž, když vytrhl šátek z rány jablka, vrací na hladinu.

Na břehu se oblékl, šátek zasunul do kapsy sportovní košile tak, že zakrvácený cíp visel přes kapsu a vytvářel při dýchání obraz pracujícího srdce. Jablko, nezátížené šátkem, vyplavalo po chvilce vzhůru k hladině také. Mladý muž se k němu a vzal ho do dlaně. Očima vyprázdněnýma vodou si ho prohlížel, neboť jablko ztratilo nejen krev, ale i svoji zlatavě žlutou barvu. Je sinavě zelené, přesto však muže vábí. Dychtivě kouše až z jablka v malé chvíli zbývá jenom ohryzek, který hází do zpět do tmavohnědé řeky. Pak kráčí po Nábřeží Edvarda Beneše a neví kam.

Jde po nábřeží a potom ulicemi, v hlavě mu hrčí myšlenky a přemílá nápady jak a co psát a jak být slavným a kde na to vzít peníze a koho o ně uhranout. Pak najednou stojí u Národního divadla a jaksi automaticky vchází do kavárny Slávie. Tady se přece scházejí ti co by mu mohli poradit, ti co vědí jak na to, kteří vědí jak se žádá o grant, o dotaci, jaké probíhají soutěže a která nadace má právě peníze.

Nad espresem potom vyslechne řadu rad, z nichž pochopí, že on není ten, kdo by se mohl pohybovat mezi těmi co všechny ty granty a ceny získávají. Měl zůstat s jablkem na dně řeky a do bahna pod plynoucí vodou psát svoji báseň.

Při placení kávy se zeptal mladé číšnice.

„A vás... kdo vás dotuje? Která nadace vám dala cenu za to, že máte tak milý úsměv? U koho jste si zažádala o grant?“ Řekla mu, že je směšný a odešla. Jsem směšný, řekl si a odešel také.

U Pinkasů vyslechl mimoděk část rozhovoru dvou starých pánů, patrně intelektuálů na penzi.

„Jaké dotace a podpory na divadlo, nebo film, pane? Za první republiky si musel každý vydělat na sebe. Máš prázdné divadlo?, nemáš na provoz a zaplacení herců?, tak to zavři. Pane, to byla jednoduchá matematika. Desetitisícový náklad měl takový Čapek a kdo? Píšeš? Piš, ale co je komu do toho? Takový Seifert si musel nejdřív odpracovat svoje v Lidovkách a teprve potom si psát Píseň na večer...“

Pivo mu přestalo chutnat, proč nezůstal v náruči jablka. Bylo chladné a vonělo zahníváním. V Celeně si sedl na zem vedle žebráka a vyprávěl mu o životě. Žebrák skloněný hlavou až k zemi po chvíli zasyčel, „di do hajzlu s takovejma kecama, já si nestěžuju a zmizni, kazíš mi kšeft..“ Mladý muž uznal, že má pravdu. Hodil žebrákovi do krabičky pětikorunu a mizel.

Z ohryzku jablka vzkličila semínka a nábřeží bylo lemované alejí jabloní s jablky zlatavě žlutými a z nejsilnější větve každého stromu visel kus provazu ze zvonice. To je však již dávno

Chtěl bych ležet na rozpálené louce a dívat se do nebe a přitom myslet na krásnou dívku, kterou jsem jednou v pozdním odpoledni zahlédl z okna kavárny a zatím se prodírám páchnoucím davem tlačícím se kolem bud a stánků Holešovické tržnice, držím si kapsy aby mi v nich někdo, nevyzván nečetl z mého života a přitom čekám a vyhlížím náhodu, co změní můj život.

U stánku se zeleninou a ovocem, si nechám od malé asiátky podat jablko. Podala mi po krátkém váhání jedno, zářící zelenavě žlutou barvou. Dotkla se mě malou, něžnou ručkou. Propadl jsem panice a utíkal ulicemi které jsem neznal. Jablko jsem si přitiskl k tváři, přes tenkou slupku jsem cítil jak se polekaně chvěje jeho srdce, jde z něho žár jenž se ve chvíli vznítí plamen v jehož středu se ocitám. Jsem spalován modrým světlem, nevím co učinit, nevím zda se mám poddat plamenu jenž nebyl tak zcela nepřijemný, plamenu, jenž mi přinášel jisté sexuální potěšení.

Když jsem po nezměřitelném čase, mohla uplynout vteřina, mohlo to trvat měsíce či roky, jsem vystoupil z plamene, stál přede mnou stánek s ovocem a u něho malá asiátka. „Dostanu pět korun, paně,“ řekla tichým, mazlivým, hlasem. Zíral jsem na ni, pak jsem jí dal tu pětikorunu a znovu jsem se mimoděčně dotkl její ruky. Byla příjemně teplá, ta ruka, chtěl jsem něco říci, ale to již za mnou stál někdo jiný a dožadoval se její pozornosti.

Vyšel jsem kolem mycí linky z tržnice a sotva jsem ušel několik kroků a uvědomil si co jsem právě prožil, vybuchl jsem v hlasitý smích a dal se do běhu a běžel Přístavní ulicí až na Libeňský most. Stoupl jsem si na ohrazení a padal dolů do řeky a pořád se smál. Chodil jsem po dně, zakopával o veteš, která se tam léty nashromáždila, zablácené boty jsem si utíral o nohavice kalhot a stále hledal verš, který jsem tu kdysi na břehu vyzvracel. Někdo ho smazal? Překážel lodní dopravě? Překážel milencům? Slečnám v etamínových blůzičkách? Kdo mi to řekne? Nikdo.

Vyšel jsem na most po schodech, po kterých vodívaly prostitutky svoje šlůfy do nedaleko zakotveného šifu a v hospodě U Horkých jsem si dal na zahřátí bramboračku.

Při jídle jsem pohlédl ke stropu ze kterého visel kus provazu, který tam zůstal zapomenutý ještě od příležitosti kdy se sešli přátelé spisovatele BH, o němž tam holandský režisér točil úvodní scénu do krátkého filmu Život je všude.

Vztáhl jsem ruku k provazu, ale nedosáhl jsem. Mezi rukou a provazem zůstávala ještě více jak půlmetrová mezera. Zvuky z hospody utichly, kolem mne jen hustý les a šero. Odhaduji kde asi tak stála zvonice v níž visel provaz mého života. Nenašel jsem ho, jen jsem vyplašil straku, která na mne začala zlostně vrískat. Ten provaz i zvonice zůstaly U Horkých a možná je nosím všude sebou. Možná. Výčepní točí pivo, já se dívám a spím a matně cítím jak dni přibývají v dlouhé řadě a blikají tmou. Náhle vím, že jsem muž protékající časem, že jsem jako orchidej tonoucí v mračnu popela na hladině asfaltového jezírka a přitom si uvědomuji, že čas je krájený vlásky nemluvněte.

To je provaz ve zvonici.

Den zítřka jsou modré dlaně ve sněhu podléhajícímu zákonům videorekordéru. Skutečnost přítomnosti je nekontrolovatelná. Přestávám rozumět slovům, která se na mne valí z elektronického mikroskopu. Zítřek se stává nedefinovatelným a hromadné kastrace se stávají módním doplňkem. Zrcadla jezer budou leptána jedem vos ukrývající se v prasečích nozdrách. A ráno bude nepřítomné.

Muži se scházejí na návrší před kongresovým palácem. Z obecního hydrantu si stáčekjí do sklenic nasládlou tekutinu namixovanou ze dvou dílů krve, ze dvou dílů spermatu masturbanta a ze šesti dílů slz truchlících vdov. Zítřek se jeví velmi příznivě. Kostely zejí prázdnotou a počáteční slovo bylo zapomenuto. Vůbec se mluví málo. Není o čem. Proč? Zítřek se odehrál již kdysi dávno a dnes je nesnadné definovat hodnoty, které lidem přinese. Kostlivec ze zvonice se v lesním humusu rozloží na částičky nic nevyovídající o jeho dnech. Nezbyvá než se pokusit pečlivě ho prosít a ze získaného prachu ho znovu vymodelovat. Jakou mu dát podobu? Charakter? Moji? Vaši? Čí? Je mnoho otazníků kolem nás i v nás. Neboť každý z nás je poznamenaný krůpějí krve, která bude zítra prolita.

A přesto vyjde slunce a obloha bude pruhovaná barvami nebeského spektra a temný kosmos bude pokrytý stopami mizejících tváří. Stane se to co se stalo před stovkou, snad milionem let, co se stalo včera a stane se i dnes. Jen krivky se budou v periodických intervalech tříštit na prach putující jiným světem.

Den obvykle se končí západem slunce, v duši mi však zůstává nejistota, že tomu tak nemusí být navždy, že slunce jednoho rána nevyjde a nebo, že se sluncem začne noc kdy všechno zapomínáme a kdy všechno začíná znovu. Z otevřené staré knihy padá zapomenutý lístek na tramvaj. Připomínka toho, že dnešek už je zítřek a že víc než třicet let stará jízdenka je stejně neplatná jako náš včerejší život, neboť všechno je třeba hledat v zítřku. Zítřek je věčnost a nekonečnost života.

Man Ray ve třiatdvacátém roce natočil necelé tři minuty dlouhý film Le Retour a la

raison (Návrat k rozumu) v němž z kosmického prachu se vytvářejí první částičky hmoty, pak DNA a první život a nakonec i člověk rozumný(?). Do třech minut vtěsnil celé knihovny vědeckých děl a teorií. Díváme-li se o půlnoci na tmavou oblohu posetou miliardami chvějících světýlek, přichází někdy okamžik kdy začínáme chápat, že to všechno je jen příběhem nedoslýchavé lastury.

Je to jen křeč a stín a mnoho otázek o tom kdo a s kým a proč ty korálky splývají s věží jako kdyby hledaly rým... to zapomenuté slovo, neviditelné nic. Vzduch se vlní ve sváru nad rozevlátou sukni, říkáte, „Tvých nedělních šatů, které jsem včera nečekaně rozdal. Je to jen stále se opakující milostný příběh, lhostejno zda lidí, či dinosaurů, odehrávající se na suché zemi i mořských hloubkách.

Je to jen bílé zaoblení kola, které doznalo k ránu, nikdo neví proč, tvaru dívčích náušnic blýskajících do tmy a rtem rozeklaným žízni křičí a nese se vzhůru na sedle havrana jenž zpívá tklivou árii o paňácovi zmítajícím se v laloku slunce. Počestné ryby kalných očí s touhou po víně, plují ve rtuti rozpuštěné v slzách předčasných porodů. Nedoslýchavá lastura však neví nic, bloudí, zastavuje se aby naslouchala, neslyší nic, aby se dívala a nevidí nic, jen ticho kráčí kolem ní a víří kosmický prach.

Je to i příběh můj, protože jsem ti chtěl dát darem nůž se střenkou ve tvaru lastury, darem chtěl jsem ti dát i život Volal jsem tunelem noci a sbíral zábrý pavouků i drahé kameny a vzácná dřeva z nichž mi, jak jsem se domníval, upleteš rakev až řezník mi vezme míru na boty. V tom příběhu jsem ti chtěl dát darem nůž, já blázen nevytušil, že dávno máš ho už.

„Milenci, kteří se opouštějí, nemají si co vyčítat, jestliže se milovali.“ (André Breton: Spojité nádoby)

Písek přeléváný dešti netuší, že již dávno jsem o něm všechno zapsal do deníčku s tečkami, do jiker pohlcených šedými sklovinami kyselin. Stopy za mnou rychle mizely, kdosi je ukrádal s večerním světlem a pletl si cestu s nadějí, že záhy zemřu. Oko lastury slídí po elipsoidě, hledá zvuk jímž zachvělo se srdce, po zlomené třísce umazané štěstím.

Byl dlouhý den i noc i píseň co zpívala jsi mi po orgastické noci, zahalená do mých snů promítaných na zeď chrámu.

Zůstal mi jen střepeň v holé dlani pokryté ohýbanými slovy, šál z dásní znetvořených. Den pokročil jen o kousek dál a tvůj šál, zkrvavený hrůzou z písma na klenbě kdes odložila plášť a lákala mne k smrti co jako něžný střípek přichází. Zmítala mnou touha líbat třeba i jen ústřížek té šály a ty. Ukrytá v lastuře, nechalas mne s krvácejícím jablkem v ruce, na pobřeží stát.

Cigareta v ústech stromu

Nemám rád angažované umění a všechno co se pod tímto pojmem ukrývá, nemám rád angažované a kalkulačnické umělce, nemám rád umění vykalkulované. Salvador Dalí kdysi zvědavému návštěvníkovi, který ho sledoval při práci a zeptal se ho co to maluje, odpověděl toto: „a priori. vím co maluji, a posteriori, nevím co to bude znamenat“ .. Jak si s tím návštěvník poradil se neví, ví se však co tím Dalí řekl, že to co maluje vychází až z hloubi jeho ducha a že jeho obraz není ovlivněn žádným racionálním myšlením... ani názorem. Stejně definice, třeba jinak a lépe vyslovené najdeme i v dílech André Bretona. Mně se však ta Dalího zalíbila pro její stručnost a strohost. Ostří břitvy přiložené ke krční tepně.

Omámený mně dobře známými vůněmi, které však nejsem v té chvíli schopen rozlišovat, položil jsem dlaní rozdrcené jablko do trávy, aby až zítra vyjde nad veslařskou loděnicí slunce, zatřpytilo se jako vadnoucí slza.

Začalo pršet a protože nikde nic než rozeřvané město, vyhledal jsem útočiště somráků pod mostním obloukem. V tuto hodinu tam byli jen dva, uavření do svých myšlenek, mě snad nevzali ani na vědomí. Našel jsem si jeden přijatelně nezasviněný kutloch, sedl jsem si stejně jako oni, opřel o stěnu mostu, sklonil hlavu a... Byl jsem ve studni, nade mnou zavěšená hůl a kroužek oblohy.

Nemám také rád romány. Konfusní omyl romanopisců je v jejich víře, že románové příběhy existují. Lze je samozřejmě celkem bez nesnází vymyslet, zkonstruovat, sestavit z episod lidí které jsme v životě míjeli a nebo jsme o nich něco zaslechli. Většinou i z druhé ruky. Stačí být, celkem vzato jen trochu zručnějším psavcem schopným napsat několik souvislých vět, slohové cvičení a seřadit je do odstavců. Dokonce stačí zkomponovat jen odstavce dva, úvodní a závěrečný. Mezi nimi pak lze na libovolném počtu stran napsat a popsat cokoli.

V životě však existují jen více, nebo méně šílené náhody, které teprve dodatečně dávají našemu životu směr, smysl a vysvětlení. Musíme však vědět co ta, tak zvaná náhoda je, že to není jen slovo vyjadřující něco co se tu náhle objevilo, co odkudsi se sneslo a vůbec tu najednou z ničeho nic je. Každá náhoda je důsledek nějakého vědomého činu, náhoda je důsledek konání našeho, někoho z našeho okolí a dokonce i někoho o kom vůbec ve chvíli kdy se zrodil důvod k náhodě nevíme nic a neznáme ho.

Oknem mansardy v níž pracuji spím a žiji, vidím do koruny staré lípy. Provází moje myšlenky, těší moje oči svojí zelení a je i mým kalendářem. Za větrných nocí mi přátelsky klepe konečky větví na okno, za deště se její listy rozehrají do tiché symfonie a v úpalu mne zakryje svým stínem a v zimě rozsvítí sněhovými čepičkami mansardu jiskřivým světlem. Ráno se vždy pozdravíme, popřejeme šťastný den a pak si každý hledíme svého a ctíme soukromí toho druhého.

Budím se do zamlženého rána a pohled do okna je jako pohled do impresionistického obrazu. Pak stojím u okna a oživuji si unavené oči vlhce zelenými lipovými listy. Jenomže všechno je to ráno jinak. Ze zelené koruny stromu se na mne dívá podivný

chlápek s hlavou přemýšlivě nakloněnou ke straně a s cigaretou v ústech.

„Co je?“ Ptám se nevěda co říci jiného.

Chlápek, nic. Jen se tak mírně pohnul a civí na mě dál.

„To nemáte nic lepšího na práci než čumět lidem do postele?“

Chlápek pořád nic a již mě dráždila jeho lhovost.

„Co na tom stromě vůbec děláte? Jděte blbnout někam jinam.“

Chlápek se jen chvílemi maličko pohne, ale jinak na moje slova nereaguje. Zatáhl jsem závěs a oblékl se. Pak jsem sešel dolů. Ten člověk byl stále ještě na stromě, jenom nestál na větvi opřený o kmen, jak jsem se domníval, ale visel a cigareta mu pomalu v ústech dohořovala. Zamrazilo mě v žilách. Provaz i neznámý přítel ze zvonice přišli za mnou až sem, do mé samoty.

Každý si nosíme svůj provaz celý život sebou...

Šípkový keř

Mrazivé jitra si drásá tvář ledovými krupkami zmrzlého deště, opuštěný pes se chvěje v zádveři nočního baru a čeká až mu kuchař, nebo číšník hodí kousek zbytku jídla na promrzlý chodník. Konečně. Pes rychle hltá jídlo po celých kusech, aby ho snědl dříve než stačí zmrznout. Pak jako starý zkušený žebrák se odplíží do dvora starého domu a zalézá pod plachtu zaparkovaného auta. Ve chvíli usíná a zdá se mu sen o kousku teplé sekané, který jednou mu kdosi hodil před lahůdkářstvím na Václavském náměstí. Krásný sen plný barev a vůní. Pes byl v tom snu šťastný.

Proč jsem do té chodby vešel a nevím ani proč vůbec jdu dál. Nic tam není. Ani tma, ani světlo, jen ticho a táhl sem odkudsi podivný zápach. Možná to byly růže co jsem nedávno koupil v květinářství v Pařížské pro holku z Perlovky, to abych udělal radost příteli, který se od ní nechal okrást. Sedl jsem si na patník, který tam byl zasazený u zdi a jestli měl nějaký účel? Asi ne, ale, mohl to být hraniční patník, mohl označovat místo kde kdysi rostl šípkový keř pod nímž ta prostitutka, hodná holka z Perlovky, přišla o panenství a nakazila se první pohlavní nemocí a hned pod tím keřem ji zase předala dál. Ten patník třeba taky vyznačuje hranici možného a nemožného. Jak ale poznat na které straně je to možné a na které nemožné?

Myš, patrně potkan, hryže podrážky mých bot a chutnají mu neboť mlaská. Ten zvuk mi připomněl můj trapně erotický vztah k ženě mého přítele. Všechno naše konání bylo provázeno tím odpudivým mlaskáním. Raději jsem se s přítelem rozešel.

Kam teď? Po schodišti vzhůru. Nejsnazší cesta jak uniknout potkanům. Schodiště končilo malým salonem, nebo předsálím? Bylo tam konečně světlo a příjemné teplo. Podle stěn byly křesla a divany a na stěnách obrázky krajin. Byly ohyzdné.

V rozechvění jsem močil na zavřené dveře a ty se přede mnou začaly pomalu, tanečným pohybem otevírat až ocitl jsem se v krajině již už dávno střežila ruka Jindřicha Štyrského.

Všude ten spár, který se snaží urvat z nejvyšších poloh čistého nebe krvavou jehlu letí-

cího světla. Jindřich Heisler v katalogu výstavy Jindřicha Štyrského v dubnu 1946.

Stál před obrazem a řítil se spolu s plochým mužem kolem ženy zahalené a přesto provokativně nahé, až do modra skal a bílých oblaků. Bojácně prchal před krásou která ho protínala a stlačovala do hranolu plného sladkostí.

Vběhl do prvních dveří a zhroutil se na sedátko uprostřed prázdného sálu. Stařená oblečená do bleděmodrého kompletu ze sukně a svetříku ho usměvavě napomenula a pohrozila prstem. Ale tady se nesmí telefonovat mladíče. Pozvedl k ní oči, viděl však jen roztékající sliz páchnoucí zkyasaným spermatem. Emilie byla navštívit Štyrského.

Otočil se a z knihovny za svými zády namátkou vzal jednu z mnoha knih, bez rozmyslu ji otevřel na straně 64 a začel se do řádků která měl před očima:

A jestliže jsou invalidní důchodci lepší než normální lidi, je to jen proto, že si kvůli svým názorům nevyškrabávají oči. Egon Bondy Invalidní sourozenci.

Vrátil se dobrovolně do kanálové chodby a úlevně si omýval obličej a ruce ve spláškách tekoucích z města nad ním. Cítil jak na něho doléhá tíže příštích tisíciletí, ale nevěděl jak tomu zabránit. Vůně růží ho přiměla pokračovat v chůzi. Vždycky je naděje, že zlé bude ještě horší. Konec konců má někde domov a knihovnu a v té tlustý román Nadějně vyhlídky. Chraň mě Bůh před nimi. Pak spatřil holku z Perlovky jak s růží v zubech se sprchuje vodou kýmsi vypuštěnou z koupelny. Voda byla promísena i jiným lidským odpadem, holka však byla šťastná, neboť ve vlasech a všude po těle se jí usazovala ještě vonící pěna. Ta holka aspoň ví co to štěstí je.

Rozzářilo se před ním světlo ledového jezera. Náhle mu všechno přišlo k smíchu, polykal štíty jezera a sbíral z ledu fazolky a navlékal je na nitě do dlouhých náhrdelníků. Kroužil po ledové ploše. Brusle za ním zanechávaly bronzovou jizvu, jejíž stín mu připomínal rozeklanou trhlínu genitálie holky s růží.

Schylovalo se k debatě o moderním umění, schylovalo se k debatě o umění vizuálním o performaci... cítil jak mu naskakují po celém těle pupínky a červené fleky. Schylovalo se k debatám o všem možném, jenom umění se dělal na konečniku uzal aby se nemohlo do ničeho plést. Schylovalo se ke sjezdu epigonů a hlasatelů frází. Schylovalo se k tomu, že bude muset někomu rozbít hubu a protože byl útlý a slabý, přešel do jiného sálu a dal si módní kávu v kyblíku a srkal ji brčkem. Pak, když bylo mu již na zvracení, uchýlil se na toaletu a tam trávil několik příštích hodin. Občas spláchl, to mu dodávalo sebevědomí a inspiraci, takže během těch hodin složil píseň o tom, že šel ráno do práce a bez legrace tam celý den makal jako blbec až měl peněz plnej hrnec. Ta písnička se stala hitem sezóny, dostal za ní několik cen i několik žen a pak, pak utekl pryč a ven.

Je příjemné po tom všem jít bodlácím bos, nechat se laskat ostny a lízat svoji krev a mít zápal plic a svíjet se v nepříčetném horku. V našedlé dálce před sebou, viděl vysoký oblouk mostu a za ním vysoké věže hrdého hradu, v němž sedí ještě vyšší a ještě hrdější muž.

Uprostřed mostu si sedl na zábradlí, hodil daleko před sebe klobouk a díval se, jak nesen pomalým proudem se k němu vrací. Klobouk se vracel a vracel, ale nepřibližoval se. Čekání na klobouk ho uspalo a potom se zřítíl. S prvním bleskem dopadl na hladinu a s rukama i nohama roztaženými od sebe, podoben motýlu, se nesen řekou vzdaloval městu a za ním jako smuteční stuha vlála pupeční šňůra.

A zase schody, všude samé schody, nemůže se těch schodů zbavit. Poslední schod a tam se opřel o zeď a rozhlížel se kde je, kam zanesl ho vítr. Rozložil křídla a s rozkoší si je sušil na slunci. Jak se mu vypínaly a do těla se mu vracel život, začal ve dvaceti vteřinových intervalech zavírat a otevírat oči. Při každém zavření se mu pod clonou víček ukázal nový erotický obraz, nová vzpomínka na příští léto kdy louky budou plné samiček hýřících barvami, samičkami opojenými nektarem a velmi povolnými.

Zastavil se před malým obrazem na němž při nejlepší vůli nemohl rozeznat žádný tvar ani barvu. Pravděpodobně tam nic vůbec nebylo, pravděpodobně v rámu byla jen nabílená omítka. Poodstoupil k protější zdi a upřeně do rámu hleděl. A pak to tam najednou bylo. Náhrdelník z ledových fazolek z nichž tryskalo světlo jako z broušených diamantů. Instinktivně po náhrdelníku sáhl, ale to již se ozýval poplašný zvonek a k němu se sbíhali poplašné babka a fotřící co tam hlídali a měli dozor. Byl vlečen, smýkán až usmýkán byl odvěčen, pak svlečen, vysýchán a vyhozen z galerie. Bezdovcům vstup zakázán. Říkala cedulka na dveřích.

V kavárně Louvre si dal jedno obyčejné lidské kafe do šálku a stejně jako hradní mluvčí rozevřel stejné noviny a stejně s ním i listoval a nasadil i stejně moudrou, oduševnělou tvář. Není nad bonton. To se pije lépe i moč. Objednal si zeleninový salát co vedle u stolu chroupala při telefonování již mnohokrát použitá krasavice, do notýsku zapisoval malou tužkou značky Boulevard slova která zachytil od vedlejších stolů. Salát nejedl, použil ho jen ke zvracení, neboť zvratky se se salátem celkem přirozeně spojily, takže estetický dojem z talíře byl velmi příznivý. Pak zaplatil, vrátil noviny, popřál mluvčímu hezký den, uklonil se krasavici a odešel.

Zatím co se předháněl s panem Kosem o to kdo bude elegantněji pít kávu den se změnil ve večer a když vyšel před kavárnu byla již noc. Kam? Domů? Kde to je? Zakopával o myšlenky již včera bezcené a zítra zapomenuté, z jasných nebes se kamsi do prostoru nesly létavice a kradly mu vteřinky života. Copak je to vytrhne?, pomyslel si a vstoupil do prvních dveří které se před ním otevřely. Byla to galerie kde ještě nezavřeli. Prohlížel obrazy, velmi trpělivě, až konečně našel ten co hledal. Obraz hlavy s růží zaraženou do pravého oka a mající kolem krku náhrdelník ze svítících fazolek.

To co je důležité

Had byl pohodlně stočený, hlavu lehce pozdvíženou. Hrál se pod světlem lampy. Dívali se na sebe a chvílemi si povídali. Povídali o všem možném když to hada přestalo bavit, odvrátil hlavu a usnul. Před chvílí do sebe napral celou bílou myš a teď se tedy rozhodl trávit. Taková tlustá myš by zmohla každého. Jak to do sebe tak může nasoukat?

Přemítal při pohledu na hada a potom si šel otevřít sedmičku vína aby mohl lépe přemýšlet co s hadem udělá.

Měl přítele hadaře, lovce hadů, ale říkal mu hadař. Před časem mu po uštknutí hadem amputovali kus nohy. Byt měl plný hadů tak mu je, než mu udělali protézu pomáhal krmit a chodil do Zverexu pro myši. Když byl hadař konečně mobilní a žena se mu vrátila z Egypta s další várkou jedovatých plazů, taky už neměli krom vody nic k pití, šel domů. Hadař když dopjeli poslední láhev mu řekl, že mu dá extrovní dárek, ale pak to nějak zamluvili a rozešli se.

Za nějakou dobu potom si z nějakého důvodu sáhl do kapsy saka, ani nevěděl proč, protože si do kapes nic nedával čili když takhle omylem do té kapsy sáhl, ucítil bodnutí, jako kdyby ho něco kouslo. Vytáhl ruku z kapsy, na malíčku měl hryzanec a z kapsy na něho koukala rozezlená hadí hlava. Řekli jí aby zalezla a had zalezl. Nalil si do úst malého panáka rumu, tím rumem vysál ránu na malíčku a vyplivl lítostivě do záchodu. Potom vystříkal prst jódem a natřel mastí na hemeroidy. Tím se vyrovnal s hadími jedy. Pak šel před dům do telefonní budky a hadaři vynadal. Ten se mu smál, že to je přece ten dárek co mu slíbil a ať si z toho nic nedělá, že ten had je sice jedovatý ale snad ne smrtelně a hned dodal, že by mohl zase přijít, že mu budou řezat nohu až ke kolenu a že žena dostala echo a jede pro další hady, takže bude doma sám. Pak ještě řekl, že jestli hada nechce, ať ho zanese Jelínkovi na Pavlák, že mu ho stejně původně slíbil.

Na Pavláku už bylo všechno jinak a Jelínek tam nebyl. Po únavném pátrání ho nějak našel. Jelínek ho vyhodil s tím, že má kousavého psa, vzteklého kocoura a co by ještě dělal s jedovatým hadem?

Had dostal krabici od margarínu, do dvě čisté prachovky aby se měl do čeho zahrabat. Přes den obvykle spal a v noci se coural po bytě a když mu bylo zima vlezl ke svému bytnému do postele. Z počátku než si na sebe zvykli z toho byly třenice, ale po čase si na sebe zvykli a nějak se srovnávali. Had dostával svoji myš a když trávil díval se pod lampou co dělá jeho domácí až ho to uspalo. Chodili spolu i na procházky. Had byl uložený v kapse a když nespál, koukal z kapsy ven. Někdy také vylezl domácímu pod tričkem až ke krku, vystrčil hlavu ven a tak se dívali na svět spolu. Had byl mazaný. Bytný mu dodával teplo a lidi zábavu. Měl pohodlný život a tloustnul.

Žili spolu, básník psal verše a had ho pozoroval. Ještě mnohokrát kousl a uštkl, ale buď nebyl jedovatý, nebo nebyl jed dost silný. Žili spolu, básník nosil hadovi myši a had mu na oplátku řekl, jak ubránit se jedu.

Svoboda, to je zejména právo volby a my jsme svobodní, jestliže si toto právo umíme a dokážeme uhájit a udržet. Myš a had. Myš je v souboji s hadem před dvojí volbou. Buď se pokusit hada zabít, přelstít, či zvolit jinou metodu úniku, nebo trpně čekat až ji had pozře. V obou případech bude výsledek s největší pravděpodobností stejný, jen v tom prvním uhájí svoje právo na čin a svobodu. Sama smrt tu hraje roli jen podružnou.

Básník... spisovatel... umělec, dostává se do pozice myši pokaždé, když bere do ruky pero, štětec, sedá ke klávesnici a hadem jsou pokušení a strachy a touha vyniknout i za cenu vymykající se autorské cti.

Básník musí umět zobrazovat stavy svého ducha a čas tvořit prostřednictvím transcendentálních představ, neboť realita není to co vidíme, ale to co se odehrává v nás, našich duších a je předáváno prostřednictvím snění, snů a bdění na pokraji těchto stavů. Životní příběh vzniká náhodně, ovlivňovaný našim duchem a vřdycky i něčím co vzniklo zcela mimo nás. Jsme pouze účastníky svých životů. Naše schopnost je ovlivnit bývá minimální.

Toto vše si musí autor, než napíše první řádky románu uvědomit. Jestliže totiž se životní empirie rovná nule a vše co se chystá psát a nebo již napsal je pouze to co sám stvořil z informací získaných z doslechu, z druhé ruky, pak jde o neomluvitelnou konfúzi. Konec konců, stačí nahlédnou do regálů knihkupectví abychom se přesvědčili, že literatury je tam nepatrně a románů ještě méně. Román se vyčerpal s koncem devatenáctého století a snad přežíval ještě v začátku století dvacátého. Strastiplné je však to, že jeho místo nahradila nová literatura jen velmi málo a místo ní přišla jen ona již zmíněná literární konfúze a s ní umělé konstrukce nehodné života a krácející neomylně do zapomnění. To ovšem nemůžeme přičítat novým možnostem vyjadřování (počítačová a digitální technika) Podstata vždy tkví v duchovní síle a schopnostech básníka, umělce.

Měl rád cesty proti proudu řek, měl rád kamenité břehy a nečitelnou dálku a také velmi často z těch cest domů nosival nejprapodivnější kameny, zvláštních barev i tvarů. Přinesl jeden takový trochu větší, vodou ohlazený kámen domů i hadovi a položil ho pod lampu. Had se ostražitě stáhl a kámen si prohlížel. Když se však křemen, byl to nespíš oblázek křemenu, teplem lampy ohřál, začal ho přelézat a ovíjet se kolem něho. Očividně se mu zalíbil, neboť kámen ho hřál a byl mu proto přátelsky nakloněn.

Nanosil podobných kamenů a kamínků víc a postavil z nich hadovi cosi jako mohyly. Hadovi se to podle pozorování líbilo, po nocích v té kupě kamení cosi kutil a jednoho rána ho již nebylo vidět. Jestli utekl, může z toho být nepříjemnost s domácím, jestli je mezi kameny nebude mi aspoň neustále koukat do ruky co píšu. Několik dní nebylo o hadovi slyšet a nebyl ani vidět. Až přišel den kdy dostával pravidelně svoje myši. Ráno se vyzývavě díval z otvoru mezi kameny, jako kdyby chtěl říct, tak co je? Kde jsou myši? Myši dostal a byl zase klid a byl čas na napsání dalšího textu.

Tak to šlo nějaký čas, dokonce dlouhý čas, až uprostřed léta se had vysoukal z kamení, byl nevraživě ustaraný. Pak se začal drbat o drsnou, nastavitelnou nohu stolní lampy, pak se z něho vysmekla nová hlava a za chvíli se z kůže vyvlékl nový had. Byl hezčí, byl však také větší hlavu hrdě zdviženou. Dívali se na sebe.

„Tohle je ovšem přítelíčku nová situace. Ty si rosteš a myši nejsou zadarmo. Honoře skoro žádný, teď užívím sotva sám sebe. Co s tebou?“

Had to uznal, ale rozhodnutí nechal na domácím. Když se však pokoušel zalézt do svých kamenů, tak se mu to již nepodařilo. Další problém k řešení, jenomže ani jeden z nich nechtěl něco řešit.

Had dál polykal myši a dostal větší a potom ještě větší bednu, potom do sebe soukal králíky a udělal se v bytě pro sebe, spal na kredenci a nebo v očekávání dalšího občeda coural nervózně po bytě. Aby uživil jeho i sebe musel se bytný stát úspěšným spisovatelem.

lem, ale had stále rostl ale tempo růstu honorářů bylo mnohem pomalejší.

Bylo poledne a spisovatel jedl oběd. Čtvrtku kuřete, zeleninový salát a dvě bagety. A samozřejmě i jednu Plzeň v plechu. Had hypnotizoval králíka, jeho pohled se však stále častěji točil ke spisovateli, jako kdyby chtěl říct: ten králíček, tomu říkáš oběd a jazyk mu vystřeloval ke spisovateli.

Spisovatel to zpozoroval a křikl na hada.: Co si to prevíte dovoluješ?

Snad bys nakonec nechtěl... ?

Had zdvihl hlavu do výše a posunul se ke spisovateli...

Toho hada se měl zbavit hned jak ho poprvé kousl.

Básník Jiří Šmoranc vyhlásil a písemně také stvrdil, jednu a možná v posledních letech jeho života tu nejdůležitější tezi: **Důležité je neumřít pozdě.** Co k tomu dodat. Nevím, snad jen to, že by to mohlo být varovným poselstvím pro třetí tisíciletí.

Konec bývá krutý

Až půjde básník po břehu řeky a jen tu a tam se zatřpytí malý krystalek vody v kaluži jež sotva bude stačit uhasit krutou žízeň a sbírat bude v písčítých lukách střípky soli do své básně, stane že bude mít šťastný den a potká toulavého psíka s nímž prožije pak několik hodin nesmyslných veršů v nichž otěhotní panna, kterou nikdo nechtěl a pak možná vrátí se slunce ještě na malou chvíli a obarví vodu hořícím fosforem, aby nad stínem televizní věže opět setkala se myšlenka se slovem. Snad?

Ze zatažené oblohy přší zrníčka máku, hladí tvář a vysušuje slzy a pod očima vytváří kresby z nichž se dá číst minulost i věštít budoucnost. Jestli to stojí za to. Ten psík co se toulal a básníka nechal snít sny pijáka absintu v trubici dalekohledu, očuchával plačící pannu a podle přívětivého pohybu ohonem, dával najevo ochotu stát se jejím služebním-kem a uchránit tak její pověst před věčnou hanbou.

„Před kým? Před čím?“ podivila se panna

Psík se bezradně rozhlížel a pak točil se dokola a hryzal do hříšných myšlenek. Panna se hrdě vzpřímila a odešla porodit i když ještě nevěděla kam a nevěděla co, ale den jí byl příznivý neboť měla na výběr čtyři světové strany. Panna zmítána touhou stát se prostitutkou nakonec zmizela v undergroundu. Od té doby ji nikdo neviděl i když se říkalo, že pravidelně jednou ročně přebývá Na Slupi kde si léčí jistou nestydatou chorobu a rodičkám v porodnici vypravuje pohádky před spaním. Věrohodně podloženo to není. Pravděpodobnější je, že má neléčený syfilis.

Záludnost točitého schodiště je v tom, že nevíte kam vedou. Nad sebou i pod sebou vidíte jen schody a samé schody. Víte, že někdo jde nad vámi, že jde i pod vámi, ale nikoho nevidíte. Slyšíte jen sípavý dech tichý dusot bot. Zkusíte zavolat, nikdo se neozve. Ani ozvěna. Zeptáte se, nedostanete odpověď. Tak jdete a jdete, časem otupíte a říkáte si, někde musí toho schodiště být konec. Není. Není... tedy... vy k němu nedojdete a jestli

někdo ano, tak vy se to nedozvíte. Proč by vám to také měl někdo říkat? Jste pouhý chodec stoupající po schodech.

Nikde okno, lampa ani žárovka a přece je tu světlo. Na schodišti je vidět jako ve dne kdy svítí slunce, vzduch je však mírně zatuchlý a je cítit starou skříň zamořenou moly. Módní obleky a svrchníky v prašnou vatu proměnil čas, u bot dávno zpráchnivěla podrážka a schody nekončí, na nohách jiné boty klapou a nová generace molů uklízí skříň. Zrcátko padá odkudsi shůry a na schodech tříští se v mléčné slzy. Čí jsou? Pro koho pláče poslední schod? A proč? Nikdo poslední schod neviděl a nikdo neví jak poslední krok zní.

Točité schody, točité kroky, točité náhody. Tam někde za zákrutem čeká náhoda, víme o ní, čekáme na ni a jdeme trpělivě, či zarputile a říkáme, teď, možná za nepatrnou chvíli, tu bude naše velká náhoda, která všechno změní.

To byl i sen malého psíka. Oplodnil však pannu a zdechl dřív než jeho náhoda kolem něho prošla.

12/12/07

Stanislav Vávra

Frak

Edice SV

10

© Stanislav Vávra 2008

Stál v ústraní, vzadu za rakví, stál vzpřímený a vážný, černý, již však dost obnošený Frak, patrně někým odložený, v rukávech bílé rukavice a čekal až kněz dokončí v kapli hřbitova obřad, pak pokynul pomocníkům aby se chopili rakve a šli za knězem ke hrobu. V čele pohřebního průvodu šel kněz. Pak rakev a vedle po levé straně, jako kdyby zesnulého na jeho poslední cestě podpíral, či s ním rozmlouval o věcech duchovních, neboť ty pozemské ho již nemohly zajímat, kráčel Frak a potom vzadu posunovali se truchlící pozůstalí a otrávení hosté, v tom pořadí jak jim bylo Frakem určeno.

Po celou dobu ukládání do hrobu zase stál u hlavy a v pozadí, přihlížel jak kněz zakončuje poslední rozloučení a naposledy kropí rakev svčenu vodou. Potom ukázala bílá rukavice směrem do země a to byl pokyn pro pomocníky, že mají rakev spustit do hrobu. Hudbě, naznačil, že se má zahrát poslední fanfáru, truchlící házeli za rakví květiny a hrsti hlíny a to bylo vše.

Poslední odcházel od hrobu Frak. Byl-li pohřbíván někdo významný, pozůstalým i kondoloval. Pak přehlédl pohřebiště, vydal hrobníkům poslední příkazy a šel zavřít kapli. Muzikanti sbalili svoje nástroje a také se rozcházeli, dnes již žádné další rito nebude. Frak s nimi zdvořile prohodil několik vět a když byl poslední muzikant za branou, vydal se na obhlídku hřbitova.

Miloval tenhle předměstský hřbitov i když nebyl opředěn žádnou velkou historií a neměl ani sto let, bylo to jeho panství. Mnozí z těch co tu našli poslední domov patřili mezi jeho přátele a nebo aspoň známé, držel je při křtu, byl jim za svědka na svatbě. Byli a jsou tam básníci, hudebníci, novináři i cirkusáci, Obecní potentáti a náčelníci Sokola a továrníci. Je jich tam.

Rád chodil od hrobu k hrobu a s každým promluvil, o každém popřemýšlel, urovnal prášek na mramoru a šel zase k dalšímu nadýmaje se pýchou jakou, že to je obklopený společností. On, kluk vyrostlý, v domečku kde neměli ani pořádný záchod.

To se však již začínalo stmívat a byl čas. Frak došel na křižovatku ulic hřbitova, kde stál dřevěný kříž a na něm trpící Kristus a vedle sloup se zvoncem. Frak se nejdříve poklonil Ježíšovi, krátce se pomodlil, zatahal za provaz zvonce, který se rozezněl a dal všem na vědomí, že od této chvíle patří hřbitov jenom mrtvým a jemu, černému i když již obnošenému Fraku.

Slunce, občanská plovárna je poloprázdná, je krásné dopoledne a nedaleko mne je vložena pěstěná slečna, takže výhled byl bez závad a ani na to pěstění nemusím připlácet. Obvykle sem chodím s Doktorem a nebo Ivanem Kohoutem. Dnes kromě těch pár flákačů jsem tu sám, protože potřebuji přemýšlet a jenom podprsenka té dámy mne stále odvádí jinam a myšlenky se ubírají cestami nevhodnými a mimo to jsem tak zvaně švorc. Skáču do stříbropěnné Vltavy dávám si však pozor abych se nenapil, proti tyfu očkován nejsem. Pod hladinou nacházím neprůhledný svět a do nosu mi pronikají vůně spálených vřesovišť právě skropených deštěm a to mně vrací k tomu proč tu jsem.

O černém Fraku mohl bych popsat nesčíslně stran neboť i on se narodil, byl milován a hýčkán, pak sám zamiloval se do sukýnky z pod níž vykukovaly smetanové kraječky, pak však přišly do módy dvouřadová saka a frak začal mít klopy bez hebkého stínu a místy se ošoupal a začal se lesknout. Sukýnka šla za sakem a Frak si našel uplatnění

mezi těmi kteří již nikoho nepomlouvají ani nenávidí, kteří již nemilují a jsou trpěliví a snášenliví, budoucnost je nezajímá a o minulosti nic nevědí.

Frak to nemrzí. Svůj svět našel, je jeho a víc ani nechce. Co bych o něm měl psát, když pode mnou plave štíhlé tělo vodníkovy dcery a láká mě ke hrám v zákoutích pod břehem. Uniká a snad se i směje mému nemotornému šátrání v bahně a prodírání odpadky. Za chvíli kalí vodu i můj zrak, je čas se vynořit. Elegantně jsem se vydrápal na dřevěnou podlahu plovárny, ale stejně jsem si zadřel třísku právě tam kam se mi to nehodilo a slečna se nemůže vynadívat na moje šedesátikilové intelektuální tělo a nejvíc jí zajímá právě to postižené místo. Tvářím se, že nic a položil jsem se na rozložené Rudé Právo, na dečku mě slečna těžko pozve, čili musím dávat pozor abych si nezadřel další třísku do svého pracně zformovaného a důležitého orgánu.

Prohlížím si, protože slečna se definitivně odvrátila a navázala kontakt s draze vypadajícími svaly přepadajícími přes okraj plavek, fotografii v novinách. Je na ní spisovatel, vezoucí kolečko plné svých knih. Hezký a vystihující obrázek. Bodejť ne, spisovatel je fešák a podívejte se co toho sepsal. Jen ten frak mu chybí.

Já na stejném kolečku vyvážím na chalupě postříhanou trávu a různý odpad a protože jsem ekoskeptik, tak i suché WC, na kompost, jenom k tomu mám montérky s lacem. No, každý má svůj styl. A hned vedle jsem si četl, co u nás vyšlo za významná díla. Člověk musí mít radost ze vzdělanosti národa, který tak rád čte kvalitní knihy a nota bene k tomu národu i patří.

Až úplně vzadu v rohu hřbitova stál Frak, rukávy za zády a díval se přes hřbitovní zidku na sluncem prosvícenou Prahu. Tady v tom rohu je podle jeho názoru vůbec nejlepší flek na tomhle hřbitově. Taky si tu jeden, právě tady na tomhle místě co stojí už drží. Je tu celá Praha jako na dlani, od Strašnic a Hrdlořez nalevo až po Podbabu a možná ještě dál napravo. Pod Černou skálou, kde zjara kvetou ovocné stromy a za noci jsou slyšet tiché vzdechy milenců, kde se točí Vltava do Tróje, a nad ní jako kytice rozevřená do šířky, matička Praha. Frak by i zaslzel, neumí to. Ten flek tady je ale jeho a všichni mu ho jednou budou závidět.

Dva hrobníci za jeho zády kopou hrob přesně podle mustru co jim k tomu připravil, neboť tohle bude slavný pohřeb. Budou pochovávat ještě nedotčenou pannu, rakev bude bílá a nebude se smět při spouštění odřít, kočár potáhnou bílí koně a všude bílé fáby, Frak se nechá u pana Kůsa vyzehlit a do kapsičky zasune bílý šátek a vezme i nové bílé rukavičky. Pak na hrob přijde hrobka z bílého mramoru a bílý anděl. Frak se zasní, ale to snění bylo smutné jako on sám, neboť viděl do daleké budoucnosti, viděl jak ten hrob chátrá, jak je zadělaný od ptáků a zaprášený časem a zetlelým listím a uvadlými květinami ve váze. I Frak má svoje sny.

Každý má svoje sny a snít se má, neboť je to zdravé, očišťující a osvěžující. Ležím si na prknech Občanské plovárny a počítám mráčky a sním si jak by to bylo krásné kdybych byl slavný a vydělával peníze jako ten spisovatel na obrázku, jak by to bylo krásné kdybych se mohl položit do vany a potom si vytřít kůži osuškou až do ruda, natřít se kolínskou, pak si vzít bílou košili a barevného motýlka a dvouřadové sako a nablýskané lakýrky a taky ležérní plášť, pak zapálit si doutník, na cestu dát si skotskou a vyjít

do ulic. Zajít do sázkové kanceláře co bývala ve Fénixu a vsadit si na koně co zrovna běží poslední turf na Long Champ a místo výhry si dát jen kávu a pak jít do kavárny U Nováků a zahrát si partii kulečnicku a projít všechny bary podle abecedy... Alhambra, Barbara, Cascada... a to všechny a po řadě a žádný do kterého jsem kdy vešel nevynechat a všude potkat někoho známého a s každým bych zrovna měl co si říct. Pak se nechat svým taxikářem odvézt až na Barrandovské terasy a v Trilobitu si dát Chardonay a pak se dívat na Prahu a jít si, jen tak... čistě z plezíru, skočit z desetimetrového prkná do bazénu a zatím co všechny slečny budou vzdychat ÁCH, ze sebe setřást vodu jako roz dováděný teriér a pak jednu z nich vyvést na parket a pak si dát hodně krvavý biftek a sníst jen pár soust a zbytek dát somrákovi co chodí do zaplivané hospody U Váhy u Smíchovského nádraží a zaplatit mu sto piv a nechat si od něho již po sté vyprávět, jak dělal dráteníka v Bosně a jak se do něho zamilovala dcera statkáře a jak ji zbouchnul v tom mlázi pod horou a musel utéct a teď proto musí žebrať na pivo v téhle putyce, protože to je jediné místo v Evropě kde může žít. A pak s ním jít do Bogaccia a tam mu najít krásnou slečnu a pan Venclů by mu za pětistícovku zahrál sólo a somrák by se s tou voňavou štetkou ploužil po parketu a dámy by si držely nosy a říkaly ACH a pánové by to s ním chtěli hned měnit, ale somrák je hrdý, protože je šlechtic. A pak jít Celenou a počítat hospody a pajzly a zastavit se u Týna a dát si u báby párek a potom ho vyvrátit do požární nádrže co si v ní mistr Jan máčel nohy. Pak jít Pařížskou a potkat tu holku z Uhelnyho trhu a ještě jednou prožít velkou lásku.

Sen z Občanské plovárny... Krása bude vždycky konvulzivní... To já ne... to André Breton. Se mnou je to teď tak jak to napsal ve své knize Mimo život Jiří Karásek ze Lvo- vic: Němá, nevyslovená předtucha budoucího žalu prošla tiše jeho nitrem, jako noční vítr provane váhavě větvemi uschlých stromů.

Tak, a až to některý z těch alternativních umělců napíše líp, prodám mu frak.

Frak seděl na nízké trojnožce u hlavy hrobu Karla Hlaváčka a četl mu ze sbírky Pozdě k ránu báseň již měl nejraději, Podmořské pralesy se ani nezachvěly.:Podmořské pralesy se ani nezachvěly,

Po cestách neschůdných jen táhlý bloudil Vzdech,
z měst zatopených zvony slabě vodou zněly:
vše ve tmách zíralo na Zaslíbený Břeh.

Ten hlas byl snad jen šumění větru, tak byl slabý, přesto však bylo slyšet každé slo- vo. Frak se chvěl, čist však nepřestal a teprve posledním veršem mu hlas nepatrně zesí- lil.

...se černé stíny nedočkávě tísnily a chvěly...

Potom Frak dlouhou dobu seděl v přicházejícím večeru a zdálo se, že s mrtvým básníkem ještě o čemsi rozpráví.

Po delším zamyšlení jakýmsi téměř posvátným způsobem vyndal ze šosu v celo- fánu zabalenou knížečku a po tichém listování ji otevřel u hedvábné záložky a hluboce nadýchnut, dal se do čtení Máchova Máje... (je možné usoudit, že ho četl pravidelně a na

pokračování.)

„Po oudu lámán oud, až celé vězně tělo
U kolo vpleteno nad kůlem v kole pnělo,
I hlava nad kolem svůj obdržela stán;...

až skončil strofu posledním veršem

„,Utichl jezera šířý – večerní břeh.

Obřadně zavřel knihu a řekl: Až zase zítra MISTŘE. Vstal, uklonil se, rukavičkou smetl smítko spadlé ze stromu na básníkův hrob a odešel. Tu noc ho však čekala ještě jedna povinnost. Holka jíž držel při křtu, skočila z Trójského mostu do Vltavy zrovna tam co se tvořily víry a než se k ní dostal první rybář, byla již u dna a vyplavala teprve druhý den až daleko za tenisovými kurty.

Frak cítil, že je jeho povinností strávit noc u její teď plihlé hlavy a vyprávět ji o radostech života které na ní čekaly a jichž se již naštěstí nedočká. Na děti, které by ji zničily postavu, na manžela, opilce který by ji řezal hlava nehlava, ale také na radost ze dne až se její manžel uchlastá a děti odtáhnou z domova a ona by mohla chodit svobodná po žebrotě a v létě spát po škarpách a třeba si najít šamstra a válet se s ním v nějaké boudě. Život je přece tak krásný... škoda ho. Ráno hrobníci zatlučou rakev a přidají při pohřbu k někomu hrobu. Aspoň za ní někdo bude chodit a nosit kytky.

Než jde Frak spát a pověsí se do skříně, zastavuje se ještě jednou u kříže, chvílí přemítá a pak obvykle oznámí: byly doby, že byli i živí básníci. Až jednou ve své almaře zpráchniví, nebude již nikdo kdo by to věděl.

Brandýs n/L 25.1.2008

Stanislav Vávra

Ilustrované balkóny

Edice SV

11

© Stanislav Vávra 2008

Podivné postavy se pohybují mým životem. Jsou zdá se nehmotné, o jejich existenci však nemůže být pochyb. Jsou tu. Svým zjevem připomínají příšerky z amerických pohádkově fantastických knih o kouzelnících, neboť se kolem mne míhají, dotírají a neustále něco vnucují. Navádějí mě k pochybným činům a kamsi lákají jako ty pověstné jezinky. O některých nevím vůbec nic, jiné znám jménem, ale nevím jak vypadají a rozlišuji je jen podle vydávaných zvuků a ještě jsou tu ty nejdotěrnější, protože o těch vím jak vypadají, vím jaké vyluzují zvuky, avšak o žádné z těch příšerek nevím jak zapáchají, či jaké vůně se za nimi linou. Možná je to tím, že nemají vůni ani zápach, neboť chudoba ducha ani jedno nevlastní.

Mimoděk jsem vešel do galerie a prohlížel si vystavené obrazy. Ta galerie je na předměstí a svým zevnějškem dosti úhledná. Chodil jsem asi půl hodiny od obrazu k obrazu a pak mi došlo, že se dívám stále na totéž, že ty obrazy vyjadřují pouze duchovní prázdnotu autorky a snad i naivní touhu po něčem co jsem již neměl trpělivost hledat. Ta dáma je jistě hodná žena, snad má děti a umí vařit a žehlit košile a ty obrazy měly být jen steskem z prázdna v němž žije. Mám však velmi neblahé tušení, že autorka měla větší cíle.

Ten den se mi vůbec nepovedl. A bylo to tím, že jsem přemýšlel zda se mi vůbec vyplatí žít v tomto století a vypočítával jsem si důvody proč by mělo stát za to, ještě nějaký čas to zkoušet. Václavské náměstí plné světél, lidí přemnoho i v tuto pozdní večerní hodinu a dokonce byl otevřený i palác knih, název mi v tom mrholivém blikání světél unikl. Byl jsem vehnán davem dovnitř, byl jsem postrkován od pultu k pultu, od regálu k regálu. Díval jsem se po vyložených knihách a zaníceně čtoucích postavách, nepatrně v horkém vzduchu rozostřených a sám jsem tu a tam bral do ruky knihu abych se podíval, prolístoval a začetl se. Bylo to však nesnesitelné i dral jsem se davem přízračných lidí, ven.

Při pozorování hemžení mloků na břehu řeky mám svíravý pocit bezmoci a jakési úzkosti z nočních snů. Jako dvanáctiletý chlapec jsem jednoho večera stál na osvětleném náměstí Bystrice nad Pernštejnem a díval se do osvětleného kužele pod střechou nebe na provazochodce, předvádějícího tam svoje umění. Pak náhle, za velkého výkřiku jeho i diváků, se řítil sledován kuželem světla k zemi. Spadl do tmy záchytné sítě, v mé představě však byl rozbitý o dlažbu náměstí na které jsem, zatím co on se klaněl, zvracel.

Mít dům plný literárního průjmu (sraček) a zvratků a po nocích v tom tratolišti se přehrabovat a hledat tu jednu perlu. Stojí za to ten puch? Tak to je, že stojí. Nejspíš i proto se pár nepříčetných básníků stále znovu a znovu pokouší křísit již zdánlivě nekřísitelného lidského ducha. Proto pán ve fraku, ač odsouzen je k roli šaška, denně přichází navečer k hrobu básníka a tam s ním rozpráví a zhluboka vdechuje tu touhu po životě co z náhrobního kamene vyzařuje.

Mám rád osamělé lavičky v parcích, rád na ně usedám a nechávám se omotávat pavučinou představ a umiňuji si, že až pojedu do Bixley, najdu tu jedinou lavičku na které sedával Ivan Blatný a pár slov s ním prohodím... bude-li chtít.

Světélkující družice se posouvá po noční obloze a natahuje svoji tenkou ruku kostlivce až sem dolů a patrně chce uchopit broučka jenž bojácně uhýbá a leze do stínu kam

za ním éterická pazoura nemůže. Vesmírný nevěstinec je v neustálém pohybu a tanečnice u tyčí na všech kontinentech jsou svlékány v nepřetržitém orgasmu, zatím co muži tajně pod pódiem masturbují aniž dosáhnou výše horních vrstev atmosféry. Tak odcházejí a přicházejí dějiny, tak se převracejí a vracejí stránky pornografických časopisů.

Duchovní pornografie se převléká do spodničky umění a svoji nemohoucnost dojít vyvrcholení ukrývá pod pláštěm hlubokých myšlenek s platností jen nepatrnou. Je velmi lukrativním zaměstnáním, na prahu tohoto století, být šarlatánem myšlení a za oknem pěstovat umělé květiny a chatrnost ducha.

Vývoj prý nelze zastavit ani zvrátit. To je omyl. Nedávno jsem procházel jedním z Pražských parků a tam mě zaujal pohled na jakéhosi, pravděpodobně dosti gramotného bezdomovce, neboť si četl v kýmisi odloženém časopisu Atelier. Opatrně, abych ho nevyrušil jsem usedl vedle a přes rameno mu nahlédl na stať jež ho tak zaujala, že zvláštním způsobem pokyvoval hlavou a mé přítomnosti si patrně ani nevšiml. Četl výsledky prvního ročníku NG 333 a prohlížel s nosem až u papíru skupinku devíti obrázků o něco větších než jeden centimetr, na nichž byla zobrazena krajina v proměnách, se zvláštním útvarem na obloze. Obrázky byly sestaveny tak, že připomínaly jednu stranu Rubikovy kostky. Poznal jsem ten výtvar výtvarné „fantazie“ i ty noviny, leží dosud na mém stole.

„Co to je to stohohoven?“ obrátil se na mne bezdomovec.

„Myslíte Ztohoven? Celkem výstižný název pro ty obrázky, ale jinak si tak říká parta mladých výtvarníků. Postmoderní avantgarda, to jsou věci, vidíte?“

Díval se na mne s otevřenými ústy. Co jsem mu měl více říct? S tou hromadou materiálu co se před ním nakupila si musel poradit sám. Stranu Rubikovy kostky lze pootočením změnit. Tohle však bylo definitivní.

Taky jsem byl mladý a taky jsem byl chytrý až to bolelo a taky jsem chtěl každému radit co má dělat. Dnes už jsem z toho našťěstí venku a navíc si čtu článek Alice Horákové: Knižní rekord: loni vyšlo 18 tisíc novinek (myslí se knižních). To ta hromada před mým náhodným přítelem je jen nepatrnost. Život je krásný a skandál již opravdu neexistuje.

24. února 2008

Stanislav Vávra

Safírové nábřeží

Edice SV

12

© Stanislav Vávra 2008

Pod hustým keřem divokých růží se na travnatém břehu slepého ramene Vltavy objímali invalidní milenci. V jejich úporném zmltání, kdy se pokoušeli za každou cenu dojít k milostnému spojení, nebylo možné přijít na to která končetina komu patří a která končetina komu schází. Ani z jejich vzdychání a zvuků a zmatených slov, nedalo se zjistit kdo je slepý a kdo hluchý. Pozoroval jsem je ukrytý za safirovou záclonou vodní hladiny a i když jsem věděl, že je to nepřirozené, otráasala mnou touha se svléct a proplést se s nimi.

Po téměř nekonečné době se jim to podařilo. Byli však tak vyčerpaní a bezradní z toho co by mělo být dál, že zůstali ležet v tom zauzlení a jen si blouznivě slintali do obličejů. Nebylo jim pomoci a rady již vůbec ne. Poodešel jsem kus dál kaštanovou alejí a položil se na zaprášenou lavičku. Bylo mi těch dvou tam pod břehem líto a přemýšlel jsem o způsobu jak jim pomoci vyřešit jejich bezvýchodnou situaci.

Snad jsem usnul, nevím, když jsem otevřel oči byla již skoro tma, vál teplý vítr a tichem klidné vodní hladiny se neslo jen naříkavé sténání. Ti dva byli ještě stále pod keřem. Šel jsem k nim.

Když jsem je v houstnoucí tmě rozeznal, byli pořád ještě spleteni v končetinách, které jim zbývaly a podle všeho zatím k ničemu nedošli. Co s nimi? Otočili ke mně svoje zbědované tváře plné žalu a nesnažili se ani zakrýt svojí nahotu. Ani by se jim to nepodařilo. Nic jsem neříkal a oni přestali vzdychat. Pochopil jsem, že jim musím nějak pomoci, ale když jsem se pokusil začít je rozmotávat, oba se bránili a muž mi stíněným hlasem řekl ať toho nechám. Stál jsem nad nimi. Mám odejít? Zbývala mi však jen jediná možnost, dostat je tam kam mířili, sám. Svlékl jsem si sako, vyhrnul rukávy košile a začal po slepecky ohmatáváním zjistit kam až dospěli. Zjistil jsem, že nikam. Spojení ke kterému se až s nelidskou námahou dopracovali, bylo přerušeno. To tedy znamenalo, nejdříve ho obnovit.

Klekl jsem si a tak jako veterinář, nebo inseminátor? a rukama se propracoval mezi ně a začal muže navádět do správných míst. Naštěstí byl chápavý a spolupracoval. Slečna se také snažila, byla velmi vstřícná a invalidův penis oživila. Převalil jsem se na záda zhluboka dýchal, první čin byl za námi. Řekl jsem jim, že teď by již měli pokračovat sami. Muž zachroptěl, že ano.

Díval jsem se na řeku z níž stoupala řídká teplá mlha. Vedle mne byly slyšet nesrozumitelné zvuky a útržky slov. Obrátil jsem se k nim. Vrtěli se a kácely na obě strany, ale dál nepokročili. Viděl jsem, že když se jich znovu neujmu, tak tady na pod šípkem najdou svůj krutý konec.

Narovnal jsem je do správné polohy, slečně jsem dal pod hlavu svoje sako, chytil jsem invalidu za boky a začal jsem jím pumpovat. Možná to nepůsobilo na pohled příliš estetiicky, ani to asi nemělo mnoho společného s morálkou, ale když jsem s nimi, propocenný víc než milenci, byl hotov, vynaložená námaha splnila účel. Nějak se od sebe, jako dvě unavené chobotnice rozpletli a já si je v měsíčním světle mohl teprve prohlédnout. Šikovný chirurg by z nich určitě udělal jednoho hezkého člověka, co však s tím co by zbylo? Necháme to tak jak to je.

Slečna byla v měsíční záři opravdu slečnou i když ne příliš krásnou a z toho co zbylo

invalidovi se dalo usoudit, že to byl vcelku ucházející chlap. Drželi se za zbytky svých rukou dýchali a šeptali si jakási milenecká slova. Usoudil jsem, že tu začínám být přebytečný. Sáhl jsem pro sako a ze slušnosti se ještě zeptal jestli něco nepotřebují. Slečna se zachichotala, vida co umí, pomyslel jsem si ale sako vrátila. Invalida mě pak požádal abych mu z křoví o pár metrů dál, přivezl invalidní vozík a přinesl protézy. Měli to tam všechno na hromadě a byla to jen invalidní veteš z druhé ruky. Přitáhl jsem vozík i protézy, ale že by poděkovali, nebo mi vůbec věnovali pozornost, to ne. Sám jsem nepřišel na to proč by měli.

Seděl jsem na lavičce a díval se jak z měsícem postříbřeného nebe do safírově modré trávy nábřeží padají skřivani. Asi po hodině jsem vytušil nějaký pohyb a pak se do aleje vykodrcal invalidní vozík poháněný jednou celou rukou invalidy. Slečna ho postrkovala břichem, řídila povoz jednou zbytkovou dlaní, ve druhé ruce držela dlouhou slepeckou hůlku, kterou prohmatávala cestu před nimi a ukazovala směr..

Projeli kolem mne a pomalu, pomaličku mizeli v temnotě kaštanové aleje. Něco si říkali a tiše se smáli. Smáli se a ten jejich smích mě nespravedlivě bolel, neboť oni, na rozdíl ode mne, byli šťastní. Jakým právem?

Brandýs n/L 6.3.2008

Stanislav Vávra

Dotěrná melodie

Edice SV

13

© Stanislav Vávra 2008

Podzimní déšť a vítr, den jako stvořený pro sebevraždu. Šál, obtočený kolem krku za ním vlál jako vlajka Společnosti národů, rukou držel si klobouk z kterého mu do rukávu svrchníku stékala voda. Šála máčela mu krk a nohy zvracely únavou. Vešel do prvních dveří které byly před ním a usedl na jednu z židlí jichž byly tady dlouhé řady a pořád si držel klobouk a vzdoroval větru i dešti. Za ním jak stín vletěl pták a za ním vešel otýlý průhledný muž, stín nezřetelné myšlenky, i on měl klobouk na kulaté hlavě, ale jaksi připláclý na temeno a za ním sotva postřehnutelná, žena jeho svědomí.

Seděl ve velké, do všech stran zdánlivě nekonečné hale. Stěny z vlnitého plechu, stejně tak i střecha a všudypřítomný průvan ředil jeho úzkost na mírně slané krystaly zalézající mu pod košili. Na zádech se mu rozpouštěly na páru, kterou průhledný muž hltavě vdechoval, aby ji v zápětí v lepivých chrchlech plival na ptáka, stín i ženu.

Počítal židle, ale i těch bylo nekonečně. Mizely v šedi nesmyslné perspektivy a místo aby se jejich proud úžil, naopak se rozšiřoval a rozmazaně končil někde na druhém konci haly. To počítání ho přeneslo k myšlenkám z nichž se mu do celého těla šířil intenzivní pocit tepla. Sálalo z nahého ženského těla ležícího před ním na kulatém, zaprášeném stole a kdykoli někdo z neustále přicházejících a odcházejících lidí otevřel dveře, prach se na stole zvířil a z těla do všech stran se linula lahodně sladká vůně čerstvého spermálního víru. Byl velmi vzrušený, neodvažoval se však ženy dotknout. Odmotal si z krku šálu, pak ji spustil na ženu, aby zahalil její nahotu. Šála však sklouzla po její kůži na zem a jako had se odsunula kamsi mezi židle. Jediné co ho napadlo bylo, že teď je bez šály a venku stále vane silný vítr a prší.

Napravo ve středu haly prodejní pult plný nejrůznějších krámů, které byly poskládané a poházené kolem pultu. Byl tam i kus nějaké boudy která kdysi sloužila k nejistým účelům, dnes však v tom torzu bylo něco jako kancelář, kde se podle všeho dojednávaly obchody. Tahle hala tedy, rozhlédl se kolem, je vetešnictvím, prošlo mu hlavou.

Přesedl o několik řad dál a víc do strany, aby na tu veteš, již tu byly hromady, dobře viděl. Pak ho upoutal odlesk čehosi co bylo opřeno o pult Procházel mezi židlemi seřazenými jako v nějakém pokoutním biografu, průhledný otylec i stín nezřetelné myšlenky i žena jeho svědomí a pták, se plahočili za ním. Ze vzhledu židlí a způsobu jejich zpracování i opotřebení, se dal vyčíst čas jejich stáří i do které doby patří. Rozhlížel se po dlouhých řadách připomínajících mu kalendář životů do nich ukrytý. Dotýkal se jich hádal kdo všechno na nich seděl a kde a u jakých stolů stály.

Pořád ho však zneklidňoval přerušovaný lesk a vzrušující stín od prodejního pultu. Stál až za poslední řadou židlí opřený o plechovou stěnu, cítil nárazy větru a slyšel netrpělivé kapky deště vyklepávat na vlnitou střechu dotěrnou a drsnou melodii v cé dur. Začal přelézat židle a se svými společníky v zádech, se po diagonále blížil k lesku s vtíravou představou, že za pultem stojí žena, kterou spatřil na stole a jejíž nahotu chtěl zakrýt hedvábnou šálkou.

Přikradl se do blízkosti pultu s keramickou vázou, značně již oprýskanou, taky několik hrnků bylo vedle ní a cosi jako šicí náradí a několik špulek s nitěmi. Předmět jenž ho vzrušoval a přivábil až sem, do společnosti nevzhledné ženy pokročilého věku a jistě velkých zkušeností s pořádáním masturbačních večerů, tím předmětem se ukázalo být

zrcadlo v němž se odrazilo světlo žárovky ozařující všechnu tu veteš.

Kulaté zrcadlo v bílém rámu, jakoby připravené pro nevěstu jež se sem má co chvíli přijít krásnit ke svatebnímu obřadu. Stín který málem vynutil si erekci, vrhala noha oblečená do modráků, noha končící kyčelním kloubem, noha bez těla, pokračující jen svým stínem. Tělnatá panička, zřetelně majitelka toho blešince, ho pozorovala a poklidně kouřila.

„Co to je?, madam,“ namířil prstem na zrcadlo.

„Zrcadlo, chcete ho? Za kilo vám ho dám.“

„A co tohle?“ mířil pro změnu na nohu.

„Tohle? To tu zapomněl ten co koupil podstavec k zrcadlu, že si hned pro všechno přijde. Nepřišel. Když přidáte dvacet, můžete si to vzít jako komplet.“

Chvilí přemýšlel o tom, co by asi s nohou mohl dělat, potom si však řekl, že třetí noha se vlastně může vždycky hodit. Nohavice, do níž byla noha navlečená, měla stejnou barvu jako jeho džíny, takže ani v tom nebyla žádná potíže. Dal paničce peníze a odnesl si nákup zase k židlím. Opatrně opřel oba předměty o první řadu a zašel dál dozadu aby poslouchal bubnování deště do plechové střechy a přemítal co s neplánovaným nákupem provede. Noha se hodí, ale na co zrcadlo?

Chvilí se díval do jediného slušně osvětleného místa, kde panička s jakýmsi fotrem, nejspíš kolegou, pálili jednu cigaretu za druhou. Déšť vyklepával do střechy dál tu podivně dotěrnou melodii. Upadal do dřímoty, krajina před ním prchala do vodní tříště a loď se tak zvláště houpala, zvony vyzváněly k ranní pobožnosti a dívky přicházely v bílých šatečkách k prvnímu přijímání.

Zvedl se země kýmsi pohozené noviny, pohodlně natáhl nohy a zatím co dívky poklekaly, pročítal si sobotní přílohu velikonočních novin. Má rád nedělní, nebo sobotní přílohy, čítává v nich moudra a poučení i verše k popukání. Očima sledoval řádky, podrobně prohlížel fotografie, četl pod nimi popisky a žasl. Dívčí nohy ovíjející se jako brečtan kolem jeho těla a srdce, ho zavalily nebeskou vzdělaností. A náhle se cítí být malým, nepatrným, jen mikroskopickým práškem. On, stařec a kmet a tady dívka, na hlavě s ještě neoschlým věnečkem před chvílí posvěceným, jejíž nitro přetéká věděním a předkládá mu k věření věci nad nimiž nepřestává žasnout.

Dívka je však milá, chápe starcovu bolest z malosti a představuje mu dámu která ví co je to tvůrčí psaní a co víc, ta dáma má tak dobré a šlechetné srdce, že to učí celé řady a nekonečné zástupy básníků a spisovatelů. Zavřel oči a v představě té hrůzy se roztrásl jako Tokijské nádraží při zemětřesení. S ním roztrásl se i průhledný muž i stín nezřetelné myšlenky i žena jeho svědomí a pták padl někam mezi židle a rozložil se na plnicí pera.

Vzal nohu i zrcadlo a vyšel ven do již chřadnoucího deště. Šel se skloněnou hlavou až došel ke stanici tramvaje číslo sedmnáct. Tam se otočil ke svým společníkům.

„Myslel jsem, že jsem básník a nejsem nic, nevím co je tvůrčí psaní. Co jsem? Jsem jenom vetešník bloudící skládkou svých životních omylů, pracně seškrabující ze dna nevědomí matný obraz svého života.“

Průhledný muž netrpělivě přešlapoval a pomalu se ztrácel se světlem a s ním i stín nezřetelné myšlenky, žena jeho svědomí, pták počítal pera a tiše a žalostně pípal, nemohl

se dopočítat, protože mu scházela popiska na CD. Tramvaj nejela a už dávno bylo po dopravní špičce, průhledný muž se rozplynul a s ním i stín nezřetelné myšlenky i žena jeho ssvědomí vybledla a spojila se, se světlem výbojek, pták ztratil se v kapse kabátu, tam rozložil se na jednotlivá pera a seřadil se podle barev do plastického pouzdra. Přestal čekat na tramvaj, sebral nohu se zrcadlem a vydal se k domovu pěšky. Pod stříškou tramvajové zastávky zůstal jen básníkův popel.

Noc již prováděla svoje kouzla s časem když seděl opřený o sloup pouliční lampy a díval se do zrcadla opřeného o nohu v montérkách. Pil mizerné pivo z láhve a přemýšlel o tom, že kdyby místo pouliční lampy tu stála pouliční holka, mohl by na ní vyzkoušet sílu své netvůrčí poezie. Kdyby s ním šla zadarmo, možná by to ještě nebylo ztracené a mohl by se do světa osvětlených básníků pokusit proniknout. Asi polohu měnit nebudu, řekl zrcadlu. Posbíral svůj majetek a opustil to nevládné místo.

Uvařil si kávu, trocha přepychu nikdy nemůže uškodit a proto do ní nalil i pár kapek kondenzovaného mléka. Zaplavil ho pocit úspěšného muže. Sedl si s kávou ke stolu, proti sobě postavené zrcadlo, opět opřené o nohu, přibitou hřebíkem k desce stolu aby nemohla uhýbat a shodit zrcadlo na zem. Neboť patřila mezi objekty škodolibé.

Kávu upíjel po drobných kapkách, aby co nejdéle prodloužil požitek a přebíral se v krabici se starými knoflíky. Hledal jeden jediný, věděl, že ho potřebuje, nevěděl však proč, nevěděl který a nevěděl k čemu. Nevěděl o něm nic a přesto tušil, že ten knoflík je vzkaz, je sdělením něčeho velmi důležitého, něčeho, co má rozhodnout o jeho životě.

Knoflíků bylo přesně 131, byly různých barev i tvarů. Stejně byly jen čtyři, pak jich několik bylo po třech, hodně po dvou a jistě polovina byla jen po jednom. Sestavoval z nich obrazce, rozsypal je a uhlazoval do ploch a z vytvořených skvrn se pokoušel ten vzkaz vyčíst.

Noha se nepokojně vrtěla se zřejmou snahou vytáhnout hřebík a zrcadla se zbavit. Vzal ze šuplíku kladívko a provokující hřebík přiklepl a přitom se mimoděk podíval do zrcadla. Do této chvíle ho, uvědomil si, ještě vůbec nenapadlo aby to udělal. Vnímal zrcadlo jen jako plochu odrážející světlo a chvílemi si také pohrávajícím se stínem ptáka poletujícího kolem a zlomyslně pouštějícího do světelného prachu přebytečná pera.

Spatřil starý, unavený, obličej s těkavým pohledem. Chvilí přemýšlel kdo by to mohl být, ale brzy toho nechal. Víc než stařec, zaujalo ho v zrcadle ohnivě zbarvené žároviště knoflíků. Intenzivně cítil ten žár, který mu odraz knoflíků hnal k obličejí a potom se noha uvolnila, hřebík překvapivou silou vytržený, se zabodl do stropu, zrcadlo se zřítilo na podlahu, roztránilo se na tisíce střepů jako kdyby mu vyhořelo srdce. Musel se nadechnout a pak smetl knoflíky do ohnivě tříště. Tavily se a odpařovaly ve směsi vůní pitevný a veřejného domu.

Po zrcadle zůstala na podlaze jen malá loužička, stejně žlutá jako loužička od psíka, který již netrpělivě škrabal na dveře. Byl to psík souseda, invalidy, přišel kdysi o nohu a z nějakého důvodu mu začal toho malého, neodbytného čokla venčit. Pak ho překvapilo zjištění, že psí tlapky vyklepávají na dveře tu dotěrnou melodii pronásledující ho již nějaký čas. Asi jsem k stáru sentimentální, pomyslel, pak šel s tím pejskem ven, sbíral

lopatičkou to co se z něho vytlačilo, dával to do pytlíku a do obecního koše a byl podle svého mínění k politování. Rozhodl se, že nohu co koupil ve vetešnictví daruje invalidovi, ať si chodí s tím zvířetem sám, když bude mít dvě nohy a co na tom, že budou obě levé, takových lidí je.

Večer si čte z monitoru počítače o tom, že od prvního června bude zase jako každý rok v Praze Mezinárodní festival spisovatelů, letos věnovaný čtyřicátému výročí Pražského jara, největšímu podvodu dvacátého století..

Vzkaz roztaveného knoflíku v zrcadlové tříšti, doprovázený dotěrnou a drsnou melodií, je vzkazem pro století jednadvacáté.

18.4.2008

Stanislav Vávra

Když vadne šerík

Edice SV

14

© Stanislav Vávra 2008

Když je někdo alergik a astmatik, není to nic příjemného, dá se to však přežít. Když je někdo levicovým intelektuálem, tak to už je neštěstí a nezřídka, a to se dá statisticky dokázat, se na to i umírá. Když někoho postihne obojí, tak to je již pohroma ohrožující i okolí postiženého.

Tady, v ohybu Vltavy pod Černou skálou, obvykle končím svoji ranní procházku. Opru se o zábradlí a koukám na vodu jak se klidně převaluje mezi travnatými břehy a co si myslí ví jen ona a pokud se jí lidé nesnaží mluvit do jejích věcí, tak to co se děje na souši je ji srdečně jedno. Těžko by jí to také mohl mít někdo za zlé.

Někdy seběhnu pět kroků dolů, abych k ní měl blíž a posadím se do trávy, která prorůstá mezi kameny jimiž je navigace vydlážděná a pak si spolu povídáme třeba celé dopoledne. Když vysvitne slunce, pyšně mi ukazuje svoje tvářičky pomalované olejovými skvrnami, které si parádnice přináší z blízké loděnice. Olejový mejkap hraje všemi barvami a řeka radostně skotačí a žene si to někam k Tróji.

Dnes jsem se jen tak opřel zády o zábradlí oddělující kaštanovou alej od nábřeží, dívám se na tu neposednou holku a nechávám s vodou řeky protékat i svoje myšlenky. Zachytit v síťce na vlasy tu jednu co mihla se mi před očima, třikrát ji přeložit do vzpomínky, která někoho potěší, někoho rozzlobí, někdo ji bude číst a někdo ani nebude vědět, že jsem mu psal.

Je jaro, doba nadějí a krásných snů. Jaro je však krátké, jednoho dne přijde konec léta a s ním i konec nadějí a sny? Kdo by přemýšlel o snech, když kat chystá oprátku a dozorce pendrek a tchyně vaří čočkovou polévku ze sáčku a vás bolí žaludek? Nemám rád jaro stejně jako podzim. Jsou to dvě období kdy se nejvíc umírá. Na jaře pukají srdce přemírou nezkrotné energie, která jimi proudí, je i hodně sebevražd z lásky a z neschopnosti žít, na podzim zase srdce utichají vysílená životem a zklamáním, propadá se alkoholismu a je opět plno sebevražd z neschopnosti vyrovnat se s tím co očekávání jara nesplnilo.

Na jaře začíná nejvíce malérů a na podzim je nejvíce poprav. Na jaře začínají revoluce, na podzim přichází hořká porážka.

Do bahnitě vůně řeky se mísí vůně jara, šeriků, které kvetou utlačované ve změti křovin aby opět jako každý rok mi připomněly Bretonovu definici krásy. I Breton snil sen všech levicových intelektuálů o šťastné budoucnosti v socialistickém, spravedlivém světě, ale i on jako dosud všichni, byl zklamán. Někteří byli zavražděni, jiní spáchali sebevraždu, další zemřeli uštívání a vysílení marným úsilím o nemožné a ještě další se vzdali a rezignovali.

Nezklamala krása, zklamal ideál i když si nemyslím, že by se ho Breton vzdal. Kde se však ten ideál vzal? Přitek l s vodou řek? Přinesl ho vítr či déšť? Rodil se pomalu téměř nezpatelně již od chvíle kdy první lidé stanuli na této zemi. Až teprve moderní věk mu však dal jméno „socialismus“. Nemusím ani hledat příliš daleko v minulosti, ničeho bych se však stejně nedopátral. Postačí vrátit se na chvíli do osmnáctého století.

Já i moji přátelé jsme před těmi již více než padesáti lety každý rok slavili v noci z třináctého na čtrnáctý červenec Svátek Svobody. Čtrnáctý červenec, ten den v roce 1789 padla Bastila a celá Francie volala :égalité – liberté – fraternité /rovnost, volnost,

bratrství/. Ideál za který zcela jistě stálo i umírat. Ironií je, že Francouzská revoluce byla první která tento ideál pošlapala a zalila krví, která na hladině Seiny vytvářela stejně zářivá kola jako olej z Libeňské loděnice.

A po ní všechny socialistické revoluce, ať si již říkaly a říkají jakkoli, Nacismus, Fašismus, Komunismus a nebo jen stydlivě socialismus, dokonce i s lidskou tváří. Nikdo z těchto socialistů nikdy nepochopil co se za těmi třemi slovy: rovnost, volnost, bratrství skrývá, jaký je jejich smysl a význam. A tak za všemi nakonec zůstává jen stopa krve zasychající do lojových skvrn, odnášených slzami do řek.

Pražské jaro a srpen 1968. Každý literát ví, že nejdůležitější je vymyslet název. Sebelepsi story s mizerným názvem má na trhu jen velmi malou naději na úspěch. Pražské jaro, že ještě nikoho nenapadlo dát si ten název zaregistrovat? Ale kdoví? Čtyřicet let. Dvě generace vymřely, dvě generace přišly na svět. Pak přišel dlouhý podzim, jednadvaacet let trval a pak kdosi vymyslel Sametovou revoluci, také dobrý titul. Mělo přijít nové jaro a přišlo. Lidé umírají tak jako umírali a jiní jsou počati tak jako i v jiný čas, i tady na travnatém břehu, ve stínu šeríku... rybáři a řeka by mohli vyprávět, kdyby jim to ovšem stálo za to. Ono vlastně není co a není o čem. Někdy a to velmi často, je lidský život nezajímavý.

Všechno, krom té řeky co mi dělá společnost, pramení z omylu. Z omylu jemůž propadá mnoho lidí a bohužel i těch, kteří by ho měli umět přecít.

Historie omylů začala mnohem dřív než v tom roce 1968 a mohl bych se vrátit až do roku 1938 a tam najít kořeny, mě stačí návrat do ledna 1945, kdy všechno dohodla prozatímní vláda v Košicích. Ustavení České národní rady jako hlavního orgánu odboje, její ustavující schůze se konala 29. a 30. dubna a předsedou Národní rady byl zvolen profesor Albert Pražák. O osudu Československa je již dávno rozhodnuto, je však třeba udělat to nějak stravitelně. V tomto spisku podrobnosti nejsou důležité, nejde o historický rozbor, tím ať se zabývá někdo jiný. Stačí si všimnout maličkostí, že místopředsedou rady byl muž jménem Josef Smrkovský, že jeho úkol byl jediný, dohlížet s ostatními soudruhy (KSČ a Sociální demokraté.) na běh věcí a to dělal pečlivě. V době Pražského povstání zejména dohlédnout na to, aby se znemožnilo vojákům generála Patona dojít z Plzně až do Prahy a také narušovat práci velitele povstání, generála Kutlvašra

A řeka se povaluje mezi břehy a je spokojená, protože takové šeríky jaké kvetou tady, ukryté křovím, nekvetou nikde. Mají krásnou temně modrou barvu a silné, velké květy, které když odkvétají, padají do vody a kráší hladinu řeky, která vypadá jako nevěsta čekající v tichém altánu na milence, aby mu dala to, co by o svatební noci mělo patřit ženichovi a ten, protože příliš věří je šťastný, že dostal pannu a usíná spánkem z něhož se již nikdy neprobudí. Každý omyl má svoji historii a jen málokterý stojí za to aby se jím člověk chlubil.

Soudruha Smrkovského bylo v únoru 1948 vidět stát vedle Klementa Gottwalda když oznamoval jásajícímu davu vítězství pracujícího lidu. Byl vážný jak se na danou chvíli slušelo. Pak se nějak jméno Smrkovský začalo ztrácet v řadách funkcionářů, až zmizelo z očí veřejnosti vůbec. Nikdo ho nepohřešoval. Taky proč? V houfu funkcionářů stojících kolem předsedy vlády je plno jiných zajímavých tváří a většina se nám připomene.

Někteří půjdou na popravěš, jiní do vězení a ti nejšťastnější budou jen kamsi uklizeni pro další možné použití. Kdo by se po nich sháněl, co měli udělat udělali.

Jsou však i omyly na něž vzpomínám rád a srdce se přitom usmívá. Trochu se nahybám přes zábradlí a dívám se proti proudu řeky. Tam kousek dál za tím křovím a rozkvetlým šeríkem, tak tam byla výpust městské stoky, neboli kanál a tam také, nad tím kanálem, kvetl šerík zcela zvláštní barvy i vůně. Asi to bylo tím čím ho živil kanál, ale šlo mu to k duhu, neboť jeho květ připomínal temnou barvou, temnotu stoky a vůni měl pojnou, omamnou.

Bylo mi osmnáct a ze života jsem si mnoho nedělal, přišlo nařízení, že mám stávkovat? Tak jsem stávkoval. Lehl jsem si do regálu na vyrovnaný papír a snil o slečně z lepší rodiny, kterou jsem si nedávno namluvil. Byla hezká a taková všude na hlazení a byla chytrá, dokonce chytřejší než já. Chodili jsme do divadel a na koncerty, vedli vášnivé rozhovory o poezii a já se ji ještě nepokusil ani pořádně políbit. A když jsem ji jednou vedl kolem řeky abych jí ukázal kousek té naší krásné Libně, tak jsem si řekl, že dnes se to stane.

Došli jsme až ke kanálu, slečna si zakrývala nosík a já šel natrhat ten krásný šerík který nikde jinde takhle nekvetl. Pak se slečna nechala líbat a byla nádherná a smála se a nořila nos do šeríku a stále mi říkala, že takovou kyticí ještě nikdy nedostala.

Pak jsem koupil lístky do Stavovského divadla, dávali, Šibalství Scapinova, v hlavní roli s Ladislavem Peškem, za dvě sedadla do druhé řady jsem dal dvě stě korun a finančně jsem úplně vykrvácel a musel jsem celý týden chodit do práce, to bylo z Libně do Revoluční ulice, pěšky. Zatelefonoval jsem slečně tu skvělou novinou a pozval ji na rande. Slečna se smála, říkala že tuhle sobotu nemůže, protože se vdává. Ten omyl mě tedy stál dvě stovky a prochozené podrážky. To ještě šlo. Jsou omyly které přijdou mnohem draž.

Omyly někdy začínají i s úmyslem konat společenské dobro, otázka ovšem je, co si kdo pod tím pojmem představuje. Tak přišel kdosi na myšlenku, že by se mělo něco udělat pro lidi nehodící se do lidově demokratického zřízení a protože byl ministrem spravedlnosti a pak dokonce i obrany, JUDr. Alexej Čepička, takto zeť prezidenta Gottwalda a z jeho vůle i armádní generál, dostal v rodině za úkol něco pro tyto lidi vymyslet. Tak vznikly Tábory nucených prací. Tábory, jejichž frekventanti byli řádně ošaceni, byla jim zajištěna pravidelná strava a bylo o ně po všech stránkách postaráno. Na dlouhou chvíli neměli čas, neboť práce se pro ně vždycky našla. A aby byli bezpeční před okolním světem, žili za ostnatým drátem. Nevědli a nechápající OSN na to neustále poukazovalo a tak generál Čepička dostal další nápad a TNP přejmenoval na PTP a zařadil všechny ty „hochy“ do armády. Později se ukázalo, že to byl přece jen „malý“ omyl a v tichosti se to smazalo, ale to je již jiná historie.

Byla padesátá léta a chodilo se na brigády a do kriminálu. Byli tu světější poradci, vyučovali jak se vládne a připravoval se příchod Rudé armády. Jenomže, a v tom tkvěl „opět“ omyl plánovačů budoucnosti, věci jen zřídka kdy vycházejí tak jak jsou naplánované. Zejména pak jde-li o plánování budoucnosti.

Ten utopenec, co míjel s již nafouklým břichem, vory zakotvené naproti Špičce Libeňského ostrova, měl jistě také velké plány do budoucnosti, ale teď místo všech krás

co ho měly čekat míjel vory, jeden z vorařů ho postrčil víc do proudu a tak je možné, že byl v Hamburgu dřív než oni.

Z těch co stáli v únoru čtyřicet osm kolem Klementa Gottwalda, bylo víc těch co na tom byli v nedaleké pro ně budoucnosti podobně jako ten utopenec. Jen málo bylo těch co je potkalo štěstí a u některých byla i ta cesta za štěstím velmi trnitá.

A šefíky kvetly vytrvale každý rok, kvetou i letos a pokvetou dokud tu bude tahle zem.

Jak už tak čas běží, zemřel Stalin i Gottwald a prezidentem se stal Antonín Zápotocký, ten se však chtěl vmísit mezi intelektuální elitu a dal se proto na sepisování literatury a generálním tajemníkem KSČ byl najednou Antonín Novotný a nastal první zádrhel jehož si jen málokdo všiml. Novotný byl kohout z letňanské periferie a neměl rád, když mu někdo radil jak má řídit svoje smetiště a hlavně rád na tom smetišti kokrhal sám a po svém. Vojenští a jiní poradci se museli stěhovat domů.

Bylo to nepříjemné, nic však nebylo ztraceno, neboť zase kvetl šerík a v jeho opojné vůni a v záři barev se narodila Varšavská smlouva.

Stalina nahradil Malenkov, jeho zase Chruščov a potom, přišel bohatýr Brežněv a ten se rozhodl vrátit věci do původního stavu. Ve všech evropských komunistických státech měl svoje vojáky, jenom ten hezoun z Letňan mu dělal potíže. Chodil pečlivě oblečený, nosil frajerský klobouček a po parádách na počest různých výročí rád vyprávěl, obklopený milujícím lidem, jaké je to za socialismu fajn a nechtěl aby mu do toho někdo krafal i když to byl takový velmož jako Brežněv.

Tak tohle nešlo a muselo se s tím něco dělat. Poslat vojáky jen tak, bez ničeho, to již nešlo. Doba se přece jenom maličko posunula a bylo tedy třeba býti opatrným a především dbát na vzhled. A třebaže to trvalo o trochu déle, dobrá věc se nakonec podařila. Stačilo vyčkat konce léta

V některých svých starších textech jsem již napsal, že nežijeme v přítomnosti, ale potácíme se stále kdesi v minulosti. Neměl jsem a ani nemám samozřejmě na mysli vývoj techniky, chemie, medicíny, ekonomie a ještě dalších vědních oborů, které jsou pro duchovní rozvoj člověka potřebné, ale v tom co je nejdůležitější pro rozvoj myšlení, tj. umění, filozofie, v tom se nalézáme stále kdesi na konci století devatenáctého a v nejlepším případě v období po první světové válce. To je ovšem velmi deprimující a zneklidňující.

Ve filozofii je snad situace o něco lepší, existují tam rozpoznatelné (bohužel však díky vnějším podmínkám marné) snahy rozvíjet myšlenky předků a přidávat myšlenky nové, vycházející již z poznatků konce století dvacátého a začátku jednadvacátého. Umění se však nalézá ve stavu velice tristním. Nová myšlenka daleko široko žádná, nakladatelská činnost chudobná (ještě ve třicátých letech minulého století a potom i v dobách válečných a ještě až do roku 1948, bylo dobrým zvykem, že aspoň deset procent vydaných titulů byla literatura a teprve tu výdělečnou větší část tvořila limonádová a jinak zábavná knižní sebranost), autorská potence téměř stoprocentně ubohá. Existují samozřejmě výjimky, jednotlivci i osamělé skupinky, ty však bohužel zatím nemají sílu pohnout současným společenským myšlením, za nímž je stále možné slyšet, sice jen tiché, přesto však stále zřetelnější tóny Internacionály.

Co však horšího, je neustálá snaha křísit a oživovat dávno vyšeptané možnosti románu, oprašovat postupy moderny dvacátých a třicátých let a předstírat, že se jedná o cosi nového, avantgardního alternativního a nevím ještě čeho, když navíc není zjištělné v čem ona avantgarda spočívá a k čemu se vymezuje alternativa. Všechny tyto pokusy však mají jen nádech jisté ubohosti. To, že se změnila technická prostředky, ještě neznamená, že se změnila i myšlenka. Mnohdy dokonce chybí vůbec a nebo je jak výše řečeno, vypůjčená.

Jestliže pomalovaný hovězí dobytek, neonové znaky na věžích, utopené obrazy a podobné výtvary v sobě navíc skrývají jakýsi politický podtext, pak se musí připomenout, že s uměním to má jen pramálo společného, nehledě k tomu, že čas dadaistických provokací dávno minul a že oboje nelze slučovat ani jakkoli přirovnávat, neboť DADA bylo tvořeno básníky a umělci toho označení hodnými a z jejich exhibicionismu nakonec bylo vytvořeno mnoho nového.

Co to má společného s kvetoucím šefíkem, ideály jara a zklamáním blížícího se podzimu? Na první pohled možná nic, na druhý však velmi mnoho.

Všechno pochází z omylu. Na jaře kvete šefík a je tedy dobře jít s dívkou na Petřín a tam u sochy Karla Hynka Máchy ji líbat a stále dokola si říkat: Byl první máj, byl lásky čas, když ku lásce zval hrdliččin hlas... atd. Ale co bylo dál?

Nedávno se mi dostal do ruky v MF Dnes, článek od dámy KK, jméno se ostýchám vyslovit, článek Božena Němcová, hrdinka muzikálu. Nic proti tomu, když si to pani Němcová nechá líbit. Mne však v tom článku zaujalo něco jiného. V článku, v němž přišel na přetřes J.K. Tyl, dále pak Angelika i Kleopatra a Johanka z Arku a také již výše zmíněný Mácha, stálo, cituji: ... Vedle Němcové by obstál snad jedině „sexy“ bouřlivák Mácha, Význam a smysl tohoto spojení, které se zřejmě snaží naznačit, je ohromující a nestoudné.

Mácha byl když psal Máj mladý, je pravděpodobné, že byl i přitažlivý, jistě byl i bohém a buřič, ale v tom to je, že byl především, ač mladý, již velkým básníkem, který svou poezií předběhl dobu v níž žil o celá desetiletí. Byl, a to zcela určitě naším prvním skutečně moderním básníkem a Máj, je sice oslava měsíce máje, ale je to také a to v první řadě, velká tragédie, epos jejiž tragickým hrdinou je otcovrah. Báseň napsaná krásným jazykem, si tedy nezaslouží aby se pod sochou básníka, svými současníky, Tylem, Chmelenským, Tomíčkem a dalšími, za jeho života znectívány, když kvete šefík, miliskovaly páry „zamilovaných“ jen proto, že se k nim nikdy nedoneslo o Máchovi více než těch několik málo úvodních veršů.: Byl pozdní večer – první máj – / Večerní máj – byl lásky čas. / Hrdliččin zval ku lásce hlas, / Kde borový zaváněl háj. (A ani tím si nejsem příliš jistý...)

Šefík rozkvétá každé jaro a vykvetl i v roce 1968. Před tím však musel vykvetět mnohokrát a levicovní intelektuálové museli popsat mnoho papíru, mnohokrát museli vystoupit na tribuny sjezdů a zasedání v domě na Národní třídě a pronést mnoho slov, než kdosi řekl teď, utrl první snítku a přivoněl.

Ten člověk Máchu nikdy nečetl a o lásce měl jen nevalné mínění. Od toho tu byli intelektuálové, básníci, spisovatelé a pisatelé všech druhů, také dramatici i herci a vůbec

na to bylo lidí dost. Idealisté věřící ve svobodu a lidskou tvář socialismu, ti co se mýlili a chtěli zapomenout na akční výbory či komise v nichž kdysi zasedali, vyžírkové cítící příležitost a nakonec ti kteří konali jen černou práci.

Na tribunách opět stojí a mluví „noví“ lidé, mladí a odvážní, někteří, ti v popředí, mají ovšem správné školy a krok za nimi stojí zkušení, kteří vědí jak to bylo i bude. Pan Smrkovský, který ví své jak to bylo s Pražským povstáním a jaký byl osud profesora Pražáka a generála Kutlvašra, který ví proč nesměl generál Paton do Prahy, který také ví jak to bylo v únoru 1948. Na jiné tribuně stojí Gustáv Husák, právě včas rehabilitovaný, také generál a národní hrdina oprášil svoji uniformu. Všichni se hodí, byli však i ti co celý ten čas se jen dívali, tu a tam něco varovně poznamenali a čekali až muž který nikdy nečetl Máchu dokouří papirosu.

Bylo by jistě poučné a zajímavé, prolistovat několik ročníků novin po únoru 1948 a porovnat je s novinami jara 1968. Našli bychom až překvapivě mnoho stejných tváří a jmen. A taktéž by přineslo mnohé poučení srovnání novin po tak zvané normalizaci a po sametové revoluci. Kdo by to však dělal? A proč? Snad jen pár idealistů, kteří pořád věří... ale to tu již bylo.

Šeřík odkvetl, mocný muž v Kremlu dokouřil, pronesl pár vřidných leč přísných slov a zase se všechno vrátilo tam kde to mělo být. Jen Antonín Novotný, teď již pouhý soukromník, si přihladil patku a řekl své tajemnici, že on sověty nikdy do republiky nepustil. Pustil si tedy aspoň magnetofon s nahrávkou své poslední řeči, pak internacionálu a zavzpomínal.

Květy šeříku, temně modré, drobné slzy, padají do proudu řeky jako kdyby chtěly připomenout všechny ty Nové vlny co vznikly tenkrát v předjaří. Nejsou. Čím kdo víc uvěřil, tím větší zklamání mu podzim přinesl. Zdánlivě jednotný národ, jeho hrdinové a také provokatéři, dali jen záminku mocnému muži, aby dal mezi dvěma tahy z papirosy pokyn a vojáci Varšavské smlouvy šli potlačit tu podivnou revoluci, v níž nic revolučního nikdy nebylo.

Smočil jsem prsty ve vodě Vltavy a rozloučil se. „Holka, už asi nepřijdu, s tebou za mnou přicházejí jen smutné myšlenky.“ Řeka se zrcadlí a teče a naše lidské problémy jsou jí fuč. Ví, že je nesmrtelná a že tu bude ještě dávno potom až tu nebudeme my, že tu bude stejně dlouho jako tahle modrá, kulatá planeta.

P.S.: Když se podívám kolem sebe a zaposlouchám se do hlasu lidu i jejich představitelů, mám obavu, že nový pokus o socialismus s lidskou tváří je nadosah. Bůh s námi.

Stanislav Vávra

Třetí den

Edice SV

15

© Stanislav Vávra 2008

Je něco mezi třetí a čtvrtou hodinou ranní a Place André Breton je osaměle tiché. Říjnová noc je nevlídná, trochu mrholí a chlad zahání pozdní chodce do nočních kaváren a v nejhorším případě domů ještě něco naspat. Sluchátko telefonního automatu visí k zemi tak, jak ho kdosi upustil po nedokončeném rozhovoru. Strom postávající vedle automatu je odlíštěný a jeho tvar, ani tvář, již neprozrazují nic. Kroky spěchajícího chodce doznívají v Rue Fontaine a pak i stín ze ztrácí v zamlženém bulváru de Vichy. Ve sluchátku je však stále ještě slyšet ženský hlas, říkat:... tak neodcházej... Slyšíš?... slyšíš? Pak jen jemné, něžně tichoucké klapnutí, zní to jako povzdech a kdosi, někde v nitru Paříže, zavěsil. Proč, kdo, s kým a o čem ten hovor vedl, chodec mizející Velkými bulváry, neřekl.

Je něco mezi třetí a čtvrtou hodinou ranní a v předměstském bytě pod střechou činžovního domu svítí obrazovka videorekordéru, v její matné záři se rozpíjí silueta muže upřeně hledícího na tvář Mayi Deren ve filmu Meshes of the Afternoon. Anglickému textu nerozumí, čte obraz a noří se do příběhu na rozhraní mezi nocí a dnem, mezi vědomím a snem.

Je něco mezi třetí a čtvrtou ranní, od Dunajského kanálu táhne říjnová mlha, po Graben jde zamilovaný pár a těší se, že po zbytek noci již nebudou spát, jevištěm Vídeňské opery se ozývá výkřik hrůzy a bolesti. Noční hlídač s pistolí v ruce utíká na jeviště a tam uprostřed, s nožem v srdci visí oběšený první tenor. Hlídač se okamžitě vrací do vrátnice, odkud volá policii, lékaře a ředitele Opery. Unaveně a s nervovým třesem násobeným strachem, co bude, usíná. Ke čtvrté hodině ranní ho tenor probouzí s tím, že jde domů, že po představení usnul v šatně a zapomněl tam zhasnout. Roztřesený hlídač to jde udělat za něho.

Je něco mezi třetí a čtvrtou hodinou ranní, když je slyšet z Rytířské ulice v Praze řinkot rozbíjeného skla. Byla to jediná trřaskavá rána s ozvěnou tříštivého blesku. Noční ulicí se ozývá houkání přijíždějící policejní hlídky. Nic se neztratilo, ve skle kulatá díra velikosti kulečnickové koule a pravidelně hvězdicovitě praskliny skla. Střepy nikde žádné, jako kdyby sklem proletěla žhavá koule a sklo roztavila. O výlohu zůstala opřená černá hůlka s černou kulovou rukověti. Železnou ulicí kráčí osamělý muž, ruce za zády a píská si :podívej, kvete růže, podívej... Nikdo ho neumí popsat, prý vypadal spíše jako rozetřený stín.

Na Quai de Beligique v Lausanne je něco mezi třetí a čtvrtou hodinou ranní, když v telefonní budce nerozhodně postává muž středně neurčitého věku, má či nemá? Sluchátko v jedné ruce, druhou na číselníku. Je hodina, kdy bledne noc a den lze jen neurčitě tušit. Hodina, kdy se každý den vtírá neodbytná a věčná hamletovská otázka: Být, či nebýt? – Žít, či nežít? Překročit, či nepřekročit? Poznat, či nepoznat? Čekat, či nečekat? Věčná a podivná touha po poznání něčeho, co nelze poznat.

Sluneční svit Babího léta vylákalo mladou studentku do Pražské Stromovky, aby vyměnila nervózní studovnu za tichý popolední park, vonící ještě stále růžemi a laciným parfémem vysloužilých dam. Studentka pohroužená do skript svoje okolí příliš nevnímá a jen chvílemi, když o její myšlenky zavadí jakási příjemná vzpomínka na včerejší noc, vmodeluje jí v tváři vteřinový úsměv. Neví, že tři staří pánové sedící na lavičce proti ní,

si leští brýle a ukrývají oči pod kšiltlem čepice či pod střechou starého klobouku Diplomat. Pány znepokojuje pohled na nedbale rozložené dívčiny nohy, mimochodem velmi pěkné, končící ve stínu kratičké sukýnky, a právě ten stín pány velmi zajímá. Pak náhle, jako by dostala odkudsi pokyn, se studentka dívá na hodinky, balí učení a odchází. Cestou drží u ucha mobilní telefon a po vytočení čísla jde a čeká. Jde, poslouchá, slyší však jen cizí, vzdálený vyzváněcí tón.

Slečna či paní, rozhodně již ne dívka, celkem všedního zjevu, její chůze i neměnný úsměv však mají zvláštní kouzlo, které ji zahaluje krásou, nad níž náhodní chodci, většinou muži, ztrácejí dech. Dáma je však nevnímá a vnořena sama do sebe kráčí cestičkami vzhůru, až stojí u paty Petrínské rozhledny. Pak schod po schodu pomalu stoupá až k jejímu vrcholu. Staví se k okénku z něhož je výhled na jihovýchod a sotva slyšitelně šeptá do dlaní, z nich vytvořila cosi jako hlásnou troubu,: Slyšíš? Slyšíš? Proč neslyšíš? Čekám... tvůj vzkaz. Kolem dámy se shlukuje těch několik návštěvníků kteří tam jsou, hladí ji a uklidňují,: Paní, nekřičte, upokojte se, stalo se vám něco? Paní či slečna, se po nich překvapeně dívá... ne, ne, nic, to jen On, On neslyší a pomalu již blíží se večer.

Prízemní místnost s oknem do malého dvora, který je v rohu zarostlý špinavými bylinami a šípkovým keřem, s nímž celá ta zeleň má tvořit zahrádku. Je to však stejně nevzhledné, jako ucouraná spodnička parádivé holky, která roznáší pivo v hospodě za rohem a každý pátek od osmi do desíti večer roznáší nahoře bez a štamgasti se trhají smíchem a holka šťastně vyvolává: pánové, pánové, dneska je tombola. Kdo udělá nejvíc piv, má u mě slevu a pojedou s ním za dvě stovky až do ráje. A kořalové bijí hlavami o desky stolů, rozlévají pivo a sípou: vole, to by bylo číslo, kam se hrabe tvoje stará. Pak padne nějaká facka, je deset a hostinský je všechny v poklidu vyhází ven a zavře.

Přesto však ta usmolená zeleň přináší do dvora náznak života. V místnosti je i za poledne šero, neboť dvorek je malý a také zahrádku svým stínem do té mládenecké cely mnoho světla nepustí. Muži ležícímu na omšelém gauči to však nevádí, protože šero dráždí představy, s nimiž upadá do snů. Vedle gauče stojí malý stolek s elektrickým psacím strojem starším než gauč i dvůr a dům. Má však tu přednost, že na něm lze psát i v leže.

V nohách muže stojí na gauči dívka sedící v židli ve vysoko zdvižených pažích. Dívka mlčí, básník, neboť je to básník, má to napsané na dveřích, ji pozoruje, přemýšlí o hlase, který k němu vane z dívčina těla a počítá stíny na něm stíny. Jednou rukou se jí chvílemi dotýká a pravou zapisuje slova a věty, nebo jenom úryvky vět tak jak ho mijejí a jak se mu podaří je uchopit. Píše automatický text? Ne, básník je pouhým lovcem chimér, které sbírá a ukládá do barevných sešitků, stejně jako jiný sbírá známky anebo panenství sotva zletilých slečen.

Obraz dívky se mu chvílemi ztrácí ve světle výbojkové žárovky, kterou má místo lustru pod stropem, podivuje se, že dívka míří židli proti dveřím, snad je chce rozrazit, uniká mu však smysl toho gesta. Dívka na něho hledí svými prsy a z jejích nehybných úst vychází zvuk podobný slovům.: Odejdi pradelno mozků. Zavíráme. Výprodej končí. Pravá ruka rychle zapisuje vše, co sděluje mu hluchota, a pak se vidí mířit ke dveřím, otvírat je a z chodby zavírat a zamykat. A jak schází ze schodů, slyší šeplavý, snad ženský,

hlas.: Kam spěcháš otroku? Za chvíli bude svítat a nebude tma, nebude světlo, budu jen já.

Ze secesního domu v Rue Chartres v Paříži vychází mladá žena. Před domem se zdraví s domovnicí postávající před domem na chodníku a se zájmem pozorující život probuzené ulice. Ta pak jako kdyby si náhle vzpomněla, za ženou volá,: tak dneska to máte třetí den. Žena se na okamžik zarazí a pomyslí si, opravdu, dnes je to třetí den. Ale co?

Bulvárem d'Argenson míří ke stanici metra. Ztrácí se v davu mířícím do podzemí, jen tušit můžeme, že v kabelce hledá a nachází malý telefon a přikládá ho k uchu. Chůzi však nezpomaluje, neboť je třetí den a poslední možnost setkat se.

Má se s někým setkat, hlava bolí únavou, ruka dřevění od psaní a zaznamenávání prchajících myšlenek. Jasně si uvědomuje, že slíbil přijít, neví komu, neví kam. Obléká se, vychází do slunečného a říjnově chladného rána. Vmísí se mezi dělníky, úředníky a studenty, mezi kamsi spěchající dav a spolu s nimi schází i po schodech do vestibulu metra.

Už chvíli slyší, že kdesi, někde v tom zástupu, vyzvání telefon. Rozhlíží po tom, komu ten telefon patří, nikdo však na zvonění nereaguje. Tady někomu zvoní telefon, říká svému okolí, které ho hrne po nástupišti k otevřeným dveřím vlaku.: Vám, troubo, slyší, že mu kdosi říká. To ho uvede do zmatku, takže chvíli neví co udělat. Zmateně prohrabává kapsy a hledá vyzvánějící mobil. Ve své zmatenosti vůbec nepostřehne, že proti němu jde a míjí ho mladá žena s telefonem u ucha. Když na její volání nikdo neodpovídá, zklamaně ho vypne, uloží do kabelky a nastoupí do vlaku.

Konečně telefon našel ve zmeti papírů a kapesníků co má po kapsách, zaslechne však jenom lehké klapnutí, jak někdo na druhé straně zavěsil. Zůstal stát před zavřenými dveřmi rozjíždějícího vlaku. Ví všechno a na všechno si vzpomíná, ví, co všechno měl udělat. Dívá se do tunelu, v němž mizí vlak metra a s ním i dívka stojící a sedící vysoko na židli...

Place André Breton je osaměle tiché. Říjnové ráno je nevlídné, trochu mrholí a chlad zahání první ranní chodce do blízkých kaváren. Sluchátko telefonního automatu visící k zemi tak, jak ho kdosi upustil po nedokončeném rozhovoru, již někdo zavěsil.

Deštné v Orlických horách 26. 6. 2008

Stanislav Vávra

Věže iluzí

Edice SV

16

© Stanislav Vávra 2008

Pohybovat se ve věžích, snít o životě ve vráskách moří a tušit jen tenký pohyb ledovce pod hladinou. To je iluze života. Každým mžikem oka krátí se den, život i touhy věčných přání. Život pod lampou deset tisíc watů, pod drobnohledem laserového mikroskopu a před očima jen zadýchané sklo a nejasný obrys stále a opakovaně umírajícího světa. Věřit iluzi je opíjet se představou života na kluzké straně hrany mezi bděním a snem a řítit se černou dírou do jiných vesmírů.

Všude prý jsou lidé a všude kolem je prý život. Může být, ale může to někdo s jistotou potvrdit? Viděl někdo živé lidi? Mluvil s nimi? Miliony tun papíru o nich bylo popsáno, v milionech tun knih se o nich mluví, ale je to důkaz když na matném, zadýchaném skle je vidět jen pavučina a nejasný obrys krabičky od zápalek? Iluze o člověku je jednou z věčných iluzí. Iluze je však pouze sémantický termín a termín jen odborný název. Člověk se v tom slovníkovém bludišti někde ztratil.

Ideální iluze je iluzí o ideálu svobodného a šťastného života, za skly výkladních skříní, mezi voskovými figurami a šumem gramofonové desky na níž balancuje dívka s tělem mizejícím mezi rýhami vybrušovanými ocelovou jehlou. Dívka tuší, že ideje a ideály jsou jen podvod a iluze je jen chimérou zrozenou v narkotickém spánku. Přesto čeká na splnění snu.

I čekání je iluze. Dívka s lehce pootevřenými ústy čeká na milostný vzkaz, květinu, nebo aspoň na dotek polibku, muž čeká oběti, které však obvykle bývá tak křehké, že se v rukách rozpadá na kaolinovou drť a zatím co zubní lékař chystá injekci, dáma v nejlepších letech čeká až ji vytrhne poslední zub. Čekání je iluze všedních dnů.

Je iluzí, že téměř bezejmenné společnosti jen proto, že natočí ročně padesát filmů, se vyrovnají Hollywoodu, je iluzí, že každý kdo se postaví na jeviště či před kameru, bude ihned hercem či režisérem, jako je iluzí, že sál s oponou bude samozřejmě divadlem. Iluze však žene ulici za matným sklem za její chimérou a snad... někdy... zázraky se stávají.

Chodíme věžemi iluzí, sbíráme střípky z kaleidoskopů minulostí a pokoušíme se sestavit kaleidoskop nový. Iluze je krásná, je stejně krásná jako dívka vyhlížející milence, který stále nepřichází. Iluze je krásná, avšak jen někoho, a zřídka kdy, učiní šťastným. Pravda je, že historie zná pár takových příběhů, to je však jen pohled přes to zamlžené sklo a šťastlivec sám se o tom dozvídá až když je metr sedmdesát pod zemí. I když, jsou tu ty výjimky.

Salvador Dalí byl milencem iluze a jeho život byl jedinou velkou iluzí, mnoho iluzí sám oplodnil a byl jejich milujícím a pečujícím otcem, byl jedním z vyvolených, byl jedním z těch, kteří věděli, že iluze je jen motýl usedající na pootevřené dívčí rty, vonící medem a hynoucími spermiiemi

Přesto stále bloudíme přítmím věží a v jejich zákoutích, kam sotva kdy zaletí paprsek slunce, hledáme své iluze, které se nikdy nenaplní. Naštěstí.

Plasnice 12.7.2008

Stanislav Vávra

Cortigiana

Edice SV

17

© Stanislav Vávra 2007

Pobřeží poseté drobnými oblázky je tiché, moře se téměř neznatelně vlní a slunce pomalu a stejně tiše klesá k západu. Maluji, dívám se do namodralé vody, možná je nazelenalá stínem řas a maluji dívku Cortigianu, vycházející v nepatrném pohybu vodní hladiny na břeh. Je nahá, je krásná, všechny dívky jejího věku a povolání jsou krásné. A Cortigiana je šťastná, neboť patří k těm dívkám, jejichž příběhy vždycky končí šťastně. Jsem do ní zamilován. Každý den jsem do ní v tuto dobu zamilovaný. Do jejích nohou čeřících jemný písek, to mi připomíná, že budu muset opět navštívit svého urologa, její sladce snědá pleť je posetá tisíci bublinkami kyslíku a milostný tvar jejího těla vábí, vábí k napití vína perlicího chladem ze sklepů vinic v okolí Perpignan. Přichází večer a Cortigiana, tak jako Venuše vystupuje z mořských vln aby mne omráčila pohledem na svoje dokonalé tělo, vytesané mnoha sochařskými mistry. Přichází ke mně, otírá si svoji ledovou tvář o moji a pak se mi ztrácí hustém lese rostoucím na úpatí Olympu. Stojím tu každý den a čekám na polibek znamenajícím věčnost a nekonečno slasti z doteku růžového mramoru. Ještě chvíli se dívám za jejím stínem mizejícím v modrém písku. Až dlouho do noci pak maluji ve světle hvězd vzpomínku na slepý pohled kamene.

Plachetnice. Plachetnice v přístavních vodách toho malého hnízda nedaleko Marseille jsou stejně vzácné jako tramvaje v pražských ulicích a přesto, nebo právě proto, je možné spatřit Cortigianu kráčející Pařížskou třídou k Vltavě s větší pravděpodobností, než ji uvidět jak sluncem zahřívá modře a růžově žilkované, do nejjemnějších detailů cizelované tělo. Proto se od brzkého poledne již zdržuji v blízkosti Příkop a Národní třídy a lákám štěstěnu. Je skoupá. Ještě nikdy se mi nepodařilo ji zahlédnout.

Odpoledne počítám kapky deště, pak napínám plátno do rámu a sním o ránu vstupujícím nezahalené do mého vědomí. Stojím na skále, kde zrozená z pěny, vystupuje Cortigiana, z moře na zem. Každý den, až pozdě odpoledne, když slunce již přibližuje se k obzoru, opakuje se ta chvíle znovu. Chvatně se dávám do práce, naznačuji kresbu a rozvržení obrazu, sotva však stačím jen naznačit barevný tón a zachytit křivku ramene, nastává noc. Každou noc umírám na břehu pod Afrodíditnou skálou, peru štětce ve slané vodě Středomořího moře a začínám snít o příštím ránu.

Stojan se skácel, sůl rozleptala barvy, brodím se kamenitou pláží a hledám černý kámen se zkamenělým rybím okem. Už jsem ho měl jednou v ruce a hrál si s ním, zlobil jsem oko a hledal v jeho slzách návod ke štěstí. Nenaznačilo mi nic a když jsem neopatrně klopytl oko se roztránilo. Někde však musí být oko druhé. Musí.

S Cortigianou přichází jaro a všechno kolem ní se prosvětluje a ožívuje s ní přichází i láska. Krásné slovo, rád ho poslouchám, rád ho píšu, ale nerad o něm mluvím. Láska je jako tulipán, rozkvetne, začneš ho hýčkat a květ se v rukách rozpadne. Raději mám květy podzimu. S nimi rozkvétají i hroby a hřbitovy a mezi mrtvými nepozorovaně rozkvetne láska. Možná ta dávno zapomenutá, možná ta co teprve rozkvetne s těmi květy podzimních večerů.

Klapot střívků v tiché pozdní hodině již opuštěné ulice, ulice rozsvícené světly reklam a přebytečných poutačů. Až vysoko pod střechou, otevřeným oknem zastřeným bohatou záclonou, proniká do ulice smích a hudba. Kdosi hraje na klavír a ženský hlas se třepí v matném světle noci. Zastavuji se a zvědavě pohlížím tam nahoru a cosi tajemného

v tom hlase zpomaluje můj krok a pak to vím. Je hodina mezi nocí a jítrem a Cortigiana rozdává poslední zlomky svého mramorového srdce.

Mám zůstat stát a čekat? Mám jít dál? Rozhodl jsem se vejít. Dům a schodiště jakých je v městě tisíce, snad ještě víc a všechna jsou stejná. Byl tam výťah? Nehledám ho. Schod po schodu jdu ty čtyři patra, až stojím před dveřmi za nimiž je slyšet klavír. Vejdu bez zaklepání, bez povšimnutí. Kolem klavíru malá společnost mužů, uprostřed Cortigiana. Hraje a zpívá píseň již jsem dosud nikdy neslyšel, ale podle slov která jsem zachytil to byla píseň řecká.

Sněhově bílé ruce Cortigiany se proplétají mezi klávesami a uhýbají rozlícenému škorpionu, kterého dráždí porodnickými kleštěmi jeden z pánů. Noc již bledne a den se zatím ještě téměř neznatelně rozvíjí v šedivém ránu. Pánové se co chvíli dívají po hodinách a dohadují se, jestli škorpion stihne Cortigianu bodnout dřív než do záclon pokoje vstoupí jitřní svit a dáma vstane od klavíru a pošle je domů. Škorpion se již zdá být unavený, klopýtá a padá přes černé klávesy. Cortigiana se nad ním smiluje, podává mu dlaň do níž se škorpion vděčně schoulí, dlaň se pomalu zavírá, pánové odcházejí, jen lehké cuknutí ruky prozrazuje, že vděčný štír bodl a přinesl tak krásce spánek. Afroditina skála se zachvěla, vítr pohnul zemí, Cortigiana padla do písku, její tělo se pokrylo tisíci prasklinami a odliv ji vtahoval do přitmní podmořských skal. Zčerené moře se rozbíjelo o skálu a pěnilo ticho, aby střežilo spánek panny. Příliv a odliv. Vzestup a pád. Zrození a smrt.

S přílivem stojím, tak jak každý den, na břehu a dívám se ke skále. Měl bych postavit stojan a připravit štětce a také barvy. Nemohu, dosud neznámý tísnivý pocit u srdce mi říká, že nemohu. Pak vidím jak od skaliska před sebou voda hrne bílé, v ranním slunci zářící tělo z růžového mramoru. Jdu blíž a ještě, je to Cortigiana. V prasklinách jejího ještě včera žádoucího těla se již uchytili drobní mořští tvorové, částičky písku i řas a z jejího pohlaví, jež spálilo nejednu duši, vylézá jakýsi koryš. Mramor, narušený slanou vodou se pod tíhou žáru slunce rozpadá a mění v mramorový prach.

Schody vedoucí z ulice na kamenné nábřeží Vltavy jsou kluzké rozšlapanými tělíchky žab, mloků a ještěrek, padá i drobný déšť a Vltava tiše rozpráví... o čem? To ví jen ona. Přidržuji se zábradlí abych neuklouzl a pak vidím, že po okraji schodů až u samé stěny, teče proud těch kteří neskončili pod botami chodců, kteří sem z nějakého důvodu zavítali. Dívám se dolů po vodě, na z hladiny vystřelující světla mostů a rozhlížím se po rozsvíceném městě do zářících oken a přemítám za kterým oknem asi Cortigiana hraje na klavír svoji píseň, nebo za kterým stolkem kavárny sedí obklopena muži a nebo se směje v některém z z nočních barů. Procházím se po nábřeží, malý růžový kamínek upoutá moji pozornost, vezmu ho do ruky, prohlížím, připomíná mi známý kousek růžového mramoru. Co s ním? Házím ho do vody a s tichým plesknutím kamínku o hladinu, odcházím. Cortigiana je nesmrtelná. Ráno umírá a s večerem se znovu rodí. Tak to bylo a bude dál.

Únor 2007

Stanislav Vávra

Okno

Edice SV

18

© Stanislav Vávra 2008

Ulice je prázdná, jen pár zamyšlených chodců a jinak nikdo. Sedím na lavičce která bývá v sezóně obsazená zvědavci a turisty, teď však v pozdním podzimu, čase rychlých večerů a dlouhých nocí, sem nezajde téměř nikdo. Mrholí, do řídkých kapek zabloudí co chvíli i první sněhová vločka, ale mně, zahalenému v teplém kabátu, podšitým kožešinou, je dobře. V jedné kapse malá termoska s horkou kávou, ve druhé placatá lahvička s koňakem.

Čekám. Život je věčné čekání. Na něco, na někoho na cokoli.. Já čekám na rozsvícené okno. Času mám dost, mohu si tohle čekání dovolit. Dívám se na druhou stranu ulice na dům pana Kyncla, až se rozsvítí jedno ze dvou oken ve druhém patře. Dům víc pater než ta dvě nemá. V každém patře jeden byt se dvěma okny. V prvním patře bydlí stará pani, ve druhém slečna. V přízemí vchod do domu a nepatrná hospoda. Starý dům ve staré ulici, uprostřed starého města. Nic tak zvláštního a zajímavého v tomto koutu Evropy. Kdyby nebylo jednoho z těch dvou oken ve druhém patře.

Hraji si s myšlenkami, přesouvám je jako figurky na šachovnici sem a tam, dosazují do nich přátele, známé i lidi které znám jen od vidění a také slečnu kterou potkávám, se stále stejnou knihou pod paží, pravidelně každé ráno, když si jdu koupit mléko a balíček kávy, slečna kupuje krabičku cigaret a také kávu. Já jdu na pravidelnou ranní procházku, slečna chodí pravidelně v tuto dobu spát. Zdá se mi velmi krásnou a její zaměstnání je jistě velmi romantické.

Touto dobou, možná v o něco pozdější hodinu, jsem spolu s Bohumilem Hrabalem a básníkem Zdeňkem Buřilem šel z Libně podle potoka Rokytky až k Podvinému mlýnu. Tam jsme přešli přes mostek na druhou stranu k Vysočanské radnici a za ní k bývalému Hotelu Krása, kde od roku 1915, patrně až do své smrti 1928, žil a psal básník a filozof Ladislav Klíma. Přišli jsme se poklonit jeho geniu a doufali, že tam najdeme otisk jeho ruky. Našli jsme jen dům, který bývalý hotel připomínal jen velmi vzdáleně. Setrvali jsme na místě asi hodinu, rozmlouvali o poezii a o tom s čím jsme se měli možnost z Klímova díla seznámit. Pak očištění silou jeho ducha jsme se vraceli do Libně. Proč jsem si na to vzpomněl? Asi proto, že si v Klímovi zrovna čtu.

Vteřiny svým charakteristicky trhavým pohybem, jakoby se lekaly nekonečnosti času, posouvají ručičky hodinek. Vrátil jsem svoji pozornost k oknu. Slečna se teď asi začíná převalovat, přichází její ráno, sladké probouzení do nové noci. Okno se teď maličko prosvětlo, rozsvítla lampičku, dívá se do stropu a snad přemítá o tom jaká ta noc bude.

Dívám se na ciferník hodinek a slečna zaspala, má však jistě ještě času dost a jak si vzpomínám, tak jsem také vycházel z domova nejdříve po deváté večer a často i později. V nočním baru Bogaccio v Královodvorské ulici otvírali sice již v osm, ale první host nepřišel dřív jak v deset, pan Venclů zatím ladil orchestr a nebo si jen tak něco přehrával na housle a zpěvačka cvičila u klavíru. Hrát začal až v deset, to se také začínaly scházet holky a zábava, jen v takovém decentním tempu, začínala kolem jedenácté. A tak si říkám, že pro krásnou slečnu, která si čte ve Freudovi a chodí cudně oblékaná, že by mohla učit v dívčím lyceu, je deset hodin večer ta správná doba kdy má jít do práce.

Na okno se nedívám jen proto, že slečna když vstává a chystá se k životu, se v něm objevuje, jak přechází po malém pokoji, v rouše oslnivé nahoty, ale okno má i zcela zvláštní oslnivé sklo plné prasklin a matných skvrn, způsobených možná záclonou, možná stářím skla, možná se v tom bytě kdysi odehrálo něco děsivého a kdosi kyselinou postříkal i okno a proto ty skvrny. Znáť tak všechna tajemství starých domů, sepsat je a jsem slavným.

Teď se v pravém okně, kdesi vzadu, rozsvítilo bílé světlo. Opatrným dotazováním jsem se od babky co bydlí v prvním patře dozvěděl, že slečna si nechala v té místnosti, která asi měla být kuchyní, postavit sprchový kout. „To víte, vona se musí porád mejt... při takovým zaměstnání.“ Jaké je to zaměstnání jsem se od babky nedozvěděl. Proč bych měl?

Bílé světlo zhaslo a po několika vteřinách se rozsvítilo příjemně teplé světlo v okně k němuž je upřená moje pozornost. Dívám se očarován do okna, kde za matoucím sklem, měnicím a zkreslujícím a zahalujícím tělo slečny přecházející po bytě. Lomený obraz slečny, která se po koupeli protahuje a kouří první „ranní“ cigaretu a obléká se a líčí a připravuje k odchodu do... kam opravdu půjde?

Skládám v podivně blouznivém skle její obraz, hádám jaké asi myšlenky jdou jí hlavou a přemýšlím o Bretonově Nadje, Eduardově Nusch, o Dalího Gale i o Klímově Orei a Erratě. Kterépak z nich se asi podobá a podobá se vůbec nějaké jiné ženě?

Po pětapadesáti letech jsem opět, tentokrát s přáteli Pohribným a Petrákem, podnikl cestu do Vysočan do míst kde stával Hotel Krása, nadechnout se vzduchu který do plic postižených Tuberkulosou, před osmdesáti lety dýchal Ladislav Klíma. Na místě jsme však již nenašli ani jedinou stopu o tom, že tu kdysi Klíma žil, pracoval a nejspíš také zemřel. Pokusili jsme se aspoň najít zbytky cesty kolem potoka Rokytky, kudy si Klíma tenkrát pravděpodobně zkracoval cestu do Prahy. Našli jsme jen zbytky staré cesty, železničního viaduktu, starých jezů a minulosti. Město se nemilosrdně požívá a asi to tak má být. Slavná Nemesis nám to na každém kroku připomínala.

Slečna sedí u okna a kouří svoji první cigaretu. Rozechvřen se dívám na její obraz rozfázovaný trhlinami a stíny ve skle a skládám si jej tak jako kdybych modeloval kubistickou sochu. Mám zvláštní pocit radosti, že takhle ji vidím jenom já. Teď zháší cigaretu, vstává a její obraz se v okně násobí, takže ji vidím stát několikrát za sebou a vedle sebe a teprve když se začne pohybovat se její obraz také začíná zcelovat. Jsem svědkem tajemného obřadu oblékání mladé ženy.

Vycházel jsem vzhůru po schodech ze stanice metra do Kaprovy ulice, když proti mně náhle ozářena světlem lucerny z ulice sestupuje mladá žena v modrém kostýmu. Nažloutlá záře výbojky ji jako úderem blesku učiní nebesky krásnou a já v ohromení z toho co vidím a jsem svědkem, se lehce ukláním a zdravím: „dobrý večer“. Odpověděla mi malým úsměvem a byla pryč.

Po čase jsem ji potkal ve stejnou dobu zase, pak jsme se začali potkávat i ráno, přišel jsem na to jaký má časový rozvrh dne a setkání jsem vyhledával. Nakonec jsem také našel dům ve kterém bydlí. Kromě pozdravu jsem ji nikdy neoslovil a ona mi pravidelně věnuje jen úsměv. Zcela jistě ví, že dvakrát týdně sedávám zde na lavičce a hledím do

jejích oken. Na její jméno jsem se nikdy nedotazoval... nikdy jsem nenašel důvod proč bych ho měl znát.

Slečna zmizela z okna a to znamená, že za chvíli se ukáže ve dveřích, bude mít elegantní tmavě modrý kostým, černou kabelku, nebo malý kufřík, na nohách černé lakovky. Rozhlédne se a bude spěchat do Kaprovky na metro. Dnes je však všechno nějak jinak. Slečna nespěchá a někoho čeká. Z náhlého popudu přecházím ulici a malý parčík. Ukláním se, „omluvte mě slečno, že Vás oslovuji, ale již nějaký čas se, ač bych neměl, snad dvakrát týdně dívám do vašich oken ve druhém patře a chtěl bych vysvětlit...“ Slečna se dává do smíchu, „já o vás vím, ale v těch oknech nebydlím já, tam bydlí pani Barešová... bývala... snad po válce, prostitutkou a prý velmi krásnou. Myslela jsem si, že jste nějaký její starý ctitel. A vy jste snad myslel, že... no to se povedlo. Já bydlím v prvním patře, vlastně nebydlím. Nic tam již nemám. Teď čekám na taxi a asi za dvě hodiny odletám s přítelem do Paříže.

Stojím tam jako idiot a nevím co říct. Zatím přijíždí taxi, slečna mi s jejím čarovným úsměvem pokyne a taxík již zahýbá k nábřeží. Dívám se ještě naposledy do okna ve druhém patře, v okně popraskané sklo, jistě dávno nemyté a za ním tvář stařeny pozorující odjezd slečny v modrém kostýmu.

Posměšný smích okna... má patřit snad mně...?

Deštné v OH

24.7.2008

Stanislav Vávra

Stín blesku

Edice SV

19

© Stanislav Vávra 2007

Vír se točí a nepřestává zvučet ve vysokém tónu velrybí řeči. Uprostřed zahrady za domem se starými arkýři a plátěnými stahovacími roletami jaké se dávaly do oken před sedmdesáti lety, stojí starý strom, kaštan. Stojí uprostřed zahrady kde není nic než přerostlá tráva, zdivočelé křiviny... a ten strom. Nekvetou tam dokonce ani sedmikrásky, ani pampelišky. Není důvod se do trávy posadit a nikdy ani nebyl důvod položit dívku pod kmen stromu a tam ji vzpínající se, znásilnit. V té zahradě nikdy nebyl žádný důvod setrvat déle než tu chvíli co se dojde od železných vrátek po vyšlapané, kdysi drobným štěrskem vysypané cestičce k domu.

Vír se točí a nepřestává zvučet vysokým tónem velrybí řeči. Pohyb víru je jediným pohybem a jeho zvuk, jediným zvukem, v zahradě. Kolem zahrady, místo plotu, rostou nevzhledné a povadlé tují, které tam kdysi kdosi zasadil a zapomněl se o ně starat. Mezi keři a rachitickým ovocnými stromky, osaměle vzpínají ruce pískovcové sochy, zvracejí do vysoké trávy a klejí, tváře mají šilenstvím a bolestí pokroucené a vedle nich také ty co se smějí pomateným štěstím. Vidět je možné jen v zimě, kdy většina keřů opadá, bývalý smutek i radost však, dávno z nich smyl déšť a obrousil vítr. Teď tam stojí jen řada ztracenců bez tváře, bez duše, ztracenci z nichž myšlenka kdysi do nich vložená, se vytratila v zákrutech větru.

Strom je starý, patrně velmi starý, je polámaný a na zemi pod ním ulámané uschlé i tlející větve. Je vysoký i když kmen se před lety rozlomil, roste však do šířky a jeho větve žilnaté a silné jsou jako ruce dělníka lámajícího kámen jsou husté. Jarní i podzimní větrné víry se kolem něho točí a zvučí ve vysokém tónu velrybí řeči a kaštan stojí, upustí suchou větev na zem a mlčí. Starý básník, jemuž třese se již ruka.

Na jaře rozkvetne a osvětluje zahradu i dům jako kdyby zval k jarním večírkům i mileneckým hrám, na jeho pozvání však nikdo nepřichází. Když odkvete, květy popadají ke kořenům a vytvoří bělavě růžový koberec, který však rychle hnědne a ztrácí se. Strom je tak starý, že už neplodí, snad je to i proto, že k němu nepřiletí jediná včela, snad je to proto, že vítr neumí rozmetat pyl a oplodnit květy, snad vůbec nikdy neplodil. Není proč. Nikdo se nesehne k zemi aby vzal do ruky lesklý, právě vyloupenutý kaštan z ostnaté skořápky, verš s cenou života, nikdo nemá potřebu dát si ho pro štěstí do kapsy, do kabelky. Proto uprostřed zahrady stojí strom a nikdo neví proč.

Jednou přemožen zvědavostí, jsem prošel křovím a železnými vrátky. Po pěšině mizějící ve žluté trávě jsem šel k barokní vile s velkou terasou. Zahrada i přes dávno již neposečené trávníky a nestříhané keře a zdivočelé stromy, byla velmi krásná. Je to místo absolutního klidu místo, kam se bezpochyby chodí umírat.

Terasa před velkými prosklenými vchodovými dveřmi do vily byla čistá, patrně kýmisi pravidelně zametaná. Dlaždice, jimiž je vyložená, tvoří obraz šachovnice, která končí kdesi za dveřmi domu, jako kdyby každý kdo vstupuje, musel si na té šachovnici vstup do vily vynutit vítěznou šachovou hrou. Vystoupil jsem několik schodů k terase a viděl jsem, domnívám se, stopy po poslední šachové hře. Terasa je posetá rozbitými šachovými figurkami z achátu, vypadá to dokonce, jako kdyby po nich hráči zlostně šlapali a dupali. Jen uprostřed té spouště stojí tmavě modrá královna a nedaleko ní leží v střepech, světlý král s ulomenou hlavou.

Tiše abych nelekal myšlenky ukryté ve větvích stromu, vycházím ze zahrady, abych v příštích hodinách přemýšlel o tom, nad kým královna zvítězila a proč král přišel o hlavu.

Jak dlouho tam ty střepy z figurek jsou a jak dlouho královna pyšně se vznáší nad králem. Myšlenkami mi začínají proudit verše, ale žádný se nezdá vhodný pro toto drama a tak se aspoň uchyluji k přemýšlení o verších a staromilsky přemítám o tom jak s pokorou a úctou se k verši přistupovalo, s jakou úctou se asi zacházelo s královnou v den než přišla zkáza, před tím než přišla potopa slova. Trochej, Jamb, Daktyl, nesměle se odvažoval básník k volnému verši. Mohl by povídat starý strom? A co všechno si pamatuje? Staré Řecko a třístopý verš? Asi ne. Snad Vrchlického osmislabičný verš, nebo Macharův Jamb? Určitě však básníky dobývající iracionálně.

Kudy jsem chodil a proč, jsem nevěděl. Stal jsem se pro tu řadu hodin mechanickým strojkem naprogramovaným na určité konání a tím byla chůze. Za hodinu, snad za dvě, snad to bylo až druhý den, se k vile opět vracím a nečekaně potkávám přítele Sobotku, kterého jsem již roky neviděl a teď se potkáme na prašné cestě. Vřele se pozdravujeme a domlouváme si program na večer, kam zajdeme, že podnikneme pěšky cestu noční Prahou a zajdeme do našeho baru na džbáněk bílého. A to již máme vilu na dohled, když se k nám přidává bratr Vladimír. Asi jde z práce, má však na sobě ten světle šedý, vlněný oblek, co mu tak padne a který nosí jen na schůzky se Stáňou Baurovou. Je dojednáno že půjde s námi a že půjdeme do Cascady, kam má přijít i Milton. Vcházíme vrátky do zahrady a jen vykročíme ke vchodu do vily, vychází nám vstříc maminka a volá: „to je dost, že jdete... už mám dávno vařeno.“ A je samozřejmé, že tak jako vždy se přítel Sobotka zdrží a nají se s námi a pak... najednou nevím co pak.

Maminka vchází do vily, za ní přítel Sobotka, Vladimír se ve dveřích ke mně otáčí: „jdeš taky?“ Zůstávám stát na terase a jen pohnu hlavou že ne a vracím se do zahrady. Hlavou se mi prodírá zlá myšlenka, že maminka zemřela již před mnoha lety, že několik let je to co odešel Sobotka a nedávno i Vladimír. Scházím po těch několika schodech z terasy a jsem obklopený tmavou podzimní nocí. Přede mnou prosvítá cestička z drobných kamínků, vedoucí k vrátkům ven.

z tohoto podivného ticha. Jak to, že jsem si to ještě nikdy neuvědomil? To ticho. A tam někde v husté trávě stojí umírající kaštan.

Udělal jsem krok a zablesklo se oslnivým světlem, pak téměř v zápětí za bleskem ozval se ohlušující hrom. A hned další blesk a další hrom. Bouřka v tuto dobu? Jsem trochu překvapený i když ani nevím proč. Blesk i hrom bije do kaštanu. Pochopil jsem. Pomalu jdu do míst kde strom dosud stojí a vzdoruje umírání.

V záři blesku stojí před stromem asi sedmiletá dívenka v domácích šatečkách, teď promáčených silicím deštěm. Dívá se vzhůru do stromu odkud z dosud husté koruny vyčnívají dvě nohy v manšestrových kalhotách a šněrovacích botách. Postavil jsem se vedle holčičky a mimoděk ji беру za ruku, kterou mi ochotně podává.: „Tatínek,“ říká. Já neříkám nic, jen mi prošlo hlavou, že kaštan přece jenom letos vykvetl, uzrál, a nyní na konci svého života, má i plod. Ten poslední, krutý, volný verš.

Vedu děvčátko deštěm ven ze zahrady. Nepláče a já se neptám. Oba posloucháme

rachocení bouře. Pod rozřatým stromem přetrvává jen stín blesku a osamělý plod. Vítr se točí a nepřestává zvučet ve vysokém tónu velrybí řeči.

Prošli jsme vrátky ven, opatrně jsme za sebou zavřeli a nepršelo a cesty byly suché jako oči hořící bolesti.

Únor 2007

Stanislav Vávra

Cínie

Edice SV

20

© Stanislav Vávra 2008

Jít a nikoho nepotkat na cestě lemované záhony cínií, obcházet les a dům z mramoru, se stěnami porostlými tisícer květů cínie a spáchat sebevraždu z nedostatku jiné možnosti žítí.

Začínat den nedokonanou polucí a smát se smíchem idiota, protože umírám nad propadlem svých polonahých představ. Cesta končí v ústavu nedočkavých panen čekajících na rozluštění hádanky prvního dne. Je to však jen pouťová, dnes již zapomenutá, atrakce. Z jedné strany vcházejí panny do stanu, aby na druhé straně vyšly se zkrvaveným pohlavím a v hanbě se uchylovaly do ticha studených náručí neochotných milenců, protože květiny kvetou jen jednou, v měsíční noci.

Stoupal jsem po železných skobách komínu, místo modré oblohy viděl jsem však nad hlavou jen víko kanálu. Jestliže se mi ho podaří zdvihnout a jestli mi přítel půjčí čtyři sta korun, stanu se spisovatelem. Můj život je však přeplněný šňůrami deštivých dnů a všelepivou smůlou. Víkem nepohnu, nemám dost sil i přítel je švorc a nebo nechce půjčit. Nevím. Moje kariéra spisovatele mizí kdesi dole v kanálové stoce. Abych se utěšil zpívám si Čechy krásné, Čechy mé a zvracím někam pod sebe, neboť vnitřnosti Hlavního města smrdí nesnesitelně. Nad poklopem kanálu přejíždí kropicí vůz a s proudem vody na mne smetl i všechnu špínu ulic.

Chtěl jsem jít na představení DADA. Proč? Stálo by mě to padesát korun a v kanále jsem zadarmo a mohu v iluzi ticha a šumění podzemí, přemýšlet o básni Tristana Tzary Zatáčka: Doufám / Co je mi zakázáno./ Je nemilé marné čekání na bezdomovce jemuž dal jsem tip, aby přišel poklop šlohnout.

Václavské náměstí zeje prázdnotou, neboť všichni jsou na Festivalu spisovatelů. Vzetné myšlenky, nádherné ideje a vize, vyžehlené DADA, Breton kdysi řekl: “dnes již skandál neexistuje“! Ano. Dnes i revoluce nosí kravatu a v ulicích se perou dámy vonící francouzským parfémem. Nezletilci v černých kapucích se otloukají s policajty, zatím co jejich chleboďarci kontrolují zda mají puky na svých kalhotách správné ostří a reprezentant renomovaného nakladatelství se nad švédským stolem chlubí, že má v registraci dva tisíce básníků. Bože, chraň nás od té pohromy.

Jednou byl jsem v Průhonickém parku na výstavě květin. Byly tam ohromné záhony cínií všech představitelných barev a před záhonem v němž se všechny jejich barvy míchaly, jsem pochopil co je to poezie, agrese krásy a nahodilosti provokace, štěstí utrpení a smích smrti.

V samém kořenu poezie je protest a revolta, exhibice a provokace, smích a pláč, láska a nenávisť. Nic nového, to ví kde kdo. A v tom to vězí, ví to opravdu? To všechno bylo obsaženo i v DADA, že vyčerpalo svoje možnosti v průběhu deseti – patnácti let? Co na tom. Byl to jeden ze základů moderního umění. DADA vzniklo jako protest proti společenským a politickým poměrům druhého desetiletí dvacátého století. A to je problém a omyl mnoha těch kteří se k DADA přihlásili a hlásí se podnes. Někde jsem napsal, že politické ideje do poezie a umění nepatří. Obětí omylu, že je možné oboje spojit je víc než dost a pokud jde o surrealismus, pak jsem o některých jeho obětech také psal a nejen já. Poznamenám jen dvě jména: René Crevel a náš Konstantin Biebl. Nakonec, pro ně tento krutý nesoulad, vyřešili sebevraždou.

Cínie, útlá, podvyživená dívka s chronickou kapavkou, taková jakých se po válce toulalo ulicemi tolik, že by zaplnili Ústav zchudlých šlechtičen několikrát. Nevěděli nic o poezii ani próze, dokonce vůbec nevěděli co to znamená a přesto byly krásné se svými propadlými hrudníky, s temnými kruhy pod očima a tuberkulózním kašlem vypěstovaným mizernými cigaretami a ještě horším alkoholem.

Když se tyhle holky, které se prodávaly i za večeri, shromáždili kolem čtvrté ráno před Korunou u stánku buřtaře, vždycky mi připomněly záhon cínií tam nahoře nad řekou, na Bílé skále, u pavilonu kde se léčila tubera. Tuberáci obvykle do zimy pomřeli a cínie zvadly s prvními mrazíky. Ani cínie před Korunou dlouho nevydržely. Tykaly si s policajty a jedna po druhé končily v donucovací pracovně na převýchově, aby jim ideál spravedlnosti a rovnosti dodal nového lesku. Jejich život bylo nekonečné DADA.

Tristan Tzara publikoval první manifest Dadaismu v roce 1918, to však již dávno DADA rozhodilo svoje barvy do zděšeného publika a předvedlo se jako kreolská dáma za vějířem z pavích per. Je snadné dělat DADA, dokonce není nic jednoduššího... Je to jen provokace a pitvoření a prznění jazyka, napsat báseň, stačí nůžky a rozmáznout vozdr společnosti a všem po ksichtu... ALE, Arp, Duchamp, Picabia, Max Ernst a Hausmann, Eluard a Soupault a Breton... a dlouhá řada dalších, to byli BÁSNÍCI a až teprve potom – ač to třeba sami popírali, teprve potom (v druhém plánu – jak řekl by dnešní vzdělanec) byli anarchisty a revolucionáři, většinou propadlí iluzi socialismu. Poznání bylo kruté.

Všední den... tisíce všedních dnů, které prožíváš s nohama v proudu stoky, vyhýbáš se krysám požírajícím zbytky našich životů a máš přitom plnou náruč cínií v nichž skrýváš svoji tvář, tvář znetvořenou mnoha ideály a vědění a dobročinností a ohleduplností s níž zabíjíš ve víře, že zítra sestrojíš perpetuummobile. Nesestrojíš nic, neboť nikdy není žádné zítra.

Zrcadlo a v něm další a ještě další. Až v tom posledním zrcadlí se bílá nemocniční postel a na bílé přikrývce rozpůlené jablko s temně rudou cínií. Pohled do zrcadla budí touhu řídit se v polární záři kosmickým prostorem imaginárna a polibkem hasit plamen hořícího naftového vrtu a do černého dýmu psát křídou heslo: nenásilím proti násilí. Žena s černou kuklou na hlavě, podřezává břitvou cínií jako kůzle. Neštěstí cínie je v tom, že je jen krásná a neumí násilí přemluvit.

Jít a nikoho nepotkat, stříhat oblohu na proužky a lepit do alba, kde suší se kapka jedu barevně ladící se zvukem mikrovlnné trouby v níž si budu ohřívat poslední večeri.

Bezdomovec nezapomněl . Přišel, stoupl si na mříž kanálu a řekl: „Tak jsem tady, šéfe.“ Nohavicí kalhot mi vytékala jeho moč přímo na hlavu. „Jenom si musím trochu dáchnout a hned to zvednu.“ Sesul se pod obrubník chodníku a spal. Jsou chvíle, kdy vzletné myšlenky a krásné květiny jsou k ničemu.

Červen 2007

Stanislav Vávra

Vteřina pootevřených dveří

Edice SV

21

© Stanislav Vávra 2008

Obývací pokoj? Snad pracovna, možná garsoniéra starého mládence. Velký pracovní stůl připomíná spíše stůl kuchyňský, nebo jídelní. Má však pro obyvatele pokoje výhodu, že je na něm spousta místa, že se tam vejde počítač i s tiskárnou, že může pohodlně psát i rukou, pokud musí a chce, může tam i bez obtíží vytvářet koláže a jiná výtvarná dílka a to všechno bez toho, že by musel neustále stůl uklízet. Může kdykoli přecházet od jedné činnosti ke druhé a soustředit se na všechno a na nic. Může jen tak sedět na staré židli a rozhlížet se po stole a přemýšlet, nebo snít.

A pozdní jarní odpoledne je ke snění právě ta nejvhodnější chvíle. Odkládá tužku a také nůžky jimiž vystříhal dívku z obrázku, která stojí u okna a civí. Vědět tak na koho? Usazuje se co možná nejpohodlněji jak mu stará židle dovolí a civí také. Civí do stropu a hledá zlatistý odlesk mola. Sní o tom, že mu mol naznačí obrys struktury ticha. Jak je dlouhý život mola? Měl by si o tom něco přečíst, měl by si něco přečíst i o tom jak dlouhý bude život jeho.

Mol s třepotáním padá na stůl, lhostejně ho rozmazává palcem po papíru a prohlíží si tu bezděčnou kresbu. Zdá se mu zajímavá barvou i tím co naznačuje. Kdesi dole bouchnou domovní dveře, někdo se vrací domů? K němu se nevrací nikdo, zřídkka kdy někdo na chvíli vejde, už dávno se k němu nikdo nevrátil a pohled do stropu mu říká, že se to již nezmění.

Pokoj do jehož nebes se dívá je součástí bývalého sochařského atelieru, velmi rozlehlého, je to také v domě jediný byt který má patro. Nikdy však neobýval víc než tu jednu pracovnu a proč si ten byt v ulici V Kolkovně pronajal? Chtěl by to vědět. Snad pro ty večerní procházky prázdnými místnostmi atelieru, jen matně osvětlenými slabými žárovkami a pro krásné snění o tom co všechno by tam mohl vykonat, také proto, že všude kam chodí rád to má z Kolkovny blízko. Kdysi, již před lety, postavil do středu atelieru, jako bod jímž prochází všechny souřadnice jeho obrazivosti a myšlení, v místnosti s proskleným stropem, který byl v těch místech i střechou domu, malířský stojan s velkým plátnem napnutým na firemní štít, který získal od bývalého živnostníka z Dlouhé třídy, za několik piv U rakví.

Každý den a jen zřídkka kdy vynechá, se chodí dívat, jak se plátno mění a zaznamenává proměny času, jak na něm usedá prach a hmyz na něm zanechává stopy a jak na něm špinavá stropní skla, s měnícím dnem, hrají hru se stíny, někdy vlídnou, jindy děsivou, v souladu s tím jak původní bílá barva se mění v neurčitě špinavou škálu šedé a žluté.

Kdosi jde po schodech vzhůru, bude to asi ten mládenec z prvního patra, ten vždycky těch dvacet schodů rozdělených mezipatrem, vyběhne jako srnec. Taky takhle brával schody po třech... to je už dávno. Skvrna na stropě, která tam vznikla po nedávném dešti, mu přinesla další verš do básně kterou možná zítra, pozítří, napíše, bude-li mít k tomu důvod. Dnes píše povídku o tom kdo mu kdysi ukradl čas a stále ještě mu ho, s tváří povznesenou, ukrádá aspoň po kapkách.

Večer se přes něho převaluje jako černý brouk, ohýbá hlavu i záda, únava těla i ducha mění jeho myšlenky v sen. Brání se, kdosi mu říkal že spánek je podoben smrti, jemu však spánek obvykle přináší sen a s ním i nový, jiný život. Na chvíli, na vteřinu, kte-

rá se zdá být dlouhá jako celé roky. Z usínání ho ruší nepřestávající hluk kroků. To není chůze spěchajícího studenta, tenhle míří do druhého patra, bude to úředník z Hlavní pošty, ten má takový důstojný krok zralého a úctyhodného muže, předčasného vdovce. Jeho kroky znějí hluše.

Stojí před popelavě zestárlým plátnem a velmi soustředěně ho prohlíží centimetr po centimetru. Musí si sednout, neboť propadá představě, že střemhlav padá do pohledem zčerené hladiny plátna, že se dusí pošetilými obrazy dívek plujících střídavě hluboko pod neklidnými vlnami a zase vysoko nad vodní hladinou.

Míchá na paletě chromoxid zelený s bělobou a pak barvu, neklidnou ve stínech i ve světle, roztírá mezi šmouhami staré špíny a vybarvuje stopy mušního trusu, až se stává střepem oka vmáčklého do skuliny ve zdi porodnice U Apolináře. Zadními vraty právě vychází zřízenec s malou rakvičkou zabalenou do šedého plátna a míří na Karlov, aby tam odevzdal ve vrátnici nějaká úřední lejstra a v pitevně šedý balíček a potom už jen domů a do hospody Na vyhlídce.

Kroky na schodišti nepřestávají burcovat. I poštovní úředník byl špatný odhad. Určitě sedí U dvou koček. Teď již může, když mu žena nic nezakazuje, prý ji za to nosí obden na hrob kytku. Klapot střeвиčků patří slečně ze třetího patra. Nedávno ji přejel milence, výčepního jedné z hospod Starého města, automobil. Žili spolu na hromádce už aspoň rok a protože milenec byl bez příbuzných, zdědila po něm byt i deset ročníků Rudého práva, pečlivě vyrovnaných do stohu hned vedle záchodové mísy. Teď si namluvila číšníka z Lucernabaru a je jí dobře. Jsme šťastný dům.

Obvykle ho nejlepší myšlenky napadají když píše červeným inkoustem. Dnes se však tohle kouzlo nechce dostavit a do jeho ruky se nepřenáší ani ten nejmenší elektrický výboj. Dívá se do příruční knihovničky, snad tam hledá to posvátné první slovo, jeho oči však utkví na dvou útlých knižičkách, které se mu podařilo vydat a vedle na dlouhý sloupec knih přítele. Má závidět? Je rozdíl mezi dvěma a stem knih? A jaký? Přítel byl šetrný a všechno co napsal strádal do truhly. On, svírán a mučen nejistotou svoje rukopisy páčil a ukládal do koše na papír odkud pravidelně mizely. Možná že jedna z těch dvou knížek ho učiní nesmrtelným, možná tu knihu bude muset teprve napsat a možná kvůli tomu bude muset změnit i barvu inkoustu.

Když mu bylo asi deset let, dívá se oknem do zamlženého oparu nad Starým městem, chodívali s partou kluků na všechny pohřby mířící kolem Korábu na Libeňský hřbitov. Uchvacovala je krása černých koní s nádhernými chocholy na hlavách, velký prosklený pohřební vůz zdobený vyřezávaným a pozlaceným ornamentem, zlatými andělíčky na každém rohu, vyparáděná rakev v závalu květin a věnců, ale nejvíc je přitahovaly uniformy funebráků z nichž každý vypadal jako ten maršál Napoleon co visel na obrázku ve školní chodbě. A hudba a odměřený krok, vždycky museli natahovat nohy co nejvíc, aby stačili dospělým. Ten krok byl těžký, unavený i bolavý i nedočkavý aby už to všechno mělo konec.

Slečna je ještě někde za prací, protože opatrný krok, v pravidelných intervalech přerušovaný klepnutím hůlky, míří do čtvrtého patra. Podle opatrnosti těch kroků, je to slepec bydlící v bytě pod atelierem. Každý den se vrací domů právě v tuto dobu, jak mohl

zapomenout. Často spolu prohodí pár slov o hudbě, slepý muž hraje na chromatickou harmoniku, obchází pražské parky, a v každém z nich má již svoje místo a všude hraje každému kdo ho chce poslouchat a do klobouku mu vhodí nějakou minci. Když se začne stmívat a parky a parčíky mění svoje denní návštěvníky za prodejné holky a také milenecké páry. Lavičky začnou sloužit k jiným účelům a harmonikář se stává obtížným, odchází.

Vrací se k peru a jen několika řádky popsanému papíru a najednou se mu do vědomí vrací podivná představa, snad chvilkový sen, z minulého týdne, když v pozdní hodině vracel se po večeri z hospody U rakví, viděl před svými dveřmi kohosi stát. Byl to bezpochyby muž a na okamžik měl dojem, že je to dávno již zesnulý přítel. Muž stál u dveří, zvonil na zvonek a trpělivě čekal až mu někdo přijde otevřít. Šel schod po schodu ke svému bytu a tu se k němu neznámý, jak se ukázalo mladý muž, obrátil a zeptal se. „Nevíte jestli je pan Boris doma? Vy k němu jdete také?“ Otázal se a znovu zvonil. Když došel až ke dveřím, nikdo tam nebyl. Ten zvláštní pán, tolik se podobající dávnému příteli, tam nebyl. Nebylo ho ani slyšet odcházet. Možná to byl jen přelud vyvolaný špatným osvětlením špinavé chodby. A jak mohl zvonit, když zvonek je již nějaký čas porouchaný a nezvoní?

Přikládá hrot pera na papír a začíná psát prvním slovem jež mu vyvěřelo z podvědomí: Ladění... tady na chvíličku přestává psát a pak pokračuje... smyslů narušených šeptáním kamínků uvězněných v slepcově holi. Vzdálenost měřená uslzeným, okem je příslibem okamžiků přicházejících s posledním ránem. Chiméry dotírající na náš všední den jsou doteky žhavé lávy tryskající z nitra opotřebovaných srdcí, jater postižených cirhózou a ledvin použitelných jen jako chrastítka pro umírající nemluvnata...

Jeho ruka píše v jakémsi nezadržitelném chvatu přicházejícího konce. Dům ztichl, ztichly i slepcovy kroky. Vytušil však, bezpečně to věděl, že někdo stojí za dveřmi. Ale kdo? Nikoho již roky nečeká. Ruka se zastavuje uprostřed slova: kat... aby vytvořila nové slovo děsivého významu. A zvonek nad dveřmi naléhavě zní. „Je odemčeno,“ volá do před síně před pracovnou. „Pojďte dál... kdo je to?“

Vstává ze židle a jde vstříc otevírajícím se dveřím, hádá kdo z těch co ještě nezemřeli to může být? A pak ví kdo je za dveřmi... je to On. Zastavuje se, dívá se a potom se v oku tornáda, stává svědkem příběhu vteřiny pootevíraných dveří. V té vteřině kosmického pohybu, prý však ještě stihl udělat všechno, co v životě udělat měl.

Uzavřít mola do dešťové kapky.

Stanislav Vávra

Modrý sprej

Edice SV

22

© Stanislav Vávra 2008

*„Vydáno u příležitosti 130. výročí narození Ladislava Klímy
(22. srpna 1878 – 19. dubna 1928)“*

V posledních dnech, týdnech, dokonce měsících, listuji stále častěji ve stejných knihách a přemýšlím o stále stejných básnících a když usedám ke klávesnici, tak jen s velkým ostychem, neboť hlavou mi jde myšlenka, mám-li vůbec právo něco psát. A bude to dnes někdo číst? Vždyť André Breton, René Crevel, Paul Eluard, Ladislav Klíma, Ivan Blatný, Salvador Dalí a to jsem teprve na začátku dlouhé řady těch, kteří již napsali všechno to, co bych chtěl napsat já. Dokázal bych to stejně jako oni? Jenomže to je právě to co nikdo neví a asi je to tak dobře, protože od toho, aby soudil, je tu ten nemilosrdný a nemilovaný čas, který sám oddělí drahokamy od sraček, které se svým hnijícím leskem snaží k drahokamu přilepit. Přesto den co den, stojí krutá pochybnost za mými zády.

Čas je nám neustále v patách a neustále se také připomíná. Jednou, již kdysi dávno před pětapadesáti lety, jsme s Vladimírem Boudníkem seděli na lavičce, možná to bylo na Kampě a možná někde v Libni, záleží na tom? Asi ne. Byl už hodně pozdní večer, byla tma, ozařovaná jen matným světlem pouličních luceren, mluvili jsme o explosionismu, o moderním umění, o psychoanalýze, o schopnosti vnímat imaginativní proudy, které tak jako rádiové vlny, nás obklopují na každém kroku a všude kdekoli jsme..

Mluvili jsme a dívali se na řeku v níž se odráželo světlo města, také stíny stromů lemujících břeh, hladina se mírně vlnila ve větru končícího jara a pak z proudu řeky k nám náhle v mlhavém a pohyblivém se světle, halená do stínu listů stromů za našimi zády, přicházela mladá žena. Neříkali jsme nic, ale oba jsme věděli, že ji vidíme a že s podivně uhrančivou dychtivostí čekáme na její příchod. Ta představa trvala snad jen několik vteřin, snad jednu minutu. Změnilo se světlo, někdo z nás se pohnul, mladá žena se vylekala a zmizela.

Potom již nebylo o čem mluvit, sebrali jsme tedy svoje náčrtníky, byli jsme před tím kdesi kreslit podle fleků na zdích. Odcházel jsem pryč od toho mámení, ale obraz ženy si každý z nás nesl v sobě. Teprve po dlouhé chvíli, když v nás povolilo napětí, jsme se o tom rozhovořili a porovnávali svoji představu. Lišila se jen velmi málo a oba jsme ženu, spíše dívku, popsali téměř stejně. Tmavé zamžené oči, mladé krásné tělo nestálých tvarů rozplývaných do šera nad řekou.

Její obraz se pak uložil do některé ze zásuvek podvědomí ve které zůstal celé dlouhé roky.

Díky příteli DP, se mi dostalo do ruky CD s filmovým dokumentem In The Mirror Of Maya Deren, který v roce 2002 natočila Martina Kudláček. O dokumentu nebudu mluvit a o umění Mayi Deren, také ne. Tady je možné pouze podlehnout úžasu, obdivu a okouzlení nad tím co dokázala vytvořit. Když jsem si film prohlížel poprvé, tak jako kdyby mi náhle cosi problesklo hlavou, jakási připomínka na něco vzdáleného.

Při čtvrtém, či pátém promítnutí filmu jsem najednou věděl, že prožívám něco, co za mnou přišlo z minulosti. V poslední čtvrtině filmu jsem byl pojednou zasažen modrými záblesky a po chvíli nato, mne obklopily tajemné černobílé postavy tanečniců nejasných kontur, pohybujících se v jiném prostoru než který jsem dosud znal a chápal. Bylo

to až bolestivě krásné a oslňující. Vrátil jsem film zpět až k modrým bleskům a v nich se mi nečekaně zjevila žena, možná jen ještě dívka, kterou jsme s Vladimírem Boudníkem potkali před půl stoletím nad hladinou Vltavy ponořené do tmy. Je zajímavé, že při dalším promítání, kdy jsem již očekával ony záblesky, mladá žena nepřišla. Snad jí má dychtivost proniknout do příběhu na obrazovce vylekala a nebo mé oči a duch se s ní začali mýjet.

Celý život jsem prožil v Libni a i když tam již několik let nebydlím, vede tam moje cesta stále velmi často. Jednak na hřbitov k rodinnému hrobu a také za přáteli a projít místa vzpomínek, která tam ještě zůstala nedotčena.

V minulých dnech jsem cestou od Korábu dolů do Libně se dostal až na Kotlasku a do míst kde stával Libeňský pivovar, zůstal z něho jenom komín, a kolem restaurace Rokytka jsem vešel do zbytků uličky již se dalo kdysi projít mezi domky a ohradou, do ulice Rosenbergových. Proč jsem tam vešel, když jsem měl v úmyslu jít se podívat do ulice Na hrázi a zastavit se v místě kde stával dům číslo 24, kde bydlel Bohumil Hrabal a kde jsme se scházeli abychom mluvili o poezii a snili o tom, že napíšeme svoji velkou knihu? Nevím

Bylo to z nějakého nejasného důvodu, spíš z náhlého popudu a nebo zvědavosti podívat se co z domků a ohrad tam ještě přežívá. Před zbytkem oprýskané a otlučené zdi, která již nikomu zřejmě nestála za to aby ji dorazil, stál malý asi deseti až dvanáctiletý libeňský grázlík a modrým sprejem se pokoušel tu zeď vyzdobit. Snad se připravoval na kariéru mezi sprejery, moc mu to však nešlo, přesto však bylo jeho dílko úžasné. Co nedokázal on, dotvořila za něho vylámaná a rozbitá zeď. Nakonec, zklamán, že neumí vytvořit takové elegantní a sebevědomé linky sprejerů, potřásl zlostně modrou barvou celou zeď, pohodil nádobku na zem a odešel. Chtěl jsem odejít také a udělal jsem sotva jeden krok za ním, když ze zdi, souhrou světla a stínů a starých skvrn a nerovností rozbitého zbytku omítky, vykročila proti mně žena, snad dívka, kterou jsem již tak dobře znal.

Pod dojmem toho co vidím jsem se zastavil a s tlukotem svého nemocného srdce jsem čekal až žena, či dívka ještě, z té podivné modré stěny vyjde a já ji konečně vezmu za podávané ruce a snad je budu moci i pocelovat. Ačkoli šla bez zastavení, nepřiblížila se ani o krůček. Udělal jsem tedy ten krok já... a přelud zmizel. Ať jsem ji v té zdi znovu a znovu zoufale hledal snad ze všech míst, stran a úhlů, z blízka i z povzdálí, do krve rozdráсал jsem si o zeď rty, při marném hledání těch jejích. Po hodině jsem se vzdal a s přáním tam na místě zemřít, odešel jsem ke stanici metra. Věděl jsem však že víc nepřijde, že jsem promeškal i poslední příležitost jí oslovit.

4.8.2008

Stanislav Vávra

Terakota

Edice SV

23

© Stanislav Vávra 2008

Na ulicích tma jako při náletu, nikde nikdo, dokonce ani policajta nevidět a kdyby se kolem hotelu Imperiál neometalo pár holek, které ještě scháněly na poslední chvíli zákazníka, bylo to moje město jako po vymření. Zamířil jsem do kavárny Canada, vrchní mě pokynul, já jemu ne, taky proč, já od něho tuzéry nedostával. Sedl jsem si k baru a dostal svůj obvyklý koňak, údajně francouzský, proč ne, člověk něčemu věřit musí.

Stáňa Baurová, krásná blondatá holka ze Záběhlic zpívala Vyznání v růžích, usrkával jsem tekutinu co mi nalili do boubelaté sklenky a rozhlížel se po sále jestli tam není něco nového k vidění. Nebylo, když jsem však zabloudil očima na druhý konec barpultu, přestal jsem na chvíli polykat. Dívala se na mne stejně drze jako já na ni. Její oči byly velké a v nich lesk a žár, jako měla jaderná puma nad Nagasaki.

„Jste krásná,“ řekl jsem. „Vám bych tu kytici růží dal.“

„Máte možnost to udělat,“ přivřela již mnohokrát láskou unavené oči.

„První květinářka, která přijde je bude pro vás mít.“

Malounko se usmála a já cítil, že moje srdce je svíráno věncem růžových trnů.

„Kdy sem naposledy nějaká květinářka vešla?“

„Viděl jsem tu jednu, bylo to loni na podzim, možná přijde znovu.“

„Nepřijde, teď se pěstují jen rudé karafiáty a ty se tady neprodají.“

„Šla byste se se mnou vyspat?“

„Nešla, na to nemáte, ale víte co byste mi mohl dát místo těch růží?“

„Bonbóny z růžového fondánu? Takový jaký dělá jen cukrář pan Viškrna? To je prosím mimořádně noblesní cukrář.“

„Můžete si je večer dumlat místo bradavky nějakého neviňátka. Ale víte co? Objednejte mi místo kytice růží, stejně je nemám ráda, pugét z panáků rumu. Takovou jako dělá Olda a to je prosím noblesní barman,“ nezřetelně naklonila hlavu k barmanovi, „ukaz Oldříšku pánovi jak vypadá kytice pro dámu.“

V životě jsem nic takového neviděl a již asi neuvidím. Barman, téměř nepostřehnutelnými pohyby pokládal na pult koňakové skleničky a hned do nich naléval rum, podle toho co mi potom účtoval měl být kubánský, odměřováním se nezdržoval a přesto bylo ve všech sklenkách přesně stejně po půl deci tmavé tekutiny. Trvalo to snad minutu, dvě, a před dámou stála rumová pyramida a pak, jako poslední pohárek vykouztlil něco zázračného. Podle odhadu, jak jsem stačil sledovat, do ní postupně lil, rum, griotku, šartrésku, vaječný koňak a vodku a ani do té poslední pruhované sklenky, která tvořila špičku pyramidy, nenalil víc než to půl deci. Vypadalo to spíš jako skleněný dort, než jako kytice, ale v žádném případě bych to vypít nechtěl. Dáma však měla o věci jiný názor.

Zatleskala pěstěnýma rukama barmanovi jménem Oldřich, ten se polichoceně uklonil a současně mi nenápadně podstrčil účtenku s částkou za kterou jsem tleskat nehodlal. Dáma však již kytici oškubávala lísteček po lístečku.

Šlo jí to moc hezky, měl jsem však takové podvědomé tušení, že by nebylo dobře abych byl u toho až dáma bude kytici ukládat do mísy na WC, neboli klozetu, čili hajzlíku.

Později jsem se dozvěděl, že nafackovala policajtovi, neboli příslušníkovi Veřejné bezpečnosti, když ji přesvědčoval o zbytečnosti její další přítomnosti v kavárně. Odmítá-

la odejít i po zavírací hodině a domáhala se dalších květin. Policajt byl netrpělivý, řekl jí, že je „vožralá“ a ať kouká táhnout domů, jinak že ji sebere. Pak došlo k té trapné fackovací události.

Dámu jsem potom uviděl až po delší době, to však se kavárna již jmenovala Ural a za barpultem nestál Olda, nestál tam totiž vůbec nikdo. Nezpívala tam ani Stáňa Baurová, kterou přemohla tuberkulóza a nás připravila o potěšení poslouchat příjemný alt této krásné blondaté Záběhlické dívky.

Dáma se vrátila z převýchovy v poněkud zmuchlaném vydání, lásku ke květinám však neztratila i když již nebyly tak pestré a nákladné. Její ruce byly stále pěstěné, voněla však lacinými parfémy a její šatečky byly také trochu obnošené i když stále elegantní.

Sedla ke mně ke stolu, ukázala prstem před sebe, číšník před ní s odpořem postavil obyčejnou hrubou sklenku a v ní deci obyčejného rumu.

„Ještě chceš se mnou spát?“ navázala na kdysi započatý rozhovor.

„Myslím že ne a víš co?“ přizpůsobil jsem se, „nebudeme o erotice moc mluvit. Už se dávno holím, takže potěšení z novosti se jaksi vytratilo.“

„Nejsem drahá a stejně bude měna a ceny jdou v poslední době rychle dolů.“

„No právě.“

Všechno šlo dolů. Nebyl již ani Ural, tam kde zpívala blondýnka ze Záběhlic byla jen jakási dělnická vývažovna a shromaždiště somráků kteří dojívali po hostech z talířů.

Teď je tam prodejna Italské módy, možná také něčeho jiného, že by se nakonec přece jen něco zase vracelo? Nevím, ale spíš asi ne.

V sousedství kavárny bývalo divadlo D34, nebo také Divadlo E.F.Buriana a hrálo se tam denně před natřískaným hledištěm dobré divadlo a bez dotací. Teď je tam „Divadlo Archa“ a bez toho, že by jim někdo připlácel nedají dohromady ani Pohádku máje... no... nejsou sami. Potíží je v tom, že je hodně divadel a ještě víc herců, bohužel však málo umělců a všichni se do televize nevejdou. Naštěstí ve Kbelích začalo vysílat rádio a tam se všichni na které se nedostává jednou uplatní.

Vycoural jsem se z kavárny, z jejích velkých skleněných oken se až ke mně na chodník třepetala melodie zpívaná tím hedvábným hlasem: Moje srdce housle jsou. Nějak mě to po rozhovoru s dámou a rumovou kyticí přestalo dojímat. Vešel jsem do pasáže a na vývěsce divadla se díval co dávají a jestli ještě stojí za to vejít. Hráli se Milenci z kiosku, tak jsem vešel dovnitř, k pokladně, ze sálu se však již nesla závěrečná píseň a pak všechno zanikalo v potlesku.

Tramvaj mi jako obvykle ujela, čili jsem také jako obvykle zašel do kavárny Hotelu Opera naproti Denisovu nádraží a tam jsem tři čtvrtě hodiny přemítal o tom, proč se dámě s žárem v očích a rumovou kyticí říká Terakota. Jestli proto, že jeden „sochař“ podle ní vyráběl z terakoty Venuši v nestydatých pozicích v co nejdokonalejší nahotě a prodával ta skvostná díla starožitníkům. Nebyla prostitutkou, byla jen krásnou a nechávala si za své společenské a jiné služby platit od pánů kteří na to měli. A jak se měnila doba, oblékla modrou svazáčkou košili a svoji krásu i dovednosti dala k dispozici pánům kteří na to měli teď. Byla dívkou prodejnou?

E.F.Burian byl členem předválečné surrealistické skupiny, podepsal dopis protes-

tující proti Moskevským procesům ve třicátých letech a byl to umělec jakých jsme moc neměli a nemáme. Pak, aby mu zůstalo divadlo a pro lesklou uniformu, psal a hrál v tom svém báječném divadle sociálrealistické pomatenosti. Byl prodejný, nebo měl jenom strach?

A co svazáčtí básníci a básnířky, kteří vyměnili svoje nadání za kariéru a pochybné ideály, které však když dosáhli jisté proslulosti, zase pro změnu vyměnili za ideály jiné. Byly prodejní a nebo se jen ve svých ideálech někdy zmýlili?

Nechci to vědět. Stejně to dnes již nerozřeším. Platím moka a naskakuji do rozjeté tramvaje. Napadá mě však, že jsem od slečny Terakoty, měl za tu kytici chtít aspoň malou protislužbu.

Minulost se však již ztrácí v černé noci.

18. 8. 2008

Stanislav Vávra

Trs suché trávy

Edice SV

24

© Stanislav Vávra 2008

Kam jsem se podíval, tam jsem nic neviděl. Budoucnost se ztrácela v zamžených slovech a potu podvodníků a stávala se stále víc a víc pouze věcí sebeobranu. Postup ve scénáři byl pro mne srozumitelný a již předem daný. Co musím je, že musím něco udělat dokud jsem pod vlivem alkoholu a omamných látek. Proto začal jsem ihned budovat malý, leč zcela bezpečný ostrov o velikosti jednoho metru, uprostřed velkoměsta, uprostřed ulice, uprostřed zaneřádného chodníku vydlážděného mozaikou z modrých a růžových dlažebních kostek. Kapesním nožem jsem vyryl kolem čtverce zabraného území jen těžko překonatelný příkop, hluboký tak asi jeden centimetr. Prohledal jsem kapsy obleku, který mi včera přenechal, jako svůj poslední dobrý skutek, pojišťovací agent Pojišťovny Česko, ještě před tím před tím než se utopil v záchodové míse. Všechno co jsem v kapsách našel, drobnosti a prach ze všeho možného, také drtiny ze starých cigaret, semínka máku, konopí a marihuany a ještě kdoví čeho, jsem pečlivě vysel do vyorané brázdy hranice, kropil močí a trpělivě čekal až kolem mne vyrostou neprostupná zeď křovin. Zatím jsem seděl, oddával se snění, erotickým představám a trháje výbuch sopky padající ze stromků marihuany, sušil jsem ho v dlani, balil do kousků papírů trhaných z pojišťovacích formulářů, kouřil a nořil se do záchodové mísy za agentem pojišťovny. A zatím co jsem žil omámen snem, že do mé polstrované a odhlučnění pracovní se derou nakladatelé a navzájem si rvou z rukou moje rukopisy a žebrají o laskavé svolení k jejich vydání, v hustém dešti a burácení hromů kluzkých slov, nadávek, spílání, lživých denunciací a myšlenek, vyrostla kolem mého území hradba křovin. Byl jsem náhle sám a kolem jen ticho, vůně tlejícího listí a vlídné světlo vzdáleného slunce.

Se světem za živým plotem jsem byl spojen jen kreditní kartou, dosud fungujícím mobilem a řidičským průkazem. Neposlouchal jsem rádio ani televizi, nekupoval noviny a nikdo mě neobtěžoval tvorbou hrubého domácího produktu. Vlastně nepřijemná byla jen jedna věc a to, že dokud jsem se pohyboval v úrovni chodníku mohl jsem, zejména za slunných dní, vylepšovat si pohled na oblohu, kde stejně se nic nedělo, pohledem na nohy dívek a žen a někdy dokonce bylo možné tu a tam zhlédnout i část vzrušujícího příběhu jenž se odehrával v přítmi sukýnek. A ač byl ten pohled kradmý a možná zákeřný, přinášel mi do duše jistou naději, že život není tak úplně ztracená věc. Žádnou z těch tří vymožeností civilizace jsem nepotřeboval a také mi z nich nic nescházelo. Lidstvo ženoucí se kolem mého klidného zátiší uprostřed hlučné ulice, v domnění, že míjí odpadkový koš, mi házelo dovnitř mnohé věci, zcela postačující ke spokojenému životu. Pečivo a potraviny vůbec. Ohryzané a oslintané odkrajoval jsem kapesním nožem vyrobeným ve Švýcarsku ze Švédské ocele, dokonale vybavený veškerým příslušenstvím, které ovšem používal jsem jen zřídka. Čili měl jsem co jíst i pít, dokonce alkohol se ke mně dostával, to v pozdní noci a brzy k ránu, když sváteční opilci táhli domů a zbavovali se důkazů svých prohřešků, taky cigarety v různém stupni opotřebení, z novin ponejvíce zábavný bulvár, takže o tom co se děje ve světě celebrit jsem byl informován a více modernímu člověku k tomu aby mohl žít na přijatelné společenské úrovni, netře-
ba.

Jednou přišel jakýsi obecní zaměstnanec, patrně se starající o zeleň a přerůstající křoviny mi zastříhl důmyslným přístrojem a moje obydlí ještě více získalo na vzhledu

a útulnosti. Také lidé z okolí brzy přišli na to, že taková stavba uprostřed ulice a chodníku je velice praktická věc a začali tam odkládat všechno co jim doma přebývalo, překázelo, od starých konzerv a zavařenin až po kusy nábytku.

Mého rostoucího blahobytu si všimli bezdomovci, kteří jsou chytrí a čilí jako potkani. Zpočátku jsem dostával žádosti o podnájem. To jsem odmítal, ale protože v mém útočišti brzy nebylo k hnutí, došlo mi, že jistá kolektivní spolupráce s nimi by mohla být výhodná a tak jsem navrhl, že jim přebyteky budu přenechávat a oni za to budou území kolem mé hranice udržovat v čistotě, aby příliš neprovokovalo mé zahraniční sousedy. Všechno co ke mně přicházelo při tmavých večerech a nocích vzduchem, jsem přebíral, něco jsem si ponechal a co jsem nemohl použít jsem házel za plot. Tam si bezdomovci přebrané opět přebrali a použili pro ně ještě použitelné a nepotřebný zbytek s rozkoší lidí kteří jsou majetní, roznášeli do popelnic a pod chodník, kde o konečnou likvidaci se postarali nadávající popeláři. Spokojení tak byli všichni účastníci na tomto byznysu. Lidé z ulice, kteří mohli všechno nosit do pro ně bezedné propasti kde všechno mizelo, já, protože jsem měl všeho nadbytek a bezdomovci také, protože místo aby štrachali po popelnicích, dostávali všechno až pod nos. Jenomže blahobyt má většinou a to dost často, neblahý vliv na charakter. A v tom je ten problém.

Z minulých dob jsem měl ve světě, z něhož jsem utekl, v bance ještě dosti značný finanční obnos. Tenkrát, kdysi, se mi zdál nepatrný, dnes však jsem zjistil, že jde o neuvěřitelnou částku. Zřídil jsem si, náhle dostižený pýchou, přes telefon Home banking a všechny svoje finanční operace jsem začal provádět v leže na matraci, ze které jsem i řídil svoje finanční a obchodní impérium, které se skládalo z ještě prodejné veteše a několika vybraných a gramotných bezdomovců. Jeden z nich po čase a řádném prověření, mi začal dělat tajemníka a vyslance pro svět za křovím. Stokrát mě mohl okrást a utéct s penězi které jsem mu svěřil, ale byl sečtělý a uměl počítat a přišel na to, že by se mu to nevyplatilo, neboť tím, že mi posluhoval ze mne pomalu vytahal víc, než by najednou šlohl. Tak jsem se stal pomalu ale jistě, zbohatlíkem i kapitalistou ale svědomí mě netrápilo. Páchal jsem dobročinnost a kradli za mne jiní. Pil jsem francouzský koňak, pro který mi chodil bývalý číšník, jiný mi nosil z marketu vodu, malá dětská vanička připlula vzduchem, bývalý elektrikář mi zavedl na mé území z nejbližší lampy veřejného osvětlení elektřinu a tak jsem mohl vařit, ohřívát a stát se hygienicky nezávadným. Problémem byl zpočátku déšť a zima, ale i to vyřešilo. Ze tmy postupně přišly deky i celta na střechu, postupně došla i nejrůznější elektrická topidla, která elektrikář opravil a která mne hřála i když mrzlo. Přes rozmařilý život jaký jsem vedl, utrácel jsem však stále mnohonásobně méně než když jsem žil jako spořádaný, uštváný spisovatel a básník, když jsem neustále brouzдал po redakcích a vnucoval svoje výtvoary a domáhal se grantů a dotací. Saturován ve všech svých životních potřebách jsem dostal nápad, že teď je ten správný okamžik kdy jim všem vytrů zrak a dám jim vědět kdo je tady genius. Poslal jsem tajemníka pro notebook a k němu telefon, abych se mohl připojit na internet a začal jsem psát. Psal jsem celé dny od rána do noci. Nedělal jsem nic jiného než jedl pil a psal. Večer jsem už neviděl na klávesnici, jestli to bylo nedostatkem světla, nebo přebytkem alkoholu, ale psal jsem až do padnutí. Když jsem popsal snad více než pět set

stran, udělal jsem poslední tečku a zhroutil se. A potom začaly ty noci, kdy se mi začalo zdát jenom o pohřbech. Napřed jsem nevěděl či ty pohřby jsou a tak mi to bylo vcelku jedno, pak jsem však začal tušit a nakonec jsem i věděl, že to pohřbívají mne. Projektal jsem celé noci hrůzou a začal se upíjet až do bezvědomí a tak jsem přechávil noci, ty nekonečně dlouhé noci. Pak jsem plakal a volal o pomoc. Nebylo již koho a na druhé straně mě nikdo neslyšel.

Pak jednou přišel bezdomovec-tajemník v novém saku a řekl mi, že si našel práci a odešel. Po něm odcházeli všichni moji bezdomovci aby se vrátili ke svému původnímu řemeslu. Že prý mají té zahálky se mnou už dost, že chtějí něco dělat a tak šli zpět ke svým popelnicím. Jen občas mi některý z nich za odměnu nanosil alkohol, až ten poslední utekl i s mojí kreditní kartou. Protože jsem však byl v permanentní alkoholové agonii, jsem to nepostřehl. Ještě jednou jsem se probral k vědomí a v jakémsi záchvatu jsem náhle začal budovat, uprostřed narůstajícího odpadu, který již nikdo neodklízel, na maličkém kousku místa, zahrádku. Ale z čeho? Hladil jsem si dlouhý vous nevzhledně mi visící z brady a dostal jsem ten poslední největší nápad v životě. Nožikem jsem odřízl dlouhé, třiceticentimetrové vousy, vyškral z chodníku jednu kostku a místo ní ty vousy zasadil. Vousy byly ztuhlé špínou a tak trčely kolmo vzhůru jako děsivá květina. Udělal jsem si v odpadcích více místa, sedl si k této hypnotické rostlině, upřeně se na ní díval a myslel jsem na svůj život, jaký vlastně byl?

P.S.: Jednoho dne, když odpadky uprostřed chodníku uprostřed ulice uprostřed města byly již hrozivé, přijel kontejner doprovázený bagrem, sebral celou tu hromadu a odvezl na městskou skládku. Nikdo nikdy již nečetl román co napsal a nikdo se již nedoví jaký ten jeho život byl, byl-li vůbec jaký. A přece něco zůstalo. Uprostřed chodníku uprostřed ulice uprostřed města, vyrůstá z barevné mozaiky podivný, suchý, trs trávy. Barvou připomíná vlasy, možná vous rostoucí k nebi a do výše. Dvakrát ročně k němu přichází bezdomovec, slušivě ho zastříhne, postojí a soustředí se na blízkou popelnici

Stanislav Vávra

Půlnoční vlak

Edice SV

25

© Stanislav Vávra 2008

Před odjezdem jsem ještě zašel do Hotelu Paříž na lehkou večeři a před jedenáctou jsem již u expresu do Paříže čekal na průvodčího až mě odvede do objednaného kupé v lůžkovém voze. Chtěl jsem cestou ještě udělat nějakou práci, proto jsem si raději koupil první třídu abych nebyl rušen. Zavazadlo jsem měl ve vagonu a teď jsem čekal jenom na toho průvodčího abych mu dal instrukce stran mých požadavků. Nerad se dodatečně dohaduji a vyvolávám nepříjemnosti.

Byl listopadový, chladný pozdní večer, abych neprochladl, přecházel jsem před vchodem do vagonu sem a tam a přitom přemýšlel o dámě, no, spíš dívce ještě, která v kavárně neušla mé pozornosti. Vrchní číšník pan Pavlíček, který mne pravidelně sám obsluhoval, mě informoval, že se jedná o dívku z velmi dobré rodiny, avšak, poněkud neobvyklých mravů. Nešly mi do hlavy ty neobvyklé mravy. Tak mladá dívka přece... to je nesmysl... ačkoli... její nevšední krása, smyslné rty a chůze, naznačující, že dívka se nedotýká země, ale je nadnášena jakousi zvláštní silou...ne...zvláštní lehkostí. Při pohledu na její chůzi nabyl jsem dojmu, že kráčí po sotva znatelném vzduchovém polštáři.

Průvodčí mě konečně dovedl do mého kupé, vysvětlil jsem mu co od něho budu chtít a zavřel za ním dveře. Na stolek jsem si položil notebook a dal se do psaní eseje pro přítele Françoise Jarrého. Měl jsem psát o americkém malíři a fotografovi, který bude mít v Paříži výstavu a který v Praze po válce nějaký čas žil a pracoval. Když mu ve třiapadesátém v létě skončila akreditace, již nevím pro které Pařížské noviny reportoval, musel se vrátit domů. Udělal si jméno a stal se žádaným malířem i fotografem. Jeho styl i jeho obrazy, maličko připomínají Salvadora Dalího a proto všechno ta esej a pozvání do Paříže, kde měl York Blade (říkal jsem mu, že je to nemožný pseudonym – civilním jménem Izak Rabb – moc si tedy nevybral). Světlovlasý, modrooký žid, na dnešní dobu spíše než průměrné výšky, ale jeho to, že je žid, ani to, že nemá metr osmdesát jako já nijak neomezovalo a mně to bylo jedno. Jsem zvědavý jaké to bude až se teď po letech zase setkáme.

Seznámili jsme se zcela náhodou v čítárně UMPRUM knihovny nad kterýmisi číslem Minotaura, domlouvali jsme se příšerně lámanou franštinou, já neuměl anglicky a on česky, ale přesto jsme si porozuměli a domluvili se o všem co nás zajímalo. Navštěvoval jsem ho pak často v jeho atelieru, který měl ve Vodičkové ulici hned naproti Lucerně a rád jsem pozoroval jak pracuje. Přes den běhal po ulicích a kavárnách a všude umlouval mladé dívky a většinou je také umlouval, aby mu byly modelem. Jak to při své sporé znalosti jazyka dokázal, to nikdo nevěděl. Asi uměl okouzlit, buď penězi, nebo svým trochu exotickým zjevem. Pravda však je, že nouzi o modely neměl. Nejdříve je fotografoval, aby si na něho zvykly, říkal, pak podle fotek plnil náčrtník kresbami a nakonec maloval. K tomu však již dívky ani moc nepotřeboval. Přesto k němu všechny chodily dál a byly jako uhranuté. Ani jsem se jim nedivil, s černým kloboukem pod nímž mu vykukovaly vlnité blondaté vlasy, vypadal opravdu malebně a ještě ke všemu pracoval v jakési kvítkované kazajce o níž neuměl vysvětlit kde k ní přišel.

Nepředstavitelně zakrámovaný atelier ve kterém se neustále nacházelo několik oděných i neoděných dívek, které York při skicování nebo malování střídavě fotografoval, podle toho jak se mu hlavou procházely nápady a představy, nebo mu jenom dělaly

společnost. Jeho atelier bylo více než pracoviště výtvarníka, skladištěm knih, papírů, kartonů, barev, fotomateriálu a neznámého množství fotoaparátů, které byly jediným tehdy přijatelným důvodem proč tu byl. Měl akreditaci jako fotoreportér, ale když jsem se ho někdy zeptal jak k ní přišel, nikdy neuměl souvisle vysvětlit co má kromě těch kra-savic fotografovat.

Vlak se pomalu štrachal z nádraží, za okny kmitala světla Prahy, průvodčí přišel s nějakými informacemi, ale nevnímám jsem ho. Díval jsem se na bledý monitor a v myš-lenkách se vracel do atelieru ve Vodičkové ulici před půl stoletím.

Ten atelier byl zvláštní tým, čím se lišil od mnoha jiných atelierů mých přátel. York tam měl nepředstavitelně zvláštní a chaotický nepořádek, jenomže ten chaos byl přitom jistým způsobem uspořádaný, všechno bylo na svém, i když třeba z obecného pohledu neobvyklém, místě, všude lehátka, gauče a křesla a na nich plno vlněných příkrývek, polštářů a polštářků, v blízkosti okna, ne však u něho, velký stůl u kterého a někdy i ve stoje či v leže, na něm York pracoval a nikde malířský stojan, neboli „štafle“. U stolu také byla jediná židle co se v atelieru nacházela, v ní však málo kdy někdo seděl, neboť to byla Yorkova židle. On sám však při práci u stolu stál a vůbec při práci většinou jenom stál. Ať již maloval, fotografoval, nebo opřený někde o zeď, či futro dveří, si dělal poznámky do skicáku, nebo si zapisoval do bloku to co ho právě napadlo. U stolu maloval, stříhal, lepil, také svačil, málo kdy obědval a nikdy nevečeřel.

A stále byl obklopený několika dívkami. Někdy se s nimi bavil, někdy je vůbec nebral na vědomí, někdy si mezi ně lehl a vyprávěl jim nesmyslné pohádky jakousi podivnou řečí smíchanou z francouzštiny, američtiny a pochytaných českých slov. Ty holčiny si to vždycky daly nějak dohromady, jejich těla sálala a všechny snily o tom, že budou slavné stejně jako bude jejich York. Jestli se některé z nich ten sen vyplnil, tak to jsem se nikdy nedozvěděl, ani jsem po tom nepátral. Ale kdo ví?

Již dávno nekouřím, vlastně si ani nepamatuji kdy jsem přestal s tímto zlozvykem, ale přesto se tu a tam při různých příležitostech stává, že je mi nabídnut doutník a nebo i drahá cigareta. Cigarety zdvořile odmítám, ale doutník si vezmu a s tím, že si ho zapálím později, ho uložím do náprsní kapsičky místo kapesníčku. Je tam tak dlouho než se začne drolit a rozpadat, nebo než musí udělat místo doutníku novému. Mimo to, že mi tento doutník v kapsičce dodává, jak si myslím, jistou vážnost, má pro mne ještě tu výhodu, že jeho vůně odpuzuje moly a je společensky přijatelnější než zápach naftalínu.

Expres se prodíral tmou k německým hranicím, když jsem notebook zavřel a v náhlém popudu a ve vzpomínce na dobu před velmi mnoha lety, mě napadlo, že bych mohl doutník z kapsičky vykouřit. Vyšel jsem na chodbičku abych si zapálil venku, nechtěl jsem si nakouřit v kupé a chtěl jsem požádat průvodčího o kávu. Na chvíli jsem zůstal stát u okénka, díval se do tmy kde probleskovala světélka vzdáleného života a hlavou mi z ničeho nic prolétly verše Ivana Blatného : Renesanční malíři objevili perspektivu / surrealističtí malíři magickou / nevím v čem to záleží ale kolejnice se sbíhají dále než daleko/.

Pootevřeným okénkem unikal z tmavého doutníku proužek modrého kouře, aby se venku ihned spojil s letícím povětrím a mizel v jiném čase stejně jako mé myšlenky. Nedá

se říci, že bych kouřil, chvílemi jsem jenom potáhl z doutníku abych udržel jeho hořící hlavu a z úst jsem vydechl dým. Znepokojovala mne myšlenka na temně hnědé, skoro černé oči a trpký úsměv zhrzené panny. Z pod víček mi stále nešel obraz dívky z Hotelu Paříž a pak v kouři doutníku, jenž začal ulpívat i na skle, jsem spatřil její portrét roztavený modrým dýmem do schizoidních stínů.

Dotyk ňadra a střípek dechu uvízlý na mém krku mě ujistili, že nejde o přelud, ale že za mnou stojí žena.

„Mohu projít?“ řekl tichý a usměvavý hlas. Hlas, který jsem kdysi tak dobře znal.

V matném odrazu okna byla tvář mladé ženy. Báł jsem se ohlédnout, báł jsem se promluvit. Cítil jsem jen lehký vonící dech. Pomalu jsem tuhl, svírala se mi hrud' v drtivé bolesti, stál jsem v oku tornáda a šilený tah mne rval za kouřem doutníku ven. Po chvíli jsem se však přece jenom vzchopil a otočil k ženě hlavu. Zahlédl jsem však jen na konci chodbičky stín a jak na konci vagonu za kabinkou průvodčího zaklaply dveře, jako když někdo projde do vedlejšího vozu. Jen v zadýchaném skle okna zůstával ještě chvíli matný obraz.

Vodičkovou ulici jsem nikdy neměl rád. Vždycky se tam motalo spousta lidí a tramvají a aut, takže se tudy dalo sotva projít.. Neustále někdo do někoho vrážel, někomu se vyhýbal, rád jsem však chodil do Lucerna baru, kousek dál do kavárny U Nováků, kde v prvním patře stály řady kulečnickových, šachových i karetních stolků kde se dalo prožít klidné odpoledne při jednom kafi se sodou a ke čtení byly noviny a číšníci se netvářili naobědvaně. Někdy jsem večer zašel do Varieté Drahňovský a to bylo tak všechno kam jsem tenkrát, kromě Yorkova atelieru, ve Vodičkové rád zašel. Yorkovi se v těchto sálech nelíbilo a raději zabloudil tam kam chodila již plnoletá mládež a kde mohl hledat vhodné objekty svojí fantazie. Doprovázet ho na jeho „výjezdech“ bylo malé dobrodružství, protože jakmile jsme si sedli někde ke stolu začal být neklidný, začal mizet a zase se zjevovat, vodit za sebou mladé holky a ukazovat je co jim říkám, ale než jsem cokoli řekl zase zmizel, až se ztratil docela. Při návštěvě atelieru jsem pak obvykle vídal nové tváře a nová těla.

Už dávno mě to však nijak neznepokojovalo, stejně jako jsem se přestal podívat nad tím, že od atelieru nemá klíče a dveře jsou stále odemčené, že nejdou zamknout a zavřít, že kdokoli kdykoli může vejít, posedět a třeba ani nemluvit a zase jít.

Je v lidské nátuře odbíhat stále někam jinam a já nejsem výjimkou, proto se mi stalo, že jsem se od Drahňovských na chvíli vrátil do Yorkova atelieru. Ale právě U Drahňovských jsem jednou večer na několika schůdcích vedoucích na parket obklopený stolkem, zaslechl stejnou větu pronesenou stejným hlasem jako před chvílí v uličce lůžkového vozu, vlaku mířícího do Paříže. Ucítil jsem i stejný dotyk ňadra i stejnou vůni.

„Mohu projít?“

Otočil jsem se a maličko ustoupil a stál tváří v tvář krásné usměvavé dívce držící v levé ruce dlouhou špičku se zapálenou cigaretou a zřejmě pobavenou mými rozpaky. Kouřit zcela zjevně neuměla a ta špička byl jen jakýsi pokus o nevinnou recesi. Udělal jsem místo a dívka prošla k nedalekému stolu kde seděl obrýlený, vzhledný muž, asi tak mého věku.

„Dobřej kus,“ řekl mi číšník do ucha.

„Snad vkus... Znáš ji?“

„Jistě.“

„Tak to ze sebe vytlač.“

„Nóbl rodina, tatík pilot, nebo něco takovýho, momentálně prej Jáchymov. Vila v Podolí a ten co je s ní u stolu je její bráška...hlídač... na toho bacha. Tu ale stejně neklofneš... kolem ní se motají jiný pánové... Richard Adam a tak. Co si dáš?“

„Sherry... jako obvykle, pojď se vsadit, že do měsíce sem s tou slečnou přijdu na tanec.“

„O co? To nesvedeš.“

„O láhev koňaku.“

„Už jsem vyhrál víc, ale beru, krácím pro to sherry. Pan vrchní zvedá obočí, že s tebou ztrácím čas,“

Číšník se ztratil, aby se po malé chvíli znovu objevil s táckem, na němž rudě zářil pohárek sherry.

„Máš u mě kilo za každou podrobnější informaci a pětikilo za její adresu,“ řekl jsem mu a pozdvihl pohárek na pozdrav slečně, která v té chvíli ke mně otočila oči. Byla krásná a měla úsměv při němž se mi v kalhotách děly podivné věci.

Chvíli jsem se ještě díval na kouzelníka nosícího kolem stolů pod šátkem bicí hodi-ny a když pak tím šátkem mávl a hodiny byly v tahu udělal jsem totéž.

U průvodčího jsem odvolal objednávku kávy a vydal se do jídelního vozu s tím, že si tu kávu dám tam a snad i dvě deci Tokaje. Že jdu slídit za podivnou chimérou, jsem mu neřekl. Tam kde bylo pootevřeno, tam jsem do kupé nahlédl, naslouchal jsem hlasům v naději, že ten zneklidňující šepot zaslechnu. Jídelní vůz byl poloprázdný. Sedl jsem si hned u dveří k volnému stolku abych měl rozhled po celém voze a sál vůni všech přítomných a zaznamenával jejich hlasy. Asi prošla někam dál do vlaku, snad tam má milence, snad se rozplynula jako dým z mého doutníku. Netečně jsem seděl nad studenou kávou a teplajícím Tokajem a přemáhal v sobě touhu vydat se na cestu vlakem a hledat ji. Byl jsem sám před sebou směšný, přesto jsem s poznámkou k číšníkovi, že se jdu projít a že zaplatím cestou zpět, procházel vlakem, prohlížel jsem si všechny mladé ženy a dívky, byl jsem podezřelý a působil nepochybně dojmem idiota. Otřesený a zklamaný jsem se vrátil. Abych urovnal své myšlenky a soustředil se na to co bylo účelem mé cesty... otevřel jsem notebook a zase ho zavřel. Pokoušel jsem se zatelefonovat Francoisovi... nebyl doma a nebo spal. Již se však blížil Mnichov kde jsem měl přesehnout do dalšího vlaku, čili možnost, že zjevení záhadného preludu rozřeším se vytratila. Dívka již pravděpodobně se ztrácí v davu a nebo pokračuje v cestě kamsi dál.

Usídlil jsem se v lůžkovém voze Francouzských drah, nějak se domluvil s průvodčím a nosičem, obědnal jsem si další kávu, otevřel počítač, poslal Francoisovi zprávu kdy asi dorazím na Severní nádraží a dal se opět do sepisování článku.

V atelieru pod střechou domu proti Lucerně, byla středem všeho postel. Stará, pečlivě vycíděná a lesknoucí se mosazná postel. Po, jako vždy nesouvislém vysvětlování a dohadování, jsem došel k tomu, že postel objevil v Libni, v ohradě se starým železem,

ktou provozovali Stiborovi a odkud byl i po válce velmi populární hokejista LTC Praha Stibor a jeden z našich hokejových mistrů světa. Byl ale také jedním z těch co zahynuli v mlze kanálu La Manche.. Tak se stává, že se setkává neštěstí se štěstím. Smrt ho uchránila před komunistickým kriminálem a roky v trestaneckém lágru a uranovými doly. Zemřel mladý, ale s čistou duší a ideály, které by se mu stejně nevyplnily. Měl smůlu nebo štěstí? Ti co tím letadlem neletěli těm lágrům neušli, měli zničené zdraví a všechny ideály se jim rozplynuly. Umírali na nemoce a zklamání. Jen někteří to přežili ve zdraví, Drobný, Vova Zábrodský a kdo ještě...

Ta postel jako kdyby byla středem vesmíru a všechno rotovalo kolem ní.. Nikdo v ní také co já vím nespal, zato se v ní někdy fotografovalo a holky válení v ní milovaly. Většinu těch fotek však vyházel a holky v ní fotil jen pro jejich radost a jen málo z nich dál použil ve svých obrazech a nebo montážích a jen některé přežily. Na stěnách atelieru neustále přibývaly nové fotografie plakáty výstřižky z časopisů reprodukce, rozdělané kresby a náčrty různých motivů, na podlaze se zakopávalo o tuby a plechovky s barvami, lepidlem a nejrůznější nástroje, na policích byly další piksly se vším možným, štětce tužky nože motouzy, o jednu stěnu bylo, nikdo nevěděl proč opřené kolo a nikdo ani nevěděl komu by mohlo patřit neboť York se k němu nehlásil a jen tvrdil, že si ho tam někdo na chvíli dal a někam si odskočil. Jen postel byla stále nedotčená a jestliže v ní některá z holek na chvíli ležela a nechala se fotit, musela po sobě ustlat a všechno uhladit s téměř vojenskou pečlivostí.

Kdo šel kolem ten mohl vejít, uvařit si čaj a nebo kávu, mohl se někde usadit vzít si časopis a nebo z regálu nějakou knihu a číst si, povídat s holkama pokud tam byly, mohl všechno, jenom nesměl Yorka rušit při práci, pokud i ten tam byl a zrovna pracoval. York mimo kaváren a hospod, vlezl také do každého vetešnictví, ke každému starožitníkovi a vůbec nejšťastnější byl, když v Týnské uličce objevil obchod se starým železem a vůbec vším co bylo kdy vyrobeno ze železa. Bylo to železné vetešnictví ve kterém se dalo sehnat od starého a rezavého hřebíku až po nejrůznější přístroje, nástroje a řetězy a zámky, šavle, kosy kladiva, kroužky háčky, všechno co bylo železné. York tam trávil spoustu času přehrabováním těch krámů a vždycky našel něco co ho upoutalo a tahal to do atelieru. Bylo zajímavé, že holky byly tou veteší nadšené a nutily Yorka aby je s tím fotil. Někdy jim vyhověl, ale většinou tyto filmy ani nevyvolával. To rámusivé ticho tam uklidňovalo, dovovalo myšlenkám volně se rozbíhat kam se jim zachtělo a ukrýt se pod snovou příkrývkou bylo velice snadné a opíjící.

Ulicí se klátil přízrak noci rozložený rozdrobeným světlem pouličních svítilen. Šel jsem někam a nebo odněkud, už nevím. Čas a vzpomínky se mi rozsypaly do malých kostek, do skládačky, v níž se již snad ani nevyznám. Spatřil jsem dívku, snad ženu, kráčející se světlem v zádech, hlavu skloněnou k zemi, šla přímo proti mně. Zůstal jsem stát, neboť v její chůzi bylo cosi zvláštního. Opilá nebyla, nejevila ani známky požití eferdrinu, nebo psychotonu, přesto jako kdyby kráčela mimo prostor zemské tíže a v jiných rozměrech. Zvedla ke mně nádherné oči a tichým, mně zazdalo se, že něžným hlasem řekla, :“mohu projít?“

Trochu jsem se pod tím hlasem zakymácel.

„Smím vás doprovodit?“ zasípal jsem a uvolnil ji cestu.

Zasmála se, jako když v průvanu zachvějí se záclony.

Až zítra, zítra, když potkáte mě. A šla dál a chvílemi se mi zjevovala a zase ztrácela, podle toho jak mýjela pouliční světla. Pak na konci ulice se roztavila do tmy. Ke druhému setkání již nedošlo i když chodil jsem tou ulicí snad denně. V hlavě však dodnes nosím fotografii jejího stínu.

Na parketu roztloukal klaun při své produkci jeden talíř za druhým a pořád říkal, to je jedno, lidi se smáli tak to snad k smíchu bylo. Jako duch se vedle mne objevil číšník. Nesl mi bez ptaní shery.

„Máš u sebe to pětikilo?“ zeptal se.

„Co máš ty?“

Ukázal lístek s adresou.

„Zrovna přišla s tím svým hlídačem,“ a naznačil, že tuhle informaci mi dává zadarmo.

Vyměnil jsem pětistovku za papírek s adresou a zvědavě se na ni podíval. Praha 4, Na dolinách 2.

Pingl četl se mnou.

„Na tuhle adresu nemáš příteli školy, ještě něco?“

„Jméno?“

„To musíš připlatit, jseš moc náročným.“

Mávl jsem rukou a on pochopil, že budu rád když ho neuvidím. Číst a psát umím a to je zrovna všechno co potřebuji. Dál se uvidí.

Šli rovnou ke svému stolu a číšník jim v patách. Maličko jsem se uklonil a usmál, i ona mi věnovala nepatrný úsměv. Hlídač na mě přes tu řadu stolů co nás dělila jen zavrčel. Byl jsem mu vděčný i za tuhle pozornost.

Na odchodu jsem si u šatnářky koupil dvoje ameriky za dvojnásobnou cenu a navíc jsem zcela gratis získal jméno slečny.

Seděl jsem nad listem papíru a marně se snažil vymyslet něco čím bych zaujal. V hlavě ticho, před očima mlha. Sebral jsem se a zamířil do atelieru ve Vodičkové. Byly tam jen Tři děvčata a četly si nějaké módní časopisy, kterými je York zásoboval, ale on sám byl někde na vandru Prahou. Spěchal, v létě mu končila akreditace a novou věděl, že nedostane, ani mu starou neprodlouží. Znesvětil jsem židli, posadil jsem se, rozhrnul to co se válelo na stole, abych měl kde psát a začal jsem lákat tetičku Múzu. Těkal jsem očima po narůstajícím nepořádku, York se již nesnažil uklízet vůbec, protože věděl, že všechno co tam je stejně neodveze a úklid tak nechával až na nějakého příštího nájemníka, Když jsem uviděl, že jedna z dívek stojí v koutě mezi harampádím a dumá o čemsi nad pikslou se štetci a miskami a kelímky se zbytky barev se svícnem a nedojedeným jablkem a vůbec vším možným. Co asi jí tak jde hlavou? A už jsem to měl a začal jsem psát. 16. dubna 1953 a pak moto: Stojíte ve věži skal, Váš šat vlající modrým plamenem těká po vesmíru, zatím co srdce vašich milenců tříští se v ledových krystalech... a to jsem se již rozepsal a nadržápal toho několik stran. Pak žádost o schůzku, podpis adresa a čekat jestli přijde odpověď. Nepřišla.

Několikrát jsem ji s tím jejím ochráncem zahlédl, ale kromě zvednutého koutku úst, nic. Číšník kolem mne chodil a jen posměšně mi syčel do ucha.

„Se těším na ten koňáček...“

Byl to lotr.

Asi za dva, tři týdny, vidím, že u jejich stolu sedí neznámý pár. Stál jsem jako obyčejně na těch několika schodech k parketu, než jsem se k něčemu rozhodl a jestli zůstanu, nebo půjdu jinam, uslyšel jsem za sebou nezapomenutelně hedvábný hlas. Tentokrát trochu snad posměšný.

Otočil jsem se a stále ještě nevěřil. Stála o schod výš tak, abychom byli obličejí proti sobě. Byla to ONA.

„Vy jste přišla?“ Nic lepšího mě v ten okamžik nenapadlo.

Měla z toho, že mě vyvedla z míry nepochybnou legraci, ale usmívala se a jak.

„Vždyť jste mě pozval.“

„Kde máte hlídače?“

„Vy mě neohlídáte?“

„Vždycky máte doprovod,“ byl jsem čím dál trapnější a ona už se mi nepokrytě smála.

„Vy mě nedoprovodíte? Přece jste říkal, když jsme se potkali, že až se příště setkáme, že mě doprovodíte všude kam budu chtít?“

Byl jsem zmatený. To přece není možné, že by tohle byla dívka z půlnočního setkání?

„Ano to jsem říkal, ale...“

„Pojďme si sednout, představím vás svým přátelům,“ a odvedla mne ke stolu kde sedávala s hlídačem a kde dnes seděl neznámý pár.

Podal jsem si s nimi ruku, lehce se uklonil hlavou a představil se. Jejich jména jsem nevnímал, jen jsem pochopil, že dívka je dívkou bratrance mé slečny a ten mládenec má stejný zájem o moji slečnu jako já, přesto se však tvářil příjemně. Bavili jsme se a seznamovali. O naše společníky jsem neměl zájem, takže když skončil program, vyzval jsem svoji slečnu k tanci i když... no, možná to tanec byl. Pohybovali se po parketu, naše těla se dotýkala a seznamovala a zřejmě podle toho jak se k sobě přisávala našla v sobě zalíbení. Když se schylovalo k jisté trapné události, odvedl jsem slečnu ke stolu, odkud se naši přátelé již vypařili. Byli moudří a připsal jsem jim to k dobru

Přecházel jsem podél vlaku a čekal až skončí formality kolem odjezdu, prohlížel si cestující procházející peron a jen tak jsem si je pro sebe hodnotil a říkal si kam mohou jet. Jednoho muže jsem se jen zkusmo zeptal, z čiré zvědavosti i ze zvědavosti jak bude reagovat. Odpověděl mi němčinou se silným francouzským přízvukem a nebylo to přeložitelné i kdybych to přeložit mohl. To mě uklidnilo a s lehkým vědomím, že lidé jsou všude stejně neurvalí, jsem se chystal nastoupit, neboť vlak se již chystal k odjezdu a průvodčí mě netrpělivě vyzýval abych zavřel dveře. Poslední pohled po nástupišti a málem jsem vypadl ven. Dívka, spíše již žena, dobíhala z haly a naskakovala do již pohybujiícího se vlaku, za zděšeným průvodčím. Oba cosi francouzsky drmolili a s bouchnutím zmizeli ve vagonu.

Jede do Francie, možná do Paříže...

Vlak se třel o tmu, narážel do světél opuštěných nádraží a zarputile bil noční ticho jako divý pes ženoucí se za krvavou stopou. To se mne ovšem netýkalo. Seděl jsem v pohodlí svého oddílu a přemítal jestli mám pokračovat v psaní a nebo si chvíli položit tělo na lůžko a přemýšlet o podivné dívce z hotelu Paříž. Otočil jsem svůj pohled do vzpomínek, ale ve chvíli jsem tvrdě usnul. Snad uplynulo čtvrt hodny, snad celá hodina, nedíval jsem se, již jsem však věděl kdo ta dívka je i když to bylo nepravděpodobné a dokonce nemožné. Přesto však Opojený tou myšlenkou přistoupil jsem k oknu a díval se do tmy kde odehrával se starý, velmi starý a ohraný film. Dívku, která se mi tam v té tmě zjevovala, jsem miloval tak, že jsem chtěl umřít. Chodili jsme po břehu Vltavy a po parcích odvrácených do tmy, vodil jsem ji uličkami Malé strany a Starého města, sedávali jsme v tichých a opuštěných vinárnách a pili kyselé víno a byli šťastní i když ten čas příliš šťastným nebyl. Šeptal jsem jí do vlasů verše, které jsem chtěl napsat, šeptal jsem jí o světě, který byl krásný, vzdálený však někde ve víru kosmického proudění. Scházeli jsme se u nich v Podolí s jejími přáteli, mladými a chytrými lidmi, kterým jsem vyprávěl o poezii, surrealismu a psychoanalýze, vykládal jsem jim sny a s dívkou jsem prožil v jejím pokoji nádhernou noc. Že je první i poslední jsem nevěděl a ona patrně také ne. Ze dne na den však jednou zůstaly dveře k ní zavřené a její obraz se mi rozostřil do těžkého snu. Ve vzpomínce na ni jsem později napsal báseň Pijící květy. Každý z nás však již chodil jinými cestami... Až teprve teď, po desetiletích jsem znovu její hlas zaslechl a její obraz na chvíli vystoupil ze snu.

Jak se blížil konec Yorkovy mise, stával se den ze dne z atelieru větší chlívek. Těžko se to dá nazvat jinak. Rozebraná postel se z chlouby atelieru stala jen na kusy rozloženým tělem pohozeným do kouta, zaházeným překážejícími předměty, zbytky barev a všeho možného. Ze stěn visely zbytky fotografií a plakátů, jak si každý komu se co zalíbilo strhl. York balil obrazy, velkoformátové fotografie i montáže do obalů a posílal domů. Negativy filmů, kresby a písemnosti odesílal diplomatickou poštou, byly věci které si dokázal zařídit. Spoustu toho rozdal a z věcí v atelieru si mohl každý odnést co chtěl. Holky chodily kolem něho, smutně fňukaly a proto když mohl a zželelo se mu jich, brával je sebou někam na poslední tah. Když pak se za ním naposledy zavřely dveře které se nedaly zavřít a odešel, zůstaly po něm jen trosky toho co zbývalo a také kolo, pro které si nikdo nepřišel.

V dále již bylo možné vytušit Paříž a také nad obzorem začínalo blednout nebe. Rozhodl jsem se uložit si věci, to co jsem chtěl jsem nenapsal, každým okamžikem však ve mně narůstala myšlenka a drala se do mého vědomí, že tímhle půlnočním vlakem, doháním svoji minulost. Slečna z hotelu Paříž, mi tentokrát uniknout nesmí.

Jakmile vlak zastavil na Gare du Nord, vyběhl jsem do haly nástupiště s myšlenkou, že ji musím najít. Kolem mne se však již valila vlna lidí vystupujících z vlaku a jim naproti přicházeli i ti co je vítali. Moje snaha v tomhle moři těl někoho najít se zdála a zřejmě i byla marná. Když jsem se již vzdával, ucítil jsem náhle lehký dotek ňadra se střípkem dechy který uvízl na mém krku a za ním tichý hlas: „excusezmoi, monsieur...“ maličkou chvíli jsem myslel, že se skácím, ale pak jsem se v prchavé naději rychle otočil. Dáma, snad ještě dívka, se však již s úsměvem vklínila do davu a za ní nosič s jejími zavazadly.

Halou se rozlehl radostný hlas,; Stanislav... Čava?...
Chtěl jsem umřít..

30.11.2008

Stanislav Vávra

Lopatka prachu

Edice SV

26

© Stanislav Vávra 2008

Měl hlavu skloněnou, jeho dech šelestil zeleně a všem se zdálo, že právě umírá. Deci červeného vína již dávno dopil, seděl nehybně s uchem nastaveným k jihu jako kdyby někomu naslouchal. Číšníci ho již nějakou dobu pozorovali a pak když to trvalo příliš dlouho, na něho upozornili vrchního. Vrchní pokrčil čelo, vzal účtenku a hostovi ji podstrčil. Učinil to téměř štítivě a čekal. Nic se však nedělo. Host seděl dál s hlavou skloněnou a s uchem nastaveným k jihu, jako kdyby někomu naslouchal. Vrchní do něho opatrně strčil rukou, připravený ihned uskočit. Několik vteřin to vypadalo, že se tělo skácí za hlavou. Neskácelo, naopak, tělo se napřímilo ale hlava se naklonila k severu a dotkla se bílé náprsenky vrchního. Ten, jako zasažený elektrickým proudem se zakymácel a po vteřinách, s nepravděpodobným výkřikem: na stěně visí černá křída, proběhl odpolední kavárnou ven a na ulici. Hosté se po něm překvapeně ohlédli a pak se dál věnovali novinám, kartám, pomluvám, jak kdo. Výkřik, muže se zeleným dechem probudil. Vyšel před kavárnu, zaplatil vrchnímu dvě deci červeného a vrátil se zpět. Usedl na stejnou židli, kývnul na číšníka aby mu přinesl opět dvě deci červeného, hlava se mu začala pomalu sklánět k východu, dech mu stále šelestil zeleně a za celou dobu nepromluvil

Číšníci se dohadovali kdo to víno přinese aby nakonec, jako vždy, padl los na nejmladšího. Vychrtlý mladík s nosem přerostlého tukana to přijal lhostejně. Nesl hostu se skloněnou hlavou jeho dvě deci a postavil je před něj na stůl. Host nic. Nezdálo se, že by přítomnost mladého číšníka zaznamenal. Zřejmě se mu nezdálo vůbec nic. Číšník s nosem ptáka tukana ho s vyčeněnými zubama pozoroval a k nejbližšímu kolegovi oznámil: „von se nehejbá.“

„To už celý odpoledne,“ kolega přimhouřil jedno oko, „Zkus do něj zase strčit a pak ho prošacuj jestli má na zaplacení.“

„A bude to na mně.“

„Tak si poslechni jestli dejchá a pak ho teprve prošacuj.“

„Není nic slyšet, asi nedejchá. Ať si ho přide prošacovat vrchní. Někdo by si mohl myslet, že ho chci okrást.“

„Tak mu šáhni na tvář... jestli je teplej, nebo studenej.“

„Hele, já mu měl přinést víno... pojdte si na něj šáhnout někdo jinej.“

Nejmladší číšník se sebral a vrátil se do skupinky rokujících číšníků. Hosté kavárny se udiveně rozhlíželi co se to děje, číšníci neobsluhují a vrchní pobíhá po kavárně a kvočka jako kvočka které někdo ukradl vejce.

„Já ho omrкну,“ řekl obrýlený číšník, nadhodil si sako a vykročil.

„Podívej, vychází mu něco zeleného z nosu... mrkni se na to,“ zavolal za ním jeden z kolegů.

Číšníci se začali dohadovat, protože si toho podivného jevu všimli všichni.

„To je kouř, není zfetovaný? Třeba hulí trávu... to by sem tak pasovalo, támhle u sedmičky dřepěj dva policajti v civilu. Kdoví po kom jdou, už je pozoruju od minulého tejdne..“

„Je to pára a jde mu to z pusy.“ Obrýlený stojí nad hostem, chvíli pozoruje a přemítá a pak do té páry nastaví opatrně prst, který zezelená. Ukazuje prst ostatním, „mrknete

na to, mám zelený prst... kdoví jestli to smeju a co je to za sajrajt.“ Drží prst ve výšce a jde k číšníkům. „No, to jsou ty vaše fóry... měli jsme hned zavolat policajty.“

„Támhle u sedmičky jsou dva.“

„Těch se nevíš, to jsou mí hosti.“

„Policajty nevolat, zavolejte na záchytku ať si odvezou.“

Vrchní se k nim přikradl zadem s úmyslem je rozehnat..

„Panstvo, do sálu a dělat, že nic. Objednal si, tak je to host jako každý jiný. Ať se z něj kouří, hlavně, že to neznečišťuje ovzduší a možná je to jenom provokace. Tak hoši pozor.“ Prochází kavárnou, usmívá se a mizí v přípravě.

Číšníci začali opět kmitat mezi stolký a kavárna se vrátila ke svému obvyklému životu. Nic se nedělo, jen host se skloněnou hlavou přeměřoval sklon na jihozápad a v nestřeženém okamžiku, protože žádný z číšníků to nezpozoroval, se musel napít vína, neboť z poháru ubylo.

„Třeba si jenom dává dvacet.“

„A nebo je to bezdomovec,“ sdělují si pinglové když se cestou mezi kavárenskými stoly míjejí.

„Nojo, ale jak to pije? Nemá v kapse brčko? Nevšimli jste si někdo?“

Nevšiml si nikdo a přesto vína pravidelně ubývalo. Začali o něho ztrácet zájem a hosté kavárny na něho již zapomněli

Do kavárny náhle vpadl vysoký muž v rozevlátém černém kabátě a aniž by sundal černý klobouk z hlavy spěchal a přitom mával rukou na kohosi až v rohu na konci kavárny. Hosta se skloněnou hlavou, v tom okamžiku právě na severo východ, si nevšiml a kabátem o něho zavadil. Kabát byl bezpochyby těžký, neboť host právě ve snaze přeměřovat hlavu jinam, se skácel ze židle a zmizel pod stolem. Muž v rozevlátém plášti se k němu nahnul, nadzvedl klobouk: „rád jsem Vás poznal,“ a spěchal k rohovému stolu na konci kavárny. U stolu nikdo nebyl. Muž hodil klobouk před sebe a u číšníka si objednal presto. Přinesli mu kávu v malinkém koflíčku. Ani se na číšníka nepodíval, jen přikryl miniaturní šálek kloboukem.

„Další cvok... to je den,“ zahučel číšník pro sebe.

„Co budeme dělat s tím pod stolem?“ Tázali se číšníci jeden druhého pokaždé když se potkávali v přípravě.

„Zatím ho tam necháme, volných stolů je dost, třeba za chvíli vyleze sám,“ rozhodl vrchní,“ a kdyby se někdo ptal, řekněte, že ten člověk něco hledá.“

Uplynulo čtvrt hodiny, pak půl a nic se nedělo, vína ze sklenice ubývalo.

„Člověče, kdy to pije? Já ho sleduju a nevidím nic.“

„Může mít nějakou hadičku a nebo zahnutý brčko, co ty víš. Dneska mají lidi věci.“

Po téměř hodině, kdy sklenice s vínem již byla prázdná a host byl stále pod stolem, došla vrchnímu trpělivost. Upravil si černé sako, napsal účtenku a vykročil za tím zvláštním hostem. Zpod stolu bylo slyšet jen slabě sípavý dech a vidět lehký zelený opar vznášející se vzhůru ke stropu. Vrchní se, se zatajeným dechem sehnul a strčil do hosta, který neležel jak by se předpokládalo, ale byl složený do jakéhosi pokleku. Trochu se při

doteku cizí ruky zakymácel a pak se začal bez slova stavět na nohy. Vrchní před něho položil na stůl účtenku, kterou si host zvědavě prohlédl, pak probral kapsy a když našel přijatelný obnos na zaplacení, položil peníze vedle účtenky. Ze židle sebral aktovku, které si dosud nikdo nevšiml a pomalou chůzí, která naznačovala, že odchází, se bral do předsálí k šatně. Postarší šatnářce dal lístek, ona jemu, jako protihodnotu, podala umolousaný klobouk. Chvilí nad ním rozjímal jestli si ho má vzít a pak ho narazil na hlavu.

Vrchní šel stále za ním a nemohl se již dočkat až tento neobvyklý host opustí prostory kavárny. Host udělal krok a... padl jako podřátý. V jakýchsi záškubech si pravou rukou ještě posunul klobouk do čela aby mu zakryl obličej, v levé ruce držel aktovku a posledním trhnutím těla si dal ruce i s aktovkou na prsa. Ležel bez dalšího pohybu na zádech.

„Vy jste mu něco řekla?“ vyzvídal překvapený vrchní na šatnářce.

„Co bych mu říkala? Nedal mi ani tuzéra.“

„Vážně nic?“

„Říkám, že nic,“ podívala se přes pult na hosta, „vypadá, že ho to kleplo, to jste ho asi zase vodřeli.“

„Nechte toho a pojdte se na něj podívat. Byla jste v CO zdravotnicí, tak byste to snad měla poznat.“

Mezi tím se přiloudali ostatní číšníci. Vrchní už nic ani neříkal, jen se zeptal jestli v sále vůbec někdo obsluhuje.

„Ten mladej,“ dostal odpověď.

Šatnářka obešla pult, odborně poklekla a urovnala si šaty a přesvědčila se, že ji nikdo nekouká pod sukni. Pak vzala hostovo zápěstí mezi prsty a hledala puls.

„No, je takovej vlašnej, tep mu netepe... aspoň jsem ho nenahmatala.“

„Co s ním budeme dělat?“

„Nejlepší zavolat sanitku.“

„Nebo policajty.“

Host se pohnul... ne moc, rukou nadzvedl klobouk a nejprve lehkým pohybem rozehnal zelenou mlhu, která se z pod klobouku vynesla.

„Netřeba.“

Všichni se po sobě podívali, šatnářka ústa dokořán.

„Vždyť netepe.“

Vrchní mávl zhnuseně rukou a soustředil se na hosta.

„A co je třeba?“

„Zavolat aby pro mne přijeli,“ ozvalo se z pod klobouku.

„Pro koho má kdo přijet? A kdo bude platit telefon?“ Vrchní se rozhodl s nikým se dál nepárat.

Host s trochou úsilí sáhl do kapsy a položil vedle sebe dvacetikorunu a lístek s číslem telefonu. „Na tohle číslo a pro pana Adriaxe.“

„Já bych ho vyhodil na chodník...“

Vrchní se podíval na číšníka, ale než stačil přitakat, ozval se host.

„Nedoporučuji.“

„To bych rád věděl proč?“ Zaštěkal již rozčilený vrchní.

„Budou nepříjemnosti.“ Zahučel host pod kloboukem.

Číšníci se po sobě podívali, pak vzali hosta dva za ruce a dva za nohy a zvedli ho s úmyslem vynést před kavárnu. Došli až ke dveřím, host byl mezi nimi natažený jako panák, jako vytesaná socha a byl také tak těžký, ačkoli je přece hubený a neměl by tedy vážit víc jak nějakých pětadesát kilo, přesto ho sotva nesli. Vrchní přispěchal ke dveřím aby je otevřel. Jakmile to však učinil, ozvalo se ohlušující kvílení sirény a ve vteřině se zdálo, že houkají sirény po celém městě. Číšníci polekaně upustili hosta na zem.

„Opatrně,“ zahučel host, aniž by se mu při tom všem, byť jen maličko posunul klobouk. „Vrátit zpět.“

Vrchní pokynul číšníkům a ti se, se zjevnou nechutí dřeli s hostem zpět k šatně.

„Vrátíme se k práci pánové,“ rozhodl vrchní, „Pan Vilém to tady vyřídí sám“ obrátil se k nejstaršímu číšníkovi, „a kdyby něco nehrálo, tak mě zavolá,“ vykročil do kavárny a kasíroval několik již netrpělivých hostů a číšníci opět kmitali.

Pan Vilém vytočil číslo z papírku a když se mu na druhé straně ozvaly nějaké zvuky, ohlásil se, „kavárna Orion, máte přijet pro pana Adriaxe..“ Na druhé straně klapl telefon, pan Vilém s pokrčením ramen položil sluchátko, zapálil si cigaretu a udělal si pohodlí. Čekal co bude.

Nečekal dlouho. Ze sálu kavárny se přihnul muž v černém rozevlátém kabátě s kloboukem na hlavě a zastavil se nad ležícím hostem.

„Pardon,“ řekl aniž tím myslel omluvu či upozornění pro kohokoli. Odložil klobouk na pult šatny, sehnul se, sebral se z podlahy pomuchlaný oblek, trochu ho složil a přehodil přes ruku, také sebral klobouk i aktovku, kterou otevřel a prohlédl jako kdyby v ní něco hledal.. Při tom se z aktovky vysypalo trochu zeleného prachu, pak si ji dal pod paži, z pultu vzal svůj černý klobouk Mírně se uklonil a bez pozdravu vyšel ven. Na pultě po něm zůstal stát jen malý koflíček s vychladlým pressem.

Před kavárnu přijelo velké černé auto, muž v rozevlátém kabátě do něho nasedl a auto odjelo.

Šatnářka smetala z podlahy zelený prach.

„To jsou dneska hosti, nadělají svinčik a nedají mi ani korunu za úklid.“

Pan Vilém nad ní stál a díval se nevěřícím pohledem na její lopatku plnou zeleného prachu.

„A kde zůstal ten divný host?“

„Tady ho máte na lopatce,“ kroutila hlavou udivená šatnářka a šla lopatku vysypat do nádoby na odpadky.

10.12.2008

P.S.: Připomenutí k Novému roku 2009... nezapomeňte se rovnat svému prášku.

Stanislav Vávra

Lysé korály

Edice SV

27

© Stanislav Vávra 2009

Usínat... a snít tak lehce jako jarní větřík. A snít sen, že se neprobudím a že po zbytek věčnosti se mi bude zdát o motýlech. Usínám, avšak nespím... mám zavřené oči... propadám se do studny s hladkými a rozechvělými stěnami zavěšenými na struně E po níž se nese ozvěna pádu do nezměřitelné hloubky dna. Dno je vidět zcela jasně, mohl bych ho také popsat aniž bych cokoli přehlédl, přesto i při kosmické rychlosti pádu, dno se nepřibližuje.

Přede mnou krajina nevzhledných korálů. Den šedne a lásky dívek se stávají nezřetelnými.

Vytvářím obrazy podle Mendelsoona, sklovité a jasně zářící. Moje ruka je podivuhodně lehká. Dotkla se jí leklá ryбка a můj taneční pohyb se na vteřinu zpomalil.

Píši dopis skále na níž jsem nikdy nestál, viděl jsem ji však na fotografii v zubařově čekárně. Zub mě přestal bolet a slova skládaná do veršů byla hladká jako jemně rozprášený klouzek. Motýli poletují kolem mé hlavy, dráždí myšlenky, brzdí automatické psaní a přinášejí neklid do předpokoje mojí hlavy. Vem to čert, zítra půjdu na večeri jinam.

Dotýkám se chvějících stěn, kdesi v dálce se blýská, jsou to však jen odlesky bouře z koláže Maxe Ernsta. Voda se valí přes moje oči a šediví ptáci se vznášejí prudkým letem k rozrhanému nebi. Pohyb bez pohybu, vidím vše a nevidím nic. Dno není, je pouhá halucinace mé pravé nohy mrznoucí ve vodách severního moře. Volám a stěna kolem se vlní a mění v zrnka Jantarové komnaty.

V této galerii jsem byl již mnohokrát a vždy jsem viděl jen to samé a stále stejné nic. Pták na jehož křídlech se snáším volným pádem do budoucnosti je mi důvěrně známý. Vidám ho pravidelně každý den mezi půl šestou ráno a půl šestou večer. Při letu snáší vajíčka a ta se neřízeně tříští o stěny za mými zády. Připomínají světélkující listy Boudníkových grafik. V uzavřeném pavilonu Bohnické léčebny visí obrázek ze staré Libně, visí hned vedle pacienta kterého noční služba zapomněla odříznout. Měl smutné oči a jemné ženské ruce zkrřížené na pohlaví. Pták vykroužil spirálu a opět mi zmizel v oslnivé záři zítřka. Barvy se mění, budoucnost mě již minula, přítomnosti se děším, mou jedinou nadějí je minulost.

Rozhodl jsem se změnit vůně které mě doprovázejí na mých potulkách smyšlenými příběhy. Poslouchám je v ušním šelestu, vůně oslňujících barev a chutí. Nemám je rád, často lžou a vydávají se za skřítka z lesní pohádky o slepém havranovi jenž přináší děti malým černouškům a jako odměnu dostává za to od nich několik kyselých slov. Každá vteřina má svůj konec a jen málo se nám líbí. Jsou trpké dny rámuující naše obličeje sladkostmi, ohřátým jedem.

Ještě jednou se podívám do zrcadla naplněný zvědavostí jak vypadá nebožtík. Je oholený, umytý, také hezky oblečený. Dokonce má ostříhané nehty. Za svého života nikdy nevypadal tak elegantně. Jen jeho sklopené oči se mne stále ptají. Nemohu však odhalit smysl jeho otázky. Mají otázky mrtvých smysl? Nevím. Nikdy jsem nevečeřel rybu v čínské restauraci a nikdy jsem nejel na lyžích ze svahu Matterhornu. Dobře. Tak proč se mrtví ptají?

Osahávám rukama klouzavý prostor a hledám tajemství surrealistického verše, před domem zkoumám půdorys Bretonových teorií a chystám se odhalit tajemství Dalí-

ho Ětre Dieu. Āek m bouřliv noc... vm, že se mi bude zdát o motýlech.

27.7.06

Stanislav Vávra

Poraněný déšť

Edice SV

28

© Stanislav Vávra 2009

Erhardt řídil auto špičkou ukazováčku pravé ruky, levou rukou si zděšeně třel nos. Dálnice pod koly auta zdánlivě neubíhala, zdálo se, že auto stojí, nebo že se pohybuje po nekonečném pásu jakéhosi stroje. Aby se ujistil, že nestojí, vysunul z okénka levou ruku a nastavil dlaň zobavému větru. Do dlaně snesla se mu mince z vyšívaného brokátu. Vyhrkly mu slzy do očí.

Polekaný pavouk, vyrušený hlukem slzí, opustil koupelnu. Erhardt se skřípotem zažehl plamen neslyšícího světla a prořízl pavouka na dvě vzájemně nepřátelské poloviny. Zatím co se pavouci požírali, jelo auto v kolejších lesklých deštích a prchajícími střevlíky, jejich krovky se třpytily modrou, zelenou a purpurovou barvou a šálily chladný smích světla. Ukazovák řídil auto s pečlivostí plaza polykajícího myš a nevychylovalo se na levou, ani na pravou stranu.

Erhardt, oči upřené před sebe, se beznadějně řítil do horizontu. Kolem hlavy mu vířili letní ptáci s barevnými sny. Právě když projížděl pětadvacátým kilometrem pozoroval, že kolej před ním tvoří lidé s nimiž se kdy v životě setkal, které miloval i nenáviděl, i ti kteří mu byli lhostejní. Ve zpětném zrcátku spatřil, že všichni ti co tvořili jeho minulost se navíjejí na akrylový pás a bez protestu se ztrácejí v neprůhledné bělosti.

Odbočil z dálnice aniž věděl proč. Měl v duši neklid a proto chtěl se smát. Zahnat úzkost po níž mu prokluzovala kola auta... jen zahnat tu úzkost. Asfalt se měnil v dlažbu a prašnou cestu a zase asfalt a dlažba a holá krajina a za ní holá města.

Střídání... připomínalo mu jeho život, který žil jako běh střídavým či stejnosměrným proudem. Blikotání osamělé žárovky v ulici která nikam nevedla, nemělo začátek ani konec. Bylo bez konce, tak jako chvění poraněného deště. Na nejbližším nájezdu, věřil v poslední naději, vjel opět na dálnici.

Ujel jeden, či sto kilometrů?... Projížděl alejí kaštanů a do očí mu vešel vzdálený obraz, kde zůstala jsi dívka, jíž miloval jsem včera a jíž zbaběle odmítl jsem zneuctít. Kde jsi dívka s níž jsem přál si snít? Letní ptáci šeptali mu do uší všechna sladká vyznání která kdy vyřkl zmateně. Kde jsi dívka, jíž měl jsem chtít? Ve žlutém lánu prý tvé tělo spí, snad v mořské hlubině... Kdo ví?

Kolem hlavy létali mu letní ptáci, štěbetali a doráželi na jeho mozek. Znovu ocitl se v nekonečném pásu koleje aut jež projela tu před ním, koleje rozvícené slzami všech dívek které miloval... i ony však ve zpětném zrcátku mizely mu v neproniknutelné bělosti. Zoufale hledal mezi nimi tu jednu tvář, tvář zapomenutou, tvář zapomnění, tvář rozřátou krutou vzpomínkou na noc v márnici, tvář sedlinou zaschlé krve zdoobenou. Prst na volantu se zachvěl a vychýlil auto do pole mezi rozkvetlé bodláky a levanduli. Bodlák rozdíral mu duši a levandule hojila ji žalmem. Nebylo hojit co. Oči vymrzlé steskem viděli jen stopu před sebou.

V dlaních přehazoval si náhlý kámen, páčil, malý bílý křemen s hnědými a stříbrnými skvrnami. Měl podobu hlavy Medusy směřící se rozpačitým smíchem panny. Hlava dělila se do útržků... vzpomínka soukala ho do dračí tlamy, bál se... strašně se bál tu noc kdy leželi nazí na lůžku pokrytém damaškem, těla srůstala a on se bál svého panictví. Šeptal prosebná slova a střídavě vrážel nůž do svého a jejího srdce. Křemen rudnul krví která zalévala silnici před ním i bělostný cár za ním.

Chodil kolem okrových stěn a odmítal se zastavit. Šel za obrazem noci, kdy umíral. Náhle rozběhl se hlavou proti stěně, netečně ho odrazila a dál bez projevu účasti stála bez pohnutí. Mrštil proti ní zkrvaveným křemenem, i ten se k němu vrátil aniž posunul by čas byť jen o setinku.

Erhadta pátil kámen v srdci, volant byl neklidný a dálnice neměla konce. Její pruh se dál táhl až do dalekého horizontu. Viklán nejasnou obavou stlačoval pedál plynu až k podlaze, ručička na tachometru se chvěla na konci a její klepání se mísilo se štěbetáním letních ptáků a zvukem jeho chladnoucího srdce. Čím rychleji však jel, tím rychleji se zastavoval všechen pohyb v něm i mimo něj. Jeho nepohyb byl absolutní. Otevřel dveře auta a vykročil ven, puzen touhou najít dívku jejíž tvář se zaschlou krví, chtěl líbat. Jen jednou... naposledy... pak tiše se vmísit, mezi poraněný déšť.

Stanislav Vávra

Genitálie času

Edice SV

29

© Stanislav Vávra 2009

Prvního května 1952 v pozdní večer jsem oblékl černošedý dvouřadový oblek, bílou košili s jasně fialovým motýlkem, obul jsem lakýrky, které mi otec na moje přání již před časem na míru ušil a zahalený do lehkého, velmi volného světlého raglánu, vyšel jsem do potměných pražských ulic oslavit „První máj“. Zamířil jsem do Bogaccia, ale došel jsem do Cascady. Ve stejný den a dokonce možná ve stejnou hodinu usedal Salvador Dalí ke stolu aby začal psát Deník Génia. I on měl na nohou lakýrky. Měl je proto, že mu byly nepohodlné, „že mu způsobovaly bolestnou trýzeň a maximálně stupňovaly jeho řečnické schopnosti,“ napsal hned do prvního zápisu v Deníku génia. Já jsem naopak lakýrky nosil vždy, když jsem chtěl podtrhnout svoji odlišnost od nevýrazného davu.

Uvěřil jsem v surrealismus a byl jsem přesvědčený, že pronikám do jeho tajemství. Četl jsem Bretona, Eduarda, Crevela, Desnose, Soupaulta, Péreta i ostatní z okruhu jeho přátel, v pořadí jak se ke mně dostávaly jejich texty, či reprodukce výtvarných děl, což nebylo právě snadné, když jsem žil v časech kdy se „dobývalo iracionálně“ a nadrealita se stávala zběsilou realitou. Přítel Jiří Šmoranc o tom o něco později napsal: Surrealismus odchází z prostor umění a přichází do života. Učil jsem se porozumět Freudově psychoanalýze a po antikvariátech jsem pátral po zapomenutých knihách, reprodukcích a jiných stopách po umělcích, surrealistech. Tak se mi dostaly do rukou brožované knihy Co je surrealismus (přednášky André Bretona přednesené u nás v roce 1935) a Spojité nádoby, na psacím stroji opsaný Vzduch vody a další texty.

Nemám však v úmyslu tu vyjmenovávat všechny básníky a malíře, kteří se i třeba jen na čas surrealismem mihli, či v jeho historii zanechali nesmazatelnou stopu. Velmi brzy jsem se já i moji přátelé také setkali se jménem „Salvátora Dáliho“. Že to jméno je zkomolené i na to jsme přišli velmi záhy, ale používali jsme ho dál, asi tak jako přezdívkou, asi tak jako přezdíváme někomu nám milému. Dnes si myslím, že by to Dalí nesl velmi nelibě. I když ono je to u nás s překladem jeho jména stále jaksi trochu nejasné... pokud na tom vůbec záleží. Mám před sebou dvě knihy, Deník génia a Mé vášně. První nese jméno autora Salvador Dalí a druhá, Salvador Dali. Mě je bližší druhá verze a přestoto ji nebudu v těchto řádcích používat, přestože není někdy ani jasné, jak Dalí sám sebe označoval. Svoje obrazy někdy podepisoval Dali, jindy Dalí. (pokud se vůbec podepsal), neboť autorství jeho děl je nezpochybnitelné a jeho díla nezaměnitelná.) Račte si vybrat.

Vedle André Bretona, jenž byl naším mágem a profesorem, se pro nás stal Dalí malířem a básníkem, který měl na nás velmi silný vliv. Pokud ovšem byla příležitost a možnost o něm získat nějaké podrobnější informace neboť ani Zdenek Buřil nemohl vynášet z prohibitu Univerzitní knihovny tolik knih, kolik bychom chtěli a potřebovali. Uvidět reprodukce Dáliho obrazů jsme mohli za příznivých podmínek jen v Umprum knihovně a nebo na nějaké náhodně narazit v některém z antikvariátů. Nebyli jsme ovšem sami kdo se pídil a tak opravdu záleželo velmi často jen na tom štěstí.

Přesto, podařilo se mi získat strojepisný opis s názvem: Salvador Dalí Veliký masturbátér /viditelná žena/- fragmenty a také synopsi Vilém Tell /portugalský balet Babaono/. Byli jsme okouzleni. Zejména můj bratr Vladimír a já jsme měli ke stanoviskům a uměleckým postupům Salvátora Dáliho velmi blízko. Je ovšem pravda, že jsme

vše museli nacházet a dešifrovat v jeho textech a reprodukcích obrazů. Zdenek Buřil, byl spíše pro ortodoxně levicový surrealismus a Jiří Šmoranc, byl tak někde mezi námi, avšak všichni jsme bez výhrad přijali Paranoicko kritickou aktivitu a také Dalího názor na surrealistický objekt, tak jak se o něm Breton zmiňuje ve své pražské přednášce 29. března 1935.

V roce 1950, možná že to bylo 1951, vyšla brožura s názvem Proti buržoasnímu umění a uměnovědě. Autorku tohoto spisu si již nepamatuji, i když mi její jméno stále brnká o paměť, neboť tehdy to byla velmi známá dáma. Důležité pro mne bylo, že v této obskurní brožurce se našlo něco informací z tehdejší současnosti, které bylo jen velmi obtížné někde nalézt a také tam bylo několik reprodukcí, z toho dvě Dalího obrazů: Měkká konstrukce s vařenými boby a pak jeho slavná Stálost paměti (Rozměklé hodinky). Ty informace se samozřejmě musely velmi pozorně a opatrně ze záplavy zbytečného a bezcenného textu lovit stejně jako lovíme rychle unikajícího úhoře. Dodnes si však myslím, brožurka byla vydaná s přesným úmyslem na čísi popud. Faktem je, že byla velmi rychle rozebrána.

Chápal jsem, podobně jako Dalí i když jen víceméně podvědomě, automatické psaní a surrealistické umělecké metody jako přepis tryskajících myšlenek bez dalšího estetického a morálního zásahu a také jakékoli další kontroly, ale ovšem, že tento přepis je jenom prvotní tvar s nímž básník dál pracuje.

Že v surrealistickém pojetí hraje určitou roli i levicový světový názor a komunismus jako takový, tak to jsem příliš nepřijímal a v době o níž se tu zmiňuji, jsem to považoval jen za jakousi přežitou vývojovou fázi. Po zatčení bratra Vladimíra v roce 1952, jsem surrealismus s komunismem, či socialismem přestal spojovat vůbec. Rozhodující se pro mne stala umělecká a estetická hodnota surrealismu a jeho ničím neomezená svoboda vyjadřování. To ovšem neznamená, že jsem změnil svůj názor na měšťáctví a měšťáckou kulturu a na vše co s tím souvisí. Konec konců, komunismus dokázal zplodit buržoasii toho nejhoršího druhu. To také podle mého soudu znamená, že umění obecně, nemá mít žádný politický názor, že umělci se pouze subjektivně vyjadřují svými díly a sdělují svůj subjektivní pohled na svět, život, lidského ducha a možná i na celý kosmos. Jen vrcholně subjektivní umělecké dílo se stává ve svém důsledku i objektivním pohledem na život i smrt. Pokud někdo začne vytvářet „umělecká díla“ pod dojmem jakéhokoli politického nebo společenského zájmu či ideje, stává se defakto námezdným dělníkem a jeho dílo obvykle nepřetrvá život myšlenky, jíž propůjčil svoji dovednost. O umění zde tedy nelze mluvit. Proto také Breton a po něm i další, se s komunismem rozešli a proto také René Crevel a ještě jiní, uzavřeli svůj život sebevraždou a nebo skončili jako oběti „ideálu“. Dost příkladů bychom našli i u našich před i poválečných surrealistů.

Paranoicko kritická metoda přístupu k umělecké tvorbě. Čistý psychický automatismus – automatické psaní. Dalí a Breton. Lze jen litovat, že tito dva velcí básníci (Ihospesne zda se vyjadřovali perem, či štětce nebo jiným způsobem), nemohli pracovat nejen spolu, ale ani vedle sebe. Je možné mít ke konci třicátých let, kdy se Dalí se surrealistickou skupinou rozešel a začátku čtyřicátých, výhrady k oběma stranám, zůstává však smutnou i když lidsky pochopitelnou pravdou, že dva géniové

surrealismu spolu pracovat nedokázali a snad ani nemohli. Byla mezi nimi určitě jistá rivalita, snad nějaká žárlivost na dílo toho druhého... kdo to rozsoudí a posoudí? Jestli tím ochudili sebe... těžko vědět, že však tím ochudili surrealismus, je zcela jisté a vzniklé škody můžeme jen zatrpkle hledat a odhadovat v jejich textech a obrazech. Já jen vím, že se v New Yorku roku 1940 sejít měli.

Salvador Dalí koncem třicátých let minulého století surrealistickou skupinu pro nepřekonatelné rozpory opustil a v zápětí byl i formálně vyloučen. Jak sám později říká, je jediným skutečným surrealistou. Přistoupíme-li na jeho pohled, pak ano. Spíše bych se přiklonil k tomu, že byl ve svém atelieru, velmi osamělým surrealistou a to i přesto všechno co se kolem něho odehrávalo. Nebýt jeho ženy Galy, kdoví jestli by dokázal odolat a neudělat ten poslední krůček a překročit práh. Paranoicko kritická aktivita k němu svádí a konec konců... je to tak snadné.

Život mi bezmála před čtvrt stoletím dal do jeho druhé poloviny nepřívětivý a podivný úděl a tak dnes, na prahu skutečného stáří, které se v mé generaci sice již většinou dostavuje o něco později než za mého mládí, zato zase netrvá příliš dlouho, musím se stále vydávat na cestu zpět abych hledal stopy své přítomnosti, pátral po ztracených střepinkách a znovu z nich skládal svoji minulost, obraz ve svém kaleidoskopu, abych každým přidáním nového barevného střípku a každým pootočením času objevil obraz svého již dávno zapomenutého života.

Jeden takový střípek, mi přítel DP nedávno poslal poštou. Malý, jako zrcadlo vyleštěný CD, který mě klepnutím myši na ikonu zavěšenou na obrazovce monitoru počítače, zázračně spojuje iracionálním časem, s triadvacetiletým Dalím a jeho stejně mladým přítelem Fredericem G. Lorcou. Sedí právě za stolem kavárny Regina Victoria a píše libreto opery – báseň „Etre Dieu“, úvaha o osobnosti. (Opera byla zvukově zaznamenaná v roce 1974, vyšla na třech LP deskách a na CD o dvacet let později, v lednu 1994 – scénář Manuel Montalban, hudba Igor Wakhevitch.) Závorku jsem vložil jen proto, že v této nahrávce účinkoval i Dalí a svoji roli improvizoval neboť odmítl zachovávat Montalbanův text s tím, že Dalí se nikdy neopakuje. Poslouchám oněmělý úžasem, protože si právě uvědomuji, že libreto bylo napsané šest let před mým narozením a přitom svojí ohromující silou působí jakoby bylo napsané včera. Při prvním poslechu jsem dokonce podlehl iluzi, že současně, nebo jen s krátkým odstupem byla napsaná i Walkhevitchova hudba a vůbec mě v té chvíli nepřišlo na mysl, že mezi libretem a hudbou je padesátiletá propast času. Walkhevitchovi se podařilo zcela splynout s duchem Dalího a vzniklo tak omračující umělecké dílo, jehož sílu a velikost dokáže ocenit až některá příští generace.

Etre Dieu, kolik významů a výkladů mají tato dvě “slova“. Etre Dieu, :Být Bůh... (pochybnost o existenci?) :Být Bůh... (já, Dalí?) :Být Bůh... (jaký?, věčný, spravedlivý,) :Býti Bohem, atd. Je mnoho výkladů a ještě více otázek, k významu tohoto titulu úvahy o osobnosti. Po létech se Dalí spokojí tím, že je nazýván jen Božským. Byl génius. Věděl to a také se tím netajil. Slyšíte-li jeho hlas jak šeptá, vmlouvá se, rozpráví, útočí a dotazuje se, obviňuje a vyzývá Boha... (k čemu?) A prosí ho, (proč? a za co?) A hned křičí a pak přechází do pokorné modlitby a sklání se před velikostí... snadno mu uvěříte. Budme však opatrní, neboť génium nevěříme, jenom je milujeme. Pro Dalího byl život

jedna velká opera a on byl jejím autorem a velkým režisérem. A když život, tak nejen ten svůj, ale i všech kteří byli v jeho dosahu. Jen Gala byla nedotknutelná, jen ona byla mimo tuto grandiosní a nekonečnou operu. Jen ona věděla kdo Dali je a znala i jeho tvář. Možná jeden, pozorný divák ho na vteřinu zahlédl když se tento velký herec při aplausu ukláněl.

Viděl jsem jen, dva, snad tři jím malované obrazy a ještě nějaké kresby, které se na konci šedesátých let a potom o dvacet let později, u nás na některých výstavách objevili. Zním ho tedy jenom zprostředkovaně, přes reprodukce, jeho texty, filmy, monografie a nyní také přes zvukový záznam i pomlouvačné články a přesto mám v duši hlubokou jizvu přátelství. Poprvé jsem se s ním setkal někdy v roce 1949, když jsem v knihařské dílně v Revoluční ulici pro kohosi vázal staré časopisy a noviny. Andaluský pes. Byl to článek, snad recenze, o filmu a patrně bych to přešel stejně jako stovky dalších, jenomže mezi sítkem písmen byly na stránce dva obrázky, které probudily moji zvědavost. Oko proříznuté břitvou a pak měsíc poraněný stínem mraku, nožem, možná tou samou břitvou. Bylo v tom cosi uhrančivého a zneklidňujícího a krásného. Až o rok, dva, jsem již věděl, že vedle Luise Buñuela je jako autor podepsaný i Salvador Dali a až koncem šedesátých let jsem ten film viděl ve filmovém klubu. Dnes si ho mohu v tichu večera, promítnout na obrazovku a na chvíli se vrátit do let kdy hořel oheň. Krása současnosti.

Potíž je v tom, že současnost v našem čase neexistuje. Současnost je dávno za námi a my jen žijeme dosti uboze v minulosti. Jdu Celenou ulicí a pak dál do nitra města a hledám přítomnost současnosti. Kolem však není nic, jen zástupy mlaskajících. Poslouchám smích navzájem se požírajících macarátů a závidím těm co mě předešli tam kde současnost je věčná. V Bibli se píše: Kdo čteš, rozuměj.

Raketoplán Columbia shořel, aby světlo jeho ohně se neslo kosmickým prostorem do nekonečna a vydávalo svědectví o nesmrtelnosti ducha. Stejně hořel i Salvador Dalí a jeho duch se řítí časem do přítomnosti.

Pročítám texty staré tři čtvrtě století a vím, že právě tam je přítomná současnost, zatím co při čtení textů nedávných cítím jen nedomrlou současnou přítomnost. Občas hledávám v Antologii současné surrealistické poezie Letenka do noci, surrealismu tam však nacházím jen pár tichých korálků. Z toho co mi tu a tam však přijde na stůl z jiných končin světa se zdá, že surrealismus přežívá a dokonce mám za to, že překračuje genitálie času a mění se v cosi nového. Co již kdysi naznačil Dalí. Etre Dieu, v tom sousloví je obsaženo absolutno. Odvaha kráčet hluboko po mořském dně a drásat se o zlaté krystaly zapomenutého slunce. Je v nich oheň Columbie, duch Dalího, je v nich přítomná i současnost surrealismu jenž překročil do nového století. Proto básníku, neboj se štetkotu psa.

Stanislav Vávra

Nůž v srdci jabloňového květu

Edice SV

30

© Stanislav Vávra 2009

Vešla malá žebračka, kolik jí bylo? Dvacet, třicet, padesát? Byla vrásčitá, a vypadala staře, přesto byla čímsi krásná. Uctivě zachrčela na pozdrav a tiše, bez netrpělivosti, zůstala stát u pultu v místě kde věděla, že je šuplík a v něm peníze. S rukama sepnutýma propletenými prsty, trpělivě čekala až mistr obslouží zapšklého staršího muže, jenž si ji nevraživě a štítivě prohlížel. Zatím co žebračka byla mírně shrbená, jestli to bylo povoláním, nebo stářím, nebo malým hrbem, dalo se jen tušit. Nikdy neřekla víc než těch několik chrčivě nesrozumitelných slov na pozdrav. Muž byl vysoký štíhle vysušený a navlečený do nepadnoucího hnědavě šedého obleku. Byl zřejmě podúředníkem, nejspíš skladníkem, neboť měl sice notně již obnošenou, ale přece jen... kravatu. Žebračka nosila pracovní plášť, nebo to bylo jen něco pláště podobného a přes to zástěru s již nerozeznatelným vzorem. Muž měl na hlavě mírně propocený klobouk, žebračka šátek uvázaný na babku.

Mistr obsloužil podúředníka, prohodil několik zdvořilých slov a pak sáhl do krabičky v šuplíku. Zelená lesklá krabička byla určená jen pro peníze na zvláštní útraty a byly v ní každý týden i tři koruny pro nahrblou žebračku. Mistr jí bez slova ty tři koruny podal, ona se několikrát neočekávaně rychle uklonila a než si podúředník stačil urovnat klobouk, byla z krámu pryč a spěchala rychlým krokem ulicí k dalšímu mistrovi. Mistr se tázavě podíval na zákazníka v propoceném klobouku jestli ještě něco chce, ale podúředník jen nadzvedl klobouk a spěšně vyšel za žebračkou.

Ulice byla krátká a mizela v polích na nichž rostl hrách. Muž se rozeběhl za žebračkou až mu kabát zavlál jako šedý plamen, žebračku však již nikde nebylo vidět. Nahlédl do těch několika domů co v ulici stály a pak se rozeběhl na druhou stranu do staré Libně a nahlížel do průjezdů a ptal se v obchodech, díval se do domů a ptal se lidí. Všichni však říkali, že žebračka tam již byla před dlouhou dobou, že tam dnes nebyla vůbec. Vrátil se do krámu k mistrovi.

„Mistře, vy tu babku znáte?“

Mistr na něho pohlédl přes sklo jež oddělovalo dílnu od krámu.

„Ne, ale chodí sem už od té doby co jsem v pětatřicátým tady tenhle krám otevřel,“ řekl mistr netrpělivě. Koupil jedny šněrovadla do polobotek a otravuje. Co je mu do žebračky, hučel si pro sebe.

„Vona tu žebrá?“ Podúředník asi nebude podúředník, ale kdoví co. „Ne žebrá... proč by měla žebrat? Přijde, já ji dám tři koruny a zase jde.“

„To je ale divný,“ dumal podúředník.

„Co je na tom divného? Je to můj zákazník. Vrátím ji tři koruny, někdy si je přepočítá, jindy, jako třeba dnes je vezme a jde. Ty kaničky vám vydrže, jsou ze Sudet... majoucta, nemám čas,“ vyprovázel mistr podúředníka z krámu.

„A kdy sem chodí?“

„Každěj tejděn v pátek touhle dobou.“

Taneční sál hospody Na Břežance se kýve v rytmu valčíku, oslnivá Anička se otáčí v kole a zpívá vysokým čistým hláskem, „... vy jste toho příičinou, že můj míííííýý káždíčkou nedědělí...“ a jen tak zlehka se přidržuje svého tanečníka. Anička je k tanci žádaná. Co na tom, že je trochu přihrblá a že její šatečky jsou jí velké. Dostala je darem od jedné hod-

né pani, která už dotančila a zítra jí povevou na Bulovku a protože je hodná, tak dostane postel s výhledem na Libeňský hřbitov, kde zrovna kvetou akáty a jejich vůně zalétá až k tuberkulóznímu pavilonu.

Po Bílé skále se prochází noční tmou hlídač s vlčákem na dlouhé šňůře a tiše si píská úryvek toreadora z Carmen. Vyplašení havrani se zvedají a i když se již ukládali ke spánku, raději přelétávají s nespokojeným krákaním na Černou skálu. Anička v mírném předklonu, zahalená do široké staré šály, rychlou chůzí se prosmekává kolem Vltavy do svého domova. Policejní podúředník Rejsek si pro sebe tiše nadává, co je mu do toho a proč se na tu ženskou přilepil. Něčím ho přitahuje. Něco v ní je. Má tajemství a to Rejska zneklidňuje.

Anička mizí nehlučně v suterénním bytě jednopatrového zchátralého domečku, ani nerozsvítí a pohybuje se tmavou světnicí jako za dne. Policista Rejsek se pokouší něco zahlédnout. Ze světnice není proti temnému nebi vidět jeho stín přilepený na sklo okna a on vidí jen černou tmu i když jednu chvíli se mu zdálo, že tmou problesklo bílé tělo. Dech se mu vzrušením zrychlil a když se kdosi dotkl jeho ramene, je policista blížek smrti.

„Pane, hřbitov už je dávno zavřený, už jste se vyplakal dost, jděte domů, zejtra je taky den.“ Rejsek se ohlédne, nikoho však nevidí, slyší jen vzdalující se kroky a slyší je ze stále větší a větší dálky.

Tak tu máme zase dalšího, přemítá ráno hrobník a postrkuje podúředníka aby si ho prohlédl.

„Kam ho dáme?“ zeptal se potom druhého hrobníka, který mu přišel na pomoc. Chvilí dumali...

„Dneska má pohřeb stará Simandlová, šoupneme ho k ní, voni se už nějak dohodnou.“

Měla mandlové oči a pořád se smála. To bylo koncem února, ptáci nezpívali a z nebe padaly skořápky vajec. Podúředník se odlepil od okna, pracně vstal opíraje se o zeď a hltavě ty skořápky pil. Byl totiž rád, byl. Pak přehoupl se přes zeď krematoria a tajně, aby zřízení nevěděli, ohříval se ohněm mrtvých. Byl čas jít do práce. Lidé čekali na tramvaje, na autobusy, on čekal na černou limuzínu. Kalhoty měl nevyžehlené a když sbírali ho z kolejí, pomlouvali ho. To však stařeny dělají často. Když nad ním přitloukali zřízení víko, říkal si... chce to ještě pár dní počkat. Bude jaro a pokvetou jabloně... a jejich květy chutnají tak sladce.

Pan Michálek šel na procházku a podle starého zvyku šel parkem dolů, mával si hůlkou a každých pár metrů upadl na zem. Na zem padala i žlutá hustá mlha a tu měl pan Michálek rád. Zhluboka se nadechoval a padal. Někde v té mlze tušil řeku a také hospodu U Horkých. Když zlomil hůl, frajersky ji odhodil a pak už se jen kutálel po zledovatělých schodech dolů. Měl žízeň, těšil se na pivo a teď ještě k té zlomené holi má zlomenou i nohu. Díval se do nebe a aby mu nebyla dlouhá chvíle zpíval si „Stromečky okolo Břežanky...“ a taky si vzpomínal jak ještě v sobotu večer to s krásnou Aničkou vytáčeli. Figuru má, ale těch vrásek.

„Ona si je prej pěstuje kvůli kšeftu,“ řekl udýchaný podúředník. „Proč se válíte pod schody v tomto počasí?“ ptal se zvědavě pana Michálka.

„To je jen taková patálie... zlomil jsem si nohu.“

„S tím byste ale měl jít k doktorovi, víte jaký jsou s tím potom starosti, když se to nechá zastarat? Pane, já už dnes podruhé utekl hrobníkovi z lopaty.“

„To jste měl smůlu. Na mně jsou lidi hodný... určitě mi někdo pomůže.“

„Tož já běžím sousede, přeče tu holku žebráčkou jednou nachytat musím.“

„Myslíte Aničku? To musíte počkat až do jara, až pokvetou jabloně.“

Zvonek nad dveřmi do krámu cinknul a za pultem stála žebračka a snad něco řekla na pozdrav. Mistr se zdvihl ze své židle, otevřel šuplík a z kasičky vyndal minci. „Nemám drobné, tady máte pětikorunu“ a mávl nad tím rukou. Žebračka však sáhla do kapsy zástěry a z hrsti korun oddělila dvě, posunula je k mistrovi a vzala si pětikorunu. Pak se několikrát uklonila, něco zadrmolila a byla na ulici. Mistr se za ní díval a říkal si, je to nóbl ženská, ví co se patří a shrábl dvě koruny do kasičky. Na chodníku před krámem se ometal metař a zametal odpadky z páchnoucího krejčovství kde právě holič od vedle stahoval z kůže jednoho ze svých zákazníků. Vyprávěl historku o nedělní partii šachu a o tom jak si dal třikrát ré a jak to pan Hnídek projel a všechno zaplatil i s tou červenou sedmou co mu podstrčil. „Dáma se musí umět hrát, To není jako vohnout krásnou a hrbatou Aničku u Vltavy přes zábradlí a vyprávět ji o vonícím předjaří.“

„Prej budou letos brzy žně,“ řekl hrobník a házel na rakev pani Simandlové černou, prohojenou, zem.

„No, bude hodně dětí a sebevražd,“ dodal spokojeně jeho kolega...“bude kšeft. Stará chce jet do Podmokel, že tam nikdy ještě nebyla a že prej tam má sestřenici, ale já si myslím, že v tom je šamstr.“ Hrobníci házeli a práce jim šla pěkně od ruky a každý myslel na svoje. První na to, že když byl posledně s Aničkou na slámě, tak že to hrozně šustilo a ten druhý se díval po fleku kam položí ženu, kdyby náhodou nedal dohromady peníze na ty Podmokly. Za zdí hřbitova chvátala Anička cestou k řece, měla tam v mlázi místečko kde se mohla koupat nahatá a nemáčet si sukýnku. Když se ponořila a plavala, tak jí z vody koukal jen malý roztomilý hrb. Vypadalo to jako když tam plave bílý žralok a nikdo netušil, jakou krásu si tam v bahně Anička omývá. Přitom si zpívala, protože bylo jaro a kvetly jabloně Jaro měla ráda, léto ne. V létě se vždycky opálila a měla pruhovaný obličej, protože se jí opálily vrásky, ale údolíčka mezi nimi zůstávala bílá a tak měla celé léto pruhovanou tvář. Vyhřívala na jarním slunci svoje tělo krásného neduživého dítěte a netušila, že ukrytý stínem keřů, ji pozoruje policejní podúředník Rejsek Čas mezi bděním a spánkem je ta pravá chvíle, kdy do utichajícího vědomí se začínají vplétat mezi odcházející myšlenky shluky překvapivých slůvek a vět, zdánlivě bez souvislostí, které však na prahu nevědomí náhle vyvolá vzpomínku. Ve vteřině mizejícího vědomí prožijete příběh o němž nic nevíš a jenž většinou také hned zapomeneteš.

Takhle přívál sen i vzpomínku malé žebračce, která pravidelně jednou týdně přicházela do mistrova krámu, aby od něho dostala svoji mzdu a popřála zdraví a štěstí.

Roznášela štěstí a přitom neustále utíkala za svým snem. O čem se tak mohlo zdát malé žebračce?

Stráž nad Košínkou byla rozpálená jarním sluncem, jediná planá jablůňka která na té stráni vrhala trochu stínu, odolávala strachu z času. Pod jabloní seděla krásná Anička, počítala korunky a jednu po druhé polykala a ukládala do hrbu jako do dětské pokladničky. Jabloň jí posílala poslední květy a Anička se smála i když nebylo proč a vrásčitý obličej se jí rozevíral do vějíře. Polkla poslední peníz a šťastná uložila se do trávy. Po chvíli se převrátila na břicho, pahrbek na jejích zádech jí tlačil pak usnula aby hledala svůj sen a jabloň ji nepřestávala zasypávat květy. Pod zdi hřbitova se mihnul policejní podúředník Rejsek, nožíkem si ořezávat špačka tužky a cosi zapisoval do notýsku. Netušil, že ho z druhé strany zdi zálibně sledují dva hrobníci.

„Nedá pokoj, říkám ti,“ řekl jeden.

„Nedá,“ řekl druhý „jdeme pro vercajk.“

Policejní podúředník Rejsek se přibližoval skrýváje svůj stín, k Aničce. Byl poslední jarní den a na Břežance se tancovalo. Anička byla dnes obzvláště krásná a šla z ruky do ruky. Na vrcholku hrbu měla až po střenku nože přibodnutý jabloňový květ. Květ byl krásně růžový, jak už květy jabloní bývají a do červena se barvil hrb. Všichni se s ní chtěli líbat a všichni si chtěli na ten zkrášlený hrb sáhnout. V rohu sálu seděli u piva dva hrobníci a čekali.

„Jen ať si sáhnou,“ řekl jeden.

„Ať jí ale moc nezasviněj. „

“Ať dávaj pozor na ten květ. Jinou kytku mít nebude.“

„Probodnutej květ jsem nikdy nepohřbíval. Nakonec měla štěstí.“

Stanislav Vávra

Příliš volný raglán

Edice SV

31

© Stanislav Vávra 2009

V jedné z bud Libeňského tržiště, které bývalo na náměstí před palácem Svět a kam jsem jako nedorostlý ještě mládenec rád chodíval po školním vyučování pozorovat trhovce, kteří do Libně dojížděli až odněkud z Letňan a Čimic a Počernic a ještě kdoví odkud, tak v jedné z těch bud pomáhala babce zelinářce prodávat dívenka, v mých představách velmi krásná. Byla droboučká a její světlé vlásky se jí čarovně vlnily a její kulatý obličejík se neustále smál. Uchopit zákmit jejího smíšku bylo pro mne velikým, avšak stále ještě neuvědomělým štěstím. Pak náhle, jako ztracený sen, zmizel trh i trhovci se světlovláskou dívkou.

Po dlouhé řadě let jsem by pozván abych šel za svědka svému příteli. Jeho nastávající byla milá, její rodiče byli prověřeni intelektuálové a tak proč tedy ne. S druhým svědkem jsem se seznámil až na Libeňské radnici a k mé pošetilé radosti to byla hezká, přiměřeně rostlá, přírodní světlovláska. Svatba jako všechny svatby v té nemilé době. Pár rízků na příděl, k nim mluvilo se vlastenecky a tak abych neujídal, jsem brzy odešel a světlovláska, neustále se smějící mým chudobným přípitkům, odešla se mnou. Prožili jsme pak na jedné z libeňských strání červnovou noc zaplněnou celými chumáči jisker a blesků laciných citů. I tato dívka však do mého životě jen vešla, a zase odešla. Po noci bylo ráno, světlo očí dohasínalo a jeho poslední ohničky se jako bludičky roztavily do všech stran. Víc jsem ji nikdy nespátřil.

Mračna nad hlavou se rozpouštěla a mizela spolu s časem. Kdo by se ohlížel. Pak miloval jsem sestru přítele a psal pro ni básně. Byla hodně světlou brunetkou, ráda se smála a měla smysl pro moje tehdy bláznivé nápady. Prožili jsme spolu několik omamných týdnů až její bratr a můj přítel, přetrhl tu tenounkou nit lásky i přátelství. Odešel jsem s elegancí neurotika a krev ženoucí se srdcem byla hořká.

Obrázky dívek se zasuly do mého nevědomí a tam, ve stínu zapomenutí, si uchovávaly věčné mládí. Stárnul jsem já.

Je snadné zapomínat. Zem se otáčí kolem své osy i kolem slunce a to?... kolem čeho se otáčí slunce? Ptejme se astronomů, ptejme se astronautů, ptejme se všech kteří kdy měli odvahu nahlédnout do neznáma. Ptejme se i těch kteří měli odvahu nahlédnout do nitra člověka a zahlédnout jeho ducha. Ptejme se básníků. Lidé se jich ptají již od chvíle kdy vzniklo první písmo a kdy člověk dokázal i řečí formulovat myšlenky a dokázal popsat také to co vidí kolem i uvnitř sebe.

Desetiletí jsem seděl večer co večer za svým stolem a pokoušel se o totéž. Plameny v mé duši hořely a čas od času hořely i plameny mých veršů, když jsem je spaloval v ohništi. Pak se jednoho dne, krátce před svátkem svobody přihodilo cosi, co něco z mého života zdánlivě vymazalo, zatím co jiné, zapomenuté, mi připomnělo.

Tři zapomenuté světlovlásky se ke mně začaly vracet ve snech. Kdy to bylo poprvé? Nevím. Najednou se jedna, pravděpodobně to byla ta maličká, se nečekaně objevila v mém snu a hlasitě se smála. Netušil jsem proč a protože rychle odešla, málem jsem na sen opět zapomněl.

Sen se však po čase vrátil a vrací se pořád. Vytrvale se vrací v nepravidelných intervalech, jako kdyby mi chtěl něco připomínat, či sdělovat. Jeho příchod je vždy jako závan horkého dechu z africké stepi, jeho délka se prodlužuje a naléhavost stupňuje. Z počátku

za mnou přicházela jen jedna z těch tří dívek, pak se střídaly a potom poznenáhlu začaly splývat v jednu, až byla tu jen jediná. Někdy přichází každý týden jednou i víckrát, někdy až za měsíc, za několik měsíců, dokonce jsou mezi jejími návštěvami i roční a delší pausy.

Vyozoroval jsem, že návštěvy následují vždy po dni, kdy podléhám pocitu marnosti a zbytečnosti toho co dělám, kdy přemítám o důvodu své přítomnosti v tomto životě. Dospěl jsem k tomu, že mne nutí obracet se k minulosti abych tam hledat příčiny přítomnosti.

Chodníky ulice jsou promáčené vrstvou bílého sněhu, pravidelně znečišťovaného šplichanci špinavě hnědé barvy ze štětců abstraktního malíře, mořícího se v atelieru pod střechou nutkavou myšlenkou objevit něco nového. Co? Z trávníku plného hromádek psích výkalů a trusu havranů, přilétá ke mně maličký psík tvarem připomínající barevného motýla. Je mi to nechutné, nemám rád tyto moderní hračky. Uchopil jsem odpudivého psa a odhodil ho daleko do špinavého trávníku. Roztáhl křídélka, obletěl mě a opět se pokouší mi usednout na rameno. Znovu, již podrážděn, ho beru do ruky a teď vidím v dálce dítě, dívku a ženu, volající na psíka něžnými jmény. Házím ho směrem k nim a jsem rád, že se ho zabývají. Bylo to však marné. Doprovázel mne a vtíral se až do mého pokoje, do mé pracovny, do mé ložnice a vytratil se teprve s mým spánkem

Miluji chvíle mráкотného stavu, kdy stojím na břehu zálivu, mořská pěna mi omývá nohy pomalu ožirané malými kraby. Teprve velká mapa Böhmen – Mähren z roku 1942, mě vrací do přítomnosti. Cosi hledám a pak držím v ruce složku již značně ošuntělou, již jsem do tmy skříňky se starými písemnostmi kdysi založil. Autorský separát časopisu UMĚNÍ z roku 1972, článek Jiřího Vykoukala SKUPINA RA. Článek doprovázený reprodukcemi obrazů Mirky Miškovské, Václava Zykunda, Josefa Istlera a Václava Tikala, článek v němž jsem se opět setkal s Janem Řezáčem, Zdeňkem Lorencem, Ottou Mizerou, Ludvíkem Kunderou a ještě jinými. A tak jako v posledních letech, vtáhl mě tento článek, mající včetně dodatků necelých sedmáct stran, do hry na čas. Na jedné straně mě bezmála násilím vracel až někam do třetího desetiletí minulého století, umělci o nichž se tam mluví jako kdyby svými očima hledali budoucnost a s otázkou v očích ukazovali daleko do příštích let.

Mapa Protektorátu Čechy-Morava z roku 1942 visící mi nad hlavou, však určuje střed doby, jejíž odkaz je pro naši přítomnost více než naléhavý. Porovnáme-li generace mladých umělců let třicátých až padesátých minulého století, se stejnou generací let sedmdesátých a osmdesátých až k současnosti, vychází bezpochyby toto srovnání ve prospěch generací minulých. Zatím co tyto generace se nebály sevřít v dlani hořící jablko a vdechnout plamen, u dnešní střední a mladší generace, až na výjimky – spíš jednotlivce, můžeme jenom vyzorovat jakési přehazování vlašné kuličky z ruky do ruky a tékavé pohledy do okolí, není-li tam něco co bylo by možné použít.

Vstoupit do světla planoucích ohňů a nechat se omývat jejich chladem, znamená mít odvahu obnažit se uprostřed náměstí. Víím, není to snadné, vždyť již někdy v roce 1955 řekl André Breton při setkání v Paříži Luis Buñuelovi: „Je to smutné, že to milý

Luisi, musím říct, ale skandál už neexistuje.“ Přesto však a možná právě proto, nesmí básník nikdy přestat dráždit tygra.

Chodím rád Celenou ulicí abych se tam potkával se svými sny i se sny lidí s nimiž se mívám a na nichž čímsi vyprovokován, ulpí na nepatrný mžik můj pohled. Proplétám se mezi turisty, překračuji žebračka a několik kroků za ním se shýbám a se země sbírám barevný střípek. Je oranžový, snad odstěpek jakéhosi kamínku. Připomíná mi častým deštěm vybledlou krvavou slzu. Možná je ten střípek již maličko zahnědlý a potřísněný zašlou močí, přesto bude jiskřit v jednom z mých kaleidoskopů, do nichž střádám úlomky života, abych pak za dlouhých bezesných nocí, plných rdousivých myšlenek, si je prohlížel a s nimi po vteřinách umíral.

Miluji obrazy kaleidoskopů a vysněných dívek a žen, které jsem nikdy nepoznal, které jsem však možná minul aniž bych si vzpomněl na jejich krásu. Na počátku letošní zimy přimrzl na okno mého pokoje malý pták. Na chvíli přepadla ho zvědavost a chtěl se podívat dovnitř? Přimrzl a pak celou zimu jsme se na sebe nehybně dívali. Později nechal jsem ho zasklít do průhledného rámečku a teď každý den pozoruji jak se pomalu rozkládá a mění v podivnou rosolovitou hmotu. Přešlo léto a opět zima a ze zaskleného ptáka kdysi oslňujícího barvami se stal jen další vyschlý střípek do kaleidoskopu. Opatrně jsem ho uchopil pinzetou a vložil do kukátka a ráno když vychází slunce hledám jeho duši. Nenalézám nic, než skvrnu života.

Všiml jsem si, že Celená ulice je někdy delší, jindy kratší. Proč? Asi to má něco společného s délkou mého snu. Když vcházím z ulice Kralodvorské a před sebou v dálce vidím konec Celené a rozevřený prostor Staroměstského náměstí, vždycky se mi vzrušením zrychlí dech, vždycky čekám, že tam někde v stínu podloubí bude čekat básník, jemuž nebude vadit můj sny potřísněný, příliš volný raglán.

Sny se vracejí stejně jako prchlivé dny, dny bolesti a podivných slastí. Snad až příliš volný raglán se vlní v podzimním větru, za mnou Jan Hus a přede mnou rozřtátý večer. Do všech stran rozvírají se představy levicových intelektuálů, jejich oči roní krev aniž by postřehli, že Andaluský pes ji až příliš chtivě olizuje. Mezi rozsvícenými svícemi vrávorá ještě vyvolávající hesla o právu na řízený život, o právo na orgasmus smrti. Jsou to písně labutí na zamrzajících jezerech. Ranní rozbřesk je zakázaný, stříh raglánu se nelíbí, gramotnost se nepovoluje a chudoba ducha je bohatstvím perlivých dní. Skloňte hlavy, přichází jeseter. Je čas... je čas... na co?

Stanislav Vávra

Obnažené kontury

Edice SV

33

© Stanislav Vávra 2009

Pruhy deště rozmývaly obličej muže, škrtícího psa. Až daleko k zakřivenému horizontu se kymácely úsměvy přihlížejících stařen. Pes již s přestávkami a těžce dýchal, ale muž a byl to muž(?) se nevzdával a pral se o psí život co mohl. Pes ho trhal, stařeny však byly neúprosné a chtěly smrt jích obou. A oni se bili. Pes rafal a chystal se muže kousat do nohy, byl však menší než mužova bota číslo 39. Na malou nohu, měl muž výšku dva metry a váhu více než sto kilo. Pes na nepatrnou hlavu měl zase veliké tesáky a jeho váha měřila se na deka.. Nezáleželo ani na jednom ani na druhém, protože přšlo a pruhly deště smývaly napřed psa a potom i muže. Jen stařen se déšť nedotýkal, dokonce jich přibývalo. Radostně se smály na zbytky splachované do kanálků. I stařeny mají právo na omezené množství radosti.

Chtěl být šťastný a psát milostné romány se šťastným koncem, jenomže šťastné konce nejsou a nebo je jich tak málo, že o nich nevěděl a ani o nich neslyšel. Jaroslav Poláček říkal, že na zimu je nejlepší studené pivo a na zahřátí dobrá cigareta. Pro svoji pověru musel celý život prožít nachlazený a s rýmou. Když umíral na rozedmu plic, zašeptal: „Bylo málo studený“.

Pruhy deště nepřestávají rozmývat tváře náhodných chodců, sotva se dá poznat kdo je muž a kdo žena, zejména když až k obzoru se táhne šňůra schnoucího prádla. Déšť do něho bije a stéká, tak ho i žehlí, takže prádlo je nejen bělostně čisté, ale je i elegantní, škoda jen, že se trvá na tom, aby bylo spáleno i se zbytky člověka.

Děti si hrají s rukávy košil a radostně výskají, jak to umí jen děti, když některá ze stařen starající se o hřeby uklouzne a bolestně zanaříká. Někdy se však stane, že již nevstane a hravá děcka se začnou dělit o její svršky a spodky a nesou to domu a vriskají, že se bude dědit a že bude zase co jíst, že až zasvítí slunce, půjdou s tím na trh a na hřbitově si budou hrát na babu.

Dny plynou a prší slzy a slunce je někde za šedými mraky. Chodí jednou za čas k Poláčkovu hrobu a nosí mu z mrazáku dobře vychlazenou plzeň. Asi jsem správně odhadl chlazení; uvažuje, neboť pivo je pravidelně vypito. Je rád, že Poláčkovu chutná a že se má dobře. Je zajímavé, že květiny kvetou i v dešti.

Měl schůzku s dívkou, neznal ji, dokonce neznal ani její jméno, ale měla smutné oči a toužila po štěstí. Natrhal cestou v cizích zahradách kytičku květů a doplnil ji několika květinami z luk za městem. Pak s dívkou zašel do krematoria a tam poslouchali vážnou hudbu. Nemohl si dovolit pozvat ji na živý koncert ale i tak byla šťastná, plakala a držela se ho svojí chladnoucí rukou, o přestávce si povídali o životě a hodně také mlčeli. O přestávce také zašel přečíst si na tabuli další program, neboť na tištěný neměl dost peněz a když se vrátil, slečna byla pryč. Odešla. Jako vždy... jedni odcházejí a noví přicházejí. Stejně ideály a stejná zklamání i malé radosti a velké smutky.

Pruhy deště rozmělnují myšlenky a rovnají je do barev efemérních třpytů. Potkat se s myšlenkou, v tom skrývá se ten omyl. Myšlenky se nepotkávají, myšlenky se řinou bolestně jako krev z rány, srážlivost většinou nízká, nebo žádná, řine se a ztrácí v marastu, kde pošpiněna slovy se teprve srazí v nechutně mazlavou hmotu, kterou voda hlásek rozředí aby je někde splavila do kanálu a nebo aby jinde, se vsákla do země.

Jaroslav Poláček měl rád slunce. Na staveništi vždy vystupoval po lešení až do nej-

vyšších pater stavby, pil rum a nechal se sluncem objímat. Dnes je rád když prší a déšť mu omývá hrob, v něm drží se za ruce se svojí jedinou láskou aby se spolu se propadali stále hlouběji a měnili se v prach zapomnění.

Přistihl stařeny jak pijí Poláčkovo pivo. Do toho posledního přimíchal trochu jedu na krysy.

Miluje waltz, je to tanec při kterém sní o sáčku mandlí, o tom co má dáma v kabelce a že by se měl už konečně naučit měnit barvy. Vede slečnu od rohu k rohu a křížují sál v pohybu jen málo zřetelném. Žluté světlo žárovek se nepozorovaně mění v zelené a hnědé. Harmonikář hraje jakousi odrhovačku, pokouší se zpívat s ním. Neumí slova. Buď text zapomněl, nebo ho nikdy neuměl, stařena v jeho náruči se náruživě oddává pohybu jenž tancem snad ani není. Jsou to fascinující pohybové kreace, při nichž jí zpod nevzhledných sukní odkapává moč. Obrovitá ňadra na jejím útřelém, téměř vyschlém těle klesají níž a níž až se za nimi vláčejí po prkenné podlaze, stařena však zřejmě nic nevnímá, trochu sliní a zpívá jasným a čistým altem.

Vleče ji za ruku do patra. Krásná stařena ho bez protestů následuje, chvěje se vzrušením a v předtuše milostných chvil sliní stále víc a vzdychá. Nádherný malovaný strop divadla s velkým křišťálovým lustrem v krátkých intervalech praská a drolí se. Ve vzniklých mezerách vyrůstají různobarevné houby fantastických tvarů, rychle dozrávají a padají mezi lidskou spodinu, která se zde shromáždila k uctění státního svátku. Stařena i všichni kolem ní a v celém hledišti, houby žravě pojídají a dnes již po několikáté se mění v mazlavou břečku. Odhrne sliz válející se u jeho nohou a vychází opět do deště.

Bolí ho u srdce a chce se mu umřít, musí se však ještě dočkat příštího rána, musí Jaroslavu Poláčkovi ještě povědět svoji nejnovější milostnou story. Na vltavském nábřeží si unaveně sedl do opuštěné loďky aby tam čekal na noc a po ní na ráno. Až po nějaké době si uvědomuje, že na dně loďky je voda a že ho studí do nohou. Z vody pod jeho nohama na něho hledí bílá tvář utopené krásky co s ním ještě včera zalévala Poláčkův hrob. Nohy ho přestaly studit a když se dobře podíval, vidí, že končí s hladinou řeky, která je odmývá a odmývá.

Po noci přišlo ráno a po ránu přišel rybář, kbelíkem z loďky vodu vybral a když si zanádal na toho kdo mu tam naházal ten sajrajt, nasadil vesla a zajel doprostřed řeky a do ranní mlhy šplouchl háček s návnadou a na hladině zůstal jen velký červený splávek.

Stanislav Vávra

Ve stínu sovy

Edice SV

34

© Stanislav Vávra 2009

Sovy útočí na moji přirozenost, sovy se potloukají v mých zahradách, sovy mě nutí k přemýšlení o dialektice objektu který jsem našel na staveništi supermarketu. Je faise lamoure comme un fou, křičím a bráním se slovům sov.

Procházím stínem orientálního tržiště a hledám bílý šál jímž nalezený objekt položím, zarámuji a pak vystavím ve třetím patře Pankrácké věznice.

Sovy posedaly na nárožích a zdá se, že čekají na moji nepozornost. Objekt je přitahuje. Má podobu sličné panny, ještě nedotčené, stále odolávající vábení šilhavého penisu. Stín křídel je matně zářivý, nepravděpodobně zaoblený a mnohonásobně zraňovaný úsměvem panny. Z utrpených ran mu odkapává latex. Vytváří stopy svědomí pomatence který znásilňoval řeč jen proto, že jí nerozuměl. Mnoho sov ještě netvoří mnoho slov, ale mnoho slov nedokáže popsat stín sov vznášející se nad mojí hlavou.

Před sedmdesáti lety vydal André Breton prohlášení ke druhým moskevským procesům. Mnoho slov, mnoho mrtvých, nepoučená panna prodávala svoje panenství ve stánku s cetkami. Před sedmdesáti lety vyšla v Paříži Bretonova kniha L Amour fou, krása byla konvulzivní a mrtví prodávali svoje životy za naději, za cetku bez ceny.

Po sedmdesáti letech stále ještě stojí stánky s lesknoucím šmejdem a panna, byť již trochu potrhaná a s pošpiněným šálem, snad již tisíckrát se pokusila ho vyprat aby se opět leskl, stále prodává chiméru svého panenství dávno již roznesené sovami po lesích a mořích a domech jejichž nejdůležitější částí je splachovadlo.

Před padesáti lety ilustroval Salvador Dalí Dona Quijota, byl opět vítězný a žebravé sovy pálily křídla skřivanům a také zemřel Antonín Zápotocký. Sovy truchlí a klovou do mramorových kvádrů aby mi uvolnily cestu. Šel jsem ke kadeřníkovi, panna zametala na chodníku před oficínou slzy sbírala je se země a vkládala si je jako perly do vlasů.

Byl jsem pozván na intelektuální přednášku. Mělo se mluvit o umění, ale přednášející si nějak pomíchal stránky konceptu a teď rozpráví k dojatým posluchačům o pěstování vařených vajec. Po přestávce, když snědli se všechny chlebičky s lososem a zbytky předhodily se sovám, zahřímal přednášející do sálu: promluvmte si o zakladateli surrealismu slavném Isidoru Lautréamontovi a o tom, co jednou řekl na zakládajícím sjezdu kominterny, že šicí stroj a deštník patří do pitevny. Být vzdělavcem je krásné, jen to trochu vyčerpává. Český intelektuál však vždycky věděl.

Zděšené sovy se rozletěly, tiše šustící křídly a jako déšť za nimi padal z oblohy růžový latex. Je třeba natřít tank, zelení pánové se rozešli a ve dveřích než opustili sál, dali něco drobných na postižené děti. Jednak proto, že jsou u toho fotografové, je to módní a před osmdesáti lety se konal čtvrtý sjezd KSČ.

Sedím pod Seminářskou zahradou na opuštěné lavičce vedle mne panna objekt. Je zaprášená prachem sovích křídel, ale i tak je krásná. Má tajemství a není chytrá, to je skvost, má před sebou budoucnost. Jen nevím co s ní si počnu právě já.

Na parapetu okna se usadilo pět sov. Čtyři mhouří oči ven do ulice, ta prostřední má hlavu otočenou ke mně do ložnice a pozoruje co dělám. Je pozdní odpoledne a je také nejvyšší čas vstát a vydat se do světa. Když jsem vstal z lůžka, sovy mi na malou chvíli zastínily obzor a pak odletěly. Kam? A proč se sám sebe ptám, když moje cesta vede stejným směrem.

Sovy poletují a posedávají kolem Máchovy sochy a rozčilenými pohyby hlav si sdělují špatné zprávy. Usedám před sochou do trávy a pohybuji hlavou po vzoru sov. Nikde nevidím pannu a Mácha zdá se nic neví. Spolehnout se nelze již ani na básníky. Konec civilizace. Ztrácejí se panny a básníci chladně přihlížejí. Co z toho, že srdce září do tmy, když prorazit ji neumí. Začíná pršet, sovy rozvinutými křídly vytvořily mi nad hlavou stín pod nímž svítí slunce. Malé nepatrné, soukromé slunce. Po asfaltové pěšině mezi květy přichází zneuctěná panna. Šílenost bude normou, domy šílenství se otevrou, neboť všichni budeme šílení a žít se bude dát, jen ve stínu sovy. Sova je objekt vyvažující trám šílenství.

Je faise lamoure comme un fou, šeptá mi sova, než kdosi zatlouká poslední hřeb.

Stanislav Vávra

Tvář ve zdi chrámové

Edice SV

35

© Stanislav Vávra 2009

Místnost velikosti asi třikrát dva metry, nízký strop, zdi holé, pomazané jakousi načervenalou hlinou. Uprostřed stolek připomínající toaletní stolek jaký mívali moji rodiče vedle manželské postele. Na stolku několik papírů formátu A4 a měkká tužka s ořezávkem. Pak ještě stolička a obyčejná elektrická lampa na holém stojanu. Svítala, ale nikde jsem neviděl žádnou přípojku ani zásuvku a od lampy ani nevedla žádná šňůra.

„Čtyři hodiny psát, čtyři spát a čtyři přemýšlet.“

Dveře se za mnou nehlučně zavřely. Hlas se ještě chvíli chvěl a pak odumřel. Lampa zářila a bolestivě svým oslňujícím světlem prosvětlovala tuto hrobku. Dal jsem se na cestu kolem stěn a centimetr po centimetru jsem je prohlížel. Barva hodně světlá terakota, patrně uhlazené holýma rukama, někde byla vidět stopa po dlani či prstech a ač byla hlazená vodou, při dotyku byla cítit nepatrná zrnka písku. Všechny stěny byly hrbolaté, jako uplácené z blátivé hlíny.

Přijel jsem dnes ráno sem do pouště autem, stojí venku před chrámem o němž mám pro jistý spirituální časopis napsat reportáž. Důvěryhodně vyhlížející průvodce si nechal zaplatit za prohlídku chrámu, vodil mě chodbami a nádvořími a na všechny moje otázky odpovídal jenom mlčením.

Asi po hodině chůze úzkou chodbou, po strmém schodišti prošlapaném mnoha tisíci nohami, jsme sestoupili sem do podzemí chrámu. Kterým směrem jsme sem došli a pod kterou částí chrámu se nalézám, jsem nevěděl.

Po nezměřitelně dlouhé době zkoumání stěn jsem si sedl za stolek, prohlédl si těch několik čistých a nikdy nedotknutých papírů, vzal jsem do ruky i tužku a zcela mimo svoje vědomí jsem napsal: TVÁŘ. Přečetl jsem si to slovo a potom velmi rychle jsem asi půl stránky aršíku popsal slovem tvář.

„TVÁŘ“, vyslovil jsem nahlas. Ozvěna mi několikrát vrátila hlas. Byl můj?

Nevím co jsem čekal, že se stane, ale nestalo se nic. Pak jsem jen seděl a zkoumal všechny stěny i strop i podlahu. Byl jsem v hranolu jehož všechny stěny, nahoře, dole, po stranách, všechny byly uplácené stejným způsobem a. stejnou hlinou. Kde jsou dveře se nedalo poznat a to mě přimělo k obdivu té tak primitivní práce s tak dokonalým výsledkem

Pak jsem začal pomalu procházet podle stěny tak, že jsem se jí dotýkal pravým ramenem a zkoumal jsem ji podélným pohledem. Totéž jsem udělal i v protisměru s levým ramenem přitíštěným ke stěně. Když jsem to všechno několikrát zopakoval na obě strany a když jsem přišel na to, že cloním-li rukou světlo, vznikají na zdi různobarevné, dosud však velmi nejasné obrazce zvláštních tvarů.

Sedl jsem za stůl, asi hodinu jsem četl co jsem napsal a potom jsem pokračoval několika řádky otazníků až za tím posledním jsem napsal: KDE SE SKRÝVÁ? Lehl jsem si na podlahu, na jednu ze stěn a díval se upřeně vzhůru před sebe. Světlo oslňovalo tak, že jsem začal po další hodině slzet. Zavřel jsem oči a stejně slzím. Roním slzy a nepláču. A nemám ani pocit tísně nebo bázně. Jen mi hlavou běží ta jedna otázka, co vešla se mnou sem dolů do krypty. KDE JE TA TVÁŘ?

Uplynuly již čtyři hodiny? Asi ano. Světlo se ztlumilo a přešlo do příjemného šera.

Usadil jsem se na stoličku a v tom matném příšeří prohlížel stěny. A všechny nerovnosti a barevné odstíny začaly vystupovat ven až vytvářely jakési mapy a fantaskní obrazce. Znovu jsem se dal na cestu kolem stěn. Se sníženou intenzitou světla se moje kroky staly hlučnějšími, byl slyšet jen mnou způsobený šustivý zvuk, asi jako kdybych šel po písčité cestě, byl jsem však zcela soustředěný na svoje pozorování a ten zvuk jsem nevnímal. Pak se náhle před mýma očima mihl obrazec připomínající TVÁŘ. Zastavil jsem se s očima upřenýma do místa kde jsem ji zahlédl. Pak jsem o krok couvl a o krok pokročil, ZÁKMIT TVÁŘE JSEM JIŽ NENAŠEL.

Zkusil jsem to jinak. Uchopil jsem lampu i se stojanem a znovu jsem, po kolikáté již, obcházel kryptu, stěny jsem osvětloval ze všech stran a všemi možnými způsoby, abych našel všechny nerovnosti, rozdílnosti v zbarvení, záměrným cloněním tělem a prosvěcováním ruky s roztaženými prsty, jsem docíloval a nacházel velké množství způsobů lomení světla a tím také další, snad nekonečnou řadu obrazů, TVÁŘ JSEM VŠAK NENACHÁZEL.

Přistoupil jsem ke stolku a napsal na další řádek velkými písmeny: TVÁŘ NEE-XISTUJE. A v tom jsem ji spatřil... spatřil jsem ji v témže okamžiku kdy zhaslo světlo. Opatrně se přidržuje zdi došel jsem až do rohu a tam jsem si sedl na zem a zády se do toho rohu vmáčkli. Který to byl roh jsem nevěděl. Zíral jsem do tmy a hledal sebemenší jiskřičku, které bych se mohl zachytit a určit tak podle ní svoje postavení v prostoru. Byla však tma, absolutní tma. Přesto jsem neměl strach a nic mě neznepokojovalo. Pouze jsem bez rozmrzelosti přemýšlel o tom, proč jsem se vydal sem do chrámového podzemí s neznámým mužem o němž jsem nic nevěděl. Řekl mi, že je průvodce? Ale tím zcela zjevně nebyl. Vodil mě úzkými chodbami aby mě nakonec po strmých schodech vedoucích hluboko dolů, snad až pod samé základy chrámu, přivedl sem do této krypty. S otázkou PROČ? Jsem usnul a spal tvrdě několik hodin

Měl jsem velmi živý sen. Do krypty vstoupilo několik žen. Nejprve košťaty smetaly prach, který jsem způsobil svým chozením, až podlahu krypty opět zcela vyhladily. Potom pečlivě rovnaly těch několik listů papíru na stolku a přinesly novou tužku a některé na velmi pěkných tácech přinesly čerstvý placatý chléb, mléko a vodu. Po celou dobu jejich přítomnosti jsem se nevbudil, ani mě nebyla ve snu přisouzena nějaká úloha, naopak jsem měl velmi příjemné pocity z ženské přítomnosti a jídla.

Probudil mě neurčitý zvuk, bylo to však asi jenom to ticho v jehož středu jsem se nalézal. Byla stále ještě tma, sluchem jsem hledal stopy po dívkách, či ženách, které jsem ve snu viděl. Tma a ticho. Slyším jen šelest krve proudící mi v žilách. Pomalu jsem znovu upadal do dřímoty, když se prudce a bez varování rozzářilo světlo. Ještě chvíli jsem seděl a pak, abych překonal tu tříštivou změnu, vstal jsem a začal se pohybovat.

Stolek byl urovnaný, na táčkách několik čerstvých přeložených chlebů naplněných nějakou zeleninou a masem, také mléko, podle vůně určitě kozí a také sklenice vody. Byl můj noční sen snem? A nebo se přede mnou v té hodině odehrávalo něco jako černé divadlo. Chléb mléko i voda byly skutečné, bylo-li skutečné i to ostatní, tím jsem se netrápil. Něco jsem snědl a bylo to velmi chutné, napil jsem se mléka, to mi chutnalo již méně a proto jsem pil jen vodu.

Po této zvláštní snídani jsem obešel kryptu a upamatovával si všechny včerejší události a zastavil jsem se až u okamžiku kdy jsem na zlomek vteřiny zahlédl TVÁŘ. Sedl jsem ke stolku a na další list jsem napsal: TVÁŘ ASKETICKÁ, TVÁŘ S ROZSVÍCENÝMA OČIMA, TVÁŘ SE RTY HRYZAJÍCÍMI SMUTEK. ČÍ JE TA TVÁŘ?

Byly přede mnou čtyři hodiny psaní. Čtyři hodiny o nichž nic nevím a o nichž nevím co vědět. Čtyři hodiny s mlékem z něhož se v tomto ovzduší stává kozí sýr a v něm se modeluje TVÁŘ PASÁKA KOZ. Kdo však ten pasák je? Co vyjadřuje JEHO TVÁŘ?: Askezi, světlo znamenající život, rdousící smutek? Co vím? Málo, nebo moc? Nic, nebo všechno? Mám něco vědět? A je mi dovoleno něco vědět? TĚŽKO.

Obcházím kryptu a prohlížím stěny centimetr po centimetru. Hledám, neboť někde tam je. Chci vědět kdo to je a proč mě zneklidňuje a proč mě sem zavedl. Co vím o poušti? PÍSEK JE SYPKÝ. Má zlatou barvu a je hebký jako chmýří dívčího pohlaví. MILOVAT SE S DÍVKOU NA PODLAZE STARÉ KRYPTY.

Sedl jsem si do stejného rohu ve kterém jsem prospal několik hodin a tak ho již považuji za svůj. Díval jsem se před sebe a po diagonále jsem se šplhal do rohu pod stropem. Měl jsem představu, že se tam skrývá tajemství spojené s mou přítomností v zde. Hranou hřebínku jsem vyryl do stěn po levé i pravé ruce otazníky. ?? Okamžitě zrudly barvou krve a začaly pulzovat v rytmu vyděšeného srdce.

Na nový list papíru jsem napsal: CO CHCEŠ? CO MŮŽEŠ CHTÍT? CO BYS MOHL CHTÍT?

Tušil jsem, že se již blíží konec čtvrté hodiny a že světlo zešeří. Vzal jsem lampu a šel jsem si do kouta který, mě čímsi přitahoval, posvítit. Stoupl jsem na stoličku a v zářích lampy jsem uviděl sedět, snad vyhlížet kořist, nepatrného, téměř neviditelného červeného pavoučka. Natáhl jsem k němu ruku a on se okamžitě spustil dolů a začal mi ruku zběsilou rychlostí omotávat pavučinou. Chvilí jsem ho zvědavě pozoroval, když mě však začal ruku již až příliš stahovat, udeřil jsem do stěny, pavouček spadl na zem a zalezl pod malý kamínek. Na zdi zůstal jen pavučinový otisk ruky. V zápětí také potemnělo světlo. Odvalil jsem nohou kamínek a pavouček nikde. Z rohu podlahy ke mně vzhlížela malá modrá ještěřička se žlutým bříškem.

JEŠTĚRKA SNĚDLA MÉHO PAVOUKA.

Vzal jsem ji do ruky a odnesl ke stolu. Kapesním nožíkem, který nosím neustále při sobě jsem ji pečlivě odřízl hlavičku. Hlavička se zakousla do ostří, bez nesnázi jsem jí proto mohl položit na bílý papír. Bezhlavou ještěrku jsem opatrně položil na zem, kde zůstala chvíli nehybně stát. Červený pavouček se soukal krčním otvorem ven a pak celý zkrvavený a ulepený od žaludečních šťáv, se vydal na cestu do svého rohu pod stropem. Měl co dělat, čas byl neúprosný a ve tmě ho mohlo snadno potkat něco zlého. Také bezhlavá ještěrka vedená jakýmsi nesnadno vysvětlitelným pudem, zamířila pod svůj kámen. Potom jsem ještě u stěny vyhloubil v podlaze malý důlek a do něho ještěrčí hlavičku pohřbil.

Byli jsme všichni ve svých koutech a celé hodiny jeden druhého pozorovali, naslouchali co ten druhý, co kdyby některý z nich podnikl něco proti nám, ale vidět je jen málo a slyšet nic. Díval jsem se tedy aspoň na skvrnu, která zůstala na zdi po úderu ruky.

A čím víc jsem ji pozoroval, tím víc se mi zdálo, že někam ukazuje. Šel jsem tím směrem a **KONEČNĚ HO UVIDĚL**, moudrého muže s vousem a uhrančivýma, svítivýma očima. Ve světle jeho očí bych mohl číst. On však mluví, mluví řečí které nikdo nerozumí a neslyší. Nikdo ho neposlouchá. Neposlouchám ho ani já, ani pavouk ani ještěrka.

Proč tu jsem? **TVÁŘ JE ZAPOMENUTÁ. TVÁŘ VČEREJŠÍHO DNE. TVÁŘE RYCHLE ODCHÁZEJÍ.**

Střídají se hodiny světla, šera a tmy. Cyklus jímž prochází kosmos, vesmír, náš svět i náš život. Neměnnost neměnného. Je světlo a přede mnou stojí dvě modré ještěřičky se žlutými bříšky. Jedné dorostla hlava, hlavě dorostlo tělo. Vyzývavě se na mě dívají, tak jako kdyby se ptaly co udělám. Mají hlad stejně jako já a pavouk je jen jeden. V noci nebyl sen a proto není ani mléko, ani voda, ani chléb.

„Co s vámi? Já mám taky hlad.“ Určitě to zavinil ten vousatý pán. Kdybych však jen věděl co říkal. Měl bych námět na povídku a snad i peníze. Dveře vedly sem, povedou dveře odsud. „Dámy, jdeme.“

Šel jsem podle zdi a rukama jsem hledal ty skryté dveře. Netrvalo dlouho a zeď se pohnula a stál jsem v chodbě na jejímž konci kdesi v dálce bylo světlo. Dal jsem se za světlem. Ještěrky za mnou a jak jsem si všiml, cupital za námi i pavouk. Po chvíli jsem viděl, že nestačí mému tempu. Ještěrky jsem dal do kapes, každou zvlášť a pavouk se mi usadil na rameni. Čím jsme se však více blížili k východu, tím méně světla bylo před námi. Vešli jsme do opět tmy.

Probral jsem se z podivného snu. Seděl jsem na žulovém podstavci zády jsem se opíral o jakousi sochu a kolem mne se ze školy hrnula záplava studentů. Mimoděk jsem se podíval před sebe na chodník a tam stály dvě ještěrky, jedna hnědá, druhá zelená a mezi nimi červený pavouk. Ty tři barvy mě připomněly, že mám něco napsat o chrámovém tajemství a vždyť já to mám... t, g, m, tabák, griotka, marihuana. Historie a budoucnost. **CHRÁMY SE STAVÍ, CHÁTRAJÍ A BOŘÍ.**

Na Václavském náměstí jsem si nechal vyčistit boty a pod sochou v záru letního slunce schly rozšlápnuté ještěrky a pavouk.

Tvář? Jaká tvář? **TVÁŘE NEEEXISTUJÍ.**

Stanislav Vávra

Pan ABL

Edice SV

36

© Stanislav Vávra 2009

Ráno se zdálo že být slunečné, obloha modrá, louky zelené. Ještě za tmy vyšel pan ABL z hořícího domu a s knihou ruce seděl na hrubě stesané lavičce a díval se do zahrady zarostlé květinami. Listoval v knize právě když dům vzplál v plamenech, listoval v ní když odcházel a listoval v ní ještě dlouho potom kdy oheň dohořel. Chvilí se ještě z povzdálí díval, kdo zapálil?, na to nemyslel. Listoval v knize, snad jiskra přeletěla z listu na list, snad myšlenka již se právě obíral byla příliš odvážná, snad ta slova byla oheň, snad to byla jen vzpomínka co páčila tak, že zažehla plameny.

Zachránil knihu, víc ani nechtěl. Děti? Prý byly mezi zvědavci. A žena kterou kdysi miloval, opravdu?, říkali, že vynáší jídlo z ledničky. Proč? Láhev vína určitě praskla a máslo se rozpustilo. Vstal z lavičky a kráčel cestou podle plotu za nímž kdosi zpíval Státní hymnu. Pan ABL neposlouchal. Děti určitě skončí v sirotčinci a žena v blázinci. Co tady. Lepší je jít po stříbrném vlákně náhody.

Šel, chvílemi nahlížel do knihy a že začíná se zvedat povětrí nevěděl. Jen podvědomě si pravou rukou a mírném předklonu přidržoval klobouk a v levé držel rozevřenou knihu. Četl a že již hodiny jde stále kolem jednoho plotu, který byl zdá se bez konce, vůbec nezpozoroval.

Ptáci poletující za ním zobali litery, které přitom jak obracel listy, trousil z knihy. Nepostřehl ani stín ženy, jeho ženy, zrcadlící se před ním mlhavém ranním šeru. Zastavil se a se zavřenýma očima přemýšlel nad čtyřverším které právě četl.

Otázka letící kamenem
Trhá šedý zákal na popel
Sperma smíšené s makovým semenem
Konec a jen jediný ortel

Vítr hučel panu ABL kolem uší a chtěl servat mu klobouk z hlavy, neboť sluší se smeknout odcházíme-li od žároviště. Požár však již byl kdesi daleko a za plotem kvetl tisíce růží. Pan ABL nevěděl, že mívá plot a nevěděl nic o růžích, pan ABL četl a vši silou svého ducha chtěl proniknout tajemstvím verše.

Z tanečního sálu v zámečku uprostřed parku se valily proudy smíchu a křiku a podivná hudba divokého rytmu. Pan ABL byl vyrušen ze snění a to se ho dotklo na místě nejcitlivějším, v uších, jimiž naslouchal melodii veršů, kterou pak v hluboké noci si zpíval pod peřinou, ve světle ohně zapálené cigarety. Nahlédl oknem do zaplněného sálu v němž muži i ženy, všichni oblečení do rokokových kostýmů, křepčili a poskakovali jako smyslů zbavení, trhali rukama v jakémsi divokém rytmu a kdesi pod stropem sálu jim k tomu hrálo několik čínských hudebníků. Jejich perlivé melodie doprovázela svým hlasem krásná Číňanka. Pan ABL vytržený ze svého rozjímání, rozevřeně plivl oknem do sálu. Jedovatá slina zasáhla jednu z žen. Byla to matka jeho dětí. Padla k zemi, všichni se smáli a pan ABL prchal podle plotu a pro uklidnění myslí si rychle opakoval malou násobilku. Jeho úprk se zpomaloval až přešel v krok. Poprvé se rozhlédl kolem sebe a podíval se i za plot.

Za plotem široké ulice, veliké domy a všude mračna lidí. Pan ABL se díval za plot a v duchu si říkal, tam bych chtěl být, tam to musí být krásné. Už jenom zvolna krácel, pohled upřený do města za plotem. Jak to, že si nikdy nepovšiml, že za tím plotem město pokračuje? Jde podle plotu, prohlíží si spěchající lidi, prohlíží si jejich tváře a nahlíží do oken domů. Chtěl by se tam podívat, ale lézt přes plot, v jeho věku? Trpělivě kráčí po cestě a říká si, že jednou přece musí být toho plotu konec, nebo tam musí být někde aspoň vrátka kudy se dá vejít.

Konečně malý parčík s lavičkou. Pan ABL usedá a knihu o níž ztrácí zájem, hází do odpadkového koše. Je to stejně jen obyčejná a laciná brožurka sešitá drátem Jak založit požár. Už z ní nemůže nic vyčíst a nebude jí ani potřebovat. Zápalky došly, zapalovač nemá.

Přemýšlel, má-li se odvážit přelézt plot. Co když ho však někdo uvidí a chytí ho, obviní, že jde krást švestky? Spokojil se tím, že se dál díval do města před sebou. Je tam také park s cestou kolem níž rostou kaštiny a pod cestou útlá malá říčka, jejíž šumění je slyšet až k lavičce na níž pan ABL odpočíval. Pak zahlédl že po cestě kolem říčky jdou dva jeho přátelé. Pan T s panem S. Nepřál si aby ho právě teď viděli, ale naštěstí byli zabráněni do rozhovoru a o panu ABL nevěděli nic. Kráčeli kolem něho tak blízko, že zaslechli i část toho o čem spolu rozprávěli.

Pan S vyprávěl příběhy hvězd, které byly v to odpoledne obalené šedými mraky spáleniště a přitom je i s panem T sbírali po cestě a omývali v páchnoucí vodě Rokytky a obdivovali se jejich kráse. Pak šli dál a minuli pana ABL bez povšimnutí, neboť právě vedli tajemný rozhovor o tom, jak pan S podloudně vylákal na antikváři Francouzský slovník z roku 1926, četli si z něho a pan T se těšil jak bude vystříhovat zajímavé odstavce a lepit je na pohledy rozesílané přátelům, pan S měl zase ideu že použije slovník k překládání surrealistických veršů právě z těch dvacátých let. Pak okouzlení svými myšlenkami se zastavili, otočili se k Rokytky a dlouho do její vody beze slov močili. Tmavá a nazelenale hnědá voda říčky se čistila, stávala se křišťálově průzračnou bystrinou, do které se vrace-li pstruzi, raci, kam slétali se divocí ptáci a kam zabloudil i párek labutí.

O tom pan ABL již nevěděl. Byl uhranutý myšlenkou života ve městě za plotem, v němž jistě domy také hoří a nebe je tam nedotčené a panensky čisté. Byl omámený myšlenkou na šedý dým vytvářející proti modré obloze abstraktní obrazy. Pan ABL byl vizuální umělec.

Opatrně, jen tak jako kdyby se rozhlížel a někoho čekal, se přisunul k plotu a v okamžitém rozhodnutí skočil a šplhal a než stačil si uvědomit, že za plotem není město ale jen obyčejné nic, přepadl do té nicoty a v nicotu sám se rozplynul. Pan ABL nebyl nic, nebyl vzpomínkou, ani ve spáleništi nezůstala jeho stopa.

Zůstala jen jeho předpověď: děti jsou v sirotčinci a žena v blázinci.

Stanislav Vávra

Totální cigareta

Edice SV

37

© Stanislav Vávra 2009

Jsou rána kdy světlo hoří tmou, kdy hmyz, larvy a jiná havěť bloumá ulicemi a básník dopisuje svoji báseň ve světle plamenů Australských stepí. Vypůjčený hrob Ladislava Klímy je zaprášený vzpomínkami a sazemi z ohňů zapálených na stránkách knihy jejíž kamenné listy se již neobracejí. První ranní cigareta, první ranní slast plic zarostlých dehtem, první a poslední probuzení, přetržený papír v psacím stroji a odkládání snů do sáčku od mentolových bonbónů. Usilujeme o věčnost a měli bychom se spokojit s vteřinou. Věčné jsou v paměti papíru jen vlny řeky Vltavy, které bývají za větru „vysoké někdy až dvacet centimetrů.“ Věčnost je chiméra, věčnost neexistuje, je jen záblesk světla který sotva stačíme zachytit. Je to kouzlo požitku z bolesti, verše, který již nelze vyslovit.

Hlas v telefonu řekl: „Bondy si zapálil první ranní cigaretu a shořel i s ní.“

Před pětapadesáti lety, možná ve stejný březnový den jako když u mne zazněl telefon, uvedl André Breton pátou část svých Rozhovorů pro Radio diffusion Francaise, Úvodem k rozpravě o zlomku skutečnosti.: „Já – Duše beze strachu se propadá do země bez východu, kde se rozevírají oči ze slz... ...Konečně vidím nezahalenou krásu, neposkvrněnou půdu, minci bez rubu... ...K čemu by bylo klást v lesích srdce tyto nástrahy bez nebezpečí? Den bez chleba nebude bezpochyby příliš dlouhý.“

Poslední noční tramvaj zajíždí na konečnou, aby po chvíli vyjela na trasu jako první denní. Nekonečnost střídání, noc a den, zrození a smrt, odejít a vejít, tak rozsoudil to filozof.

Oko ve čtverci hledá poznání ve žluté stopě na stropě synagogy. Bojácná chvíle odkapala do popelníku se zbytky vyzvracené večere. Oko není, je jen čtverec uprostřed kruhového objezdu z něhož není úniku a před pokusem to zkusit, je dobře si uvědomit, že není unikat kam a většinou ani proč. Jsme pouze negativy na špatně vyvolaném filmu a tak nejlepším řešením se zdá jít v řadě a pokud možno nebyť poslední. A těm kteří uniknou... ó, těm není co závidět.

Kotouč v přehrávači se otáčí, let ptáka nad plochou zrcadla končí na jehle, samota zakrytá barvou zlatého náramku. To všechno značí konec dne, to všechno také neznamená nic, neboť začátek i konec jsou nerozlišitelné. Sekera se vztyčeným ostrím rozhodne ten rozpor, aby mohlo přijít klidné ráno a nerozrušitelné ticho.

Půlnoční měsíc v úplňku čte naše skryté myšlenky. Půlnoční měsíc mění barvy v souladu s našimi touhami. Půlnoční měsíc je dvojník našich snů a lichotník našich milenek. Půlnoční měsíc bývá častým společníkem našich nocí před posledním ránem.

Pátého dvanáctý 1968, den před Mikulášem, rozrušený omylem, umírá ve svém žižkovském bytě „Něžný barbar“, malíř a grafik Vladimír Boudník. Jeho manželka ho nachází při příchodu domů, oběšeného. Ona i jeho přátelé věděli, že šlo jen o nešťastnou shodu okolností, že zemřít nechtěl i když stejně jako mnoho jiných básníků a umělců, se smrtí a sebevraždou experimentoval. Policie i lékaři a psychiatři, definovali jeho smrt jako sebevraždu.

O téměř třicet let později, 6.2.1997, padá z okna nemocnice na Bulovce Bohumil Hrabal, když údajně prý krmil holuby. Jeho dobrovolný odchod ze života, poté když pozna, že nemůže a ani nemá co psát a že jeho dílo spisovatele již bylo završeno, tak tento jeho pád byl označen jako nešťastná náhoda.

Devatenáctého února, třináct dní po Hrabalově smrti, umírá na dálnici D1 malíř Zdeněk Bouše. Srazilo ho auto a řidič ujel. Bouše byl oblečen tak jako kdyby se právě chystal jít spát, tedy jen velmi lehce a ještě než zemřel řekl, že ho kdosi odvedl z domova autem odvezl na silnici a tam ho vysadil. Potom šel v mrazivé zimě aniž tušil kam, pak ho srazilo auto a víc už nevěděl a ani neřekl. Byly kolem toho nejasnosti, chvíli se dokonce vyšetřovala vražda. Pak policie Boušeho případ odložila jako dopravní nehodu u níž se nepodařilo viníka najít.

O deset let později, na Velikonoční pondělí 9.4.2007, zapaluje si básník Egon Bondy, ve svém Bratislavském bytě, první ranní cigaretu a jako každý den se tento malý požitkářský obřad probouzení s příchodem nových myšlenek odehrává ještě v posteli, kde je příjemno, na stolku od večera rozečtená kniha a také poznámkový sešit.

Tato cigareta však byla jiná než všechny cigarety, které za svůj život vykouřil. Ukojnější ho žárem svého ohně a básník shořel i s ní, jak mi pravil přítel TM. Nešťastná náhoda? Ví to někdo?

Všichni tito básníci v životě i smrti, byli navzájem propojení přátelstvím a poji je i podivný, nejasný odchod ze života. Byla to náhoda? Omyl? Nebo ? Či to byla jen poslední věta v jejich legendě?

Léto vrcholí a funebráci leští nářadí, neboť se blíží jejich sezóna. Hřebelcují achátové koně a přetírají čínským lakem kočáry. Smrt je vznešená a musí být proto i stejně slavná jako svatba. Básníkův duch se svobodně prodírá kosmickou plání a překračuje hranice poznání všeho o čem kdy přemýšlel a snil.

Vchod do galerie nebyl ničím zvláštní. Tuctový vchod do tuctové galerie. Hned za velkými prosklenými dveřmi stolec a za ním slečna, patrně vyrobená z umělé hmoty. Přesto se pohybovala a mrkala na mně velkýma blankytně modrýma očima. Uměla i mluvit a usmívat se a pohybovat pravou ručkou v níž držela několik katalogů jako vějíř a nabídla mi abych si jeden koupil. Nemohl jsem od ní odtrhnout oči. Popaměti jsem vzal z peněženky dvě stě korun a podal jí je výměnou za katalog. Při té příležitosti jsem se nepatrně dotkl její ruky. Byla studená. Nohy vyčnívající jí z minisukně vypadaly hravě i její silikonová hrud' se zdvíhala v pravidelném rytmu a nebezpečně napínala blůzičku s nebezpečným výstřihem hrozícím v každé vteřině katastrofou. Po uložení bankovek do kasičky přestaly nohy laškovat, oči mrkat a úsměv se vytratil. Jen hrud', poháněná jakýmsi dmychadlem se vzdouvat nepřestala.

Vešel jsem dál a zastavil se u prvního obrazu. Nebylo v něm nic, čím by boural vžitě teorie a morální hodnoty, ale líbil se mi, byl milý svojí naivitou i barevností. Na obraze byl namalován broskvoňový sad a stylem by se snad dal přirovnat k jakémusi amatérskému impresionismu. Jedna broskev byla vyvedená obzvláště zdařile.

Přistoupil jsem ke druhému a pak třetímu, až jsem obešel všechny obrazy. Na všech byl tentýž sad broskvoní a lišily se jenom tím, že na každém bylo o jednu barvu, či její odstín, méně, až nakonec ten poslední se ztrácel v bíle našepsovaném plátnu a sad se dal vytušit jen podle měnících se tónů bílé.

Otřesen tím co jsem viděl jsem opouštěl galerii a chystal se někde v temném zákoutí ulice, zemřít. Za stolkem již neseděla umělá dívka, podávala právě učený výklad jaké-

musí omámenému turistovi, za stolkem seděl vousatý muž a docela určitě umělý nebyl, neboť na můj pozdrav neodpověděl.

Dvacátého devátého června 1952, tedy přesně padesát pět let před dnem kdy byl na hřbitově Na Malvazinkách ukládán Bondyho popel do hrobu, zapsal si Salvador Dalí do svého deníku toto: „Omyly mají skoro vždycky posvátný charakter. Nikdy se nepokoušej je opravovat. Naopak: zracionalizuj je, pochop je integrálně. Potom je budeš moci sublimovat. Geometrické starosti směřují k utopii a jsou nepříznivé erekcí. Geometrům ostatně málo stojí.“

Den končí s půlnocí a měsíc mizí s ránem. Dívám se do jeho tváře, nechávám se prosvětlovat namodralou září a mám přání se zeptat, co přichystal pro mne. Scházím po schodech ztichlého domu, jen dole ze sklepa zaslechnu jakési podivné zvuky. Jdu se opatrně podívat a v matném světle okýnka, kterým sem dopadá trochu světla z ulice spatřuji cikánku z přízemí a světlovlasého mládence jak se tam zmítají v opilecké vášni. Ramenatý kluk jí drží roztažené nohy pod kolena, vyzdvihl si do správné výšky, má ji v náručí, sám opřený zády o zeď, divoce na ni útočí svým pohlavím. Cikánka sténá, on ji zadýchaně a s napětím v hlase napomíná aby držela hubu, že tím hekáním někoho probudí. Ti dva tady také hoří plamenem a mimoděk jsem si vzpomněl na slečnu z galerie a uvažoval, jestli někdy aspoň doutná.

Omyly a náhody, dvě kostky ve hře. Stačí je protřepat, vhodit na zelené sukno a čekat co řekne náhoda a jestli to nebude jen omyl.

Stanislav Vávra

Delirium noci

Edice SV

38

© Stanislav Vávra 2009

Amazonka křepčí v nejlítější řeži.
Remy De Gourmont: Listy amazonce

S večerem ožívá, dostávají se nápady, a představy krásných žen ho vyhánějí do ulic. Je truchlivé když k podzimu odlétají okrasní a přítulní ptáci, a jejich hnízda obsazuje nerudné společenství neučesaných havranů. Ulice jsou plné havranů. Zobáky ohmatávají kavárny, bary i soukromé sály, kde si probírají peří, klovou se a krmí zbytky svých sousedů. I sojky se stěhují se zimou do měst a probarvují smutek ulic svým peřím

Místo smyslného zpěvu skřivanů a pípání samiček, je pod stropy salonů slyšet jen drsné krákání a křik hladových krkavců. Koroptve skrývají peří za pulty barů, bažanti však nechávají pyšně blyštit své kabátky aniž by tušili, že jejich barevná sláva a obdiv nepřezije ráno.

Na jaře havrani zase odlétají, krkavci zůstávají . Jen někdy je slyšet jejich křaplavý zpěv, podobný šilencovu křiku. Krkavec není šilenc, je zpěvným pták a proto krađe jiným ptákům z hnízd vajíčka, aby si jejich žloutkem zjemnil hlas. Marně, mají však štěstí, že jejich křapot se stal módním, stejně jako rytmus klapotu jejich zobáků.

S večerem krkavec ožívá, zpívá pod temnou oblohou, nahřívá peří pod světly reflektorů a je pyšný na svůj hlas. Na stole krouží dívka, kolem ní drobí se ze tmy paprsky světla, nohy dlouhé, kramflíčky botek tříští sklenice, její tvář je bílá, bez slunce, ruce se chvějí, pohled těkavý. Ruce potřísněné mazlavým potem se otírají o sklo koule. Tanečnice před jejich dotykem uhýbá, její pohyby jsou však tím dráždivější, čím více rukou se snaží proniknout sklem pružné vaječné slupky. Pak její noha nečekaně prudce vystřelí proti obličejí za stěnou, na vteřinu se ukáže její pohlaví, blána praskne a lepivé sperma se jako pouštní prach usadí na všem a na všech. Je tma. Děsivý výkřik panny zaniká současně s otočením klíče ve dveřích.

Stříhač trhá obraz a bez zájmu navazuje další u švédského stolu s vyloženými pamlsky a také u baru s laciným vínem v drahých lahvích. Tanečnice, olizované muži se skleněnými očima, nabírají cudně a vybíravě pamlsky na talířky a se smíchem polykají mužské genitálie v růžové omáčce. Barva světla se co chvíli mění, kdesi za rohem hraje hudba a narkotizovaný hlas zpívá cosi o něčem. Nikdo nerozumí, neposlouchá. Není co. V tichu rozbředlých mozků hluk zaniká.

Do zvlhlého rána je ještě daleko, chodníky zejí prázdnotou, jen dlažba se otrásá pod neustávajícím orgasmem ňader, drážděných molitanovým krytem reportážního mikrofonu připomínajícího nateklý falus. Fotograf zvrací tisícikoruny, pak mizí ve výstřihu s touhou dopátrat se pravdy. Pravda v tomto proměnlivém světle však neexistuje. Pohlčený chamtivou vaginou je po kouskách požírán a máčen v lepivé omáčce jako lahodná langusta. Nestravitelné zbytky končí na podlaze, kde je přežvykují ušlechtilí psi z doprovodu dam.

V první hodině po půlnoci, kdy odešel včerejší den, v té první hodině, kdy konají se každý den nové svatby, nové vraždy, kdy v kabelce hledá se nová jehla, osušují se staré slzy aby udělaly místo pro nové, ústa se rozvírají do křečovitého smíchu a počítají se první vydělaná eura.

Neboť: „Je třeba zabít mnoho lásek, aby se dospělo k lásce.“ (Remy De Gourmont, Listy Amazonce)

Ale k čemu láska? Když noc se teprve začíná perlit krví a smísena s alkoholem stává se traskavinou po níž se šílenci skvělých frází vrhají ze střech mrakodrapů ve slepé důvěře, že jejich sláva je nesmrtelná. Teprve po dlouhém a omamném letu, v tisícíně vteřiny, v posledním zlomku vědomí, se na nezměřitelný mžik stanou svědky nekonečna.

S druhou hodinou vychází ze své samoty ve stínu a ozdoben elegantní hůlkou prochází rosolovitou společností která se od něho odráží jako příliš poddajná prostitutka. Na barové stoličce nachází svého přítele, zhrouceného pod tíhou alkoholu. Přítel má hlavu položenou na barpultu, zdá se, že spí. „Kdy padnul?“ zeptal se barmana. Barman chvíli počítal,; budou to tak dvě hodiny. Přišel před desátou a hned se tvrdě rozjel. Stejně to tempo vydržel dost dlouho. Co si dáte?“ „Natoč mi francouze... nemám ho dopravit domů?“ „Proč? Tu stoličku si zaplatil až do konce a tohle tady,“ mávl barman ukazovákem po sále, „to bude trvat hodně dlouho... říkal mi, že ho doma budí zelení mužičkové a já vím co to je, můj táta než ho odvezli do Dobřan měl v posteli bílý myšky a jeho brácha, houslista, tak ten touhle dobou říkával, že mu po houslích lezou šneci.“ „Co s nima dělal?“ „Schazoval je šmytcem a hrál než padnul. Já piju jen minerálku.“ „A jak to jde?“ Řekl aby něco řekl a rozhlédl se kolem sebe a zlehka se napil koňaku.“ „Ale jo, celkem dobře, kluci z placu zatím přinesli troje tanga, jedny krajkový s nohavičkou a jednu podprsenku. Bába na hajzlíku posbírala nějaký prezervativy a jinak... celkem normál... dobrý.“

Barman se odebral k dalšímu žíznicvi, před tím ještě vzal mezi prsty bankovku za koňak, uznale kývnul hlavou a ztratil zájem.

Napuchlé břicho města. Brzy k ránu, ještě za tmy se otevírají trhy s masem, čerstvě poražené prasnice, krávy i ovce se porcují a řezníci si je rozváží na venek, aby nejlepší kusy vystavili ve výlohách a přilákali nové zákazníky. Maso je však choulostivé zboží. Rychle se kazí a vadne a je neprodejné, zatím však o ně není ještě nouze.

Ke třetí hodině ranní uvádá i krása orchidejí. Barmanovi přibýly pod pultem už jenom jedny kalhotky a toaletářka také nedostala žádného tuzéra za další prezervativ. Nakonec se ten večírek ukázal být slabším než obvykle. Dámy s navoskovanými úsměvy odcházejí, mizí i mikrofony a fotoaparáty. S hlavou na barpultu spí osamělec, má však zapláceno, ať spí. Barman rovná lahve, dělá kasu, uklízečka stírá pozvracené schody a přichází ráno, ráno obyčejného všedního dne, kdy všechny nápady a myšlenky se roz-pouštějí ve svěžím chladu a v ústech zůstávají jen nakyslé pachuti, prázdno v hlavě a trpký pocit z toho, že se musí žít.

Každým ránem upadá do bezvědomí a kdesi vzadu za ním se bortí poslední myšlenka: “S ránem odchází měsíc, slunce tuláků“.

26.1.09

Stanislav Vávra

Epištola o přítomnosti

Edice SV

41

© Stanislav Vávra 2009

Vyhaslé lampy

Ležím a rozjímám. Mám vstát teď, za hodinu, nebo až zítra? Oknem vidím vrcholky stromů a slyším hluk všedního dne a všední ulice. Uvědomuji si, že jsem nikdy neslyšel, ani neviděl, ulici sváteční. Kdoví jaká je? Když to jinak nejde, vstanu, co však budu dělat, když na práci nemám nic než na hřbitově zapálit pár svíci, odemknout dveře vyhaslé lampy, lampy vyhaslé stejně jako můj mozek. Pak dolít olej, obejít park a hledat poztrácené myšlenky. Kdo přišel na ten nápad, lít do sebe horký a přeslazený punč? Na rozhraní ulic není věšák na klobouky, dávám se tedy vpravo a vracím se zpět. Oblaka se povalují po chodníku, svlékají si zlatý kabátec a mizí s první holkou, která je ochotná za peníze udělat cokoli, dokonce i ten mrak vypít. Den začíná pohledem do kanálu jehož dno svítí modrozelenými duhami. Uhodnout kam mizí svět, kam mizí člověk a kam se žene, hnán víchrem, dnešek. Čtu verše mladé vzdělané slečny. Jsou naivní a slečna v nich na sebe prozrazuje všechny svoje sexuální touhy a nesplněná přání jak prožít zvrhlou lásku, nebo snad objetí milence s deviantními sklony. Soucítím s neukojenou slečnou a spolu s ní doufám, že se její tajná přání vyplní. Musí jen za noci navštěvovat temná zákoutí parků a také hodně snít, neboť ve snech, ve snech se plní všechna přání. Hladina jezera leží nehnutě a její obraz se táhne až na obzor. Zapadající slunce ji zabarvuje do temně rudé barvy, stejně, jako má moje mohérová šálka a za zády cítím měsíc stoupající k obzoru. Ještě ho vidím, ale také cítím, že mě měsíční záře tlačí zvolna pod hladinu.

Rafie v pohybu

Koleje mizí v tunelu, jejich lesk vytvořený tisíci kol, se třští mezi okolními skalisky a oblohou. Expres mířící do rozostřeného obrazu Alp, se bortí v betonové zdi. Žádná naděje, prchavé bublinky z perlivé vody místo vzhůru klesají k zemi. Slečna sedící proti mně se zdá být netečná, dělá si pohodlí i v téhle chvíli a pánovi vedle mne z toho slzí oči dojetím.

Stahuji okno, dívám se proti prudkému větru a vracím zpět tu poslední vteřinu před setkáním s betonovou hradbou. Znovu upírám oči na blížící se stěnu, rozeznávám jakýsi nápis napsaný patrně sprejem, možná barvou, nemohu ho rozeznat... zatím se mi zdá, že je tam napsáno DA DA. Zatahuji okno a vzpomínám na všechno co mi to připomíná. Ten skalní masiv je zřejmě žert, nesmysl nesmyslného nápadu. Vracím se očima k modrým kalhotkám slečny, jejich jasná barva je jako nebe a pak letím, padám, procházím sukni slečny čtoucí brakový románek, V řeči mně nesrozumitelné, pohybuje rty jak si slabikuje jednotlivá slova. Její dech říká HA HA. To je přece nápis na masivu do něhož se boříme, uklidňuji se. Vezmu dívku za ruku a vedu ji skalním masivem... možná je to jen hora papíru, řídké pěny, molitanu, nějaké lepkavé hmoty, mám vlhká ústa a ruce se mi lepí ke všemu na co sáhnou.

Stojíme uprostřed kolejí a expres před námi mizí ve tmě. Je slyšet jeho vzdalující hučení a bušení kol. Slečna se mi vytrhla z ruky a křičí proč jsem ji vytáhl ven z vlaku a proč je tma? Co tu budeme dělat? A proč tu jsme? Podle výrazů které slečna užívá usuzuji, že se jí dostalo pečlivé výchovy i slušné vzdělání. Jsem rád, že jsem zachránil právě

ji. Ten slzíci pán by pro lidstvo nebyl žádná výhra. Chci ji uklidnit a trpělivě vysvětluji, že se musíme vrátit, abychom se zachránili. Slečna křičí dál a chce abych řekl kde jsme. Krčím rameny, že to nevím. To však nic nemění na situaci, že se musíme vrátit. Slečna se trochu uklidnila a podle hlasu usuzuji, že zaujala postoj tvrdohlavého koně. Trvá na tom, že půjde kupředu, že tam někde musí být konec. Namítám, že to je možné, ale přesto se musíme vrátit. Nechápe proč. Jak jí vysvětlit, že já to nechápu také. Vím jen, že žádná cesta již nikam nevede, že jsme ve slepé ulici. Musíme se vrátit a hledat cestu jinou. Odsekla, že se mám tedy vrátit sám, ona jde kupředu. Proč bych měl dál přesvědčovat? Ať jde. Je mi jí líto protože vím, že půjde a půjde až dojde do nicoty. Po chvíli tápání jsem nahmatal stěnu tunelu a po úzkém chodníčku se vydávám zpět. Podle klapotu střevíčků slyším slečnu jak se ode mne vzdaluje. Cesta temnotou tunelu se zdá být nekonečná. Mám silný pocit chůze po nekonečném pohyblivém pásu a ve skutečnosti jsem stále na jednom místě. Po nějaké době za sebou cítím těkavý dech a dotek hledající ruky. Jsem již z té těžké a podivně páchnoucí tmy poněkud otupělý a tak jsem se ani nelekl. Je to určitě slečna, na plápolající příšerky nevěřím a tady v té hustotě? Sahám rukou za sebe a beru tu slečninu do svojí dlaně. Cítím, že se chvěje, bojí se, snad tmy, snad samoty, snad toho neznámého před námi. Zastavuji se a z nejasného důvodu jí říkám, že se na chvíli posadíme. Opatrně si sedáme opření o stěnu. Beru slečnu do náruče a šepotem ji utěšuji. Za chvíli se uklidňuje a zdá se, že usíná. Pak cítím ostrý závan větru a za ním pískavý zvuk vlaku prorážejícího vzduch. Trvá to snad jen několik vteřin. Vlak se kolem nás přehnal, bili nás nárazy větru a pak ticho. Z vlaku jsme nezahledli ani světýlko a možná to vlak ani nebyl možná, že někde došlo k výbuchu a nás míjela tlaková vlna. Slečna se v nastalém tichu polekala svého křiku, sevřel jsem její vlhkou a měkkou dlaň a dál ji vedu tunelem zpět. Jednou rukou ji vedu a druhou se neustále dotýkám navlhlé a drsné, zřejmě betonové stěny. Jdeme pomalu, roztrásá nás chlad, slečnu možná i strach. Cestu nám začala vyznačovat malá světýlka u stropu tunelu, vzdálená od sebe sto, snad tisíc metrů. Konečně v dále světlo, které se každým krokem zvětšuje. Konec tunelu. Je to i konec naší cesty? Přidal jsem do kroku slečna se mi vysmekla z ruky, klapot jejích střevíčků utichal kdesi za mnou. Vběhl jsem na nádraží, právě včas, neboť výpravčí již dával poslední návěstí k odjezdu vlaku. Otevřel jsem dveře, dívám se kde je slečna, ale ta zůstala někde daleko za mnou. Nevidím ji. Vcházím do kupé a sedám si na svoje místo. Slečna proti mně spí s knihou na klíně a dělá si pohodlí. Pánovi vedle slzí oči ještě víc a i když nespouští oči z dívčina klína, díví se kde jsem byl tak dlouho. Vlak tady stojí jen pět minut a prý mám štěstí, že z nějakého důvodu se o minutu zpozdí.

V plodové vodě

Hlava mi zvoní podivnými slabikami HA HA a DA DA. Nemohu si však, jsem ponořený v plodové vodě, vzpomenout na to co mi připomínají. Je mi velmi příjemně, jsem uvolněný, pravidelně jím a slečna za mne dýchá. Po mém chronickém astmatu ani stopa. Převaluji se ve sladkém teple, nemusím nemyslet na to co bude až procitnu, co bude až znovu odejdu tam, odkud se zase vrátím, možná brzy, možná až za mnoho let, nechci vědět co mne potká, co prožiji, co mne mine a jak se budu jednou vracet. Usínám zavi-

nutý do duhových barev a budoucnost? HA HA, smích? Nejspíš, ale takové a podobné nápisy jako AHA, bývaly na dveřích pánských záchodků v Libeňských hospodách. Jen U Jarolímků měli na dveřích vyvedený nedbalým písmem: PISOIR. Jarolímkovy však byla restaurace a ke všemu ještě kavárenská. Jinak byly všude jenom restaurace, hospody a putyky a všude bylo HA HA a AHA a DA DA a všechno to byly pisoáry neboli záchody. Místnůstky páchnoucí močí a starým asfaltem, tak jako páchl všechn život. DA DA přišlo aby ten páchnoucí život rozvrátilo a udělalo místo pro nový, pro novou civilizaci. Ta, ve které DA DA žilo nestála za nic. Jenomže DA DA neumělo tu novou pojmenovat protože se jenom smálo a plakalo a křičelo strachy a bolestí z myšlenek které v něm vířily. Plodová voda příjemně konejší a slibuje. Mám krásné sny, cítím něžné ruce hladící život, plavu v nekonečném prostoru. Jestlipak budu někdy astronautem? Moje rozjímání je přerušeno náhlou, bolestivou a prudkou změnou. Řítím se tmou, hlavou prorážím hladinu možného a jako skokan z deseti metrové věže padám ke svítícímu bodu daleko přede mnou. Cítím, že přichází neodvratný konec, že budu muset odejít do světla. Kdo se mě zeptal? Nikdo. Tak jako se mě nikdo nezeptá až budu muset vejít zpět. Světlý bod se jasně a přibližuje. Plodová voda se rozvlní posledním výkřikem: Co je nekonečno?

Je to nevalné

Slečna zavírá knížku a přestože jsem zaostřil rozespale oči, nepodařilo se mi titul přečíst. Nejspíš, podle jejího mdlého výrazu v obličejí to bylo něco z toho kanálu do něhož jsem se díval. Současně s knížkou zavírá i podívanou do její duše, dává nohy způsobně k sobě a pánovi vedle teď slzí oči lítostí, nad vzpomínkou a nad tím jaké ohrané představení ho čeká tam někde uvnitř města, v bytě páchnoucím připálenou cibulkou, propocenými dekami a výhledem do dvora. Mám ho litovat? Kdo polituje mne? V trafice v usmoleném východu z Masarykova nádraží kupuji noviny a jdu si rovnou sednout do bistra U Modrého anděla. Čtu nezajímavé stránky nezajímavých novin, piji presso a když se mi ze čtení začne dělat „nevalně“... přítel, režisér Pavel Klement říkal, že tam kde všichni říkají, že to stojí za hovno, tak já prý pouze poznamenám, že je to nevalné. Když jsem se do novinových zvratků vyzvracel i já, - číšník mě po celou dobu nelibě sledoval, ale protože jsem neměl zapláceno nezasáhl, - vyšel jsem před bistro a vyzvracený zámotek jsem hodil do vedlejšího průjezdu. Po kávě ještě malé pivo pak nějaký sendvič a domů. Nemám to daleko, na Staroměstském náměstí, dvoupatrový dům, v každém patře jeden nevelký byt a dole v přízemí malá pivnice. Dávám si tam ještě jedno malé a něco k tomu, vyjdu tmavým schodištěm až k bytu, který sdílím s jistou slečnou jistého povolání. Zatím co já obvykle v noci spím, ona pracuje. Ve dne to bývá i obráceně. Je to dokonalé soužití. Vidáme se jen velmi zřídka a jen když se náhodou míjíme na schodech. Majitelem domu je čechoameričan žijící někde ve Wisconsinu... jestli jsem dobře rozuměl, ale může žít i jinde a asi se to i jinak jmenuje. Problémy s nájemným pravidelně řešíme při jeho občasných cestách do Prahy, v pivnici U Zlatého tygra. Taky kde jinde? Slečna je někde za prací, v hospodě v přízemí několik štamgastů a ti hluk nedělají, stará paní bydlící pod námi, buď něco plete a nebo čte noviny z první republiky. Dobře dělá. Čeká mne tichý večer. Ráno začínalo pohledem do kanálu, večer hodlám věnovat poezii.

Otvírám Bretonův Revolver s bílými vlasy a rozpouštím se do jiného světa.

Mít předky v úctě

Stejně nové ráno stejného dne. Pes stojí u dveří a střídavě se dívá na mne a pod sebe. V nejbližším okamžiku udělá loužičku a já s ním vyrazím dveře. Den začíná příznivě, byl jsem rychlejší než on. Je tu však ještě možnost, že se to pokazí, protože pes nedoběhne ven dostatečně rychle a pravděpodobně budu muset poslouchat spílání uklízečky, nebo schody umýt sám. Nikdy nevím co je pro mne výhodnější. Když v první polovině šedesátých let minulého století začali první lidé, Kosmonauti, čerit vzduchoprázdný prostor kolem naší planety a zvědavě nahlíželi do kosmu, čichali k nekonečnosti a těšili se jak jednou budou dobývat nové „světy“ a poznávat co to tam za našimi humny je, prohlásil André Breton, že cesty mimo svět člověka jsou zbytečné, že naopak bychom měli mít kosmonauty kteří by pronikali do hlubin lidského nitra. Breton zajisté věděl proč to říká a i když je možné si myslet, že se mýlil, já nyní po čtyřiceti letech nabývám přesvědčení, že skutečně - to co je nutné a co by se mělo udělat - vždyť, co se změnilo za těch čtyřicet let? Přibýlo technických vynálezů, našly se nové materiály, nové léky i nové nemoci, taky nové zbraně a tak dále - zůstává jediná otázka. Jak se změnil člověk? Co víme o jeho vnitřním životě? Kde a v čem se ukrývá jeho duše... nebo duch, jak chcete... a co se skrývá v něm. Co víme o nevědomí? Je toho mnoho co o sobě člověk neví... a přesto by chtěl dobývat Kosmos, osidlovat planety a stěhovat lidstvo – jak jsem také četl – nebo vozit z Kosmu nové suroviny a to ještě není všechno. A proč? Když pes je za dveřmi a chce domů. To je zvláštní slovo. Domov. Co znamená? Ten pes má domov u mne i u slečny. A ani jeden z nás nejspíš neví jak se tu ten pes vzal a čím je, pokud vůbec něčím je. Podle uklízečky, ten hnusný pes tu byl odjakživa. Odchází kdy chce, přichází kdy se mu to hodí, vyžaduje veškerý domácí servis, já na něho nesahám, ale slečna ho prý dokonce koupe. Já mu obstarávám potravu, slečna, jak jsem si všiml, pamlsky. Psí pamlsky. Je to divnej pes, který si nějakým zvláštním způsobem dokáže vynutit úctu. Doma, to je u mne i u slečny, ale také jak jsem pozorováním zjistil i na ulici. Přátelí se z kdekým, rád poslouchá jak a co lidi povídají, jezdí metrem tramvají i autobusem po celé Praze, nikdy nezabloudí a vždycky se vrátí včas na večeři. Je to divnej pes, je mi protivný skoro jako panička co uklízí dům a přesto mu určitým způsobem posluhuji. Dokonce jsem mu koupil kožený obojek a zaplatil roční známku. Nosí ji hrdě a od té doby na mne nevrčí. Pozoruji ho a docházím k názoru, že mu celý daleký a tajemný vesmír může být ukradený. K ničemu ho nepotřebuje. Ale je mazanej a všímavěj. Ví všechno co vím já, protože vždycky když pracuji je doma a poslouchá klapot klávesnice a všechno zaznamenává. Když jsem bez nápadu, nebo nevím jak dál a bloumám, sebere se a jde ven. Dám se do psaní, sedí vedle na křesle, upřeně se dívá na monitor a určitě čte. Je divnej, jde mi na nervy, ale nemohu ho vyhodit, neboť si nejsem jistý, jestli tohle není předek budoucích obyvatel naší planety a k předkům se máme chovat slušně a mít je v úctě.

Za zasklenými dveřmi

Pes mi snědl půlku oběda... já vím, že by čokl neměl jíst na půl připálenou kotletu

a topinky, když mi však mohl sníst půlku tatarsa, může i kotletu. Teď je zase někde na tahu a já mohu jít také. Dívám se do bloku, tužkou kreslím nesmyslné čáry a čekám, že v nich něco objevím. Není co. Žijeme ve ztracené době, všechno totiž již před námi vymyslel někdo jiný. Kavárna Louvre je plná a jak se tak rozhlížím, všude vidím jen intelektuály, různé pisatele a vůbec chytré a vzdělané lidstvo. Pro pána, co já tady dělám? Dáma u vedlejšího stolu studuje jakýsi scénář a přitom z mísy nabírá vidličkou syrovou zeleninu. Ukusuje z listu ledového salátu... a jejej... tohle se nepovedlo. Dáma nedává pozor a scénář se rozsypal mezi stoly. Dáma ztrácí glanc? Omyl, jde jen o nový druh nenápadné reprezentace. Důležité je upoutat pozornost. To ovšem ví a ovládá většina hostů kavárny. Kam se na ně hrabu svým neumělým čmáráním, při němž mě napadají jen sprostá slova. Nerudova je kupodivu téměř prázdná, je po sezóně tak žádný div, jen sem tam nějaký rozmrzlý chodec a já. Zastavuji se u dveří domu, v zamyšlení sahám do kapsy pro klíč, odemykám a pak vcházím do chodby, která je cítit starobou a zatuchlinou. Jo, pánové, tady krácela historie. Víte kdo všechno po těchto schodech stoupal? Já taky ne. Odemykám dveře bytu, vcházím a v té chvíli vidím, že jsem v jiném domě a v jiném bytě. Předsíň v níž jsem se ocitl je tmavá, moc toho nevidím, po paměti sáhnu po vypínači a rozsvítím světlo. Asi metr přede mnou leží na zemi ohromný pes, hlavu má položenou na předních tlapkách a měří si mě očima. Dělán krok abych ho obešel, vrčí, otočím se abych odešel, zavrčí. Z místnosti za prosklenými dveřmi se ozývá stářím zvětšely hlas, přemlouvající nevládného a podezřívavého čokla, aby mne pustil dál. Pes projevil souhlas a svolení tím, že zavřel oči a ztratil o mne zájem. Mám odejít? Zmocňuje se mne však zvědavost. Když jsem se již ocitl v tomto podivném prostředí, chci vědět proč a co to je za byt. Obcházím psa a chci zaklepat na prosklené dveře, za nimi se ozývá jakési sípavé spílání. Neklepu a vcházím do tmavé místnosti se stolkem, rozpálenými kamny na nichž se něco se škvířením připaluje, puštěnou televizí bez zvuku a stařenou sedící ve starém křesle a spílající právě té obrazovce. Místnost je odpuzivá a vzduch, pokud tam vůbec nějaký je, je nedýchatelný. Pro mé astma požitek. Stařena se na mne ani nepodívala, jen se dál dohaduje s obrazovkou. Proč a o čem, to jsem nepochopil. Po chvíli mi, kupodivu pěstěnou a hezkou rukou ukázala abych si sedl na obyčejnou dřevěnou a léty opotřebovanou židli. Jiná v té místnosti stejně není. Sedím tam již aspoň hodinu a za tu dobu se pouze vyměňovaly obrazy na skle televize, jinak však nic. Zdá se, že na mne babka zapomněla. Přichází na mne dřímota, bráním se jí pokusem soustředit se na nějaký nápad... a v hlavě se mi pomalu začíná odvíjet nový text. Myšlenky mi zpřetrhal ječivý hlas stařeny. Volala na Bubiho aby mě okamžitě vyhodil, že když jsem se konečně uráčil přijít za matkou, nepřinesl jsem ani kytku ani bonboniéru. Pak se ke mně na okamžik otočila. Díval jsem se do očí slečny z vlaku. Nohy nedbale rozhozené a na klíně stále ještě nedočtenou knihu. Moje překvapení netrvá příliš dlouho, neboť se mne ujmá Bubi a ten mne z bytu vyprovodí velmi rychle.

Kam teče řeka... kam čas... kam... ?

Již dvě hodiny jezdím všemi dopravními prostředky, které město nabízí, sem a tam křížuji městem. Hledám začátek, konec? Čeho? Chodím ulicemi od severu k jihu a od

východu k západu, ale potkávám jen stále stejné slunce, stejný vítr, stejný déšť, slyším stejné hlasy pronášející k uzoufání stejné myšlenky, vidím neméně stejné křivky, oblouky i roviny. Jen řeka se mění. Je v ní stále více nesnášenlivosti sebevrahů, utopenců a zoufalců, domnívajících se, že tam pod hladinou najdou jiný život. Asi bych neměl odvahu je přemlouvat, když sám nedělám nic jiného. Oni si plní plíce vodou, aby na kratičký okamžik, ti šťastnější nahlédli za zrcadlo a pak jen nic, prázdné nic. Naděje? Zůstala kdesi na břehu pro někoho komu bude stát za to vzít ji do ruky a stát se dalším očkem řetězu. Je po dešti a louky parku i písek v opuštěném pískovišti jsou mokré, příjemné bez chuti a v barvě podobné právě vytrysknuvší naftě z nového vrtu. Stavím v písku domek o němž jsem celý život snil. Bude mít modrou ložnici a koupelnu v černé barvě s ostře bílým světlem, ve vaně tekutina připomínající barvou i teplotou a hustotou pomalu se srážející krev. Ve vaně se budu koupat jen já a dívka s krvácejícími bradavkami. Sen mě vhání do biografu. Dívám se na film, nevím jaký má název, nevím kdo v něm hraje, ani o čem je. Vím jen, že je to stupidní a obstarožní historka o bublině ničeho. S pokladní se marně dohaduji na vrácení vstupného. Křičím, že jsem markýz de Sade, pokladní je to však fuk a vyhazuje mě s tím, že nemám chodit do biografu na filmy pro otrlé. Jdu na Wilsonovo nádraží abych ukončil tuhle kapitolu pod koly rychlíku do Humeného. Vlaky však nejdou. Stávkují strojvůdci. Holka z ulice již sedí v černé vaně, z bradavek jí roní kapky krve, jak to dělá?, lezu do vody za ní, pes kňučí za dveřmi, voda ve vaně se barví do ruda. Holka má menstruaci, vyhazují ji tam odkud přišla a psovi sypu do misky granule. Přichází večer, slečna se bude chtít koupat, tichounce vycházím z bytu, nejsem zvědavý na to jak se jí koupelna nebude líbit. Ačkoli, kdo ví? Mladé dívky mívají smysl pro zvrhlou poezii.

Už zase mám rozepři s masařkou!

Nemám rád masařky a všechny druhy socialistů. Nemá je rád ani pes co je u mne na stravu. Jednou ho jeden socialista v Perlovce aby hlídal a neřákal se po ulici. Masařky mu užírají z kotlety a kladou mu do ní vajíčka. Dívám-li se na to nezaujatě, jsou vlastně stejné jako my lidé. Jsou bezohledné, mají úctu jen k sobě a vše ostatní jim slouží jen jako prostředek k ukojení nezažranosti a k udržení rodu. Mají mozek? Nejsem si jistý, jsou však určitě proti nám ve výhodě, neboť nemusí myslet, nemají výčitky a nemají ani vzpomínky. Vzpomínky jsou nejhorší a zejména ty, kterých se nezbavíš. Jdou za tebou jako stín, jako šeptající hlas co zaniká v hučení větru, jsou jako neúnavný fízl. Jsou nezničitelné. V noci se připomínají ve snech, prosmeknou se ti najednou do proudu myšlenek v přeplněné tramvaji, když si vaříš večeři a sypeš svému psovi jeho díl do misky. I pes má nejspíš svoje vzpomínky, nad plnou miskou ho však nejspíš opouštějí. Člověk myslí a vzpomíná i když mlaská nad vídeňským gulášem. Nevzpomíná však na život který žije. Vzpomíná na život, jenž by žít chtěl a možná měl. Proč ho nežije? Proč žije dnešek a ne ten krásný včerejšek o němž sní? Dnešek je nemilosrdný. Nedělám si iluze, zítřek nebude lepší.

Orlické hory 19.8.09 SV

Stanislav Vávra

Epištola o minulosti

Edice SV

42

© Stanislav Vávra 2009

To důležité se stane zítra

Psát o přítomnosti, či o zítřku... neznám jednodušší námět k sepsání jakéhokoli textu a jaksi ještě navíc se představit jako vzdělanec. O dnešku? Stačí opisovat. Jen opisovat to co vidím, slyším, čtu u jiných. Stačí jen přidat svůj styl, máme-li nějaký i ten je však možné bez ostychu opsat. O zítřku? Snadné a nejsnadnější. Nikdo neví co bude za hodinu, natož co bude zítra, a co bude za rok? O tom se může o jenom dohadovat. Literát, či pisatel, si může vymyslet cokoli a ostatní jsou odsouzeni k tomu mu věřit. Že literát také nic neví? Možná, má však aspoň fantazii. Psát o minulosti, to je problém. Minulost totiž pro většinu lidí neexistuje. Jako neexistuje spousta jiných věcí, dějů a dokonce lidí samotných. Buď jsme z minulosti nic neprožili, nevíme o ni, nechápeme ji, nevíme co to minulost je, nechceme o ní nic vědět... a tak dále. Například můj desetiletý vnuk je přesvědčený, že jsem se již jako děda narodil... že jsem takový odjakživa. Samozřejmě, že při dnešním způsobu výchovy ví již velmi dobře jak přicházejí děti na svět a jak k tomu dojde. Avšak on i jeho stejně staří vrstevníci, a dokonce i ti starší, ve svém podvědomí to odmítají a jsou přesvědčeni, že jich se to netýká. Oni byly vždycky takoví jako jsou právě teď, dnes. Žádné dřív nebylo a i když třeba se zájmem a nebo proto aby udělali svým předkům radost, si nechají prohlížet fotografie a vyprávět o tom jaké to bylo, když byli malí, jaké to bylo tenkrát když... tak se zajímají a smějí, ale podvědomě nevěří, že to jsou oni, že jim jsou podstrkované fotografie nějakých nezajímavých dětí a lidí. Problém je v tom, že totéž se týká i dvacetiletých, pak třicetiletých, čtyřicetiletí se ještě brání uvěřit a v padesáti se lámou ledy a proto raději zapomínají. Až do smrti se pak jen zapomíná i když jaksi v obráceném zrcadle, kdy se neustále omílají historky z let před šedesáti lety, které jsou však v přítomnosti tak nepravděpodobné, že jim stále méně věří i sám autor vzpomínek a nakonec je vypráví stylem příběhu o někom jiném a tak, že jehož pravdivost je již poněkud pochybná. Ke konci života si již nevzpomínáme na nic a jsme tak schopni nejvýše vnímat přítomný okamžik. Co bylo před hodinou, nebo bude za hodinu, je již mimo obzor pozornosti. Je to tak pohodlnější. Tak přenecháváme minulost vzdělaným podivínům, kteří nám čas od času připomenou něco co jsme nechtěli již vědět.

Váhy

Hledal jsem pohledem místo kam se posadím a překážel ve dveřích malého sálu Městské knihovny těm několika lidem přicházejících, stejně jako já, na přednášku o někom, nebo o něčem? Nevím, vešel jsem jenom proto abych nějak strávil nekonečný podzimní večer. Místo jsem si našel uprostřed poslední řady a odtud se pokoušel rozpoznat o čem je řeč. V tmavém šeru pódia rozstříhávaném plochým svitem lampičky, vykládal cosi zřejmě velmi vzdělaný pán o vyjádření času a prostoru v postmoderním umění. Za jeho zády byly promítány diapozitivy obrazů, které měly dodat jeho slovům aspoň trochu věrohodnosti. Zrak ani sluch mi již neslouží proto jsem ze všeho zaznamenával jen střípky, které jsem si sám skládal do mozaiky, nejspíš zajímavější než učená přednáška. Kolem uší se mi míhala zdánlivě nekonečná řada názvů a pojmů: romantismus, impresionismus, expresionismus, symbolismus, futurismus, kubismus, surrealismus a řa-

du, kterou jsem zdaleka nevyčerpal, ukončila postmoderna. Hučelo mi z toho v uších a z rychle se střídajících diapozitivů jsem začínal mít i mžítka před očima. Umění létalo vzduchem jako barevný poutový balonek aniž by bylo zřejmé oč pánovi s brýlemi na špičce nosu a několika papíry v ruce, vlastně jde. Pokud jsem stačil zaznamenat, tak nového neřekl nic, teoreticky věděl všechno, o umění však nic. Byl tedy plně kvalifikovaný mluvit do všeho a o všem. V roce 1926 studoval Salvador Dalí na Madridské akademii výtvarných umění. Jednou studenti dostali za úkol namalovat podle modelu sochu Panny. Dalí se dal do práce a v plně zaujat zadaným úkolem namaloval váhy. Když na konci hodiny prohlížel profesor práce žáků, pozastavil se nad Dalího prací a měl, neboť nesplňovala zadaný úkol. A teď přijde ten důvod proč to tady říkám. Dalí profesorovi (i udiveným spolužákům), řekl : „Možná, že vy vidíte Pannu jako všichni ostatní, ale já vidím váhy!“ Bylo mu dvaadvacet let. Ve Druhém manifestu surrealismu André Breton rediguje původní znění teze o automatickém psaní a připouští určitou formu korekce. Později také ještě říká, že básník se pozná i v automatickém textu, tj.: ne každý automatický text musí být poezií. A ještě na začátku šedesátých let k tomu o čem jsem tu psal dodává, že: poezie (nahradme umění), musí vycházet z básníkovy ducha. Ergo, dodávám já, veškeré uměle podstrčené ideje nemají s uměním nic společného. Nejvýše můžeme připustit, že jde o jakési dílko literatury zábavné, politické, nebo řečeno dnešní mlouvou, marketingové - propagační, více nebo méně dovedně zpracované. A jaká je v tom všem souvislost? Pro nevidícího a neslyšícího, zdánlivě žádá. Ve skutečnosti je pochopení souvislosti jednoduché. Umění je zásadně a jedině, záležitostí subjektivní. Dalí mohl tehdy celkem bez problémů namalovat to co všichni jeho kolegové, dal však jako umělec přednost tomu co viděl on... tedy váhy. Problém není v tom, stojíme-li před umělcovým dílem, literárním, výtvarným, nebo hudebním, co vidí nebo slyší umělec, ale v tom, umíme li na jeho vidění, slyšení, atd., přistoupit a z jeho subjektivního díla učinit dílo objektivní, nebo to neumíme. Nic se tím však nezmění, ani se nic nestane, vesmír se nezhroutí. Skutečné umělecké dílo totiž bez úhony přežije jakkoli dlouhý čas a to ostatní se tiše vytratí do zapomnění. To je ten rozdíl mezi minulostí a přítomností. O minulosti nevíme nic... vypaří se jako kapka rosy na slunci. To co víme a čemu rozumíme, je naše přítomnost a na letopočet nezáleží.

Panna, lev

Šel jsem stále rovně a pohledem neuhýbal do stran, šel jsem bez přestání a hledal schody vedoucí až do koruny stromu. Šel jsem dlouho a jako vždycky, zbytečně. Nenašel jsem schody, ani strom, našel jsem jen starou, deštěm a prachem obroušenou korunu z roku 1920. Co s ní? Ve veřejném hajzlíku jsem ji hodil do automatu na prezervativy... a nic. Koruna se nevrátila a kondom ze stroje nevypadl. Devadesát let stará koruna je bezcenná. Panna vyražená na ní i se snopem na kterém patrně ztratila také panenství, má již podobu nezřetelnou a jestli byla krásná... kdo si to pamatuje? I lev na druhé straně mince místo hrdého zařvání, jen uboze zasípe. Přesto jsem se pokusil u hajzl dámy korunu reklamovat. V kavárně jsem se ze zvědavosti a jen zkusmo pokusil při placení podstrčit pinglovi krásnou, novou a lesklou, dnešní korunu jako tuzér. Byl slušný ale

koruny se štitivě ani nedotkl. Možná mu scházela ta panna, lev však zůstal. Jenomže spíš huláká než aby hrdě řval. Možná také, že se bál, že se nakazí ně nakažlivou chorobou, Kdoví, co mu vadilo. Před kavárnou jsem hodil korunu do prachu a říkal si, že za devadesát let jí někdo najde a udělá tentýž pokus jako já. Rozladila mě však myšlenka, že já u toho pravděpodobně nebudu. Koupil jsem si za pět set korun výpravnou knihu v níž bylo všechno o tom, jak to bylo, když homosapiens začal ničit tuto, prý krásnou, planetu. Jezdil jsem celé odpoledne tramvají, to dělám vždycky když nevím kam jít, listoval jsem v knize a tu a tam i něco přečetl. Pak jsem opět několik hodin přemýšlel jestli jsem se něco dozvěděl. Jediný poznatek však byl, že kniha má nemožný formát, je těžká a listy se k sobě lepí. Po dalších pěti, či šesti hodinách jsem vystoupil, nevěděl jsem kde, ale viděl jsem Vltavu a to mne uklidnilo. Knihu jsem daroval jakémusi klukovi podezřelého vzhledu a doporučil mu, aby ji střelil v antikvariátu. Vzápětí mě to však mrzelo. Co když ten tvor nedotčený, ba přímo panenský, který se zatím ubránil všem vlivům moderní civilizace, bude sveden zvědavostí a tu nešťastnou knihu začne číst. Šel jsem za ním, ale než jsem stačil cokoli udělat, ten hodný hoch již mizel ve dveřích první hospody. Určitě tam knihu prodá za tržní cenu a tu jsem odhadoval tak na čtyři dvanáctky. Upokojený, že tento národ má přece jenom v nové generaci zajištěnou rozumnou budoucnost, vykročil jsem zase jednou k domovu abych napsal další kapitolu svých vzpomínek na minulost.

Tajemství barevné kostky

Cestou po říční navigaci jsem před sebou uviděl hromadu říčního kamene. Vlastně jsem ji viděl již dávno před tím než jsem k té hromadě došel, ale teprve když se zapadající slunce do kamenů opřelo, cosi mě na nich upoutalo a očarovalo. Vzal jsem zcela náhodně jeden do ruky, je se však dotkl dlaně, začal se rozpadat na prach. Na nevhledný sykový prach, páchnoucí jeskyněmi ve zvětralých skalách, kde neustále a bez zjevného důvodu vane zatuchlý průvan. Otřel jsem prášek co mi zůstal na dlani o kalhoty a pak k dlani přičichl. Ucítil jsem však jen vůni mýdla jímž jsem se ráno omyl. Sedl jsem si na břeh a pomalu, s rozmyslem, házel ty kameny jeden po druhém do řeky. Nespěchal jsem, ještě bylo vidět na konec řeky, ještě se nestal vzpomínkou. Chtěl bych o tom někomu napsat, nevím však jak, počítač a e mailová pošta mě dávno již odnaučila dopisy psát. Zachránila mě kostka kýmsi vržená nad řeku a která hnána větrem mi přistála v dlani mimoděk obrácené k řece. Tajemství večerního šera. Podíval jsem se na kostku, stejnou jaká se používá při hře Člověče nezlob se, jen snad o něco větší a vzhledem ke své velikosti i značně těžší. Také jistě častým používáním, byla vyhlazená do vysokého lesku. Zvědavě jsem si ji prohlížel, překvapený však, že ji mám v dlani jsem nebyl. Cestou domů jsem kostku v ruce vážil, prohlížel ve světle pouličních lamp a pozoroval neklidný svět, který vydávala a který se měnil při každém pootočení proti světlu lampy, byla průsvitná, průhledná však ne. Sevřel jsem ji pevně do dlaně a po chvíli ucítil, že se kostka pomalu, velmi pomalu krouživě otáčí. Strídavě jsem přitom cítil chlad, horký žár i příjemné teplo. Doma jsem pohodil na zelené sukno hráčského stolku. Teprve v ostrém světle pracovní lampičky jsem si také uvědomil, že kostka má každou stranu jiné barvy a každá barva že je označena počtem puntíků v barvě protilehlé strany. Pomalu jsem kostku převalo-

val a zkoumal. Tak černá plocha měla bílý puntík, bílá šest černých, červená tři modré a modrá čtyři červené, žlutá dva zelené a zelená pět žlutých. Házel jsem kostku na sukno a pokoušel se něco vyčíst z čísel tak jak mi padaly. Nevyčetl jsem nic. Byl jsem však přesvědčen, že kostka mi přinesla nějakou zprávu. Po hodině trpělivého házení však zjišťuji, že nejčastěji padá černá a bílá a to v téměř shodném poměru. Stejně tak červená se žlutou, a modrá více než zelená. Házel jsem další hodinu a tužkou na papír zaznamenával jednotlivé hody. Bílá tu druhou hodinu padala častěji než černá a žlutá častěji než červená. Modrá se zelenou padaly stejně. Pochopil jsem, že ke mně opravdu došel čísi vzkaz. Odkud, od koho a proč? Hlava mi padala únavou, až mi nakonec padla na zelené sukno mezi kostky... usnul jsem a měl podivné sny, ve spánku jsem se lekal a sténal. Zdálo se mi, že jsem spermii, že s tisíci stejnými mezi sebou se bijí o život abych mohl znásilnit vajíčko. Pak se mi zdálo, že plavu řekou proti proudu ke sklovité se lesknoucímu vodopádu, abych až k němu doplavu byl místo třpytivé vody zaplaven rdousivou krví. Silou podvědomé vůle jsem se přinutil k probuzení. Podařilo se mi to právě ve chvíli kdy jsem stál na jevišti, přede mnou sál plný lidí, dáma s velkým dekoltem a pán v černém, mi chtěli právě cosi předat. A jak jsem vycházel ze snu, ještě jsem zahlédl rakev zajíždějící za oponu a zaslechl chorál přecházející do bouřlivého smíchu. Probudil jsem se zbrocený potem, porozuměl jsem a nebyl rád. Obrátil jsem kostku černou stranu nahoru. Bílý puntík se mi propaloval do mozku. Poznal jsem, že kostka je moje minulost, přítomnost i budoucnost. Bílá v černém představuje čistotu zrození a černá odcházení. Podle Dalího dokonce zrození znamená odchod z Ráje. Bílá s černou tedy je příchod a odchod, zrození a smrt. Červená je prolitá krev v mém životě, zelená moje zdraví a radost z nevědomosti, modrá úspěch, žlutá pak zklamání a bolest. A znovu se vrací Bílá a černá, aby se uzavřel kruh. Bílá znamená vejít do neznámé věčnosti a černá, odejít z tohoto nestálého času. Rozřešil jsem tajemství kostky i svého života, minulost i přítomnost se stane až zítra, ale to jsem již někde slyšel, nebo jsem to řekl sám?

Stanislav Vávra

Stanislav Vávra

Zahalená bílým dýmem

Edice SV

© Stanislav Vávra 2010

Opět je ten den, kdy skrívání létají černými linkami, kdy mám před očima bílý sen a zatím co naslouchám šepotu poslední bublinky vzduchu v ústech a jiskra v pomalu hasnoucích očích se ztrácí, musím již po sté psát stejný dopis. Proč? Proč hvězdy svítí a pohybují vesmírem? Co bylo včera, před rokem, před padesáti lety? Za oknem je mlha a pára sedá na sklo. Nejasná vzpomínka mě nutí pokusit se zhmotnit čas o němž již dávno nic nevím. Svírám proto v dlaních kuličku vesmírné hmoty, pomalu tisknu dlaně k sobě a silně jimi třu o sebe. Dlaně se zahřívají a minulost se drolí na nepatrné částičky, padající na zem. Opatrně smetám tlumeně doutnající krystalky, podobají se malým osinám, na lopatku a celý svůj život i jeho paměť. Tak jako kdybych sel zrno, je opatrně rozhazují po desce stolu. Řezník v černé zástěře mi přitom krájí mozek na salámovém strojků. Odcházím, abych se u paty Prachovských skal nadýchal naftalinových par a s nimi dostal novou odvahu žít.

Čas se posunul o několik dní. Sedím za stolem a skládám to podivné puzzle z osinek v naději, že najdu svůj příběh. Střepiny z rozdrčeného zrcadla mého mozku se třeptají v tisíci barvách. V bílých rukavičkách, tak jako kdybych hrál na vypůjčený klavír, odděluji střepinky od sebe, pak je ploškami s hranou, ostrou jako jazyk gilotiny, který umí tak lehce a sametově, políbit šiji, je k sobě přikládám. Po velkém úsilí, když jsem mnohokrát od skládanky odešel s úmyslem již se nevrátit, se mi podařilo sestavit malou plochu, v níž je neustávající vlnivý pohyb, stejný jako na hladině jezera do níž se náhle opřel vítr. Po několika hodinách pozoruji, že v lesku stříbřité vody se odráží dívčí tvář.

Tu dívku jsem znal... někde v kostce času je ukrytý náš příběh, již dávno však zalcený bílým dýmem. Padám z vrcholku Bílé skály a v mihotání řeky hledám tu chvíli, tu hodinu a ten den. Mnohokrát jsem zemřel a mnohokrát zapomněl. Zločiny které mjíme bez povšimnutí, zločiny, které se však trpělivě vracejí aby se připomenuli. Nikdy jsem nepřišel na to proč se věšíme za hrdlo, proč nožem prorážíme svoje srdce, proč vysáváme svoji duši a vyléváme ji do netečného povětří. Tu dívku jsem znal a miloval. Musel jsem však proto mnohokrát zemřít a mnohokrát zapomenout.

Noční ulice roku 1951 v sobě skrývá kouzlo naděje, návratu i budoucnosti. Mám rád podzimní ulici v noci. Dláždění se leskne, hlas má ozvěnu, která kymácivým krokem se potácí uličkami starého města, aby nakonec utichla někde za starými dveřmi opuštěná, marně se dožadující pozornosti. Kdo o ní ví, je jen tma. Ještě zbývá mnoho dní než setkám se se snem.

Bloudím v čase a bloudím v něm rád. Bloudím rád, protože kudy chodím za mnou nikdo nemůže, jsem tam sám, sám se svou představou, dívkou, možná již jen starou chimérou, mluví na mne, už ji neslyším, vím však co mi říkala, když jsme chodili alejí kolem Vltavy pod Černou skálou, když jsme seděli ve vinárně U Soukupů v Hyberské ulici, když nebe nad vilou v ulici Na Dolinách bylo plné hvězd a nebylo pro slzy v očích vidět. Sny končívají s rozedněním. Dívka se vytratila se světlem hvězd a na Uhelném trhu mi zvalená prostitutka nabízí něco, o čem již neví, že to někdy měla. Teď jsou mými milenkami jenom slzy, usychající dřív než se stačí vyronit ze srdce rozpáleného bolestí. Banalita všedních dnů, krása trpaslíků v zahradách a svíce osaměle blikající do tmy hrbi-

tova.

Proplétám se uličkami Starého města a když vcházím do sluncem rozsvíceného Václavského náměstí, jsem náhle oslněn všední omšelostí toho místa. Jdu náměstím pomalu vzhůru, ostýchavě se vyhýbám chodcům jdoucím proti mně a mířím k Melantrichu, kde je stanice trolejbusů. Chvěji se očekáváním a nejistotou, jestli tím příštím přijede, jestli s úsměvem a jako vždy, mi nastaví tvář a pak rty k polibku. Hodiny, pak dny, plynou, nepřichází a již nikdy nepřijde.

Kam jít v zimním večeru? Prší, nebo padá sníh? Nevím. Vím jenom, že s klobouku mi kape voda a stéká po límci svrchníku za krk a že semišky mám promočené skrz naskrz. Mám studené tělo, i duši. Měl jsem zůstat v Malostranské kavárně, usrkávat svařené víno a počítat tramvaje i roky, tu věčnou násobilkou vzpomínek a promarněných hodin. Sčítání toho co snad bylo, kolem čeho jsem prošel a nevšiml si, co jsem neslyšel a nenašel. Platil jsem s pocitem mrtvého havrana a číšníkovi to bylo fuk.

Vírím louže náměstí k němuž jsem v posledních dnech neustále přitahován. Proč? Po mnoha letech jsem znovu zahlédl na zimní obloze rozesmátou, někdy, kdysi, dobře známou tvář. Tichý smyslný smích a za ním ze stínu zlý křik, který mě, tak jako tenkrát, zase sráží k zemi. Strnulý zimou ležím s hlavou pod obrubníkem chodníku. Otvírám oči a dívám se do tváře zimou se chvějící myšky. Je odporná, odporná jako kyselý déšť který mi smáčí vlasy, jako bahno vonící močí z veřejného záchodku na rohu Primátorské. Špinavá a tmavá chodba, plná zloby i bolesti, ale i naděje a snů. Myš se pomalu a opatrně ke mně přibližuje a pak se mi tiskne k paži v naději, že ze mne vysaje trochu tepla. Ta pěst mě srazila, nedokázala však, abych přestal věřit. V život? Spravedlnost? Pravdu? Pouze zlomyslná hesla. Věřím jen na lásku, nikdy není věčná, ale pokaždé je to ta veliká. Někdy trvá hodinu, den, týden, rok, dokonce i celý život. Že mám kabát od bláta? Co na tom záleží? Jdu světem a životem se šedivou myškou v náprsní kapse, poslouchá slabé úderý mého šedivého srdce a nevím proč, vyprávím ji příběh jednoho dne, jedné noci, kdy prožil jsem velkou lásku. Myslím, že ji to nezajímá. Přestalo pršet, házím ji k okraji chodníku a na cestu jí dávám poslední radu. Starej se sama. A pak ještě dodávám. Třeba budeš mít větší štěstí a najdeš svoji minulost.

Silvestr 1951. Sedíme s Vladimírem v Balkán grilu, pijeme podezřelé bílé víno, rozhlížíme se po kyselých tvářích pijáků, kteří se radují z toho, že žijí v nové době, že jsou U TOHO. Zastavili jsme se před Savarinem. Když vrchní číšník uviděl, že stojíme před zavřenými dveřmi, pozval nás dál. Posadil nás ke stolku pro tři, kde seděla zpitá prostitutka. Její zevnějšek vypadal, že již byla toho večera mnohokrát použita. „Co s ní?“ zeptali jsme se vrchního. Pokrčil rameny a řekl, že ty dva co s ní přišli již vyhodil a tahle se možná bude ještě někomu hodit. Pili jsme francouzský koňak a dívali se velkým oknem to tmy nevládné ulice. V Bulvárce čtyřhvězdičkový stock a poslouchali umrlý náhradní orchestr. Na rohu Vodičkové huláká parta zhuňákaných mláďat, které vyhodili z Lucerny.

Bylo to neutěšené. Až nás jako jediné východisko napadl Palác Svět v Libni. To by mohlo být to správné místo kde by se dal při mizerném alkoholu začít mizerný rok 1952 a navíc

budeme skoro doma. Zdravíme se skavárníkem, panem Nohou, který dal vyhazovači znamení aby nás pustil dovnitř.

Procházíme pachem zpocených těl, kouřem levných cigaret a dechem podřadného alkoholu. Přidáváme se k hloučkům opilců, vedeme s nimi opilecké rozhovory, smějeme se opileckým vtipům a pomalu umíráme. Nakonec konečně nacházíme několik příjemných dívek, příjemně ovlivněných alkoholem, na první pohled studentek libeňského gymnázia, které se vzdálily z rodičovského dohledu. Byly ochotné s námi prožít poslední část noci a nechat se bavit naším hovorem o poezii. Od zevlujícího pingla jsem koupil láhev údajně červeného vína, které jsem rozlil do upatlaných sklínek, nikdo neví čím jsou, ale bavíme se a kolem nás řev, hudba nevšimavě hraje zapařenému parketu, v temných koutech se odehrávají, většinou neúspěšné, pokusy o znásilnění a my naším dívkám přitom recitujeme Apollinaira, Mallarmého, Schwoba, Rimbauda a koho ještě?

Vyslovujeme i verše, které nám zrovna jdou hlavou a dívky jsou oslněné. Bylo to všechno dokonale odpudivé. Šlapali jsme v rozlitém víně, kolem nás klopytaly ohryzané mrtvolky zvracející krev. Pak jedna z dívek požádala abych ji napsal báseň. V náhlém nápadu jsem na cigaretu, kterou jsem si chtěl zapálit, plnicím perem napsal dvojverší : Jsi krásná dívka / daruj mi své srdce. Dívka vzala podanou cigaretu, přečetla si verše, pak cigaretu zapálila a zahalená do bílého dýmu, ji vykouřila. V té chvíli jsem stál na prahu Mléčné dráhy a byl jsem přesvědčen, že jsem v životě již dosáhl všeho.

11. 5. 2010

Stanislav Vávra

Pod sterilní rouškou

Edice SV

© Stanislav Vávra 2010

André Breton v roce 1953 řekl: „Nemoc současného světa má jiné příznaky než nemoc dvacátých let. (Dvacáté století – pozn.SV) Například ve Francii byl tehdy duch ohrožován ustrnutím, kdežto dnes rozpadem.“ K „rozsáhlým puklinám postihujícím stejně tak strukturu zeměkoule jako lidské Vědomí“ (Rozhovory 1952) (Citováno z knihy Gerarda Legranda: Breton ve své době)

Vraceli jsme se s přítelem Lubošem z návštěvy u básníka Sobotky a dobře naladěni jsme si krátili cestu z Výtoně na Smíchov přes Železniční most. Doprovázela nás jenom hluboká a tichá jarní noc. Vltava si hrála se světly aut i města, které bylo někde za našimi zády. Šli jsme beze spěchu a vdechovali kouzlo noci, řeky, a konce, který jsme tušili tam někde za tmavým stínem Vyšehradu. Zastavili jsme se, a snad pod dojmem vědomí konečnosti života, zůstali stát opření o zábradlí mostu, s očima upřenými někam k Podolí. Aniž bych věděl proč začal jsem šeptat, do stěží zaslechnutelného šumění řeky hluboko pod námi, strofu z Nezvalovy básně Neznámá ze Seiny:

V mramorové noci jako v skořápce
leží malá mrtvá dívka v kocábce
leží malá nahá utonulá žena
jejíž bledost třísní zenitová pěna
jako řídký cípek vlečky oděvu
jejíž malá ústa ztuhla v úsměvu
trvalém jak úsměv na posmrtné masce
v úsměvu jenž platil smrti jako lásce
který loudila jak labuť loudí zpěv
jako dává poraněný zemi krev...

Nevěděl jsem jestli mne Luboš slyší a poslouchá, asi ne... ale ty verše ke mně přivála vzpomínka na lásku, kterou jsem kdysi v Podolí, ukrytém tak jako dnes neprůhlednou tmou utopil a od které, když domů jsem se vracel, jako raněný, jsem i srdcem krvácel.

Luboš se upřeně díval na řeku a cosi mi říkal. Vytrhl jsem se ze vzpomínky na sen. „Stanislave, vidíte to? Dole... dole trčí čtyři páry nohou ... vzhůru z vody. Není to halucinace? Asi jme neměli ten absint pít.“

Jeho hlas ke mně však doléhal jen jako ozvěna. Nad řekou byla tušit silueta Podolí a Vyšehradu, vzpomínka přešla, filmovým střihem, do představy vybuzené stíny a myšlenky mě nesly za Salvátorem Dalím na mys Creus tam u Port Ligatu. Stíny přede mnou se tvarovaly do obrazů pobřežních skal a jejich fantaskních tvarů, kterých se Dalí za celý svůj život nenasytil a které vkládal do svých obrazů. Tam chodil sám, vodil tam Lorcu i Buñuela, prožíval tam chvíle lásky s Galou. A s jejich obrazem v očích snad i ve svém muzeu zemřel.

Můj pohled se skácel na černohnědou hladinu Vltavy, náhle ozářené lesem dívčích nohou a než jsem se stačil rozhodnout co učiním, již jsem se v příštím okamžiku řítit za

svýma očima do brokátového lesa, kde erotické touhy čeřily hladinu jindy klidné vody. Kdesi za mnou byl slyšet Lubošův dech a hlas: „Jdu za vámi.“ Kam padáme? Jediné co mě v té vteřině napadalo bylo, že takhle jsme skákali z Trójského mostu a že se někteří topili v „koňských“ jámách, které tam pod mostem zůstaly snad ještě z doby jeho stavby. Opojení z větru, který bere dech je však příliš velké a nohy třpytící se kapkami vody, vábily.

„Všechno se zdá být krajně nejistým...“ křičel Luboš, ale vrátit se již nebylo možné a jestli v pádu prorážíme clonu řeky a nebo se rozbíjíme o černou stěnu? Jsou chvíle, kdy záleží jen na nejistotě.

Procházel jsem sálem s vysokou klenbou, byl osvětlený lámaným světlem přecházejícím z modré a hnědé do žluté, pak zelené i jasně bílé. Smáli jsme se jako dva šťastní blázni, že se tu potkáváme jen se samými krásnými dívkami. Jen nás snad udivovalo, že jejich torza visela od stropu hlavami dolů. Jejich vlasy vlály ve větru, měly zavřené oči, ústa bez úsměvu. Přecházeli jsme od jedné ke druhé a třetí a čtvrté, a pokoušeli se navázat citový vztah. Torza dívek se pod vodou pohybovala jako sépie a my jen omámeně zírali. Pak se náhle všechno změnilo, dívky zmizely a my se procházeli lesem oslnivých nohou.

Zabrání do rozhovoru o tom kde končí rozpad ducha kam asi směřuje literatura jednadvacátého století a zda se jí opět, jako kdysi, podaří najít cestu pustinou, která svírá, jsme si neuvědomili, že scházíme po schodech na nábřeží a že v proudu neznámých lidí vstupujeme na parník, který se právě chystal vyplout na noční výletní plavbu. Teprve když se dal do pomalého pohybu a začal se vzdalovat od nábřeží, viděli jsme, že se nacházíme někde, kde jsme neměli v úmyslu být. Kolem nás byly dívky i chlapci všech věků. Někteří se pohybovali pomocí francouzských holí, jiní netečně seděli na kufrech, sličná dívka usazená na zemi a opřená o zábradlí konejšila na klíně krabici od pomerančů, jiná oblečená pouze do kalhotek si listovala v naučném slovníku... je nad moje síly vyjmenovat všechno co tam bylo k vidění a jaká společnost se na parníku Primátor, sešla. Ocitli jsme se mezi účastníky noční plavby podivínů. Na to jsme však přišli až později i když při vstupu na loď, jak jsem si po nějaké chvíli uvědomil, visel transparent: Máme právo na podivínství!... Je možné, že tam bylo i něco jiného, ale takhle jsem si to dodatečně vybavoval v paměti.

Horní paluba, stejně tak jako všechny prostory parníku, byla zaplněna podivíny různého stáří i různého postižení podivínstvím. Byli jsme překvapení, nesví a rozpačití. Jeden druhého jsme se ptali co dělat? Skočit do vody a doplavat na břeh? To jsme se ostýchali. Poničili bychom si šaty a nebylo ani jisté, že bychom tento čin před intelektuální veřejností obhájili.

„Nejlépe bude se tvářit, že sem patříme,“ řekl Luboš. Uznal jsem, že jeho myšlenka je ta nejlepší z těch, které máme k dispozici. Konec konců, každý z nás je nějak a nebo nějakým podivínstvím postižený. Někdo barví kanáry na černo, protože se mu líbí havrani, jiný nosí plnovous aby nebyla vidět bradavička na tváři a někdo píše básně. Pokud jde o podivínství, vyjde to na stejno.

Někteří účastníci plavby s námi chtěli navázat kontakt a vyzvídali v jakém oboru působíme, které styly jsou nám nejbližší a kolik jsme platili, za vstup. Vstupné se platilo podle druhu podivínství. Nejvíc platil pán, který učil pískat foxteriéry. Doprovázeli ho čtyři na jednom řemínku. Slečna milující naučné slovníky měla vstup volný. Obratně jsme se vyhýbali všem nástrahám a pokusům o zjištění naší identity a co nejrychleji jsme mizeli v podpalubí, kde jsme se domnívali být méně nápadní. Omyl, oba jsme byli velmi nápadní, neboť všichni byli přesvědčení, že své podivínství z nějakého podivinského důvodu tajíme. Procházeli jsme mezi těmi zvláštními účastníky noční plavby, zastavovali se u rokujících skupinek tvořících se podle „sekcí“ podivínství a naslouchali jsme... ale nerozuměli. Pán, který nemluvil a jenom na všechno nadšeně kýval, se po mé poznámce, že by se dobře uplatnil u socialistů, přikývl i mně, ale jeho tvář se velice zachmuřila. To vzbudilo podezření u mladého muže řešícího jedno sudoku za druhým a současně se bavícím s dámou chodící po rukách, o nádorových onemocněních.

Poznenáhlu se kolem nás začal pomalu a nepozorovaně utvářet kruh. Bylo stále častěji slyšet i hlasy o nezvaných hostech. Všemmu příkyvující pán významně kýval hlavou směrem k nám. Zmocňoval se nás nepokoj a nejistota z příštích chvil. Dal jsem Lubošovi znamení, že bychom se měli přesunout zpět na palubu. Luboš přikývl současně s tím pánem, čímž ho na chvíli zmátl a to nám umožnilo, sice pozorovaně, ale bez větší námahy, proklouznout na horní palubu. Podezřívavého davu jsme se však nezbavili. Oči bodaly, šepot sílil a sílilo i sevření. Nezbylo nám, než vyhledat útočiště na velitelském můstku. Kapitán nechtěl, a asi ani nepotřeboval nějaké vysvětlení toho proč tam jsme. Můstek byl obklopený podivnými horečnatými očima a rychle se pohybujícími ústy. Pronikaly k nám nepříjemně bublavé, jako magma tříštivé tryskající zvuky. Kapitán nejevil žádnou známku znepokojení. Pohybem ruky přivolal lodníka a jen mu oznámil, že pánové budou vystupovat. Parník se blížil k železničnímu mostu, zpomaloval, až malým skluzem zastavil. Lodník spustil schůdky, rozhrnul hučící dav a řekl: „tak pojte“. Vyšly jsme z můstku a procházeli uličkou, která se každým krokem zužovala. Proráželi jsme ji svými rameny, ale poslední metry jsme se museli posunovat již jen bokem. Do obličejů nám vál nenávidný dech, který říkal... vetřeli se... . Lodník nám ukázal abychom se nezdržovali a už byli z parníku pryč. Schůdky však k našemu zděšení nevedly na žádné molo, ale končily na hladině řeky. Za námi hradba, návrat nebyl možný, nezbylo než vkročit do řeky.

V předtuše toho co nás v příštích chvílích čeká, jsme se zavřenými očima učinili krok, a pak druhý. Nepadali jsme však do chladné vody, ale stáli na čemsi nepříliš pevném a pohyblivém. Připomínalo to matraci naplněné vodou či vzduchem. Do polobotek nám vnikla voda o které jsme v těch překvapivých chvílích nepřemýšleli. Zůstali jsme na okamžik stát a dívali se za odplovajícím parníkem. Potom jsme nohama opatrně pátrali, jestli ta zvláštní a neočekávaná pevnina někam pokračuje. Mířila směrem ke břehu. Odvážnější Luboš, obezřetně našlapuje, šel první a z ním já.

Lávka, ukrytá pod kalnou vodou řeky, byla jen tak široká abychom po ní mohli opatrným a vrávoravým krokem jít. A jak se přibližoval břeh, tak každým krokem se naše chůze zrychlovala, až asi poslední tři metry jsme proběhli jak nejrychleji jsme mohli. Na

břehu jsme se vítězně otočili, abychom se podívali na řeku. Cestu, kterou jsme vykonali, lemovala řada rozesmátých dívčích hlav v koupacích čepičkách. Potom kolem hlav vyrostly i řady rukou s třepotajícími prsty a nad hladinou se nesla tichá hudba a místo rukou a hlav byl les dívčích noh. Sedli jsme na břeh a dívali se na čarovné divadlo nočních akvabel.

Hladina řeky začala neznatelně šednout, známka, že brzy začne svítat. Luboš se vrátil na nábřeží aby našel sochaře, trpělivě modelujícího sny, které citlivými prsty převádí do reálného vidění našich očí. S rozsvěčující se oblohou jsem zrychloval chůzi, ale lávka mostu jako kdyby neměla začátek ani konec. Hudba i smích akvabel byli již daleko za mnou, hluk ulice, aut i tramvají, ke mně však stále zazníval příliš vzdáleně a i když jsem spěchal, sílila ve mně myšlenka, že nedojdu. Luboš se mi ztratil z dohledu a přitom jsem mu chtěl ještě říci něco velmi důležitého. Kde jsou všichni?

Odstraňují sterilní roušky, místo nich kladou pokrývku a odjíždějí na pooperační pokoj. Odcházející chirurg se za nimi dívá: „Uvidíme ráno...všechno je ještě krajně nejisté... no, kdyby něco...“ nedokončí. Vrchní jen mlčky přikyvuje.

Deštné 14. 8. 2010